מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית

של הכנעני

סַנְחוּנְיַתוֹן

עם

מבוא גדול

המראה באספקלריא מאירה חותם תכנית מסתרי מעשה בראשית
וסודות ספרי יצירה אצל ההודים הקדמונים.

„ואולי ידע ההמון מצוקת בעלי החבורים,
לא היו מלעיגים במצאם טעות מה בספריהם"
(אבן גנאה, מובא בס׳ משכיות כסף לר״י כספי)

מאת

שלמה ראבין

Dr. Phil.

נדפס בהשחר שנה שלישית עם הערות מאת המו״ל.

וויען, תרל״ב.

בדפוס של יאָזעף האָלצוואַרטה יוניאָר.

Kosmogonie und Theogonie

der

PHÖNIZIER.

Den ersten zwei Büchern der Phönizischen Geschichte von

Sanchuniathon

nach

Philo von Byblos

entnommen und nebst einer ausführlichen Einleitung über die

kosmogonischen Mythen des Alterthums

hebräisch bearbeitet von

Dr. Salomo Rubin.

Herausgegeben von

Peter Smolensky,
Redacteur des „Haschachar".

WIEN, 1872.

Druck von Josef Holzwarth jun.

מְבוֹא שְׁעָרִים

מִסְתְּרֵי קֶדֶם

א.

„מה שהיה הוא שיהיה, ומה שנעשה הוא שיעשה, ואין כל חדש תחת השמש — ; יש דבר שיאמר: ראה זה חדש הוא! כבר היה לעולמים אשר היו מלפנינו".

(קהלת א')

„Sie schafft ewig neue Gestalten;
Was da ist, war noch nie,
Was war, kommt nicht wieder,
Alles ist neu, und doch —
I m m e r d a s A l t e"!

(Göthe.)

הכל הולך וסובב ממקום אחד ואל מקום אחד, ואין כל חדש מוחלט במחשבות בני האדם ובהתבולותיהם העיקריים. ואם מקצתם נראים חדשים, הוא רק בבחינת לבושם החדש אשר החליפו [1]). וכן אמר הרמב"ם ז"ל בכ"א לראשון: „והאדם אין לו פעל כלל אבל יש לו הקנים" ומלא דבריו הבאור גבעת המורה שם לאמר: „כל ציור בנפש האדם הוא מסובב מציור הקודם אליו וכן לבלתי תכלית".

ובאמת ציורי שכל האדם וצירופי דמיוניו מראש ימות עולם ועד היום הזה הם באחד בלי ישנו את תפקידם. וככה רוח האדם סובב סובב הולך במעגלה, ומאשר יצא שמה הוא שב ללכת. ואם ברבות הימים ישנה את דרכו בהילוכו, נשאר הוא בפנימו מה שהיה.

צא ודמה מחשבות העכו"ם למחשבות בעלי התורות, דמיוני הראשונים לציורי האחרונים, חכמות בני קדם לעיקרי אמונות המערביים, אז תמצאם אמנה שונים אלה מאלה בענפיהם החיצונים, אכן דומים אלה לאלה בשרשיהם הפנימים.

בא וראה: אם העכו"ם עבדו לצבא הכוכבים ישפיקו רבי בעלי התורות בילדי האיצטגנונית; אם העכו"ם האמינו באלהים או אלי-אלהים רבים ושונים טובים ורעים צדיקים ורשעים טהורים וטמאים צנועים ונואפים — לעומתם מאמין המון בעלי התורות באלפי רבבות מלאכים רוחות ושדים מזיקים ומחבלים מעירים ומורשים השוכנים כארבה לרוב בהיכלי הקדושה או במדורות הקליפות;

---

[1]) ראה ספרי מו"נ החדש ח"א צד 19 — 17. ובס' „אות זכרון" להחכם סלאנימסקי נ"ו צד 99. ובהקדמת ס' „תולדות אדם" להחכם רמ"א גינצבורג.

אם העכו"ם הקריבו לאלהיהם זבחי אדם, כנגדם בעלי התורות שלנו מסגפים ומענים את נפשם לשם שמים [1]; — מול הָאוֹר־כל והאולים והתמים יתעורר עתה רוח הקודש בפי מתעתעים שונים נקובים בשמותיהם למיניהם כהנים או כומרים או רבנים או צדיקים או קדושים, ותפן כלם בידם ילכו להוליך את העם תועה. ולא עוד אלא שמלבד שמות הכוכבים בימי השבוע והחדשים שנשארו גם לנו משמות אלהי קדם [2], השכן הקבינו מעוררי כל העמים עד היום הזה להכניס זמירותיהם עלי הגיון אלילי עמי הקדם כידוע.

אבל זאת לא זאת. לא נבוש להודות כי בבחינה אחת טובים היו הקדמונים מבעלי התורות שלנו, במה שלא רדפו זא"ז ולא שפכו איש באיש עם בעם עיר בעיר וממלכה בממלכה על דבר קנאת אמונה ודת [3] כאשר יעשו בעלי התורות [4], כי התילדנה הדתות אשה מול אחותה כמו פריצי חיות טורפות, מזי רעב לבשר אדם מאמונה אחרת, ולחומי רשף הצמאון לדם איש מכיוום אחר [5]. ותהי לנו האמונה לקנאה, הדת לנגע והמשפט למספד והצדקה לצעקה [6]. לא כן הקדמונים, ביניהם אין פרץ

---

[1]) כל דת משיח הנוצרים וסוד משיח בן יוסף (סוכה נ"ב) בנוי על היסוד הזה, עד שגם סגוף התענית הוא תולדה מזה, כהוראת נוסח התפלה שאומרים המתענים בברכות בפ' היה קורא „רב ששת כי הוי יתיב בתעניתא בתר דמצלי הוי אמר רבי רבון העולמים וכו' ועכשיו ישבתי בתענית ונתמעט חלבי ודמי יר"מ שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאלו הקרבתיו לפניך ע"ג המזבח ותרצני" וזה מקור כל בעלי הסגופים לנוצרים ולמקובלים.

[2]) והיותר נפלא כי ישנם עמים נוצרים קוראים לקצת חגיהם בשם איזה אליל אשר כאלו בזכרונם מע"א אבותיהם, ד"מ הרוסיים מכנים את ימי החנוכה בשם: Kaljadi ע"ש האליל שר שלום Kaljeda אשר חגו לו הרוסיים כאשר היו עוד עכו"ם בכ"ד לחודש דעצעמבער, הוא היום שחל בו חג החנוכה להנוצרים. וכן קוראים הגרמנים לחג הפסח Ostern בשם האליל Ostar מזל הלבנה, אשר חגו לו הגרמנים העכו"ם יושבי צפון מדי שנה בשנה בחודש האביב וזבחו לו פר.

[3]) ומעיד בס' שבילי עולם ח"א כי היהודיים עד היום הזה לא יהדפו בחיצה מאמיני דתות אחרות ולא יתאמצו לכוד נפשות זולתם ברשת אמונתם כאשר יעשו בעלי שאר אמונות בתבל.

[4]) עיין ע"ז בשיחות האלילים להיינץ וויעלאנד שיחה שבית ומאמר יופיטער.

[5]) והעיר הנבון לחב Vollmer על הפלא, כי הארץ החדשה היא אמעריקא בעוד שהיתה מקרבת אלפי רבבות זבחי אדם לאליליהם, היתה מלאה אדם ומפה אל פה כבלוב מלא עוף, ומעת באו אל קרבה בעלי הדתות המאוחרות בתיר היעלה, הנה לבוז ריקה בוקה ומבולקה!

[6]) לבד מארבע מלחמות אשר נמצא בין העכו"ם הקדמונים בסבת הדת:

א) מלחמת טרויא – בשנת 1194 לפני מספרם. המלחמה הזאת היתה בזמן השופטים (עיין קדמות היהודים נגד אפיון מיוסיפון בהעתקת הר"ר שמואל שלם) אשר לחמו לד"ק היונים בעלי עבודות יסוד המים מול האשיים Asiaten עובד האש בזבחי אדם, ע"ד שהתנו היונים עם הקרתגיים בברית שלומם לבל יוסיפו עוד להקריב לאלהיהם זבחי אדם.

ואין לוחם אודות דת ואמונה [1]) כיניק ועבודה, כי אם עבדו עם ועם את אלהיהם, וקדשו עיר ועיר את מקדשיהם באין שטן ופגע רע:

Man weiss, die Welt hat es erfahren,
Dass einst der Glauben in Priesterhand
Mehr Böses that in 1800 Jahren,
Als in 6000 der Verstand. (Blumaner.)

ב.
החוט המְשֻׁלָּשׁ

„על פי שלשה אופנים תתגלה האלהות בתבל: ע"י הדמיון, ע"י השכל וע"י המעשה". (Steinheim nach Proclus.)

אמנם בכל השווי שבין מחשבות בני האדם, יפרדו בהליכות נפשם ובשבילי מחקריהם במה שנוגע להאלהות בשלשה דרכים, אלה הנה: הדמיון, השכל, העבודה.

ג.
הַדִּמְיוֹן

„הדתות אינן מתקיימות כי אם עם הדמיון" (שבט יהודה דף י"ג)

„Die Religion der Meisten geht aus der Phantasie und nicht aus der Vernunft hervor". (V. Ammon.)

הדמיון הוא אחרון במעלה אולם ראשון בזמן ומימי כהני ההודים הקדמונים ימלא ירך ברמה יליד פי ברם וחבריהם ותלמידיהם עד אשור ואדם כוש ופוט ולוד, ואחריהם חכמי מצרים וכהניהם בלהטיהם ובמוקטריהם, תלמידי פיתגורוס בסודותיהם, האפלטונים החדשים גם ישנים,

---

ב) מלחמת עיר בעיר במצרים (ישעיה י"ט) אם המיתו בעיר אחת איזו חיה הקדושה בעיר אחרת.

ג) קנא קיזיזוס מלך פרס לאלהיו והקר את השור אפיס במוף במצרים והרס בעיר החרק ובערים אחרות היכלי אלהיהם.

ד) לכן כאשר קנא המורר אנטיוכוס הרשע הוא עפיפאניס לבוק את היהודים לעקר באמונתם ולקבל אמונת היונים (לא אונס בשני אלה האחרונים היה העסק היהודיי הקבה היותר קרובה). ובלעדי מלחמות-חובה האלה נמצא אך כה וכה חוקים יחידיים שוני לאמונה בין היונים והרומיים, והדברים עתיקים. ראה ווילאנד במאמרו: Ueber den freien gebrauch der Vernunft in Glaubens sachen, ובהערתו שם סימן XIII.

[1]) ולא ימצא שום דת ומיום אשר לא יגנהו תכלית הגנות היא ומעשה הריגת איש את רעהו והוא ומאמין שמעשה הריגה זו יחשב לו לצדקה גדולה וכו' (קול יהודה על הכוזרי מ"א סי' א') „שאלתי כתוב ע"ז בשם האפ"ד וכו' שהדת הפילוסופית תתחלק מבלי הדתות במה שלא תתגר הריבה על הדת בשום פנים וכו' (שם א' ג').

הכשדים והפרסים עם האמגושים והאיצטגנינים, היודעים (Gnostiker) והמקובלים, המסתתרים בקצב הגולרים והמחמדיים, בעלי שם וקדושים אשר בכל ארץ וארץ. ורבה פרו ורבו קטיפי הדמיון במסתרי כחות הטבע, ויהיו בין הקדמונים לאלפי רבבות שמות אלהים, ובין האחרונים לרבבות שמות ואמונות טפלות עד אין קצה, ולעומת הדמיון הלך השכל.

ד.

הַשֵּׂכֶל

השכל הלך למסעיו, ותהי ראשית ממלכתו במחוקקנו משה רבנו ע"ה, אשר בקש ומלא בין חול המסתרים ההם פניני שכל זך למאור ונקי מכל סיג תפל, ובנתיבותיו דרכו סוקראט ואריסטו ומבאריו בין הערביאים והיהודים כמו הרמב"ם וסיעתו, עד הפילוסופים שבדורותינו. ומקצתם רצו לעשות שלום בין השכל ובין הדמיון ויבנו כמו כמים שיטות שונות, בהן ערב רב משכל ודמיון, עד כי לא יוכרו זה מזה, והדברים עתיקים.

ה.

הָעֲבוֹדָה

בשני שבילי הדמיון והשכל דרכו בעוז רק מתי מספר ואנשי סגולה מן השרידים אשר ה' קורא להם וחלקם חכמת חרשים ובינת לחשים, ונתן להם מהלכים בהלך הנפש, אם לא ה ש כ ל, המושכים עם טבע בעלי מרה שחורה או ירוקה אשר בקר רוחם יתחקו על כל מחקר ומקשה, וילכו לאט לרגלי חובת חושיהם לשפוט על כל מוחש עפ"י חוקי הכרתם במשפטי הגיון ה[illegible]בי המולך כיתד במקום נאמן לעולם בל ימוט; או ל ה ד מ י ו ן, המתאים עם בעלי מרה אדומה, אשר ביקוד רוחם יעופפו על כנפי הזיוניהם לרגלי חושם השני, שהוא לדעת אפלטון החוש הפנימי, ויתעופפו ויתרוממו ממעל לחושי הבשר. ושניהם גם השכל גם הדמיון גוזרים אומר: טוב הלך נפש ממראה עינים.

לא כן להמון העם, אשר אין חלק לו בשכלים ומשפטים, ולא נגלה בדמיונים נעלים, איננו לא חכם חרשים ולא נבון לחש, הוא יגזור להפך ויאמר: טוב מראה עינים מהלך נפש. ובמה ישבר איפו ההמון הגדול הזה את צמאונו לדעת מה למעלה ומה למטה? מה ישיב לנפשו בעת יהמו יהמכו סערות תאותיו לנגדו, ויצר לב האדם רע מנעוריו יתעורר בקרבו, וכל מוקד המדות יתנועע ברוחו כקני סוף ברוח קדים? באיזה מתג ורסן יבלום את פי הנחש הרוחש בנהמות מורשיו? — ע"כ התחכמו מורי העם ומנהליו להניקהו משפעת פרי עשתונותיהם, לא על ידי לצורות הדמיון ורחשי השכל, כי אם ע"י איברי גוף וילודי בשרם, הוא מעשה העבודה החיצונית. אשר כל מפעליה מרומזים על איזה מקור רוחני אשר מצאו כהניהם ונביאיהם. והיה תחת אומר להם: יש אלוה אחד מושל על כחות

אלים רבים שופטים בארץ — והאלוה הזה הפועל באחדותו הוא מסבב פעולות מתחלפות בתחבולותיהן ובתכליותיהן לפי מצב הכרת המקבלים, והעלם הטוב בהחלט נוהג גם את הטוב גם את הרע, טבעיים ומוסריים, בהיות גם שניהם מוכרחים להשגת השלמות הכללית, באשר כל טוב כרוך בעקב הרע, וכל העדר — סבת הויה. לא אמרו להם דברי רוח ורעיוני דמיון ושכל, כי אם הכינו להם חוקי עבודות שונות לאלים שונים ולכחות מוקבות שם בפעולותיהם בארץ אם לחסד או לשבט, ויקראו לכל כח וכח בשם יאה לו ומפאת פעולתו לעיני בשר, ולמען לא ישכח הדבר ולא ימח זכרו מצב העם לעולמים, הורו אותם לבנות היכלים ומקדשים, ולהציב בתוכם פסילי צלמי הכחות האלה ואותותיהם, ולעבוד אותם בכל מיני עבודות, פעם בשמחה, פעם בתוגה, פה בששון ופה ביגון, עת לשחוק ועת לבכות, עם ועם לפי מצבו הזמני המקומי והמוסרי, כאשר שער בנפשו הסופר Schneller לאמר:

ומקור אמונות ועבודות הדתות נובע מרגשות ששון ואסון, עונג ונגע, המתהפכים בתחבולותיהם בלבות בני האדם לרגשי מורא ותודה. שני אלה הולידו בלב האדם את הכח המדמה, ויעשו לו כנפים בראשו. הדמיון הוליד בן ובת ושמם אמון ומליצה, ויבא אמון אל מליצה ותלד לו את הדת — בהשתרע ערפלי חשרת עננים ברקיע השמים, בברוק רעם ומפולץ על מפלשי העבים, ברקוד חזיזי אור וחושך כמשלחת מלאכי בלהות ברוח, בשאת שאון נהרות דכים, בהמות הים לגליו במי תהום רבה, בקום סער קורא למהלומות סלעים ומולל אילות, בהקיא הררי פרלים אש וגפרית — — אז יבא מורא ופחד בלב האדם, תפול עליו אימתי ובעותי אלוה יערכוהו, ובקרבו יתעורר רגש כח אל אלים במרומיו ישכון — ויקריב על מזבחו קרבן חטאת. אכן בזרוח השמש ומרפא בכנפיה, ויאחז בכנפות הארץ לנער מעליה ערפלי החושך, הקולות והברקים יחדלון השלג והקרח חלפו ועברו ותור הזמיר הגיע, הזיו והאביב משמחים אלהים ואנשים, השמים מרעיפים רביבי מטר למוגג בזרזיף ברכה ונחת דשן את תלמי תרומות, להוציא לחם לאדם וחציר לבהמה — אז יבא רגש הודאה בקרב לב האדם, יחוש כח אל טוב ומטיב — ויביא על מזבחו קרבן תודה. וככה חליפות ולבא ישעו וילכו רגשי ששון ואסון אחוזי יד בפרדס הדת, ויבראו בדמיון בני האדם מלאך טוב ומלאך רע, קטיגור וסניגור; מליץ ושטן, גן עדן וגיהנם וכו' וכו'. וכמעט בכל מקום ובכל זמן לא עצרו אנשי ההמון כח בשכלם להעמיק בסבות ועלות המחזות הטובות והרעות במערכות ומשטרי הטבע, כי אם לקחו הפעולה בעצמה תחת סבתה, והאמינו ד"מ כי נהר קוסף מזרע שדותיהם הוא שוטף בכוונה חיה בקרבו לחבל ולהשחית, ע"כ עבדו את הנהר, וכן בהשאר.

„ואתה יודע כי כל מי שעובד עבודה זרה לא יעבדה על דעת שאין אלוה בלעדיה, ולא דמה מעולם כלל מן העובדים, ולא ידמה מן הבאים,

שהצורה אשר ישנה מהמתכות או מן האבנים והעצים, שהצורה ההיא היא אשר ברא השמים והארץ והיא הנהיגם; אבל אמנם יעבדוה על צד שהיא דמיון לדבר שהוא אמצעי בינם ובין האלוה ית' כמו שבאר ואמר מי לא ייראך מלך הגוים וגו' ואמר ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי וכו' רומז אל הסבה הראשונה אצלם, וכבר ביארנו זה בחיבורנו הגדול, וזה מה שלא יחלוק בו אחד מבעלי תורתנו, אלא שהכופרים ההם עם היותם מאמינים מציאות הבורא, אחר שתכלית כפירתם בחוק שהוא לבורא יתעלה לבד, ר"ל העבודה וההגדלה כמו שנאמר ועבדתם את ה' וכו' בעבור שתתקיים מציאותו באמונת ההמון ושבו החוק ההוא לזולתו. ויהיה זה מביא להעדר מציאותו יתעלה מהאמנת ההמון, כי לא ישיג ההמון אלא מעשי העבודות לא עניניהם ולא אמתת הנעבד בהם" (הרמב"ם ל"ו לראשון [1]).

„האיך נוכל לומר שהיו מאמינים בריבוי אלהות ח"ו, אבל דע כי האומות האלה היו מאמינים ביחוד השם שהוא ית' לבדו ברא את העולם, ואלו הנבראים הרוחנים העומדים לשמשו במרום שאנחנו קוראים אותם מלאכים הם היו קוראים להם אלהים, כי גם בספרי הקודש מצינו הכנוי הזה למשרתי עליון —, וזאת היתה כוונתם, ובשביל הסבה הזאת היו אומרים אלוה פלוני ממונה על הלחמים, אחד על הים, אחד על המלחמה— וכל זה יש ג"כ באמונתנו כי הוא ית' הפקיד פקידים לכל דבר ודבר כגון מיכאל וגו' ובתלמוד אמרו. שאין דבר בעולם השפל שאין לו שר למעלה כמו שכתוב באיוב וכו' ואם לא היה הדבר כן, האיך אמר ישעיהו ובכל מקום מוקטר ומוגש לשמי, והלא האומות כלם בזמן ישעיהו היו מאמינים בריבוי אלהות? וכו' — -„(הר"ר אברהם חיים וויטערבו בס' אמונת חכמים הנדפס בס' טעם זקנים) „כבר מבואר במ"א שאעפ"י שלדעת עובדי אלילים יש אלהות רבות ומדרגות שונות אשר איזו מהם ימשלו על מדינה זו ואיזו מהם על מדינה אחרת, אלו בים ואלו ביבשה, אלה ברוח ואלה באש, אלה בהרים ואלה ביערים, מ"מ הכירו סבה עליונה המולכה על כל, אשר קראו בשם אלהי האלהים ואמרו שהוא יושב בשמים, כדכתיב ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה' „(הר"י בריל לס' יונה). "האמונות והעבודות הרבות הנקראות אצלנו בשם כולל „עבודה זרה"

---

1) ראה כוזרי מאמר א' פרק כ"ז. והפלא כי בזה הדבר בעצמו שתלה הרמב"ם עבודות זרים בהפסד האמנת ההמון, אשר ע"כ לוח נגד אמונת ההגשמה בההמון, ע"ז הדיוק בעצמו משיג עליו שם הר"מ נורבוני בפרק ל"ה ואומר: והוא מה שלא ירצוהו הפילוסופים וכו' כי אין ראוי לומר להמון שאינו גשם כי יבטל מציאותו אצלם, גם אין ראוי לומר שהוא גשם, כי הוא חלוף האמת, אבל ראוי שנבחר היותר נכבד ממשיגי הגשם, ונאמר כי הוא אור כי נמלט אותם מאמונת ההגשמה, ויהיה נמצא אצלם ונכבד שבנמצאים עד שיבדל זה מן הצדק, כמו שהאור סבת מציאת הגוונים בפועל וסבת ראותנו אותם, כן האל ית' סבת הנמצאים כלם וסבת השגתם, ומאד המליץ באמרו ונהורא עמיה שריה.

עיקרם הכוחות הרוחניות המושגים רק למחשבה ואחוזים או כאחדים באופן מה ידוע או כדרש לחכמים כילודי הגשמות המושגים לבד בחוש וכו' (הרנ"ק בס' מונה"ז) והסכם באטי"ה הצרפתי הראה בטוב טעם ודעת בחבור ומיוחד אבל סגולות כל העמים הקדמונים יסדו אמונתם על פינת אחדות הבורא ית', אך שמו להם אמצעים שונים — כאשר יעשו גם עתה כמעט כל גויי הארצות — אם גשמיים או רוחניים אשר על ידם שפע חסדיו יינקו לפי דעתם, וכעדותם ז"ל עה"פ כי ממזרח שמש עד מבואו גדול שמי בגוים דקרו ליה אלהא דאלהא (מנחות ק"י וכו' — (כ"ה הספרי מכתב ו'). וכן כתוב בספרי וועדאס להודים הקדמונים לאמר: מי הוא זה יודע יבין ויגידה אי מזה ומתי נברא העולם? כל האלהים נולדו אחר הבריאה — אך המושל בכל יודע כל זאת, הוא ולא אחר! — ולאמר: יש רוח רם ונשא המאיר יותר מן הרעיון, גם האלהים לא באו בסוד הרוח הנעלה הקדוש הזה. —

„O Du! wie nenne ich Dich, dem alle Busen wallen,
Und alle Herzen glühen, und alle Zungen lallen,
Zeus, Tien, Manitu, Gott, Deus, Brama, Joh,
Eloa, Allah -- Oh! — —. —"

השער האחד

ספרי יצירה להקדמונים

א.

פתח ראשון

שלשה המה מוסדי כל מסתרי העמים הקדמונים וסודותיהם ורמזיהם: העלם, בני תולדיו, ורבות מקריהם. העלם הראשיי והיסודיי של ראשי דתי האלהיות הוא סוד היחוד בכוחות ז"ונ מוליד ויולדת. משפיע ומקבלת, כי בהתבונן הקדמונים שמקור כל הויה במערכות החיים והצמחים אך ע"י כח הזווג והעבור הוא, דמו בנפשם כי גם הבריאה כלה והויה הכללית ביקום התבל ג"כ אך על אפני הכח הזה הנטעה, ולכל ישות ובריאה מני אז ועד עתה קדם העבור הבא מכח המשפיע המוליד אל הכח המקבל היולד. וכעלות מחשבתם זאת בעולם הבריאה ומעלה מעלה עד הגיעם אל העלה העליונה ית"ש, הוכרחו לבקש גם בהנמצא המוחלט והמוכרח הקדמון והעליון הזה ג"כ כח כפול זכרי ונוקבי, בשגם רעיון האלהות בפ"ע הוא משולל [1]) כל הכרה

*) רוב שיטות פילוסופיות מחליטות כי רעיון מציאות האלהות יובן לשכל האנושי אך בדרך השלילה, כי האלוה ב"ה בהיותו ראשית כל ראשית הוא: בסוד המספר ומעל העבידיות אשר בעצמותו בלא תאר ולצפ"ב פיהו בכל המספרים,

והבנה בשכלנו, ורק בצאת כח האלהות אל פועל הבריאה יוכר אצבע האלהים, לכן כמוס בכח האלהות כבר סוד המשפיע והמקבל גם יחד. שני תוארי העולם הנשגב הם: הזמן והמקום[1]) או העת והתולדה, וכל אחד מהתוארים האלה מתפרד למקרים רבים אין קץ. ובחקרם אח"כ אחרי איכות הסיבה הזאת באורך הזמן הנצחיי וברוחב המקום הבלתי תכלית מלאו בכל כח ראשיי ועקריי מניע בכל היקום, וזה כי כל דבר ודבר מתהוה והוה איזה זמן ונעדר כמעט בשובו להתהוות לדבר אחר, וכן חוזר חלילה לעולמי עד. והתבוננו כי יתרון הכח האחד הזה בכל הוא, וכי גם ההעדר הויה הוא באמת, ויכנו את הכח הראשיי הזה בשם בורא ומכלה, המשתרע על כל מרחבי המקרים הנ"ל.

ב.

פתח שני

עמודי מחקרי כל אדם מושב שנים המה: מאין בא? ולאן הוא הולך? — תשובת השאלה השניה תשתרע בשדות התקוה בהשארת הנפש אחרי שוב הגו לעפרו; ותשובת השאלה הראשונה תתן ראש אחורנית אל ימות עולם מראש מקדמי ארץ.

עיף ויגע האֱנוש בהיתר השאלה הראשונה, כמו שהוא אין אונים בפתרון השניה — מה לפנים? ומה לאחור? ומי זה יגיד לו?[2])

בסוד המדות הנקודה שאיננה מתחלקת אשר כמוה כאפס ובכל זאת היא מלאה את כל השטח, וברמז הלשון הוא אין כשם הספירה הראשונה אצל המקובלים עדה"כ והחכמה מאין תמצא, כי היא מתחיל לפי הכרת בינתנו אך בהתגשם רוח האלהות בחומר הבריאה. ואם נרצה להכיר במקצת את העולם הנעלה מושפע מהבריאה, אז לא נוכל לחשוב עליו כי אם בדרך שלילה, כאשר האריך הרמב"ם בזה במורה כ"א לראשון, ע"כ כנה גם העגעל את העולם הנשגב: האין המוחלט Das Absolut-Negative.

[1]) הזמן והמקום מודעים לשני עמודי התוך בכל חקירה ודרישה מדעיית. הן המה שני יסודי ההגיון באפשרות הכרתנו. לכן תמיד לצמדים ילכו יתלכדו ולא יתפרדו, ובכל דבר חכמת כל בינה ימצאו שונים בשמותיהם. ככה נקראים בחכמת ההגיון והטבע: המתי והאנה; בחכמות התכונה: הקבוץ והמערכה; בפילוסופיא: כלא העת וכלא המרחב (ומה נעלים ונשגבים אדני החקירה אשר הטביע קאנט על מחקרי הזמן והמקום!) ואצל המקובלים: ספירות הנצח והיסוד. „פליאה דעת, קורא פילוסוף צרפתי בזמננו, המקום והזמן, אחים תאומים בטבע, לא נפרדו גם בשיטות הפילוסופים: לדעת אריסטו ולייבניץ הם ברואים בהצטרפות כל יצורי התבל, לדעת קאנט הם רק חזיונים רוחניים מדומים ומוגשמים מהחושים בחוקי הכרתנו, תלמידי נעוטאן שמו אותם לישיים מוחלטים, עד כי בשיטת שפינוזה נעשו לראש יסודי הבריאה האלהית האין-סופית.

[2]) בשגם בדבר הבריאה — איזה נתיב יפלס השכל אל הבנתה? אם ישים אל האצילות (Emanation) פניו, רוח מבינתו יעננו, כי בהפרד דבר מאחריתו, יעיד במפרש כי גם בראשיתו היו שני דברים אשר התלכדו ואחר התפרדו — ואם יפנה אל

במעגל שניהם יפלא נתיב שונה: בשניה יתהלך בחקירותיו מהקודם אל המאוחר, ובראשונה יתעקש מהמאוחר אל הקודם: ידמה וישוה קורות הארץ והטבע כלו בימיו ובימי אבותיו ויקיש מהם על קורותיה בימי בראשית, ועל כל חוקי הטבע וכחותיו. אבל כל אשר ישאב ומאשר הקשיו בזה הוא אך השערות ודמיונים, כי אבות אבותינו לא הנחילונו קורות שנות קדם ומעשי ימי עולם כתובים על לוח בחרט אנוש באשר היטב נוטען ירוץ כל קורא בו, כאשר עשו אבותינו, כי אם ליינו ראשי הדברים מחותלים בספוני טמוני קורות התמים ומסתרים כמוקים, אשר כל מבקשיהם ייעפו וייגעו מאד מאד בטרם ילאה הפלס בידם נועלא הפניכה מתחת לחרשי ליור הגשמי הלוט עליהם. ואף גם זאת לא ישוו קורותיהם אלה לאלה, כי שונים הם למיניהם, וכל עם ועם בנה לו לבדו מקדשי מקתרים. אשר אך בתלאה גדולה יש נאל ידנו להסיר מסוה העלטה הנסוכה על פניהם, ולהבקיע הקליפה הקשה ולמצא חרלן הפרי אשר אמנם ישוה וידמה בכלם.

ג.

פתח שלישי

ארץ הודו

ההודיים הם העם הקדמון והראשון באמתיות הנבואה, האמונה והעבודה. לשונם הקדמוניה, לשון סנסקריט, היתה שלמה ורחבה ועשירה במלים להורות רוחניות במחקרי האלהות הסודות והפילוסופיא, והודו היא ארץ מולדת כל הדתות והאמונות האלהיות. שם בימי קדם הופיע אלהים אמת ונגלה למחזה ולנביאיה (Rischis) ומימינו אש דת למו אמונה טהורה ביחוד האלהות „יתנוצץ אמתת משפט האומרים כי עוד לפני הרבה אלפים שנה האמינו חכמי הודו באחדות הבורא ית' והשארת הנפש, ומהם נתפשטו דעות האמתיות ההן בשאר ארצות אזיא' (שביל' עולם ח"א) ונפוצה בין כל העמים הקדמונים. הלא המה העברים המלריים. הקבאים הכנענים הסינים הכשדים הפרסים והיונים. בכלם הוקה האמונה ביחוד האלהות או לכל הפחות בשתי רשויות, ומפני מליאת הרע בעולם.

חוקרי לאשונות ודורשי קדמוניות מוכיחים בשם חכמי הרשים ונבוני לאם היותר מפורסמים בתבל בראיות ברורות ככוחות וישרות, לקוחות מספרי זכרונות הקדמונים, ומהשתלשלות הלשונות, ומיומק הבניינים, ומהבתות הגלגלות, מלמודי התכונה הלוחות והשנים, ומהיכלים (Pagoden) ישנים נושנים, כי מארץ הודו יצאו כל עמי הקדם כמו:

בריאת יש מאין מוחלט. יזה יעשה ביסוד התבוני הראשי הנשרש בהגיון שכלנו, כי מן האפס לא יולד שום יש ? —

המונגולים, הסיאמיזים, הסינים, היאפאנים, הכושים, המצרים, הערביאים וכו', וכי ארץ הודו היתה מקום מולדת אבי בני האדם הנפוצים באסיא באירופא ובפלך גדול מאפריקא. בה היה גן העדן עם ארבעה נהרותיו המוזכרים בספר בראשית, שם האחד פישון הוא הנהר Pego הסובב את ארץ החוילה היא Ava אשר שם זהב רב, שם הנהר השני גיחון הוא Ganges הסובב את ארץ כוש אשר היתה בהודו (ישעיה י"ח), שם השלישי חדקל (בדל"ת דגושה לחסרון הנו"ן ונקרא Hindekel) הוא Hindus, והרביעי Tigris (ושם הנהר פרת הוא לדעת החכמים האלה הוספה מאוחרת אחר גלות בבל ע"ד והכנעני אז בארץ לדעת הראב"ע ע"ש) שמשניהם מורכב השם „חד — דקל" (היינו: „היכל" (השם הראשיי של הנהר הזה) „דיקלא" (Dikla) שהוא טיגריס), מארץ הודו נפלגו כל העבודות הנימוסיות בדתות ובאמונות והיו לשלשה ראשים: הראש האחד תחת דגל עבודת החמה והאש של ברמא ושיבא פנה צפונה אל ארץ פרס, הראש השני תחת דגל עבודת המים של ווישנא פנה מערבה אל ארצות הסינים ושכניהם ומשם נפוצו בצפון אירופא ובתיכונה, והראש השלישי ג"כ תחת דגל עבודת האש — בהוספת קרבן עולות אדם ובהמה אל המולך ודומיו — פנה נגבה אל ארצות כוש מצרים ערב וקוריא[1].

חכם אחד מבני עמנו Dr. S. Bäck הולך ומוכיח במ"ע „בן — חנניא" מהרב מוהר"ל לעף בשנת 1858 את כל השוות והתדמות שבין ההודים והעברים, ד"מ: נמצא בשניהם כבוד ההרים[2], וכמו העברים משוררים זמירות כבוד על הרי לבנון וחרמון וכן ההודים על ההר הימאלייא. העם הראשיי אשר התישב בארץ ישראל היה מאבי עם ההודים הוא עבר אבי העברים והערביאים וההודים, העברים יצאו מחלצי פלג, והערביאים וההודים מחלצי יקטן. גם לפי ספרי ההודים נהר יוצא מעדן מושב עמם הראשיי אשר שם משכן הקדושה Ganga אל אגם מנשה ויפרד לארבעה ראשים הנ"ל. כמו להעברים תורה שבכתב ותורה שבע"פ, כן נמצא בספר תורת מנו ככר ברמא (ספר ישן נושן וקדמוני מאד הדומה כמעט בכל פרטיו לחמשה חומשי תורה שלנו[3])

---

[1] והעיר החכם הר"י הלוי (אשר הראה במ"ע המגיד 1863 דמיון גדול בין הלשון הכושית והלשון העברית) על מסע הכושים המזרחים מארץ הודו דרך פרס הדרומית בבל ערב המדבר וים סוף לאפריקא מנגב מצרים ויאחזו על האי מערואע אשר כהניה הביאו ראשית עבודת אלהים וחכמת אנוש ארצה מצרים, ועל הכושית המזרחית והמערבית כוונת מחלוקת רב ושמואל על הכתוב מהודו ועד כוש ע"ש.

[2] ואצל שניהם מוזכר הר קדוש כמעט בשם אחד, היינו אצל היהודים מירה ואצל העברים „מוריה" ובאמת נמצא בנוסח השומרונים בתוך „הר מורה" תחת "המוריה". וכשם שלפי מסורת ההודים עומד ההר מירה באמצע שבעת הארצות או האיים, כן לדחז"ל ירושלים בטבור הארץ וא"י היא הארץ השביעית של שבעת הארצות.

[3] ראה בהקדמת הס' „שיטת דת הרלהמיניס, להחכם קלייקער. וכן אצל

ההבדל בין Sruti הוא תורה שבכתב ובין Smuti היא תורה שבע"פ; וכמו בעלי המסורה שלנו כן היו בהודו בעלי מסורה הסופרים מנין התבות והאותיות בספרי ווערדאס אשר נזכיר להלן. בספרי יצירה להודים היה האור מהעלם הנשגב, אשר גרש את השבת תוהו ובוהו, כראשית הבריאה, וכן בספרי הקודש „עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה', וככה יתר סיפורי מעשי בראשית דומים בשניהם בתכנם הפנימי כאשר נראה להלן. וכמו שבסיפורי ההודים יצא נחל מים מתק ברמה, ובתוכו זרע כל היקום, ובזרע ביצת זהב כעין החשמל, ובביצה הזאת ישב ברמה [1]) דומם ושוקע שנה אלהית (היא שתי מאות אלפי אלף אלפים שנה אצל בני האדם) ויבקיעה אח"כ לשני גזרים החצי העליון היה שמים והחצי התחתון היה ארץ [2]) והרוח היה רקיע ביניהם להבדיל בין המים העליונים ובין המים התחתונים; כן גם במעשה בראשית תורתנו ברא אלהים את הרקיע להבדיל בין המים אשר מעל לרקיע ובין המים אשר מתחת לרקיע. וככה דומים סיפורים רבים במעשה היצירה אלה לאלה, כאשר נראה להלן. וספור ההודים שחלק האדם הראשון את גופו לשני חצאים ויהי חציו איש וחציו אשה דומה אל האגדה (ב"ר י"ח) האדם הראשון דו פרצופין בראו ונסרו וכו'. וכן דומה מאמר חז"ל: שהיה בונה עולמות ומחריבן. אך סיפור ההודים, כי רבבות שנים היה ב ר ם כמשחק לברא עולמות ולהחריבן.

אכן הבדל אחד יש ביניהם והוא: אמונת „כי טוב" (Optimismus) אצל העברים, ואמונת „לעמל יולד" (Pessimismus) אצל ההודיים.

סבת הקשר בין ההודים ובין העברים היה (מלבד יסוד הראשי המשותף להם כנ"ל, ומלבד אמונות המצריים כאשר העיר הראב"ע בפ' יתרו) גם בימים האחרונים, אחרי הפרדם זו מזו, מסחר הזהב מאופיר, שמקומו עפ"י ראיות ברורות בארץ הודו, ומשם הביאו אניות תרשיש זהב קופים ותכיים ושאר מערבים, הנמצאים בשמותיהם למיניהם עוד היום בארץ הודו, ע"י סוחרים עברים בימי שלמה, או ע"י סוחרי ערב ששם שבאים אשר הביאו לכנען ולצור זהב ואבן יקרה וכל בשם. במסחר האניות נעזרו ולמדו העברים מן הכנענים הם הפיניקים שכניהם, כאשר הוכיחו סופרים נאמנים.

הסינים מקראי קדש שלהם חמשה ספרים המכונים U—King שר"ל חמשה חומשי תורה.

1) במדרש ב"ר פ' י' ובמס' חגיגה י"ב כיצד ברא הקב"ה את עולמו? א"ר יוחנן נטל הקב"ה שתי פקעות וכו' ומהן נברא העולם, ופי' ביצים, כי על „פקעים" (מ"א ז') ת"י „בורת ביעין".

2) השוה לזאת דברי המקובל ר' מאיר אבן גבאי בספרו עבודת הקודש ח"ר פ"ד ז"ל: והארץ היתה תהו ובהו שמים וארץ יצאו יחד כאחד דו הפרצופים, אח"כ נחלקו ונלקחה הצלע מן האדם ויפרדו איש מעל אחיו ויצבה לה הארץ תוהה ובוהה ומשתוקקת אל דודה להדבק בו לפי שראתה השמים מאירים והיא חשוכה

ומצינו עוד מספר גדול מכמה משפטים מדיניים וחוקים בדברים שבין אדם לאדם ובין האדם למקום השוים אצל קדמוני ההודים ואצל העברים, ד"מ חומר רצוח גנוב ונאוף, קדושת הכהנים כי שם האלהים בקרבם, עשוק שכר שכיר, ביאת הטמא אל המקדש, יראת התרוממות אשר להתלמיד אל מורהו כמו יהושע למשה ואלישע לאליהו, ע"ד אמרם: מורא רבך כמורא שמים. וכמו שצוה מחוקק ההודים לכבד את המורה יותר מאב ואם, כי המורה הוא צלם האלוה העליון, אולם האב הוא רק בדמות הכהן ברמין; כן אחז"ל „כל החולק על רבו כחולק על השכינה וכו'" (סנהדרין ק"י) „אבדת אביו ואבדת רבו של רבו קודמת שאביו מביאו לעוה"ז ורבו מביאו לעוה"ב" (ב"מ ל"ג [1]) וכמו שההודיים ענשו את הרשע לעשות לו כאשר עשה לעמיתו, כן נאמר בתורתנו: עין תחת עין וכו'. גם נקמת גואל הדם בעונש הגמול הזה יסודו. גם כופר נפש הרשע למות כפי אשר יושת עליו בפלילים יהיה מצוה גם בהודו.

העונש היותר גדול בהודו הוא הדחיה מיחוד שבטו (Kaste) (עיין כרם חמד השני מכתב ו' מדמיון העברים אל ההודים והמצרים בחלוקת השבטים (והוא כרת אצל העברים בלשון „ונכרתה הנפש מעמיו" (ראה המאמר „בתולה מעמיו" מהרב ר"א גייגער בהחלוץ השמיני כי דבריו שם מסייעים לכוונתנו פה). וכן חטא שופך דם אדם הנזכר בתורתנו בתחלה אצל קין, שנענש במשפט „נע ונד תהיה בארץ — וישם ה' אות לקין" (בראשית כ"ב ט"ו) נמצא בספר המחוקק מענו הנ"ל כזה: במצח הרוצח יוחק בכתובת קעקע תו גויה מתה, נע ונד יהיה בכל הארץ, נעזב ונדח מכל בני האדם. וכן גודל העונש על גנבת דברים קדושים ומוחרמים לאלהים בשניהם. ובשניהם היה השופט תחת אלהים ונקרא בשם הכבוד הזה. וכן בחוקי המשפחה והבית אב, חיוב קחת אשה (וכן אצל הפרסים נקרא הנישואין עבודת אורמוזד, וכל המרבה להוליד בנים הרי זה בן עוה"ב) והוליד בן יורש לפוני האב אחרי מותו [2]), והעקרה תתן את שפחתה בחק בעלה למען תבנה גם היא ממנה, כאשר עשו שרה ורחל. ואמר בספר מענו הנ"ל: אשרי האיש אשר ביתו משולש ר"ל האיש ואשתו

עד שזרח האור והארץ האירה מכבודו והכרובים חזרו פנים אל פנים ובזה נתקנה ונתבסמה.

[1]) וכן בזענד — אפעסטה לזורואסטר בחלק סדר בן — דהאש מצוה כבוד המורה (Herbed) יותר מכבוד אב ואם, ומפני שהמורה מחויב לטהר את נפש התלמיד, החלק החשוב יותר מן הגוף אשר תחת יד האב והאם.

[2]) „כוונת חז"ל באמרם מת בלא בנים אין לו חלק לעולם הבא ר"ל שהאיש שלא ישאר ממנו בנים לא יהיה לו חלק בעולם הבא שהוא הדור האחרון שיבא אחריו כי אם יהיו לו זרעו יירש ארץ ואם לא יהיו לו לא ישאר לו חלק ונחלה בדור ובעולם הבא אחריו בחיים הגופניים" (ר"י אברבנאל בס' עטרת זקנים פ' י"ז) וא"כ פי' „עולם הבא" כמו Zukunft, ועד"ז יכולים אנחנו לפרש כמה מאמרים מתמיהים ומבהילים בדחז"ל.

ובנו, ע"כ מצוה גם מענו כי במות איש ובן אין לו מחויב אחי המת לקחת לו את אשת אחיו המת לאשה (עיין הראב"ע ומפרשיו ומקור חיים ואוהל יוסף דברים כ"ה ה') למען הקם זרע לאחיו אשר יכפר בעד נשמתו להאלהים; אך בהשחית העם את דרכו על הארץ בדורות האחרונים ותהי להם פריה חילונית בדבר בטלו ההודים את היבום, ממש כמו אצלנו. וכן איסורי ערוה וחרפת נערה בלי בתולים, שע"כ מהרו ההודים להשיא בנותיהם בעודן בנות י"ב שנים. וכן היה ההודי מצוה מאד על מצות פריה ורביה כנ"ל. והנה עוד רבות במצות ובמינוסי המשפחות ובתי האבות, ד"מ כי אצל ההודים נחשב לאיש חטא גדול לתת לאיש את בתו הצעירה לפני הבכירה או לקחת אשה לבנו הצעיר לפני אחיו הגדול ממנו (בראשית כ"ט כ"ו). נשי הודו העקרות הסכינו להתפלל אל אלהי גימון הוא גאנגעש כנ"ל כי יתן להם הריון, ונדרו לו פטר רחמן, ובהולד הבכור השליכוהו אל הנהר הקדוש ההוא לעולה לאלהים, דומה לזאת עשתה חנה עם בנה שמואל.

והוא הדין בטומאות נדה זבה ויולדת ורואה קרי וטומאת המת, ודיני טומאת הצרעת וטהרתה בחוקי ההודים הקדמונים ממש כמו בתורתנו, ומשם באו גם אל המצרים והפרסים, שבכלם היתה הצרעת בריאת הרוח השפוך הטמא והרע כמו אחרימן. וכמו בהודו תדבק הצרעת באיש המרים ידו בכהן ברהמני או המגדף את השמש, כן היתה מרים מצורעת על אשר דברה באחיה משה על אודות אשתו הכושית, והצרעת זרחה במצח המלך עוזיהו על אשר בקש להקטיר בהיכל הקודש. וכן נמצא אצל ההודיים שני ראשי השנה, ר"ל שנת הכהנים המתחלת מחודש ניסן, ושנת האזרחים מחודש השביעי, שהוא אצלנו חודש תשרי, ועשו בשני החדשים האלה, ניסן ותשרי, ימים טובים ומועדי חגים.

וכן דומים החוקים בתורת כהנים, ד"מ לדעת הברהמנים נבראו החיים כמו הדומם והצומח רק בעבור גלגולי הנפשות בהם[1]) לכפר על חטאותיהם, ע"כ „לא אכלו ההודים בשר — וכך היו עושים המצרים — (הראב"ע פ' יתרו) ואסור להם להרוג כל נפש בהמה חיה ועוף אשר בארץ ואשר במים, כי אז תוכרח הנפש המגולגלת בהם להתגלגל פעם שנית

---

[1]) האמונה בגלגול הנפשות היא עתיקה בין העמים הקדמונים בנתיבות הדמיון, היא ערוכה גם בין הפילוסופים בשבילי הדעת, והיא ארוכה מימות פיתגורס עד לעסינג, אשר נטה גם הוא להאמין בגלגול הנפשות, וזהו גם כוונתם באמרם פנחס זה אליהו, ומתורץ בזאת קושית התוס' שם, ופלפולי סופרי דורנו במ"ע המגיד שנה שמינית ע"ש. וז"ל ר' מנשה בן ישראל „הלא תראה שהאברהמנים הנקראים היום ברהמינים והם בני אברהם אבינו הם היו הראשונים אשר בארץ הודו פרסמו אמונת הגלגול" (נשמת חיים מאמר ד' פרק כ"א). וכמוהו אמר גם הר"י מוסקאטו בספרו קול יהודה על הכוזרי מאמר ב' סי' כ"ג וז"ל: והברהמיים אולי הם אומות שמיחסים עצמם לאברהם כאלו אמר והאברהמיים וכמו שמצינו הגרים מייחסים עצמם להגר ואולי היו מבני הפילגשים אשר

בחי אחר, בלתי אם יובא דמם אל מזבח המקדש, למען יאכל הכהן מבשר האשים, ובזאת יקבל ג"כ עונש הנפש המגולגלת בשה הזאת כי פדה אותה משחת, דומה לזאת הכתוב (ויקרא י"ז ג'. עד י"א) „איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' לפני משכן ה' דם יחשב לאיש ההוא דם שפך וגו' כי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשותיכם כי הדם הוא בנפש יכפר". ותורתנו יחסה נפש גם לבהמה וחיה (בראשית ט' ד' ה'. ויקרא י"ז י"ד) וברית הקשת נכרתה בשוה עם האדם והחיה (בראשית ט') וכן קהלת ג' י"ט. והנביא יונה קרא בנינוה תענית על הבהמה כמו על האדם, וחז"ל נתנו גם שכל גם דבור לקצת חיות ובהמות באמרם ג"כ כי נפשות המלאכים אשר נפלו משמים ארצה נתגלגלו גם בבהמות ובחיות, ע"כ (ויקרא י"ז ט"ו) כמו להיהודים איסור אכילת בשר טרפה ובשר בהמות וחיות המטורפות, כמו שנזכיר להלן, ואיסור אכילת הדם וכו'.

גם בשבט כהני הברהמנים היו „כהנים גדולים" (Gurus) „כהנים קטנים" (Samadris) ולוים שומרי משמרת הקדש (Samabadi).

נתן להם אביהם מתנות". ועוד היום במשפטו (של פיתגורס) עושים ההודיים אשר בין הנהר גיחון והאינדוס מאמיני הגלגול, והם רחמנים גדולים לבעלי חיים, מהם הולכים ברחובי העיר וקונים הצפורות מיד הצידים אותם וחפשי ישלחום, ומהם בנשואי שור ופרה במנהגם מוציאים הוצאות גדולות, כאשר הגיד פיערוס טייסירה, ובשעת מיתתם לוקחים בידם זנב הפרה אשר האמינוה ברעיון שהנפש תמיד נכנסין בתוכה וכו'. ובמלכות גוזארעטי האנשים הנקראים אנשי באניאנים אינם אוכלים שום בעל חי, ויש מהם חסידים ואנשי מעשה שנותנים מקוה על פניהם כי יראים להמית בהבל פיהם העופות הקטנים אשר לקטנם אינם נראים לעין וכו', וכן אפלטון בספר הפידוני כתב וכו' אורפיאו היה בוחר לו החול שקוראים בעלי התלמוד קאקא הורא ומיאס להתגלגל בבנים בהיותו שונא אותו המין וכו'" (נשמת חיים מאמר ד' פרק כ"ב). ועוד אביא בזה לשון הרמב"ן בפירושו לס' איוב: ואם תחפוץ להבין הסוד הגדול (הוא סוד הגלגול) לבך תשית לדעתי וכליותיך תשתונן, ועל חנה תתאונן, ותסיר מעל פניך השען, תראינה עיניך המלך והמלכה, והלפפה לגאולה, תראה שני עפרים, תאומי צביה, והגזירה והצביה עכ"ל ופירש חידתו מהר"ל אבן חביב בתשובותיו סי' ח' וז"ל: רמז במלת תתאונן לאונן, המלך והמלכה יהודה ותמר כלתו, „הלפפה לגאולה" בועז שהיה גואל, „תאומי צביה„ פרץ וזרח, „והגזרה" מיתנא דאתגזר, „והצביה" בנין היבום עכ"ל. בדברים שלשה מלים ההם כלל הרמב"ן כל ראיות מאמיני הגלגול. —

ההודים הקדמונים הקדישו מבנותיהם נתונות לעבודת היכל ונקראות נשי היכל (Dewadasi) ותעודתן לצאת במחול משחקים לעת מלא[1]). הנשים האלה לא היו קדשות כמו בבבל ובשאר המדינות, כי אם קדושות ולנועות (אם אמנם ברבות הימים השחיתו גם הן גם הכהנים את דרכם והיו לקדשות(Bajaderen). בתולות וכהנים כאלה נזכרים (עיין מאמר בתולה בת ליון להחכם הר"י בעהאק במ"ע הכרמל שנה ראשונה גליון י"ב) גם במקרא (איכה א' ד') שהן הנשים אשר צבאו פתח אהל מועד[2]) (שמות ל"ח לפי' הראב"ע שם, ש"א ב', דה"א כ"ה לפי' הר"י בריל בהקדמה ב' לס' תהלים[3]).

בחוקי ההודים כל כהן אשר מום בו פסול לעבודה (כמו ויקרא כ"א[4]) . הברהמנים מלאו ידי הכהנים בהזות על מלחם השם הקדוש (ע"ד שמות ל"ט ל') ואת ראשם משחו בשמן (ע"ד ויקרא ח' י"ב וגלחו שערת ראשם (ע"ד במדבר ח' ז') לטהרתם שבעת ימים (ע"ד ויקרא ח'). בגדי כהני הברהמנים היו לבנים מן בד ושש (ע"ד שמות ל"ט), וכהני הפרסים לבשו על בגדיהם מעיל כתונת או קידר (שם כ"ח ד') ואבנט מעשה רוקם הוא תלי (Kosti) ראה להלן ע"ד שם כ"ח ל"ט) — „וגם כהן הברהמנים בהודו בהקדשו לכהן יעשה לו חגורה כארגה בידי קדושים מפתילי צמר גפן במספר ידוע„ (בצילי עולם ח"א), ולזה (יחזקאל מ"ד) „בגדי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם צמר„ כי כן האמינו גם המצרים כי בצמר שוכן רוח הטומאה ואסרו לבישתו לכהנים, ובזו גם מפני זה את רועי הצאן.

---

[1]) המחול והרקוד היו בלי ספק תנועות כמוסיות לשם שמים. ועוד בזמננו יצאה מן כת הקרדים (Queker) כת אחת אשר יסדה האשה Anna Lee ובה יהיו אנשים ונשים יחדיו בצניעות יתירה ובשווי כנפים ונקראים: מתנועעים (Shakers) ע"ש שרוקדים במחול כמוקיי, ומדמים בזה את הפרכוס והרקוד של יוחנן הקדוש בשעי אמו ואת החרדה מפני ארון האלהים. וגם אנשי הכת "חסידים„ בין יהודי פולניא נוהגים במחול קדוש בעלים עיניים ובכוונה מיוחדת לשם שמים. וכן מספר המליץ פראנקל בספרו "ממצרים„ שראה בעיר קאירה מחול ורקוד של כ"א נזירי מהמוד (Derwische) לשם שמים בכוונת העבודה לאות מחול הכוכבים במסלותם, והעיד שם כי לזאת דומה גם התנועעות קצת יהודים בתפלתם ע"ש.

[2]) "ותמלא ידידיה האלכסנדרוני וכו' בזכרו איך היו אז בין יהודים כתות של אנשים ונשים אשר נפרדו מתאוות העולם לעבודת האלהים ולבקשת החכמה ככל סדרי האחים והאחיות הנזלאים כיום בין הנוצרים„ (מאור עינים לר"ע ח"א פ"ם).

[3]) ועפי"ז יובן הכתוב (ש"ב ו') "המלך דוד מפזז ומכרכר וגו'„ הנה מיכל אשת דוד לא ידעה כי הנשים המשחקות עם דוד היו מבנות היכל, ובכתה אחתן לנגלאי בשם "אמהות„, לכן השיב לה דוד "ועם האמהות אשר אמרת עמם אכבדה, כי קדושות הנה למחולות האלהים.

[4]) באמרם, כמשל המוני היום, "כל בעל מום רע„ וכן גם אצל הפרסים כל כהן בעל מום או קרים שאינו מוליד לא ירצה לעבודת המקדש. וכן היה המשפט גם בין היונים, ופוקראטע אמר: אך בגוף שלם שוכנת נשמה שלמה.

גם כהן הברהמנים בשרתו בקודש השמיע קול הפעמונים אשר על שולי בגדיו (ע"ד ויקרא כ"ח ל"ג). בהודו היו הכהנים גם הרופאים כמו כהני ישראל, והיה אסור גם להם השחתת פאת זקנם. כהן הברהמני אך אשה בבתוליה תמימה בלי מום בשרה יקח לו לאשה (מענו ג' ע"ד ויקרא כ"א). קרבנות ההודים היו אם שור או כשב או עז, ואם לא תשיג ידי המקריב יביא יונים (ע"ד ויקרא כ"ב) והקרבן היה אם זבח או מנחה (homa) או נסך (Tarpona), והקריבו שום החטאת (ע"ד שעיר החטאת ויקרא ט"ז).

בספר המצוות של מענו ההודיי חלק חמישי נמצא מספר ומפקד כל טמאי החיות הבהמות העופות והדגים כמו: החזיר השפן הארנבת הגמל הכלב הלטאה וכל השרץ השורץ על הארץ, וכל בהמה וחיה שאינה מפרסת פרסה טמאה היא, וכן השלך העורב והינשוף וכו' וכל השקלים הרומשים בארץ ובמים. הדגים אשר אין להם סנפיר וקשקשת טמאים הם וכל הנוגע בנבלתם יטמא וכו' [1], והטעם הראשיי אצל ההודים הוא מפני שבחיות כאלה מגולגלות נפשות החטאים והרשעים, ע"כ יטמאו כל האוכל אותם או הנוגע בהם ובנבלתם. ועוד טעם אחר כי החיות והבהמות הטורפות והעופות הדורסות הנה שלוחי המלאך הרע הוא השטן להרע לנפשות הנפילים המגולגלות בהם (ראה להלן במעשה בראשית של ההודים) ע"כ טמאים הם, ואת החזיר האמינו כי בו שוכן רוח רעה [2] ע"כ יטמא כל הנוגע בו.

קדוש הבכורים היה גם אצל ההודים. גם נזירים אשר לא יגלחו את ראשם כל ימי נדרם נמצאים בין הברהמנים. גם מים המאררים השקו כהני הברהמנים את האשה אשר עבר רוח קנאה על בעלה (בכל הפרטים כמ"ש במדבר ה'). ויצו מענו גם את כהני ההודים לרחוץ בשרם ולכבס בגדיהם בטרם יבאו אל הקדש לשרת. הכהן המקריב, המצורע, היולדת, הנוגע בכל דבר טמא והרואה קרי ירחץ בנהר ויכבס בגדיו וטהר. בימי אבל לא ירחצו במים, אך בכלות ימי האבל ירחצו במים ויכבסו בגדיהם.

---

[1] גם המחוקק הפרסי בספרו לענד אסר לעמו לאכול כל חיה ועוף הדורסים מפני בני האדם ומפני האור כמו העכברים השפנים החפרפרות העטלפים הארנבת וכו' וכל אוכלי פגרים כמו האריה הנמר הזאב וכו'. וכל מיני השקלים והרומשים הרמשים והרוחשים על הארץ וכו' כי כלם הם ברואי הנחש הקדמון הוא אחריונו, בעל החשך והטומאה ולדעת החכם Paw אסרו כהני המצרים על העם לאכל דגים אשר אין להם קשקשת מפני שמשבצים חלאים ומרה שחורה אשר היתה שכיחה בין המצרים כידוע.

[2] ועוד אצל כהני מוף ובעל גדי היה החזיר תועבה מפני היותו אות היסוד הרע והחשך, לכן הרג את אדוני (Adonis) בעל השמש והאור במסתרי היונים. וכן לעם האביסיניים היה החזיר תועבה גדולה. וכן נאסר אצל האטענטוטים אכילת החזיר והדגים בלי קשקשת. אנשי העם הזה הינם אוכלים ביחד עם נשותיהם ויראתם פן יפרסו נדה באותה השעה.

גם בית וכלים בהטמאם יטהרו במים קדושים ובגללי הפרה. והנוגע בהפרה יטהר מטומאתו (ע"ד במדבר י"ט).

לפני התפלה ולפני האכילה ירחצו ההודים את ידיהם (מענו ה). קריאת הספרים הקדושים שלהם היתה עם נגינת הטעם כמו אצלנו. תפלתם בלקון נאם כמו ברכות שמונה עשרה ותחנון, והשומעים הברכה עונים בכל פעם אוֹם (ישעיה כ"ה) או אָמֵן Oum [1]) שלש פעמים ביום יתפללו ההודים ופניהם קדמה מזרח שמש. ובימי הצום והתשובה בחודש דעצעמבער שלנו יקומו הברהמנים לברכר ולקפץ בשעת העבודה זו תפלה (ע"ד המחולות אצל עגל הזהב וע"ד המחולל הכמוש שהזכרנו לעיל).

כבר הזכרנו לעיל בשם הספר שבילי עולם כי גם כהן הברהמנים בהודו בהקריבו לכהן יעשה לו חגורה כארגה בידי קדושים ומפתילי צמר גפן במספר ידוע. שם החגורה היא אשר כשאו אותה על הכתף היא: Dschagne puwadam והיא ארוגה מן גדילים השזורים מפתילי צמר במספר כמוש, ומספר הגדילים היה תשעה וארוכים כ"כ עד שיוכלו להיות כרוכים על היד ק"ח פעמים, כנגד ק"ח פנים של ברמה. תשעת הגדילים האלה היו נחלקים לשלשה ראשים כנגד שלשת ספרי קדשם, ותלו אותם על הכתף הימנית ומגיעים תחת הזרוע השמאלית עד הירכים, ולריך הלובש לעיין איך מחזיקם בין האצבעות, ואיך לעשות הקשר, הנקרא קשר של ברמה, והמורכב מהרבה קשרים אחרים. הברהמני ילבש הלילית האלה בהיותו בן ז' שנים [2]). וכמו התפלין אצלנו נהגו עמי ההודים הפרקים והבבלים לכתוב על פסת קלף דברים ומלים קדושים ולתלותם בין העינים על מצחם לזכרון.

להודים כמו להעברים כאשר החיתון בעמים אחרים. ובפירוש אמר הרמב"ן (בראשית כ"ט כ"ז) כי תורה משה לקחה איזו ממנהגי נכבדי האומות.

"לא תאכל חלב פרה ויניקה את העגל" (מענו ה') — "לא תבשל גדי בחלב אמו" (שמות ל"ד). "לא תאכלו את הבשר ואת החלב של הגמל וכל בהמה אשר איננה מפרסת פרסה" (מענו ה') "את הגמל כי מעלה גרה היא ופרסה איננו מפריס טמא הוא לכם" (ויקרא י"א). המצוה ליבם את אשת אחיו המת ככ"ל למען הקם שם לו (מענו ט', דברים כ"ה) "וכן נוהג בהודו הפכינות בין יושבי הררי גאראמוו ומלות היבום" (שבילי עולם ה"א). אשה גרושה ואישה שבה אל בית אביה כנעוריה" (מאלום ט', ויקרא כ"ב) וכו' וכו'.

---

[1]) או Aum השם היותר קדוש להודים.

[2]) דומה לזה הוא התלי או הכבדי של הפרקים אשר דברתי עליו בהרחבה במאמרי פרס ויהודה בכוכבי יצחק ל"ד ע"ש. וגם עמי אמעריקא יש להם תורה שבע"פ אשר קבלו אותה לפני המונתם מאדם הראשון ואבותיו, והתורה הזאת רשומה בפתילים מקושרים עפ"י סדר מקובל לזה, והמבינים יוכלו לקרוא מן הקשרים ופתילי הלילית (Quipos) האלה כמו בספר גלוי ומפורש (ע"ז רמז המגאלר בספר במדבר שם ע"ש).

ד.

סוד הַיְצִירָה לַהוֹדִים.

הפילוסופים האלהיים הקדמונים אצל ההודים בדרשם אחרי שרש הבריאה ומקורה מצאו שני שרשים וענף אחד, היינו: המאציל הנאצל והאצול, או הפועל הנפעל והפעול, או המשפיע והמקבל והילוד, או הזכר והנקבה והאנדרוגינוס או האש והמים וחום-הלח, או השמש והלבנה והארץ: הזרע הקדמוני יוצא מהשמש דרך האויר העליון הטהור ומגיע עד הלבנה. הלבנה שולחת אותו אל חיק הארץ, המחממת אותו ומצמחת ויולדת כל נאצליה ונפעליה בדמות אלפי אלפים ורבי רבבות לוות — .

ה

סֵפֶר הַיְצִירָה לַהוֹדִים 1)

אז מלפני עשתי עשרה אלפי אלפים ותשעים ושלשה אלף שנים ברא 2) אלהי האלהים ועליון העליונים, המאחד בכחו שלשת הכחות: הבורא המכלכל והמכלה גם יחד, האומר להעדר: הֱוֵה! ולהויה: הֵעָדְרִי! הוא Bram Atma שר"ל: "נפש הנשמה„ 3) על פי מאמרו (עיין להלן ביצירת בראשית תורתנו) יְהִי! (Aum! 4) על ההר הגדול מירה (הנ"ל) את

---

1) בספרים הקדמוני "דעת חזיון„ (Vedam, ולד"ק מקורו משם "בדים„ ביחזקאל י"ד ו' שר"ל ענפים מפני שחלקיו כמו ענפים יוצאים מן ספר Schasta משרש "השתות„ — תהלים י"א וישעיה י"ט — היינו מוסד ויסוד התגלות הדת שבו ששה ספרים מענין החכמה האלהית וחובר חמש עשרה אלף שנים לפני ספרי הבדים) הכולל ארבעה ספרים (שהם: ריק — וועדה, ידשור — וועדה, סמה — וועדה, והרביעי אטאק — וועדה שבו היו כתובים חובות האיברים אחד ואיננו) ובהם מאת אלף טורים, ובכל טור ארבע דלתות ארבעת הספרים האלה יצאו מארבעת פיות ברמה אל כהנו ברהמן, ובספר החמישי ושמו Purana (שמקורו לד"ק משם "פארה„ ביחזקאל י"ז ודומה להשם בדים הנ"ל) שהוא שני לקדושת "דעת חזיון„ ונחלק לשמונה עשר ספרים מדברים ממסתרי וּמעשי האלהים, בו נמצא ספור מעשה בראשית המובא פה.

2) יסוד הבריאה והאצילות מדמים ההודים אל חיות העין ע"י השמש, הברזל ע"י האבן השואבת, האש ע"י השמן והפתילה, והנפש ע"י הגוף.

3) וזאת תפלת כהן ההודים אל האלוה הזה: אתה הוא האור האמתי הנצחי והתמידי בכל מקום ובכל זמן עד אין קצה. חכמתך תחקה על אלפי אלפים חוקים, ואף גם זאת תעשה בכחך הגדול תמיד כחפצך הודך והדרך. אתה ראשית כל קדושים ואחרית כל מכובדים, לך התהלה ולך התפלה! אתה הוא המאושר באמת ובצדקה. אתה מקור כל החוקים, סוד כל חכמה. כבודך מלא כל הארץ, אתה תשא את כל היקום ואתה מחיה את כלם. שמש שמים ברמה וכל צבאות האלהים אך קרני יפעתך וזוהר הודך המה. אמנם אתה נעלם סתום וטמיר, עין לא ראתך — אוי כה לנו כי נדמך כנך ולא ידענוך! —

4) שם בן ג' אותיות הנ"ל הנודע בקדושה משולשת אצל קדמוני ההודים או"ם בנוטריקון כזה: א" מקור כל הויה מרמז על ברמה הבורא, ו" על ווישנה המכלכל, מ" על שיבה המשבית.

ארבעת היסודות: אש רוח עפר ומים. ויקח קנה גדול ויפח במים [1]) ויהי מפוח זך, וישלך אותו בקול רעש גדול בתוך הרקיע ויהי לארץ.

והשרת המים תוהו ובוהו, ורוח "אהבה" (Ohavani) [2]) או "מיא" (Maja [3]) מרחפת על פני המים ותמליט שלש בנים (עיין לעיל) אשר בקעו וילדו את שלשת האלהים: ברמה [4]) (Bramah) ווישנה (Vishnah [5]) שיבה (Shivah [6]).

וברמה צף בתוך הבילה ע"י הפרח לוט בקרב חשכת המים בודד וגלמוד בדממה חרישית שנה אלהית — והנה קול ממרומים קורא אליו לאמר: שא נא את שמונת עיניך אשר בארבעת ראשיך וראה את בוראך

---

[1]) הנקראים בלשונם "נהר" או "נהרה" (איוב ג') Nara ע"ש נהרת ויפעת רוח האלהים אשר רחפה עליהם (ע"ד בראשית א' ב') והנקרא עמ"ז Narayana שר"ל המרחף והמניע.

[2]) להאלהות הזאת אלף ושמונה שמות בספרי ההודים.

[3]) ר"ל מחזה בלשון הודית, באמרם כי כל העולם המתראה לעיני בשרים אינו אלא מחזה חלום בהקיץ, וכל חיינו הם רק חלום בלי הויה עצמית, ורק במותנו נהיה עצמים ומחלטים גם לעיני הרוח, כי הבשר כוזב וכל חושיו מוליכים אותנו שולל ותועים כשכור עברו יין. ומפני שהחיים הם רק חלום, וכל חלום הוא להג הרבה יגיעת בשר ורוח, לכן גם החיים הוא ענין רע אשר נתן אלהים לבני אדם לענות בו, והאושר האמתי הוא "בלתי היות" (Nirvana) אשר אך עקב צדקה ימצא לצדיקים אחרי מותם אשר ישובו להיות גוף זך ובהיר כעין אויר דק מן הדק, לא כן הרשעים באף אחרי מותם הם קבורים ובאים להתגלגל בגופות אחרות ולהוסיף לחיות על פני האדמה.

[4]) שר"ל הרוח הרם, יצויר בארבעה ראשים, בידו האחת ספר החוקים, ובידו השנית האותות הקדושים שהם: ברית המעור ברמז המוליד (Lingam), סטרא דנוקבא ברמז המקבל (Yoni) והמשולש: והוא רוכב על העוף המשה (Schwan) ומעוטר בתפארת נזר ותחת שוליו הפרח לוט (Lotus). ענינו דו-פרצופים זכר ונקבה, ובכל יום ויום בעת צאת השמש על הארץ נוהגים הברהמנים לשאוב מים בחפניהם ולשפכם לפניהם ולאחריהם בקראם בשם ברמה.

[5]) המורה בלשונם מקוה מים, מפני שבו כח המים לפרנס ולכלכל, ולו עיני לוט, והוא רוכב על נשר, נושא אופן עם שני מבולשים, ארבע ידים לו, ונושא עוד קליפת החומט לאות פו"ר, וגם כלי תותח למגר את הענקים המורדים, ועטרה משולשת לאות ממשלתו על השמים הארץ והים. ובאשר תקבן התבל להמוט בהשחית כל בשר את דרכו על הארץ, ימהר ווישנה ויחיש לעזרתם בהתחפשו כפעם בפעם בגופות שונות ומשונות, ובכה התחפש א"ע עשרת מונים בהתגלגלותיו להאשיר את בני האדם בהתהלכו על הארץ.

[6]) בסוד האש הזכריי, ועניינו: קותר ועוקר כוקס וגומר. תואריו: האל הגדול, העין המשוטטת בכל, המושל על הפר, על קלשון שלש השינים, על הרוחות במדבר, המפיץ חרדה ודמעות, גבור מלחמה, ומשבית שאון המות, אשר לו שלש עינים, המושל על ההרים השמים הארץ והשאול, הנושא בראשו את הירח או את הנהר גיחון, המוריד מטר ברקים ורעמים, השר הנורא והאנדרוגינוס. בצורתו רוכב על שור פר מקרין ומפרים, במצחו ציץ הנהר הקדוש, בידיו קלשון שלש השינים, סביביו נחשים ברקים וראשי פגרים מתים, ומשסע ילדים עם הקרדום אשר בידו, נושא ברית המעור והנוקבא, וידיו רב לו לבנות עולמות ולהחריבן.

מאפס! ותפקחנה עיניו וירא את העלם הנשגב ב ר ם בתבנית אדם עם אלף ראשים, ויקוד ב ר מ ה ארצה וישתחו. החשך חלף הלך לו וברמה משתאה לראות לפניו ארבעה עשר עולמות (Bubons עיין להלן) מלומלאים בזרע בבטן העלם הנשגב ב ר ם אשר נתן לו הכח להאציל אותם ולהוציאם אל הפועל. ויתבונן ב ר מ ה עומד משמים ומשתאה מאה שנים בשנות האלהים (שהן שלשים וששים אלף שנים אצל בני האדם) משתעשע לראות בזיו שכינת ב ר ם במנוחה שאננה ודומיה — ואחרי כן הוציא את מחזה רוחו לפעולת בשר, ויצר ויעש ויברא ויכונן את משערי התבל וקדריה בארבעה עולמות: עולם השינה והמות, עולם החלומות הוא מושב המלאכים והרוחות, עולם האצילות הוא מלכות (Malkout) ועולם היקיצה הוא מושב בני האדם עולם המעשים אשר ברא לצורת כוח שני הרפאים הרעים: איבה (Modu) ומרד (Keitu) אשר יצאו מבוטן אזן ב ר ם, ואשר עמדו לשטן נגד בריאת העולם התחתון [1].

ויברא בראבונה את שבעת הרקיעים עם הכוכבים. אחרי כן ברא את הארץ את השמש ואת הירח. ואשר יצר את שבעת העולמות התחתונים, ויתן בהם שמונה ראשי נחשים להאיר להם במקום שמש וכוכבים. ויברא אחרי כן את הרוחות הטהורים ושבעה מלאכים רואי פניו, ועוד מלאכים אחרים וברא גם מאס־אושר (Moisasur) עם רוע־בון (Rhaabons). ובהיות הארץ עוד שוממה ושממה, יצר ב ר מ ה מן המים רוח חי מלא אור, ויפסק החי הזה את פיו בדמות ביצת תרנגלת, וישב רוח אפו החולה ויהי האויר, ויצמום את עפעפי עיניו ויהי אור במאורות רקיעי השמים, וירעם בקול גאונו ותחלק הארץ ליבשה ולמקוה מים וימים (ע"ד „מן גערתך ינוסון מן קול רעמך יחפזון וגו' בתהלים ק"ד), ויגז משערת ראשו וישלך ארצה ויהיו עלי יער ירק דשא ועשב השדה, ויקרע סגור לבו ותצאינה נפשות כל חי, ויבקיע את עבורו ויצא המות [2], ויפתח תולאות איברי

---

[1]) ראה להלן בקורות המורדים הנפילים אשר המרו עצת עליון בבריאת העולם. ומצינו ברוב סופרי מעשי בראשית להעמים הקדמונים אשר קיימו וקבלו את הסוד הזה מספור תורתנו ומן ההודיים אודות בני האלהים הנפילים, שהם לדעת הילקוט פ' מ"ד שני מלאכים שמחזאי ועזאל וכו' ואלה הפרקים והערביאים במס הרות ומרות כאשר נאריך בזה להלן, ועיין בספר: Was hat Mohamed aus dem Juden- thume aufgenommen להרב החכם ר"א גייגער צד 109.

[2]) גם חז"ל הרגישו במעשה בראשית את בריאת המות (זוהר תרומה דף רמ"ו. עשרה מאמרות דף ו' ובס' מגלה עמוקות), ככתוב בתורתו של ר' מאיר: והנה טוב מאד טוב מות (ב"ר פ"ט), ראה במורה נבוכים חלק שלישי פרק עשירי. ומודע השערת קצת מבקרים חדשים באמרם כי המאמר הזה לא כיון מבולם על ה מ ו ת, כי אם על חלוף המלה "מאד" בהברתו Mod עם המלה "מות" בהברתו Moth. אכן מסופרי הבריאה לכל היהודים כנ"ל נראה כי חשבו בריאת המות בעצמו לטוב מאד (ובדבר תורתו של ר' מאיר הנ"ל קנכון בהערת Dr. Grätz בס' קורות היהודים חלק רביעי צד 529 כ"ש). והדבר מובן ממעשה הנפילים שנביא להלן במקתרי הודו, כי כמיות בני האדם היה מלאכים בלואים במאורי הגופים לצרף עונם, ע"כ טוב מאד מות הגוף, למען

מגלו ויהי זרע מזריע בני אדם.[1]

ויהי כאשר ירא בן האלהים הוא הכהן ברהמן מחמת חיתו יער, ויוציא ברמה מזרועו איש גבור יד להלחם בחיות הארץ. וכאשר התאונן הכהן עוד באזני אביו, כי אדם אין לעבוד את האדמה, הוציא ברמה מירכו איש שלישי עובד אדמה. ובצר להם עוד מחוסר כל אָמָן, ברא מרגלו איש חורש עושה כל כלי מלאכה.

מארבעת בני ברמה ההם התילדו ארבע (וכ"ז בכללם אבל בפרטיהם הם מתפרדים אל פ"ה שבטים) מפלגות בני האדם בהודו עד היום הזה, הלא המה: הכהנים הם הברהמינים[2] — השרים הלוחמים ועל בשרם עור לבן — העובדים באדמה והסוחרים ועורם אדמדם כעין נחשת קלל — העושים במלאכת חרש וחושב ועור שחור על בשרם. ועוד שבט חמישי בשם Parias נמבזה ונמאסת בין כל ההודים ועל בשרם עור שחור ומגואל.

אלא הנפש חפשית מכבלי הגשם. ומרגלא בפי אנשי הכת Stoa לאמר: Mors homini summum bonum Düs denegatum-Der Tod ist dem Menschen das Höchste, den Göttern verweigerte Gut. ואם יש איזה ממש בדברי המבקרים הנ"ל בהברת מלות מאד או מות שהוא Moth יוכל להיות בזה רמז אחר, והוא כי שם בילת התבל אצל ההודים הנזכרת למעלה הוא מוט (Motta) מלשון רחוק ותנועה כנ"ל (ישעיה כ"ד), וכן נקרא אצל הפעניקים החומר הקדום הלא ג"כ Modd וק"ל.

[1]) על מסתר הזרע הראשי הזה מרמז הזוהר פ' בראשית: "אפיק איבון תולדין. ומהוא זרעא דאזדרע ביה". וכן דת צורואסתר מציירת הולדת היקום מן זרע אלהיי שהוא ערב דק מן אור טהור ומים צרופים. והחכם "אבא פענעל" מבאר השם Zaruam (הזמן הנצחי אצל הפרסים) משרש ז ר ע בעברית.

[2]) והם ארבע מדרגות: במדרגה הראשונה בשם Brahmaciari עומד הברהמיני בהיותו בן שבע שנים, והלבישו הכהן הגדול (Guru) את הגדילים המכונים Jagnapuwadam אחרי הקריבו קרבן אל האש, והתוה תו קודש לאלהים על מצחו, והזה במי נדה ע"י ענף העץ מהוה (Mava), וגלח את ראשו בלי השחית את פאת הגבחת מאחורי ערפו. הנער הזה נקדש להגות בתורת האלהים, ובמקדש לא יכהן עוד, כי אם על פתחים ישאל לאגורת כסף, על הארץ ישכב, ולא ימשח את בשרו בשמן, ולא יגלח פאת זקנו, ואל אשה לא יגש, ויום ביומו ירחץ את בשרו, וביחוד את מבושיו, במים ועפר.

במדרגה השניה (Grahasta) הוא עומד בן י"ב שנים לחופה, ומחויב לרחוץ בשרו בבוקר, להקריב יום יום את קרבן הנצנים (Ankjam) וכתב את אותות האלהים על מצחו חזהו וזרועו, להקטיר אל האלהים לבונה, להקריב אורז ולפזר ממנו גם לפני העורבים, ולא יאכל בצלים שומים לפת בצלים דגים ואשר בו נפש חיה, ולא ישתה יין ושכר, ואם עבר ואשם ונכרת מעמו. ובלעדי זאת יוכל לחיות בארץ ככל אחיו, ונשא את אשתו, ויגדל ילדיו על ברכיו, ויעבוד אדמתו כדרך כל הארץ. לא כן אם חפצו להקדיש את נפשו למסתרי הדת ולעבודות הכהונה, כי אז נטל עליו לבל ישא אשה ולא יוליד בנים ובנות לעולם, ושתים עשרה שנה יסגר באחד תאי ההיכל ומן המקדש לא יצא, אלא ישמע ונשבע לבל יגלה את הנסתרות אשר לאלהים, חמש שנים יחשה דומם ולא ישמיע קולו רק מליו ירמזו בהניף ידו.

ו.

האדם הראשון והמבול.

שם הראשון מבני האדם היה Pourous ושם אשתו Parkouti. ויניחם ב ר מ ה בגן העדן, ויבא הנחש Kalengam ויסית את האדם ואת אשתו לחטא ולעבור על מצות האלהים אשר צוה לבלתי אכול מפרי עץ הדעת, ויקחו מפריו ויאכלו. ויחר גם אף אלהי השמש הוא בְּרֶש [1]) הוא ו י ש נ ו (אשר השתנה אז ·לבללם כורש ונקרא אז Kurlayn, וזה

במדרגה השלישית (Wanaprasta) הוא כבן חמישים שנה, נזיר נבדל ופרוש מתשואות הקריה, חי בודד במדבר יער, ומסגף א"ע בעינוי נפש. ולא יאכל כי אם מפרי הארץ אשר תצמיח לו אדמתו, בנפלו על ערש דוי ישרתו אותו נשים ומבלות לו פרשי לחמים ואורז, ישמר בנפשו מאכול כל אשר בו רוח חיים, ומשתית יין ושכר, ומנגעת אל אשה; על הארץ ישכב אף אם מזרם הגשם ירטב, לא ירחץ במים את בשרו ולא יעשה את שערו; על מצחו חזהו וזרועו יחוק, אם מעובדי ש י ב ה הוא, את התו =, ואם מעובדי ו י ש נ ו הנהו, את התו ō. המשפטים והמצות אשר יחיו בהם המה עשרת דברים, חמשה חיובים (Jama) וחמשה פניונים (Ni jama). ואלה חמשת המשפטים החיובים: לחשוב ולדבר תמיד רק את האמת, להשמר מהמית כל נפש חיה, לא יגנבו ולא יגזלו כל מאומה, יהיו קדושים בהלכם לבתם, ויהיו ערירים בלי אשה וילדים. ואלה חמשת הפניונים: להטהר בפנימם יותר מחיצונם, לבקש שלום במורשי לבבם, להתהלך את האלהים כל הימים, לקרא בשם האלהים וחוקותיו ומצותיו ולהתפלל בלתי אל האלהים לבדו.

במדרגה הרביעית הוא כבן שבעים ושתים שנים. אם ידבנו לבו להקרא בשם "עוזב הכל" (Sanjasi) יעמוד לפני הכהן הגדול לשרת אותו, ישלח מעל פניו אשתו וילדיו וכל אשר יש לו בבית ובשדה והכהן הגדול יקריבנו אל קהל ברהמינים רבים מתפללים את עולת הלבנה (Homa) ויקצץ את פאת העורף אשר לו, והפשיטו את בגדיו והלבישהו פסת מטפחת ירוקה אשר יכסה אותה הוא לבדו, ונתן בידיו את המזרק עם מי השעלת, ורחץ את מבושיו. במזרק הזה יהיו לו מים תמיד לטהר בהם את כל מאכל אשר יתן לו. והיה בימינו מטה (Danda) עם שבעה כפתורים אשר יכבשנו בבוקר בבוקר, בעור נמר על שכמו ילך הלוך ודלוג על הפתחים לבקש אוכל לנפשו, לא יעשה כל דבר חוק ומשפט בבית ובהיכל, כי אם יחשב תמיד באלהי האלהים פַּרַבְּרַמָּה, ירחץ בשרו שלש פעמים ביום, וימרח על מצחו וחזהו בגללי צאת הפרה.

שבט הברהמינים יפרד לשש כתות: הראשונה "דבקי-וישנו" (Vishnubhakter) או יסוד המים, ובה המאמינים בעירוב שני היסודות אש ומים ביחד בווישנו בבחינת אנדרוגינוס, ואת ליונם על המצח או החזה: תו יוני. הכת השניה "דבקי-שיבה" (Shivabhakter) האחד ביקודו גם אלהות ווישנו. אותותם: כדור, עמוד, ברית המעור או משולש, ונושאים ג"כ על מצחם או חזיהם קרני ירח, שמש או תמונה מחומשת. השלישית (Smarta) מאמינים כי ווישנו ושיבה אחד הם. הרביעית הכופרים בכל (Paschandisten) עיקרי אמונות הכתות האחרות. החמישית "דבקי-שקתי" (Schaktibhakter) המאמינים רק באשת ואם האלהות המקובלת לבדה ולא בשכינת בניה או בעליה. הששית היודעים את הכל (Servagnie) המה מאמינים במציאות עלת ראשונה, אבל כופרים בהשגחה פרטית, ואומרים כי התבל תכון מעצמה על כח יסודות הטבעיים.

[1]) Krischna בן מלכים, ויהי זמן רב בין רועי צאן ובקר אשר חנו ולקחו לקול זמירות העוגב אשר נגן בו להפליא (ע"ד הגדת היונים על אפאללא) עד כי כל

היה גלגולו השמיני הנ"ל. וישוף את ראש הנחש, אבל הנחש שפהו עקב. ויגרש כורש מגן העדן את האדם ואת אשתו ואת בניו, וישכן בגן העדן את Caribanden הם "הכרובים" ואת בני האדם הפיץ לארבע רוחות השמים.

וירב האדם על פני האדמה. ויהי בשכון ברמה בקץ האלף השני בזבולו המקתתר, וישחית האדם את דרכו על הארץ. ותמלא הארץ חמס וריב, רצח גנוב ונאוף, שקר כזב ומלוקים, ויעשו כל רע בעיני האלהים. וגם הרועים (Rajah's) בני האלהים השחיתו את דרכם, ויבאו אל בנות האדם בימי הרועה ועדה, ויתערבו בני האלהים בבני האדם. רק המלך שַׁט-אֲבִיר (Satyavarata הנ"ל בעל-ברית חזק ואביר ע"ד שם נֹחַ לה"ק כמו Nau מלשון Nautik ור"ל יודע הנהגת האניות) ובשבת ספרי הקדושים התהלכו את האלהים. ויהי ברחוק המלך בנהר קריטימלה, וירא אליו וישנה בדמות דג ויאמר: בעוד שבעת ימים ימח כל היקום ממי מבול, ואתה עשה לך תבה גדולה וקח אתך מכל עשבי רפואה ודשאי מאכל, ואת שבעת שריך הקדושים, אתה ונשיכם, ומכל חי שנים שנים, ואז תבא אל התבה וראית אלהים פנים בפנים, וימלך על כל שלוחיך. ויהי לשבעת הימים ויהי המבול על הארץ, ארבות השמים נפתחו, ומי תהום רבה עלו על כל גדותם. וישא שט-אביר את עיניו וירא תבה שטה על פני המים, ויבא אליה ויעש ככל אשר צוהו וישנה, אשר קשר התבה בקרניו ע"י נחש עקלתון. ותבא התבה על פני המים ותנח על הר Robandhad. ויהי אחרי המבול ויהרג וישנה את הנחש, ויתן אל שט-אביר חוקים ומשפטים, וישם את שמו בִּיְפַסְרָשָׁה. ויולד שט-אביר מלך כל העולם שלשה בנים, הם הבכור שֵׁם (Scheema בתוס' רי"ש ע"ד שרשו מן שמש קרעף מן קציף וכו' כנ"ל), השני חָם (Charma ג"כ בתוס' רי"ש כנ"ל) והשלישי יֶפֶת (Japuti). ויגדלו הנערים ויהיו בני חיל, וישם אביהם את הממשלה על שמם, והוא הוסיף אומן לעבוד את האלהים ולכבד את הכהנים ואת הספרות. ויהי היום וישת המלך יין (Meth-Mid) וישכר ויתגל בתוך אהלו. וירא חם ויקרא לבני אחיו ויאמר אליהם, מה זאת עשה אבינו. וילכו ויכסוהו בבגדים ויעירוהו משכרתו. וייקץ מיינו ויקלל את חם הוא חכמה ויאמר אליו, עבד עבדים תהיה לאחיך. ויברך את שם ויתן לו את ארץ הררי השלג נגבה, וליפת נתן ארץ הצפון. [1]

ויהי אחרי הדברים האלה ויוסיפו בני האדם לחטא, וישלח ברמה

היתה יער שכבו ובירעו רז לרגליו (ע"ד הגדת היונים על המנגן "ערפה ענו" Orpheus) כחשיפי עזים וגמר אלל גדי רבץ. וירם כורש כפעם בפעם על אצבעו הרים ובגבעות וים ולן בהם שרפים וחיתו טרף, וירקוד על ראשי נחשים מעופפים. ואחר עלה השמימה.

[1] והסיפור הלזה נו י לפורד מיגד בח"ר מן הלוכנויללער בדעה מסופקת על אמתת קדמותו והחלטתו כי על כל פנים הוא פלא גדול ע"ש. והראית גם Hathed מביא הספור הזה בהעתקתו את ספר החוקים של ההודים, מובא בשמו מהחכם Nork.

ממרום לעננים וגחלי אש וברקים רב ויהמם וישמידם מתחת השמים. ויהי אחרי כן ויתעצב האלהים אל לבו ויכעס על אשר השמיד את בני האדם מן הארץ. ויברא ברמה עוד הפעם אדם ראשון בשם Manow ואשתו Seterapa. ויולדו להם שלשה בנים, וישלחם על הים לשלש כנפות הארץ, ויפרו וירבו על פני האדמה, וישובו לחטוא, ויתעבר האלהים למענם, ויוצא רוחות סערות מאוצרותיו, ויתגעשו הררי עד, ויתפוצצו גבעות עולם, ויגוע עוד הפעם מן האדם השני הנקרא בפי ההודים Duaper, לבד מאיש אחד ואשתו אשר מצאו חן בעיני האלהים, ותהי להם נפשם לשלל. ויאמר האלהים כי נמחה זרע האדם, ויתן להם הריון ויולדו בנים ובנות, וירב האדם עוד הפעם, וישובו וירעו לעשות, ותפתח הארץ את פיה ותבלע חיים ויאבד מן האדם השלישי הנקרא Tetraju, וימלטו רק איש אחד ואשתו אשר היו תמימים בדורותיהם. אחרי כן ברא ברמה עוד מן האדם הרביעי בשם Koli עד היום הזה. ויעד בהם לאמר, בשובם לחטא אז ישמידם האלהים ע"י היסוד הרביעי הוא יסוד האש [1]), כאשר האבידם לפנים ע"י שלשת היסודות: מים רוח ועפר.

ז.

עֵץ הַדַּעַת

הספור ממטא האדם ואשתו באכלם מפרי עץ הדעת טוב ורע מפרשים מקבלת נבוני לאמר ככה: ידוע (כנ"ל) כי ההודים התחלקו מקדם קדמתה לארבעה שבטים, והכהנים הם הברהמינים צוו על בני השבט השלישי והרביעי, המה העוסקים במלאכה, לבל יקראו בספרים הקדושים הם ספרי הבדים הנ"ל המכונים וועדא'ם [2]), וכוונת הכהנים היתה להחזיק את האכרים והיוגבים וכל העוסקים במלאכת יד בשפל המדרגה כסוס ופרד באין הבין, פן תפקחנה עיניהם להבין ולהשכיל והיו כאלהים הם הכהנים יודעי טוב ורע [3]). ויבא הנחש — ר"ל איזה איש ערום בין העובדים ואנשי

---

[1]) כענין זה האמינו גם חז"ל (ע"ז י'. ילקוט במדבר ב'. ושלהי מועד קטן) שעתיד העולם ליחרב באש, וז"ל רבינו בחיי בן הרא"ש ז"ל בספרו כד הקמח בפ' בראשית: "היו אנשי הפלגה וכו' ועשו העיר והמגדל כדי להציל מהמבול של אש מפני שסבר לאו אבדן העולם במבול של מים וכו' ע"ש.

[2]) או הקיצור יתם בשם Purana הנ"ל שהוא מעברית "פארה" (ישעיה י' ויחזקאל ל"א) ר"ל ענף, היוצא מגזע העץ שהוא הבד וועדא'ם בעצמם, הספר הגדול לעץ אשר שרשו בשמים, ורק הפארות (Purana) השבני (Aswatam) והעלים שהם רזי הספר יתראים ומתגלים על ארץ השתיה או "השתות" (Schasta) לבני האדם.

[3]) גם בין בני ישראל היתה התורה מסורה רק בידי הכהנים הלוים, עד שבא עזרא הסופר וידרש בתורת ה' ומפורש בקהל רב, אבל אח"כ חזרו הרבנים ותלמידיהם לאמר: מנעו בניכם מן ההגיון שר"ל לד"ק: מן המקרא, עד שבא רוח העת של הריפורמין והחזיר הדבר ליושנו. וזה דומה כל האפיפיור גרעגאר התשיעי 1231 אשר

המלאכה — ויסית את אחיו למרוד בכהנים ולאמר כמו קרח ועדתו: כל העדה כלם קדושים ובתוכם אלהים ומדוע תתנשאו על כל הקהל? ויעשו כן, ויאכלו את פרי עץ הדעת כי נחמד הוא להשכיל, וירימו ידם בהכהנים הברהמינים. אבל יד הברהמינים עם שבט הלוחמים חזקה על העם, ויהרגו את הכהן המסית, אבל גם הוא שף את עקבם, כי כזאת וכזאת תאכל חרב כל מרידה. ויגרשו האלהים את הפושעים מגן העדן הוא מיטב הארץ הודו לעבוד את האדמה ולשמרה כמקדש. ולמען יהיו בוערים בעם לעולם, לוו עליהם הכהנים, לא לבד לבל יקראו בספרי קדשם, כי גם לבל ישמעו את מקראי קודש ההם. וישכינו את הכרובים הם השומרים עם להט חרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים, ור"ל שמרו עליהם עם שבט הלוחמים בפי חרב, לבל יגשו עוד אל הקודש, ולא ירימו עוד ראש ויד. — המקרה אמת, והפתרון כתפוח זהב במשכית כסף.

ח.

בְּנֵי הָאֱלֹהִים. הַנְּפִילִים. דּוֹר הַפְּלָגָה.

(בספר השתות הנ"ל אשר חובר חמשה עשר אלף שנים לפני ספרי וועדים)

"נגע רע ר"ת נפילים גבורים ענקים רפאים עמלקים,
(זוהר בראשית)

כאשר גזר האלוה אומר לברא יצורים, אשר יהנו מהוד זיו אשרו, למען יעריצו ויקדישו את שמו, אז ברא אותם בצלמו כדמותו, ויתן להם שלמות ומגרעות, למען יוכלו להיטיב או להרע מעשיהם, אל אשר יפנה בהם רוח הבחירה החפשית אשר נתן אלהים בלבבם. בראשית ברא שלשה מלאכי עליון: ברמה, ווישנה, שיבה. ואחרי כן ברא עוד מלאכים אחרים ובראשם מהא-אושר ורוע-בון הנ"ל, אבל עוד היו בני האלהים בני תמותה. ויהי עברת אלפים שנים מלחמה ביניהם ובין הענקים. ויועצו ביניהם לעשות משקה אלמות, ויתלו את הנחש הגדול אנכדין סביב ההר מירה או ההר מאנדאר, ויעתיקו את ההר הזה אל הים לאיטי הוא ים החלב, ויסובבו את ההר ההוא בתוך ים החלב כהסוב אופן וגלגל, עד אשר נתך החלב ויהי לחמאה, וממנה עלו הירח האוצר השפע הבוצע המודעים ומלאכות כל חרש וחושב, ועוד נולדו מרוח הסבוב הזה שש מאות אלפי אלפים נערות בתולות (Apsaras) יפות תואר וטובות מראה מאד, יושבות בשמים וברום הארץ, ומשמיעות קול הד דממה דקה בבקעות ובעמקים וביערים כנוע עלי היער מפני הרוח. ויהי בדרך ויסבוב ההר ההוא להמוט, וימהר ווישנה

צוה על העם לבל יקראו בספרי האבן-גליון שלהם מטעם זה, עד בא לוטער והחזיר הדבר ליושנו. אין חדש תחת השמש!

ויושיבהו על ראש הצוף גדולה אשר הוציא את ההר הימה. ויצא הנחש אדישיאון, נחש גדול מאד עם אלף ראשים, ויאופף את ההר וישליכהו אל המצולה. וילחמו בני האלהים בהנחש, ויניעו את ההר ממצולת הים, ויתן ריח בשמיו במים, ויצא הרוח דנפנדר בדמות ענק מן ההר ובידו משקה השמחה הזוח, וישתו ממנו כל בני האלהים למען יחיו לנצח [1]), והענקים אשר לא שתו ממנו מתו לשחת.

שלום ושבין ושמים כשקטו, חן וחסד במרומים, לדק ומשפט בעדת האלהים. חסד ואמת בקהל המלאכים. ויהי היום ויעבר רוח קנאה בלב המלאך מאס-אוסר ומרעהו רוע-בון, ויקומו ויקירו מהם את עדי השלמות אשר בת האלהים עליהם, ויתנו יד אל המגרעות אשר בקרבם, ויעשו את הרע בעיני האלהים, וירימו יד מורדים ופושעים באל עליון ובשלמות בריו, ויאמרו בלבבם בזדונם כי עז כגביר מי זה אדון לנו, ולא ירהו ולא פחדו אלוה עושם ולצור ישעם, ויתקוממו וישיאו גם רבים מיתר המלאכים למרוד באלהים, ויפרדו מאת כסא האלים. מר בכו מלאכי עליון, ואראלים לעקו זעקה גדולה ומרה בשמים.

וירא אלהים ויגאץ מכעס מאס-אוסר ורוע-בון ומרעיהם, ולא חדל מהעיר את רחמיו על ילורי כפיו, וישלח את שלשת מלאכיו ברמה וישנה וסיבה אל המורדים ההם, להוכיחם על פניהם ולהשיבם מדרכם הרעה, ויקשו את ערפם ולא אבו שמוע בקולם. ויצו האלהים את סיבה ללאת לקראתם במשלחת מלאכיו, לגרשם מן השמים ולהשליכם אל „און—דרסון„ (Ondera) פר"ל מעון דראון למען יאכלו שם לעולמים.

ויאכלו הכפילים האלה בעין-דראון במסך מכה (Munuuter) אחד [2]) — ר"ל מספר אחד בבנים—) בעוד ברמה וישנה וסיבה לא חדלו מהלות פני עליון, כי ישיב את שבות המורדים ויפדם מבור שחת. ויעתר להם העליון, ויגל להם את רצונו לגאול את הכפילים משחת בלי, ולהביאם במקום לראות הייעיבו מעשיהם אם לא. ויתן את ממשלת השמים ביד ברמה, ויאסיף כוחו אליו, ולא ראו אותו המלאכים המש אלף שנים.

---

[1]) דומה אל עץ החיים אשר אכלו האלהים ממנו למען יחיו לעולם, כמשמעות הכתוב (בראשית ג' כ"ב) ושם המשקה הזוח בהודו: Amrita, וביון Ambrosia פר"ל אלמות.

[2]) כבר העירותי במ"א, כי בהלבישנו מלות נכריות במחלצות עבריות שתים היו מגמתנו: פעם להתליע שפ"י מה שקדמונו אותת מ"רן ופרקן מלשון עברית או כנענית היא פעניקית (עיין להלן בראש השער השלישי) כאשר עשו Pluche בספרו "תולדות השמים„, Gebelin בספרו העולם הקדמוני„, העררער ואחרק וכו' וכו, ור"ע מן האהומים בסאור עיניכ בחלק אחרי בינה בשם הערוך הרומי בי השם Kaiiope ראשונה בתשע המוקי אפטרופום של כעיומי הזמרה נגזל מן קול-יפה„ --- ופעם רק לתפארת לשון נופל על לשון, שבן גם היוקרה והתלמוד השתמשו באופן זה להעתיק שמות נכרים בשלה עברית, אשר בלעדי השתוותה אל השם הזר בהברתה יתדמה אליו עוד בהוראתה, ד"מ השם "בהמות„ (איוב מ' ט"ו) שהוא לדעת החכם הערדער ורבים

ויהי אחר הדברים האלה וירא העליון עוד הפעם יושב על כסא האור, ואלפי מלאכים עוטרים אותו ומעריצים שמו בשירות ובתשבחות. ובהיות דממה דקה בין המלאכים ויאמר העליון: יהי עולם שפל הוא עולם המשה עשר [1]) הגלגלים או העולמות, שבעה מתחת ושבעה ממעל להארץ, והארץ בתוכם, והיה העולם התדש הזה למושב הכפילים, למען ילרפו ויתלבנו בקרבו! ויהי כן. ויוסף העליון ויאמר: רד ווישנה בעלם כוחי אל העולם החדש ההוא, הוא דן־החטאה (Donihoudah) וגאול את הכפילים מן עון־דראון: והושיבם בהמשה עשר עולמות האלה אשר נקבו בשמותם: פיב־און (Boboons) פר"ל עומק הבכא מלשון ביב־בור ואון שהוא יללה ובכיה).

ויעמוד ווישנה לפני הכסא ויאמר: אל אלהים עשיתי כאשר צויתני! וכל מחנות המלאכים הקדושים השתוממו על מפלאות תמים דעים ויכו בכנפיהם וירונו. ויוסף העליון לדבר אל ווישנה ויאמר: כעשה גויות למען נשמות הכפילים, אשר תשכנה ותאסרנה בגופות הבן, להתם פשעם ולכלות חטאתם איש איש כפי מדת עונו אשר הטא ואשם לפני — ויעמד ווישנה לפני הכסא ויקוד ויאמר: אל גבור עשיתי כמצותך! — ויוסיפו המלאכים להודות ולהלל לאל עליון כי טוב חסדו ואמתו — ויהי דממה דקה ויוסף העליון לאמר אל ווישנה: הגופים אשר אעשה למען הכפילים עפר יהיו ואל עפר ישובון לקץ הימין. ואנכי נתתי להכפילים ההם תשעה ושמונים מהלכים (ר"ל גלגולים) בגופות עפר ואפר האלה, לענות בו תחת

מחכמי ישראל (עיין המאסף לשנת תקמ"ט תקיפה שלישית) קום היאור ששמו בלשון "P-Ehe-Mouth„ והעברי העתיקהו אל "בהמות„ בשמי הברתו ובשנוי קלת (כמו ב' תחת פ שהוא הארטיקל בלשון מצרית) להשמותו ג"כ בהוראתו הכללית במין הבהמה. וכן השם משה (לדעת הראב"ע) מתורגם מלשון מצרית אל לשון עברית, ושמו בלשון מצרית היה מוניוס (עיין להלן בשבילת שערים). ובזאת יובן מה שתאל הראב"ע שם: יהאל תמה בעבור שאיננו ע"ד וכו (שמפני זה רצו קצת מחכמי האומות לאמר ששמו משה — במשקל פועל בינוני — על שהוציא הוא את בני ישראל ממצרים) כי באמת רצה העברי להשוות מלבד ההוראה ג"כ ההברה בכל מה דאיפשר כנ"ל. וז"ל החכם הר"ע בלאך בב"ע ח"ב: פיבקה שמה בלשון מצריב היה פוישלקט וכו' ובעברית נשתנה ימלת פוי אלפי למען היות לה מובן גם בלשונה כמו בשם פי החירות, הברתה בלשון מצרים פיחירלט הוראתה מקום יגדל בו סוף, ונשתנה בעברית עפ"י משפטה למען היות לה הוראה מיוחדת פי החור כמו פי המערה (יהושע י' י"ה)„. וכן הזוהר (ויקרא, עיין מנפחת ספרים להגאון יעב"ץ ובשמו ד"ר גרעץ בהערה י"ב לחלק ג' מספרו) קרא אל בית הכנסת שהיא סינגוגא בלשון יונית או עקלגלא בלשון ספרדית בכנוי הש־כוגה. וכן קרא ר' אברהם בן הסדאי את כת הערביאים Sufis בכנוי לופים ג"כ בלשון נופל על לשון (בן־המלך 1861) וכהם רבים בספרותינו.

[1]) גם באגדת חז"ל חמשה עשר עולמות האלה, היינו: הארץ, מלמטה לה שבעה מדורות הגיהנם (עירובין י"ט) שאול ואבדון ובאר־שחת ובור־שאון וטיט־היון וצלמות וארץ־התחתית; ומלמעלה לה שבעה רקיעים (חגיגה ה' ע') וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות.

השמש רק מעט, ולכפר על החטאים האלה בנפשותם. והיה אחרי תשעה ושמונים המהלכים האלה יבאו אל גוף חדש, ואתה תקרא את שמו גָעָה (Ghoij ר"ל הפרה הגועה ע"ד ש"א ו'), ובמות הגעה יחיו הנפילים את גוף מרד (Mhurd) שר"ל בני אדם עניים ומרודים ע"ד ישעיה נ"ח). בגוף הזה אחונן אותם דעת בינה והשכל כאשר היו בראשונה ביום בראותי אותם. והגעה תהיה קדושה אל הנפילים, ולא יאכלו מבשרה, ומבשר נפש כל חי, אשר נתתי להם למושבותיהם, מן הרומש על הארץ עד השורץ השורץ במים, ועד צפור כל כנף המעופף ברקיע השמים. חלב הגעה פרי העץ ועשב השדה נתתי להם לאכלה. — הגופים אשר יכלאו את הנפילים מעשה ידי הם, לכן לא ירים איש את ידו להכותם נפש בטרם יצא יומם למות. והיה האיש אשר יהרג כל חי אשר נתתי למושב הנפילים, את נפשו תכרת, שיבה, והנפילים ישובו אל עון-דראון ויוסיפו לספור מחדש תשעה ושמונים מהלכים, והימים הראשונים יפלו. ואם אחד הנפילים ירים את ידו לפתח חרצבות מאסרו, בהכותו את החי אשר הוא למושב לו, את נפשו תקלע, שיבה, אל עון-דראון לנצח, לא יכופר עונו ולא יסור ממנו חלאתו לעולמים. ואת הגופים אשר נתתי למעונות הנפילים, אבדיל למיניהם, ואשית בהם תכונות ומדות שונות, וגם תוארים ופנים שונים, ופרו ורבו בארץ למיניהם, והיה גם זרעם אחריהם למעון הנפילים, למען לא יבלבל מהם דרכי התשובה לאלהים, ואם ישכון אחד הנפילים בגוף אשר לא ממינו הוא, עונו ישא בעון-דראון עד אשר עברו עוד הפעם תשעה ושמונים המהלכים ההם. — והיה אם ייטיבו הנפילים לעשות חסד משפט וצדקה בארץ, כי ישובון מאון ונחמו על הרעה אשר עשו להכעיסני אז אחזק את לבם לטוב, ונחמתים ורחמתים ושמחתים מיגונם. ואם הרע ירעו ונשקעו בנבכי החומר השפל, ולא יבאו אל ביב-און התשיעי ממעל להארץ. ואם ייטיבו הנפילים את מעלליהם במהלך התשיעי ושמונים בשכנם בגוף מרד הוא גו האדם, כי ינחמו על עונם וישובו אלי בכל לבבם ובכל נפשם, אז תבא, וישכנה, אתהם אל ביב-און השני לטהרתם, וכן תעשה עד עלותם מעלה מעלה דרך שמונת ביבי-און אשר לענשם, ואחר כן יבאו אל ביב-און התשיעי הוא הראשון ממעל להארץ, כי אז אכפר עליהם ויטהרו. ואם לא ישובו מעונם בגוף מרד, תקלע, שיבה, אותם אל עון-דראון שוב שנית, והימים הראשונים מימי טהרתם יפלו, ויחלו מחדש מהלכי טהרתם עד בואם שנית אל ביב-און התשיעי, כי כן לויתי לבל ישובו הנפילים אל השמים לראות פני, בלתי אם עלו דרך שמונת ביבי-און העונש ושבעת ביבי-און הטהרה.

ויהי כשמוע המלאכים את דברי העליון ופקודיו על הנפילים, ויודו לו את חסדו ורוב צדקתו ומשפטי ישרו. ותהי דממה דקה ויאמר העליון אל המלאכים: הנני נותן בחסדי מועד קבוע אל הנפילים, הוא ארבע עתות יָקָע (Jug's ע"ד ש"ב כ"א ור"ל פה תלה בפלס ובמשקל ונכון

במדה ובמשורה). ביקע הראשון יהיו ימי נקיון הנפילים בגוף מרך אלף אלפי שנים. ביקע השני רבבה. ביקע השלישי אלפַּיִם שנה. וביקע הרביעי שהוא הזמן הנוכחי יהיו ימי האדם מאה שנים. וישמעו המלאכים וירונו ויהללו את רוב חסדי העליון ואורך אפו.

ויהי דממה דקה ויאמר העליון: והיה באחרית ימי עולם הגופים אשר הועדתי למשכן הנפילים. אחרי אשר חלפו ארבעת יקעי האלה, תבקש, שיבה, בין הנפילים, יהיה המלא איש והם אשר עומד עדיין במרדו, ולא חלף את במוכת ביבי-עין העונש, ועד התשיעי הוא הראשון לא בא, תדחוף אותו למהמורת עון-דראון ולא יצא משם לעולם. אחר כן תשמיד את שמוכת ביבי-און העונש והנקיון (הם שבע האחלות התהוית או מדורות הגיהנם עם הארץ העליונה) ולא יהיו עוד, ואתה ומשנה הגלגל עוד מועד ידוע את שבעת ביבי-און הטהרה (הם שבעת הרקיעים או מעונות הגן-עדן) עד אשר יטהרו כל הנפילים אשר החלו להיטיב מעשיהם בגלגולי העונש הנקיון והצרוף. והיה אחרי כן כאשר יטהרו גם הם ושבו אל שבותם כימי קדם, אז תשמיד, שיבה, גם את שבעת ביבי-און הטהרה ולא יהיו עוד.

וישמעו המלאכים ויחרדו וינועו מקול העליון. ויוסף לדבר ויאמר: ואנכי לא אסיר את חסדי ואמונתי מעם מאס-אושר ורוע-בון ויתר לאשי הנפילים. הנה נתתי להם ניר ממשלה בממלכות החטאים, כי ישוטטו בשמוכת ביבי-און העונש הנקיון והצרוף להביא להסית ולהדיח את הנפילים מדרך הטוב, כאשר עשו להם בראשית היום ידם בי ובמלאכי. וביום פקדי ופקדתי גם על המסיתים והמדיחים האלה אם הָרֵעַ יָרֵעוּ, ואת הנפילים אשר יחזקו במעוזי ולא יְפֻתּוּ מן מאס-אושר ומרעיו, ארחם ואושיעם ואגאלם ואנטלם ואנשאם השמימה.

ולא יסף העליון לדבר עוד — וישירו מחנות המלאכים במקהלות שיר נגינות ותהלות ומעורב ביליל תוגה על גורל אחיהם האומללים, וְיָעצו ביניהם ויתנו כלם על פי וישנה את קול ההכונס באזני העליון, כי יתן להם רשות לרדת כפעם בפעם אל שמוכת ביבי-און העונש להתחפש בגופי בני אדם, למען אשר יעזרו את האומללים האלה נגד המוקשים אשר ימונן מאס-אושר נרגלם. וימלא העליון את משאלתם. ויריעו המלאכים את כנפיהם וישאו כלם פה אחד את קולם ויהללו את העליון ויודו לו את חסדו וצדקתו.

ויהי דממה דקה ויאמר העליון: ברמה, רד בעלם סדר כבודי אל ביב-און התחתון והגד אל הנפילים את כל הדברים אשר דברתי, ואת המשפט אשר גזרתי עליהם, וראה ועשה כי יבאו הנפילים אל הגופים והגויות אשר הכינותי להם! — ויבא ברמה ויתיצב לפני הכסא ויאמר: אֵל גבור עשיתי ככל אשר צויתני, הנפילים ישמחו על חסדך ועל רחמיך הרבים, יודו על צדק משפטיך כי עניתם, ויבאו אל הגופות אשר הכינות להם.

ויהי אחרי הדברים האלה ויגבה לב ברמה על שני אחיו ווישנה ושיבה, ותהי מלחמה גדולה ביניהם, הכוכבים נפלו משמים ארצה, הארץ התנועעה כמלונה במקשה, והאראלים חגרו שק ויכופו כאגמון ראשם. וירד אלהי האלהים בעמוד אש ארוך בלי ראשית ובלי תכלית, ויעמד לפני שלשת האלהים, וישתקו מזעפם ויחליטו ביניהם לאמר: מי מאתנו אשר יעצר כח למלא את ראש או סוף העמוד הזה הוא ימשול באחיו. ויתחפש ווישנה בגוית חזיר מיער ויכרסם חור גדול בארץ וירד בו, וירץ ברגע אחד שלשת אלפים פרסאות, ויוסף ויעמק בארץ אלף שנים, ולא יכול למלא את רגל העמוד הנורא ההוא. ויתמרמר ויחתור וישב אל פני האדמה, ויבא לפני העליון ויקוד וישתחו ויאמר: אתה הוא האלהים, ונחנו מה! — אמנם ברמה חפץ למלא את ראש העמוד, וילך גם הוא וילבש גֵו נשר ארוך הצואר (Schwan) וירם מעל הארץ ויעף ברגע אחד שלשת אלפים פרסאות למעלה, ויעופף מאת אלפי שנים ולא מלא את ראש העמוד, וייעף וייגע ולא יכול לעופף עוד. וירא און ויתבונן כי הסכיל עשה וירד וישתחו לפני האדון אלהי האלהים. ויואל לנסות עוד את ברמה וַיַּפֵּל לעיניו כלת הפרח קְלֶדִיר ויאחז ברמה אותה בידו. ויפתח אלהים את פיה ותתחנן אל ברמה לשלחה לחפשית, ויבקש ברמה ממנה כי תלך אתו לענות עד שקר לפני ווישנה ולאמר, כי מלא את ראש העמוד. ותעש הכלה כן ותלך עמו ותעד לפני העמוד ולפני ווישנה כדברים האלה, עוד הדבר בפיה ויתפוצץ העמוד לשבבים, שמונת השנהבים התומכים את כפות הארץ הקיאו מפיהם אש פלדות, והעבים בערו גחלי להבה — והעליון נשקף מבעד להעמוד וַיַּשֵּׁב מפיהו צחוק נורא מאד ותגעש ותרעש הארץ — וימהר ווישנה ויפול לרגליו אפים ארצה ויברך את האלוה נורא הוד. גם שיבה נחם על רעתו ושב ורפא לו מאת פני האלהים, אך לב ברמה היה לאבן דומם. אחרי כן פתח שיבה את פיו ויקלל את ברמה ויאמר: עקב אשר כחשת ותוציא שקר מפיך לא יהיו לך היכלים ועבודה בארץ! ואל הכלה אמר: לא יריח ברמה את ריח ניחוחך כריח האלהים ווישנה ושיבה את טוב ריחך. וישב ברמה אל לבו בצר לו ויתחנן אל שיבה כי ירחם עליו, והוא רחום כפר עונו ויאמר אל ברמה: גאיך האביד ממך כל היכל ועבודה בארץ הודו, אכן יען אשר נחמת על חטאתיך, יעבדוך הברהמינים לעולם. ויהי כן.

השער השני

מעשה בראשית תורתנו.

אם רבים וכן שלמים, מעת הגלה חכמת המסתרים והסודות אצל היהודים האפלטוניים החדשים באלכסנדריא של מצרים תחת ראשם ידידיה הוא פילון היהודי [1]), ואצל המקובלים התלמודיים, ואצל היודעים שם הגנוסטיקים, ואצל ראשוני המתפלספים בין מאמיני מחמד — וגם בין הקראים כמו כת היודגאנים וכת ר' בנימין מן נהאוואנדי וכו' — שם כת המעתזלה (Mutaziliti) — נגד כת המגשימים לוקחי תורת הקוראן ע"פ פשוט גמור (Mugassimah) — עד רבנו סעדיה גאון והרמב"ם בבארם את המעשים הגשמיים הנזכרים בתורה ומהשי"ת ע"ד סוד פילוסופי (Allegorie), ואצל המתפלספים בפרובינציא בימי הרשב"א והבדרשי, אשר דרשו כי אברהם ושרה הם חומר וצורה וכו' (כמבואר בתשובות הרשב"א סימני ת"ז ת"ח), ועד המקובלים החדשים, אשר הסכן הסכינו להצריך סודותיהם ולהרכיב מסתריהם בביאור התורה שלא ע"ד פשוטה אך ע"ד רמז וסוד, כמאמרם בילקוט חדש קנ"ה: כללות הנשמות הם ששים רבוא והתורה היא שרש כל הנשמות דישראל ויש ששים רבוא פירושים לכל פסוק שבתורה; וכמנהג ספר הזוהר בפירושיו על התורה ואמר בפ' בהעלותך: ר"ש אמר ווי לההוא בר נש דאמר דהא אורייתא אתא לאחזאה ספורין בעלמא ומלין דהדיוט, דאי הכי אפילו בזמנא דא אנן יכלין למעבד אורייתא במילין דהדיוטא ובשבחא יתיר מכלהו, אי לאחזאת מלה דעלמא אפילו אינון קפסירי דעלמא אית ביניהו מילין עלאין יתיר, אי הכי ניזיל אבתרייהו ונעביד מינייהו אורייתא, אלא כל מילין דאורייתא כהאי גוונא: ת"ח עלמא עלאה ועלמא תתאה בחד מתקלא אתקלו וכו' וע"ד האי ספור דאורייתא איהו לבושא דאורייתא, מאן דחשיב דהאי לבושא איהו אורייתא ממש ולא מלה אחרא תיפח רוחיה ולא יהא ליה חולקא בעלמא דאתי, בגין כך אמר דוד: גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך„ — וכאשר המדברים בין היודעים אוריגינים אמר, כי הפשט הפשוט בתורה אינו הרוח כי אם הגוף (וכן רשב"י כנה את האותיות בשם גופא לדעת הפרדס שר האותיות) המציא כמו כל גשמי וגופני לחטא ולשגגה; כי כל בעלי סודות כאלה הבינו העולם הגשמי רק כדמות צל להעולם השכלי שהוא העיקר ועליו מוסבים כל הסיפורים והמצות שבתורה; והעיד החכם פראנק בספרו "הקבלה„ כי מפני זאת מצינו כי רוב המקובלים פרקו מעליהם עול המצות הנגלות, באמרם

---

[1]) "וכבר בימי ידידיה היו אנשים בעלי מחשבה שאמרו שהכוונה עקרית ואין צורך ומצות במעשים ובסיפורים, שהם רק כמו מלבוש ומשל (מיטהע) לדברים הרוחניים„ (מורי נבוכי הזמן שער חידות מני קדם).

שבכל התורה שזה אך הסוד הפנימי ולא הכוונה המילולית — "אמנם הכוונה על המלות העיוניות ר"ל השכלת רוחניותם כגון לא תחרוש בשור ובחמור יחדו פי' לא תייחד שתי הקליפות האלה יחד וכן ענין עטיפת לילית פי' שישפיע אור אל המלכות ויקשטה בקישוטיו ההם שהם ד' ליליות ד' כנפים וכו'" (פרדס רמונים שער הנשמה, ובעלי הקבלה מלאו התגלות האלהים בנסתרות עוד קודם מתן התורה הנגלית — אם כל אלה, אמרנו, הפריזו על המדה מאד מאד וקלקלו את השורה יותר מדאי, כי באמת סיפורי קורות דברי הימים לבני ישראל והמשפטים והחוקים הם ממשים ומלות מעשיות כמילותם כן פנימם, אף גם זאת במעשה בראשית ובמעשה מרכבה הכל מודים, פילוסופים חוקרים ומקובלים, שהם ע"ד הסוד והרמז והמשל, והכלן פנימי שכלי או דמיוני כמוס וחתום צפון וטמון בזג מילולי, אם אמנם אין דעת החוקרים אחרי תכליתם שזה במליצת הנסתרות מביכות לנגלות, כי אם איש איש ממלאכת תורתו וחכמתו אשר הוא עוסק בה עושה לו דרך לעצמו במסתרי מעשה בראשית, וגם אנו לא באנו פה להכליע ולאמר קבלו דעתנו, כי אם להעיר אוזן הקוראים על התפשטות והתרחבות המסתרים האלה לאורך המקום ולרוחב הזמן מקצה השמים ועד קצהו. והבחירה חפשית ברוח כל קורא לבחור לו השערות ועשתונות על הפליאה הזאת המקפת כחוט שני את כל העולם הקדמוני, כאשר נצריך לדבר מזה להלן בשיחת "נעילת שערים". —

א.

הַיְצִירָה

בראשית היה תהו ובהו חשך ועלטה ורוח אלהים מרחפת [1]) על פני התהום שמת ימים (עיין רש"י שם) כמו בונה אמן תופש בידו אנך המוגה ובכר מעגל וקו המדה, הולך וסובב על חוג המקום אשר עדיו נבנות עליו כמו רמים מקדשו, למען יתבונן בו מה חסר ומה

[1]) עפ"י פשט: כמה רעיונים נשגבים נכללים במאמר הזה. ככה שיטת קאנט ולא-פלאס עפ"י הקדמון אנקסימינס, כי מזרות השמים נתהוו מהתוך מעגלי וקבוצי של ערפלי טוהר. ויסדו עמפידוקלס ודימוקריטוס את בריאת יקום התבל בכח מרחף (Wirbel), ועל כלם יקוד המים ועפ"י הסוד: "ורוח אלהים מרחפת הוא רוח אלהים חיים סוד יו"ד שבשם הגדול, ואם הבנים (כבר העירו געזעניוס ואחרים כי ר ח ף הוא מגזרת על גוזליו ירחף, ונרדף עם ר ח ם) נקראת רוח מרוח בספר יצירה, ונקראו כן לרוב דקותם. ומהרוח ההוא הקיום בא מראש ועד סוף כי הרוח מקיים העולם, והוא הרוח הבוקע בין המים והאש וכו'" (עבודת הקודש ח"ב פ' כ"א) והעירו חכמי רזים ונבוני מסתרים כי במעט כל כותבי סיפורי מעשה בראשית מספרים מן מצב התוהו ובוהו (Chaos) — המורכב מן חשך-מים (לחלוחית) ואור-אש (חמימות) — לפני הבריאה. ועתה רוח מבינתנו ישאל (עיין להלן בפי' נעילת שערים): מי הוא זה למד את כל העמים דעה ותמונה אחת? אף הוא ישיב אמריו לו, כי כשם שכל ידיעה

יַעֲשׂה עוד, ויהי אך בא הבא המחשבה אל לבו, יעה ידו אל רבבות עבדיו הקרים למשמעתו (זהו המליצה הפשוטית, הרמז והסוד יאה בהערות) ועד מהרה עלתה תקום: בדבר שפתיו נבראו שמים וברוח פיו יבשה הארץ, במאמרו [1]: יהי אור [2]) ברא שמש ירח וכוכבים ויגזור אומר וַתֵּרָאֶה היבשה ממעל למקום המים, הוא לוה ויפרלו בהמה ועוף ורמש ודגים למיניהם, בדברו התעטפה האדמה במעטה ירקרק דשא ועלי השדה למיניהם, ובתוכם פרדס [3]) מוד עם עץ החיים ועץ הדעת. את כל אלה עשה אלהים בחמשה ימים, וביום הששי אמר אלהים אל מלאכיו עושי רלונו: נעשה אדם בצלמנו כדמותנו [4]) אשר ירדה על כל היצורים אשר בראתי על פני האדמה ויחשו בני האלהים בדממה דקה וישתחוו להדום רגליו בהדרת קודש. אז יברא אלהים את האדם [5]) הראשון ממומר האדמה ויפח ברוח אפו נשמת חיים, ואחר כן

לוחמת מהכרה ובחינה טבעיית, כן גם פה ראו כל בני האדם עין בעין את איכות הולדת החי בבנין האם לפני אחו מרחמה ונלאו כי מוקדות הזרע היו: החומר החשוך האלהותית והחמיימות, לכן שערו בנפשם שגם הבריאה והתולדה הגדולה והנפלאה הזאת נתהוה ע"י שלשת היקודות הראשיים האם, היינו החומר החשוך הלא בבחינת נוקבא, והאור הוא האש החם בבחינת דוכרא כנ"ל.

[1]) רבים מבעלי הקודות מלאו מסתרים נמרלים בהבינם אליבות הבריאה ברמז מ א מ ר (עיין מוכ"הז שער מידות מני קדם בדברי נעוונדער על ידידיה) ע"ד שאמרו: בעשרה מאמרות נברא העולם וכו', ומזה לרוב בת"א מימרא דה', וכוונתו על החכמה הקדומה (עיין מ"ר פ' ג' בשם ר' יהודה בר סימון על בדבר ה' שמים נעשו) שע"כ תרגם הירושלמי על בראשית ברא וגו' בחוכמא ברא וגו'), וע"ז רמז במשנת ילירה: עשר ספירות בלימה אחת רוח אלהים חיים וכו' קול ורוח ודבור. ושם המאמר הזה בספרי לורואסתר: Honower, בהודו: Bakt, אלל הפעניקים: Kolpia הנ"ל שר"ל "קול-פיה„ כמו מ א מ ר ודבור, אלל אפלטון ותלמידיו החדשים: logos, במקתרי ההודיים Aum הנ"ל. וכ"ז כאלו לא היה בכודו ית' לברוא את העולם הגשמי בכבודו ובעלמו הרוחני בלי אמלעי, ע"כ בראו ע"י שליח (Demjurg). ורבים מבעלי הדמיון הגשימו את המאמר הרוחני הזה ועשאוהו בן א ל ה י ם בתבניות מדומות שונות ומשונות לפי רוח העם והזמן, ושם בן-אלהים כזה אלל יושבי ארץ לאפפען: "בָּרָא־רֵאשִׁית" בלשונם: Barara-Kied בשוב הרמז אל מקורו הראשון שמשם ילא כנ"ל.

[2]) ומביא הר"א גייגער בהחלוץ השני בשם ר' רלובן בפירוש הכתוב: יהי אור, יהי הוי"ה והוא שקרא א ו ר והחפסד קרא ע ר ב. ועיין לעיל אלל רמזי ההודיים בהויה והעדר.

[3]) בעברית Firadus, בסורית פרדיסא, בארמנית Pardez, ובל"א Paradies.

[4]) הסופר לוליאן במאמרו על אמת החיל פאגנעהעבא מזכיר כי נשיא הפילוסופים קרא את האדם: צלם דמות האלהים, וריב בין מעתיקיו ומבאריו לאמר, על איזה נשיא הפילוסופים כיון לוליאן? והנה שכחו את הכתוב המובחר בספר בראשית, אשר לפי ידיעת לוליאן ילא מפי איזה נשיא הפילוסופיא, והוא לא ידע כי זהו אדון נביאי בני ישראל ומחוקקם.

[5]) הוא אלל היונים הנגזר לד"ק (הפך המבאריב אותו: חכם רואה את הנולד, נגד אחיו הסכיל (Epymetheos) שר"ל הבלתי רואה מראשית אחרית) מלשון סנסקריט Pramat-ראשון, esa-איש ור"ל: האיש הראשון. ואלל

ישנהו על ברכיו ויברא את אשתו חוה מאחת מצלעותיו [1]) וימשילם בכל הארץ ומלואה, ויחסרם מעט מאלהים, וישבו בגן העדן בשלום ובנחת שניהם ערומים, כי עוד לא ידעו בשת וכלמה לא כסתה פניהם בהערותם את בשרם.

ב.

המקובלים

(במשנת יצירה)

כשבא אברהם [2]) אבינו ע"ה הביט וראה והבין וחקק וחקר ותקן וחצב ועלתה בידו הבריאה שנאמר את הנפש אשר עשו בחרן. מיד נגלה עליו אדון הכל ית' שמו והושיבו בחיקו ונשקו על ראשו וקראו

ההודים נקרא ג"כ אֲדָמָה פי' הראשון, ואשתו: Prakriti היינו בלשונם חיים או הטבע ע"ד השם "חוה„ וכן נקראת עוד בהודו בשם Yva ממש כמו חוה. (עיין להלן בפי' נעילת שערים) וגם אֲדִימוּ פי' הראשונה כנ"ל. וכן אצל הקאפערים מבונה האדם הראשון אדימי. פי' האומלל, ואשתו כָּמָה פי' (ע"ד תהלים ס"ג ב') האהבה, שכן שם אליל האהבה אצל ההודים Kamadewa ר"ל אלהי-כמה, היינו מושל החשק.

[1]) בין שובבי ארצות גרענלאנד מקובל מאבותיהם כי האשה הראשונה נבראת מזרת האדם הראשון, ויש אומרים מירכו, ואצל רוב העמים הקדמונים (עיין להלן אצל הפרקים) היה האמונה (כמו שבא בקבלת חז"ל) כי האדם הראשון ואשתו נבראו בגוף אחד דו פרצופים אנדרוגינוס, והאנדרוגינוס הזה הוליד בנים בדמותו כצלמו, כלם ענקים גבורי כח. וירא אבי האלהים ויקם ויבתר אותם בתוך אצל הטבור, האיש לבדו והאשה לבדה, ע"כ יעזב האיש את אביו ואת אמו ודבק באשתו, חצי בשרו מראש, והיו לבשר אחד כבראשונה.

[2]) חוקרי קדמוניות מצריים כי קוד אברהם ושרה היו אצל ההודים ברמה וסרסא (Saraswati פי' האשה שרה). ובקבלת מקומות נמצא בסנסקריט בלשון ברמה האלהי בשם אברהם. ובס' נשמת חיים לר' מנשה בן ישראל מאמר ד' פכ"א אומר: הברהמינים הנקראים היום ברמינים הם בני אברהם אבינו. וכן נראה דעת חכם אחד בזמננו (בנ"ע המגיד לשנת 1863 גליון 8 צד 62 בנוגע לאמונה, כי הברהמינים הם בני קטורה אשר שלח אברהם אל ארץ קדם ויתן להם מתנות היינו סודות חכמה ודעת. הוראת שם ברמה בסנסקריט הוא ברהה כמו ברקא פי' ברק ואור, ואשתו שרה מלשון סהר לאור זהר, ובאמת שם אברהם (אחרי נטילת א' המוסף ע"ד אלגע הגרון והמ"ם הסופית ע"ד גרמס בלעם) מורכב ברה בהר בהר, ושם שרה ג"כ מן סהר וזהר, ולמו הזוג הזה אשר יצא מן אור כשדים הוא בסוד אור ומנה, שמש ולבנה, אחר (Osiris) ואיסית (Jisis) במצרים ודומיהם. אברהם או ברמה הוא אצל הפרסים זורואסטר הראשון לפ"ק. ושם ספר תורתו "אור החיים„ בלשונם Zend-awesta יהי נגזר ממלת Zünden ר"ל צנוד אור כשדים הנ"ל. והסופר M. Freret מעיד לאמר:

"Car l'ancienne religion, de toutes le contrées depuis l'Europe jusque a l'Oxus, etait appelée: "Kish-Jbrahim„ — Milat-Jbrahim„

אברהם אוהבי וכרת לו ברית בין עשר אצבעות ידיו והוא ברית הלשון ובין עשר אצבעות רגליו והוא ברית המעור, וקשר כ"ב אותיות התורה בלשונו. וגלה לו את סודו, משכן במים, דלקן באש, רעשן ברוח, בערן בשבעה, נהגן בי"ב מזלות. וברא את העולם בעשר ספירות ובכ"ב אותיות שהן ביחד ל"ב נתיבות החכמה ע"י ספר סופר וספור.

בכ"ב האותיות שלש אמות אמ"ש נגד אויר מים ואש, שבע כפולות בג"ד כפר"ת נגד שבעת כוכבי לכת, וי"ב פשוטות נגד י"ב מזלות, וככה חצב וחקק רוח מרוח מים מרוח ואש ממים מתוהו ובוהו רפש וטיט, חקקן כמין ערוגה, הצבן כמין חומה, סככן כמין מעזיבה, ויצק עליהם שלג ונעשה עפר. שמים נבראו מאש וארץ ממים ואויר מרוח מכריע בנתים. ונבראו ארבעה עולמות ואלו הן: עולם האצילות, הבריאה, היצירה, ועולם העשיה שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו.[1]

ג.

חטא האדם והמבול

ויצו אלהים על אדם ואשתו לבל יאכלו מעץ הדעת טוב ורע, כי ביום אכלם ממנו ימותו. ויבא הנחש הערום ויסית את האשה ותאכל היא ואישה מפרי העץ, ותפקחנה עיני שניהם ויתבוששו ללכת עירום ועריה בשת, ויעשו להם חגורות מן עלי תאנה [2], ואחרי כן ידע האדם את אשתו [3] חוה. ויקלל האלהים את הנחש לאמר: האדם ישופך ראש ואתה

---

[1]) באגרת בעלי חיים שער שלישי פרק רביעי מביא הגדת היהודי לאמר: ויברא אב נוהו ואב בהיר ויט נגל ויעבר ביניהם, ויהי עשן וקנף, ויאמר אל העשן הוא שמים, ויהי כן. ויברא בין שני אלה הברואים מלאכים ואנשים ושדים וחיות טורפות ומפריסי הפרסה ועוף יעוף וינח ביום השביעי וכו'.

[2]) ידוע דעתם כי עץ הדעת היה עץ תאנה, כי הקדמונים יחסו לו סגולת פו"ר, והקדישוהו בעבור זה אל האלילה נוגה אלילת היופי, ומקור הסוד מארץ הודו כי שם גדל עץ אחד ושמו Baniana והוא מין תאנה, ולו הסגולה כי דליותיו המגיעות בירכתיהן עד הארץ נשרשות בה ונבנות למעלה להיות תאנה אחרת קוממיות, וזהו אות פו"ר, והאות השני כי כן כל הדברים יולדים ומתהלכות ואליה הם שבים ללכת כל ימי עולם. ועוד נמצא עץ תאנה אחר קדוש בהודו ושמו Pipala, ולו הסגולה כי עליו נוע ינועו בנשוב עליהם הרוח, ויאמרו הברהמינים כי כן ינועו מחרדת קודש בקרוב אליהם האלהים, ע"ד שהכירו בשמים רבים הכהנים בשעת הקרבת העולה תחת העלים את רצון האלהים מתנועת העלים. ואולי היא "שיחת דקלים„ שהיה מכיר ריב"ז (סוכה כ"ח) ורש"י הודה שם לאמר: לא ידענא מאי היא? — ועיין בכ"ח השני במכתב החכם יש"ר ז"ל דף מ' מה שהביא שם בשם הערוך והריטב"א וכו' שהיה מכיר עתידות בנענועי עלי האילנות וכו ע"פ בחכמת הציור ומקטריה מהחכם הערבי אבופלא. ומי יודע אם הסוד הזה איננו מקור "קול צעדי האלהים בראשי הבכאים„ (ש"ב ה' כ"ד)? — ויעוין עוד מאמרי "כבוד העצים אצל העמים הקדמונים„ במ"ע הכרמל שנה שלישית צד 356.

[3]) עיין הראב"ע שם כי האדם ידע את אשתו עקב אשר אכל מעץ הדעת.

תשופנו עקב. ויגרש אותם אלהים מגן העדן וישכן שם כרובים עם להט חרב מתהפכת.

ויהי אחרי כן וירא ה' כי רבה רעת האדם, ויבא מבול מים על פני כל הארץ וימח את כל היקום, רק נח מצא חן בעיני ה', ויעש לו תבה ויבא עמו מכל החי לחיות זרע על פני האדמה. ויהי מקץ הימים וישלח את היונה מן התבה ולא יספה שוב אליו עוד, וידע כי יבשה הארץ ויצא מתוך התבה ויבן מזבח לה'. ויחל נח ויטע כרם [1]) וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלו, וייקץ וידע את אשר עשה לו בנו הקטן הוא חם [2]) ויקלל אותו כי יהיה עבד לאחיו.

ד.

בְּנֵי הָאֱלֹהִים. הַנְּפִילִים. דּוֹר הַפְּלָגָה.

וידע אדם את חוה אשתו ותהר ותלד לו את קין ואת הבל. ויהי ריב ביניהם ויקם קין על הבל אחיו ויהרגהו ויברח אל ארץ נוד. ונכדו למך לקח לו שתי נשים, שם האחת עדה ושם השנית צלה (עפ"י סוד בעלי הרמז ר"ל כמו אור וצל שהוא חושך כאשר הארכנו בזאת במ"א) ויולד את יָבָל אבי יושב אוהל ומקנה ואת יוּבַל [4]) אבי כל תופש כנור

והרמז הזה דומה אל ספור הסינים לאמר: ויהי היום ותלד האשה הראשונה לרחוץ בנהר ותרא על שפתו צמח לוט והוא כפורח העלה כלה ויעש פרי, ותרא את הפרי כי נחמד הוא ותקח ממנו ותאכל, ותהר ותלד בן אשר היה מלך גדול בארץ סינא. וכן במספרי היונים הקדמונים קטפה נָנָה בת אוקינוס מפרי עץ שקדים ותהר ותלד את עַטוּי (Atys) וכו'.

[1]) לד"ק נעשה שמו עמ"ז ע"ד שנקרא שיבה אצל ההודים Rutren שר"ל המביא דמעות (עיין בספרי ספר המדות לד ע"א בהערה א' מהוראת שם יין שהוא מלשון והוראת בכיה והורדת דמעות כמו בל"א: weinen מן Wein ושמזה שם יין הפעזוף: Lacrimae Christi שר"ל דמעות המשיח) והוא החל ג"כ לנטוע כרם, ככה השם נח מן נֹהַ (יחזקאל ז' י"א — והפלא שהמדרש ב"ר פ' ל"א קרא שם נח בחי"ת — ניכה ב' ד') הדומה לשם א נ ח ה ולשם Jnachos אצל היונים, וזהו נח שבימיו היה המבול, וכשם שר היין אצל היונים בשמו הקדמוני Bacchos שהיא לד"ק מלה כנענית או עברית בָכוֹת ומהוראת ב כ י ה. ובמ"ע אמרי בינה פרק כ"ז מביא בשם ב י ר ו ס י הבבלי (עיין להלן בסי' נעילת שערים) וגם במה"ד שם, כי נח נקרא ג"כ יאנו שהוא מלשון יין, לפי שהחל לנטוע כרם; ואשתו הנקראת אצל בירוסי ע י ל י א ה היו מכנים אותה א ר י ל י א ה מגזרת א ר ץ, מפני שהיתה אם כל שוכני ארץ, ושאחרי מותה כנוה אשתה (Vesta) מגזרת א ש כי עלתה למרום היסודות השמימה.

[3]) אחז"ל ומסורה היא בפי הערביאים כי חם סרס את אביו נח, והרמז דומה אל ספור הכנענים (עיין בספר הנוכחי) ואחריו הגדות יונים ואחרים, כי שבתאי הוא קאורנוס סרס את אביו אורנוס, והוא בסוד מלחמת כח הרע העוקר נגד כח הטוב המפרה כי כל שטן רע שונא הפו"ר בתבל. כאשר דברנו מזה במ"א. ולד"ק נקראים עד היום הזה המסורסים בשם Enuch משם נח פה.

[4]) לד"ק שם שני האחים האלה נתן יד ושם אל שר השמש תופש כנור ועוגב בין נאות הרועים והמליא את הנבל הוא Apollo המכונה יונית Melios והוא

ועוגב ואת תּוּבַל־קַיִן [1]) לוטש וחורש נחשת וברזל, ואחות תובל-קין נעמה [2]) ויולד האדם הראשון עוד בן ויקרא את שמו שת [3]) ונכדו חנוך

האליל הצרפתי הקדמוני Abelion ואצל הליקידימוניס Bela ושייך למשפחות אלהי השמש: בל, בעל וכו'. "אפאללא הוא היה אליל חכמות השיר והנגינה גם אליל הרועים, ובחיות השם הזה דומה במבטא לשמות יבל ויובל הנזכרים בתורה, אשר היה האחד יושב אוהל ומקנה והשני תופש כנור ועוגב, איפשר שבאשר הוחל לחלל בשם ה' נעשו גם מהם אלילים, כי כן אלילי הגוים המה הגבורים אשר מעולם היו אנשי שם כנזכר בפי' הרמב"ן בראשית ד' כ"ב וכו'„ (המאסף לשנת תקמ"ט תקופה שניה) ולד"ק (עיין שולמית מהחכם שולמאן לד ל"א) נמצא הרבוי ממנו במקרא בשם "עפולים, (ש"א ו') ע"ש בפי' הכתוב חמשה עפולי זהב וגו' אם דרך גבולו יעלה בית ש מ ש וגו'. בתמונת צלמו: יושב במרכבת אש רכובה בסוסי ברק וקשת וחצים בידו.

[1]) הוא Tu-Valkain שר"ל Vulkan (וכן מכונים בוני שאי רהודוס אבות כל חורשי נחשת וברזל בשם: Techlinon ובמסתרי עמי הצפון נקרא אחד שגמדים הכבירים חורשי חרבות ולוטשי כל כלי מלחמה בשם: Dewalinn) אליל ממונה במחרשת ברזל בביורי אש ועובד תמיד בהררי פרלים (Wulkane). ואחותו נעמה היא נוגה היא Venus הנעימה בהגדתם לאמר: ויהי היום ויקם סער גדול על הים ויהמו גליו ויקחוף משבר אל החוף וישטוף אל היבשה עלמה יפיפיה מוצת חן וכלילת יופי ויקרא יופיטר אביה את שמה פענוס היא נעמה, ותהי מריבה בין בני האלהים למי תהיה לאשה, ויתנה יופיטר אל תובל קין בנו בשכרו עקב אשר יפעול בפחם לעשות לו את הרעמים והברקים. והיא עפ"י המקובלים (עיין להלן) אשר תעו אחריה בני האלהים. ולפיהם היה בעלה א ש מ ד א י שהוא תובל קין אחיה אשר בהגדתם הנ"ל לקח אותה לו לאשה (וי"א כי נעמה אחות תובל קין היתה אשת שמרון אם אשמדאי וממנה נולדו השדים, תשבי), וטעם שמו אשמדאי מן ש מ ד מפני שהוא משמיד ומשחית כאות שדי וקריות מעבירות בפרצות נהרי נחלי הרים מוקדי עולם, ודומה להשם Schmied בל"א, ועוזריו נקראים (יחזקאל כ"א) "חרשי משחית„. וכן "העורים והפסחים„ (ש"ב ה') מרמזים לד"ק על תובל קין המצויר פסח על רגליו, ועל ילד אחותו קופידו המצויר עור. צורת אמו נעמה: עלמה יפיפיה יושבת במרכבה רכובה בשתי יונים הקדושים לה, ולרגליה בנה הקטן Cupido הנ"ל אשר ילדה אותו מן מאדים והוא ילד קטן עור מזוין בקשת ובחצים לירות בלב החשוקים, ומרומז לד"ק במליצת רב חסדא קדושין פ"ע. ובדברי פלימו שם פ"א ובמליצתם סוכה נ"ח, כמו שאמו נעמה היא "עשתרות מְנִי„ (Minna) ישעיה ס"ה לדעת געזעניוס ועיין בליקסיקון ע ר ש אונד ג ר ו ב ע ר ערך בשדים) היא אפרודיטי נזכרת (לפי הערת Delitzsch) ע"ז מ"ד "מרחץ של אפרודיטי„ ונרמזת (לדעת החכם ש"ר אריעגע 1840) בחדת בר קפרא (ירושלמי ע"ז פ' אלו מגלחין) משוים נסקפה, הוויה בירכתי ביתה, ומפחדת כל בעלי כנפים, ראוה נערים ונחבאו וישישים קמו עמדו, הנם יאמר הו הו והנלכד נלכד בעונו. וממלא החכם הנ"ל זברונה גם (קהלת ז' כ"ו). וכל הילדים האלה הם בני לֶמֶך שהוא לד"ק יופיטר המכונה אצל הפעניקים מֶלֶך או מוֹלֶך בשרום למך ע"ד כנש כשב. —

[3]) הוא Thaut אצל הפעניקים והמצרים, ציר האלהים על הארץ, אשר למד יושביה כל דבר חכמה ומלאכת מחשבת (עיין להלן בפי' מגילת ש ר ש ובצנים הקשר) ובסיפורי היונים הוא הרמון או מערקור (עיין בתלמודי "מרקולים. בא"ע המגיד לשנת 1871 גליון). ולדעת המקובלים נתגלגלה נשמת שת במשה איש האלהים, ע"כ היה מטה משה (כמו מטה הרמון הרמש המוכרך בשני נחשים) מבוזית ההבנית (שמות י"ד) בכח אחד השך מים לים (את הגליון) ובכח השני הוציא מים מסלע (תוצאת הילדה) זכוד (במדבר כ"ד ז').

התהלך את האלהים ויקח אותו השמימה [1].

ויהי אחרי כן ויאמרו בני האלהים [2] בבנות האדם [3], וישליכם

---

¹) לבו סודות המסתרים (עיין להלן בפי' נעילת שערים ובספר היובלים במבוא ובפנימו) על האיש המסתתר הזה, אשר עליו יאמרו כי לא מת כי אם עלה חי השמימה כמו אליהו התשבי. אצל ההודיים נקרא האיש הקדוש הזה בשם Ganeka מן העיר Chanoga (ע"ד "ויהי בונה עיר ויקרא שם העיר כשם בנו ח נ ו ך„ בראשית ד'), ובקצת ארצות הקדם נקרא Anach, וכלם מלשון Annus שר"ל שנה היינו בעל השנה, ע"כ חי שס"ה שנים ("וכן נמצא להנוצרים כתובת קמיעה חרותה על אבן בשם אבראקאש עפ"י פילוסוף אלכסנדרי במאה השנית למספרם ושמו באזילידעס, והשם בנוי על המספר הנכבד שס"ה בגימטריא השם הנ"ל במספר האלפא ביתא של היונים, והוא בסוד ימות שנת החמה מושב האלהות לפ"ד פיתגורס ברמז המספרים„ במאמרי כבוד האבנים וכו' באוצר חכמה חוברת שלישית) כמנין ימות החמה יום לשנה יחשב. וכן הקלמיקים מכבדים נביא בשם ח נ מ ו נ י אשר התהלך זה ארבעת אלפי שנה את האלהים ואיננו כי לקח אותו האלהים. וכן בהגדות הפריגיים נמצא אחד קדוש בשם Annacus אשר חי שלש מאות שנה בימי המבול בזמן דיקליון.

²) מקדם קדמתה עד הנוצרים הסכן הסכינו בעלי המסתרים בקבת סודות רבים ושונים לקרא לבן אדם אלהיי חכם או נביא או גבור או אמן גדול בכנוי "בן-אלהים„ (Halbgott) המה הגבורים (Heroen) אשר מעולם אנשי השם. ככה היו כבר קדמוני ההודיים משיחים מן העלמה הצנועה א כ ו ס י א אשת עטרי אשר לא נזקקה לבעלה וגם לא להאליל איכדרה אשר חפץ לשכב עמה, לכן נתן לה האלהים הריון ע"י רוח הקודש ותלד את שלשת הילדים האלהיים. וכן מספרים כי חכם הרזים "בו-דעה„ (Buddha) נולד מבתולה תמימה ע"י רוח האלהים. וכן היה מלך אחד ממשפחת ילדי הלבנה ושמו ק ו ר נ ו ן הנולד מבתולה ק ו נ ד י אשר לא היתה לאיש והרתה ע"י מלאך, ורק אחרי לדתה את בנה היתה לאיש אחד קדוש ושמו Pandu (— מי לא יראה בכל אלה מקור אמונת הנוצרים ? —). בשיחות המצריים (עיין להלן בשער השלישי) היה Horos או Harpacrata בן קטן (עיין ע"ז מ"א) על זרועות אמו אישית היא Jsis אשת זוהר הוא Osiris בן השמש. וככה קרא אפלטון וסייעתו להחומר הקדוש "בן אלהים„, ונמצא בשיחות אפלטון "אלקיביאדים הראשון„ כי צורואסתר היה בן אורמוזד ככה העתיקהו החכם וויעלאנד, אולם החכם קלייקער בשלישי להעתקת הלענד מפרשו: נביא אורמוזד, אשר נחה עליו רוח אורמוזד, ובאמת לפי דברינו הנ"ל מר אמר חדא וכו' ולא פליגי. ועל אפלטון בעצמו אמרו (ראזענמיללער ח' ה' בשם הירוניאוס) שהיה בן אפאללא. וראה ראזענמיללער על תהילים ב' ז' שכל העמים הקדמונים כנו את המלך המושל תחת האלהים בארץ בשם "בן אֱלהים„ וכן דמו הרומיים על מיסדי עירם רעמוס ורומולוס ועל מלכם נומא. וכן נמצא במצבות הפעניקים כנוי בן-אל אל מלך צידון. ע"כ נמצא בין הקדמונים מכבדי השמש כאלהים שקראו א"ע בני השמש ד"מ התואר למלכי ארם "בן-הדד„ ר"ל בן השמש, וכל משפחות מלכי הודו הקדמוניה נחלקו לשתי תולדות, ילידי השמש וילידי הלבנה. וכן שם מלך פרס כורש מורה בלשונם שמש (והחכם Volney המולא כמו רבים מקור כל הדתות והאמונות בסודות לוח השמים וכל צבאם, וכי הראש בכלם אלהי האלהים מקור הכל הוא השמש, מעיר כי שם השמש נקרא אצל הקדמונים: Chris הוא ח ר ס בעברית, וממנו השמות כ ו ר ש בפרס, ק ר י ש נ ה בהודו, וגם ק ר י ס ט ו ס אצל הנוצרים) ועוד לודוויג הי"ד מלך צרפת לוה לחרוט על המטבעות אצל דמותו גם תבנית השמש. הכנוי בן אלהים למלך היה נהוג בין המצרים היונים והפרסים. ועד היום הזה נקרא מלך הסינים בכנוי Tientsee שר"ל בן האלהים. וכן גם העברי: "בני אתה אני היום ילדתיך„

אלהים מן השמים ארצה, המה הנפילים [1]) אשר היו בארץ בימים ההם.

"נשקו בר„ (תהלים ועיין זוהר שם) וכן "אני בכור אתנהו עליון למלכי ארץ„ (שם פ"ט) וכן (ש"ב ז') "אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן„. ומעתה גם כוונת "ולא על בר אלהין מתיבנא בתפלת בריך שמיה, שהוא מן דיאל ג', היא כפשוטו (ואין צורך לדחק החכם הר"י ייטליס ז"ל בספרו על לשון ארמית שהיא מל' חוץ ור"ל בלעדי אלהים). ולא עוד אלא שהמלכים בעצמם נקראים אלהים שנאמר אלהים לא תקלל (הרצון ע"ד גם במדעך מלך אל תקלל) ונשיא בעמך לא תאור. וכן כנה את דוד המלך בשם אלהים באמרו: "על כן משחך, אלהים, אלהיך בשמן ששון„ (תהלים מ"ה) וגם מלכי עמים נקראים אלהים שנאמר "אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם (שם פ"ב) ואצל האשורים והפרסים הקדמונים רגיל היה המלך להקרא בשם אלהים. — ובני אלהים הנזכרים פה המה עזא ועזאל (זוהר כ"ג) אבות קמאל וכת שלו (ברייתא דר' אליעזר פ' כ"ו) כאשר נביא להלן.

[3]) היא נעמה הנ"ל ובנותיה (זוהר י"ט) וז"ל הילקוט מ"ד: עמדו שני מלאכים שמחזאי ועזאל וכו' ראה שמחזאי ריבה אחת ושמה אסתהר (Astarta היא עשתרות היא פענוק היא אסתר, אסתהר תרגום איוב ל"א כ"ו על אור שהוא כמו נוגה, ובז"ז רומז אגן הסהר גם יפה כלבנה, בס' שה"ש, שר"ל כמו Luna ומזה נשאר השם Stern-astra לכוכב וכו') נתן עיניו בה אמר לה שמעי לי אמרה לו איני שומעת לך עד שתלמדני השם המפורש וכו' למדה אותו שם הזכירה אותו שם ועלתה לרקיע ולא קלקלה אמר הקב"ה הואיל ופרשה עצמה מן העבירה וכו' וקבעוה בין שבעה כוכבים הללו (ר"ל כוגה בין שבעת כוכבי לכת) ונקבעה בכימה מיד קלקלו עם בנות האדם שהיו יפות ולא יכלו לכבוש את יצרן, עמדו ונשאו נשים והולידו בנים הוא והיא ועזאל היה על מיני לבעונין ועל מיני תכשיטין של נשים שמפתין בני אדם [illegible] להרהור עבירה.

[1]) על המקרה הזה מרמזים הכתובים "ובמלאכיו ישים תהלה. (איוב ד') וכוכבים לא זכו בעיניו. (שם) ועל זה כיוון גם כן באגרת יהודה שליח הנוצרי באמרו: וגם את המלאכים אשר לא שמרו את משמרתם כי אם עזבו את זבולם שמר למשפט היום הגדול תחת אופל במוסרות עולם„. אולי על אחד יולאי חלליהם כיונו (פ' אלו מומין) בשם "בן הנפילים„ על רוח שטות ע"ד: אין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות. ואולי הוא גם "בר נפלי„ (סנהדרין צ"ו) על המשיח. וגם הלום נראה שגגת Voltaire (אשר יהודי ספרד אשכנז ופולניא בספרם „Lettres de quelques juifs portugais, allamands et polonais a M. de Voltaire„ הכו על קדקדו בענין זה) באמרו: „Les juifs n'ont jamais parlé de la chûte des anges dans l'ancien Testament„ ואחריו החזיק בזה גם Volney בספרו Ruines פרק כ"א. — ראש המורדים האלה נקרא בספר חנוך שמעיזקה או שמחזאי כנ"ל והוא הרוח הרעה שאנחנו קוראים בשם לוציפר שהוא "הילל בן שחר„ אשר נפל משמים ארצה (עיין להלן בזה) והוא כוכב נוגה אצל התוכנים, השטן בהגדותינו, Teufel לגרמנים, מלא-אוסר להודים ובעל צפון להמצרים. וככה בספור הפרסים (ודומה לו גם ספור הערביאים הנ"ל): כוכב נוגה המכונה Anaahid היתה עלמה נגועה בבתוליה, וירא[ו]הו שני מלאכים מן הנפילים ושמם הָרות ומָרות ויחשקו בה, ותמאן לשמוע בקולם, ויקחוה האלהים השמים ותהי כוכב הבוקר. — בסוד ספור הנפילים נמלאים קצת המפתח בחכמת הכוכבים ושמוש האיצטגנונית, ד"מ לד"ק מדוע כי הכוכב נוגה בימים הקדמונים היה מאיר יותר מעכשיו. וברצות הוברי שמים אז לציין בלוחות החרטומים, כי עלה נוגה לפני צאת השמש ובקע כשחר אורו, ציירו באמצע השמים איש יפה במוה, אך כצאת השמש בגבורתו אז עמם את אור

ונמרד היה גבור ציד לפני האלהים [1]. וילידי בני האלהים אשר ילדו להם בנות האדם המה הגבורים אשר מעולם אנשי השם. ויהי בראות האנשים האלה לבנות להם מגדל גדול לעלות השמימה, וירד אלהים ממרום שבתו ויפץ אותם על פני כל הארץ, ויבלול את לשונם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו [2].

נעילת שערים

א.

השאלה

"Es ist und bleibt eine schöne Aufgabe für den Geist des gelehrten Forschers, die geheimen Fäden an welchen das Judenthum mit dem Heidenthum zusammenhängt, immer mehr und mehr aufzudecken, auch wenn er auf die Hoffnung, die Hand zu erkennen. welche jene Fäden geknüpft, für immer verzichten müssen„. (*

(J. Dynes.)

כל קורא מבין מאזין ומקשיב רואה בשומו עין בוחנת ומבקרת בספורי מעשה בראשית של ההודים ושל העברים את ההתקרבות ואת ההשתוות שבין ספרי הודו הקדמונים ובין ספרי קדשנו בשבילי הדמיון במעשה בראשית, כמו שהתבונן על התדמות כזאת בדרכי השכל במלות: דמיון

הנוגה וילך ואיננו ויירו הארטמיס כי השמש אחז את האיש הלז עם מחנה צבא משרתיו וישליכם משמים ארצה, ולמען ספר כזאת במעתריהם המליאו את מעשה הנפילים בדמיונים כי נפל נוגה ועוזריו משמים ארצה (וע"ז נוסדה מליצת ישעיהו י"ד בנפילת הילל בן שחר כנ"ל) לשאולה, ויצת בחרון אפו אש בקרבי הרים (ע"ד מליצת דברים ל"ב כ"ב) והיו למוקיאי אש פלדות ומעי הרי שרפה, ונולד מזה הספור כי תובל-קין המבעיר בהרי שרפה כנ"ל לקח לו את נוגה לאשה, ובהחליפם האיש עם אשתו ספרו על תובל-קין בעצמו כי השליכו אביו יופיטר משמים ארצה, והאדים הרעים העולים משאול הארץ כפעם בפעם והיו לדבר וקטב מרירי חשבו לאותן הנפילים העולים מן השאול להשחית, והיו למלאכי חבלה שדים ומזיקים בהזיות הבלי כל העמים. —

[1]) דומה לספור ההודים מן גבור ציד אשר ברא ברמה מיד ימינו כנ"ל.

[2]) הקדמונים האמינו כי רבוי הלשונות הסב פלגות לבות בני האדם במלה ובמריבה ביניהם. ונמצא בספרי הפרקים כי אחד המלאכים הרעים למד את בני האדם שלשים לשונות. ועמים רבים מאמינים כי לעתיד לבא בימות המשיח ידברו כל בני אדם שפה אחת ודברים אחדים כימי קדם בעת הזהב, וזהו ע"ד כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה וגו' (צפניה ג').

[3]) ולאיש יהודי עוד תועלת גדולה, כי בקראו ספורים כאלה יכול להבין טעמי המצות והמשפטים אשר נתן לנו משה עבד ה', ומה רבה התועלת הזאת, וכבר העיר על טעמי המצות הרמב"ם ז"ל בספרו מורה הנבוכים, וגם אנשים אחרים אשר קמו

נראה ונכר בהלכה ובאגדה — ורוח מבינתו תפעמהו ותשאלהו השאלה העלומה אשר הזכרנו למעלה ראש: איזה הדרך הלך הרוח מן העברים אל ההודים או להפך? — אמנם אנכי אבא אחריו ומלאתי את דבריו להוסיף פחם לגחלים להגדיל המדורה ולהאדיר עוז השאלה, בהעיר את אזנו כי מלבד שנמצא עוד השתוות אחרות חוץ ממעשה בראשית גם במעשה אלהים ובמעשה מרכבה בין ההודים ובין העברים, נמצא השתוות כזאת גם אצל עמים קדומים אחרים, הלא המה: הכנענים, המצרים, הכשדים (עיין Volney בספרו Mythologie de la Creation באריכות יתירה ופעם שלא במשפט ובצדקה) הפרסים והיונים, ולהבלעת מקצתם הנני מוכרח להאריך קצת גם למעניתם:

בדבר הכנענים ראה להלן בשער השלישי ובפנים הספר כי שם מקומם.

אודות ההודים הנני להעיר עוד בקיצור נמרץ על אלה הדברים: על השאלה מליצות בספר איוב אשר יסודתן בהגדות ההודים ד"מ איוב י"ח י"ד כ"ו ה' כ"ח י"ד וכו' העירותי כבר במאמרי "הודו וספר איוב„ במ"ע המליץ ע"ש. אכן ספור אחר נמצא אצל ההודים הדומה לספר איוב והוא: איש היה בארץ הודו ושמו ארידחנדרן. ויהי בהתאסף בני האלהים לפני אינדרה אלהי השמים, ויהלל מלאכו המליץ פקיסטר את רוב צדקו ותם דרכו. הלא אושרו לצדקתו, ענה השטן פיקומיטרה, אולם שלח נא בו נגע או פגע אם לא על פניך יברכך. ויאמר לו המלאך המליץ הנו בידך. ויצא השטן בדמות חזיר מיער אל האיש הקדוש ההוא, וישחית את שדותיו, ויחבל את כרמו, וידבר את מקנהו, ויפתהו לתת לו מאה כדים מלאים זהב, כי אז יקף ידו ממנו. ויפת הקדוש ויבטיחהו לתת לו את האוצר הגדול הזה. הדבר יצא מפיו והקדוש נחם על מוצא שפתיו בהודע לו כי יפלא ממנו לתת הון רב כמוהו. אבל אחת דבר ואין להשיב. ויקם האיש ויתן אל השטן את כל אשר לו, וימכר את בניו ואת בנותיו, וגם את אשתו שוכבת חיקו מכר, ואחר מכר גם את נפשו לעבד עולם. בכל זאת לא שב אף השטן ממנו ועוד ידו נטויה עליו להרע לו. וישלח נחש אל בית הקדוש וישך את בנו הבכור וימת. וירא האיש מאד וישח וישפל עד מדרגת השבט פאריאם. בכל זאת עמד בצדקתו ולא נתן תפלה לאלהים. וישב אלהים את שבותו וינחמהו ויתן לו על אחת אפים משנה חלקו, וגם בנו בכורו קם מערמת עפרו ויחי. ויואל הקדוש הזה להקריב לאלהים את בנו בכורו לקרבן תודה, ויברח הבן ממנו, ויכפרו הכהנים בעדו בזבח אחר תחת בנו. — ההודיים בחזיוניהם על הגן בעדן מדמים ג"כ, ע"ד

אחריו היטיבו מאד לדבר בענין הזה, וחוב על כל איש ישראל לקראם, ואת אשר לא ימצא כתוב בספריהם יעמול למצא ע"י שכלו„ (המאסף לשנת תק"ן ניסן). „כי בזאת הרבה מעניני מצות ופירושי מקראות יתבארו לנו ע"י ידיעת עבודות האלילים„ (תעודה בישראל להריב"ל צד ק"ח).

הנביא יחזקאל, ארבע חיות: הפרה, הסוס, הנשר והנמר. (אודות מסתרי הגיהנם אצל היהודים ושאר עמים הארכתי במאמרי בש"ע "המליץ" שנה חמישית גליון 40 ע"ש.

גם המצרים, אמרנו, מתדמים הרבה לתורתנו הקדושה, גם בהלכה כנ"ל גם באגדה, כי גם במצרים היה בימים קדומים לעיונים טהורים ולרופים על רוחניות האלהות. והנה זה מקרוב הוציא לאור החכם Seifferth ספרו: Theologische Schriften der alten Egypter עפ"י כתובות שונות אשר נמצאו ונקבלו בימים האלה. לפי החכם קלעמענס מאלכסנדריא היו במצרים כמאה שנים אחר חורבן הבית מ"ב ספרים קדושים. תוכן הספר הראשון זמירות ותשבחות לאלהים, ותוכן השני תורת חיי המלך, ובשאר הספרים מדובר על חכמת התכונה, מכתב המצעוונים, על היצירה, ידיעת הארצות, היאור, על נכסי ההיכל, על כלי ההיכל, על המדה והמסורה, על חנוך ילדים, על הקרבנות, המעשרות, תהלות, תפלות, מקראי קודש, מועדים, חוקים, מלכים, חנוך הכהנים, הרפואה, תכונת הגוף, סמי רפואה, ועל כלי מלאכה וכו' וכו'. ל"ו ספרים הראשונים קדשו כ"כ בעיני המצרים, עד כי הכהנים הוכרחו ללמוד אותם בע"פ. זמן כתיבתם היה עפ"י השערה תיכף אחרי המלך מענעס, ומסדרם היה Thoht או Athotis אשר חי 2781 שנים לפני מספר הנוצרים. וזה תרגום הספר הראשון: [1]

זה ספר התפלות והתהלות לאל עליון, אשר במאמרו ברא יצורים לעביד את בורא כל היקום. במגלת — החנוטים הזאת נלמד לדעת, איך אהבנך הצדיק בן פמינים החסידה אמו נתעלה במותו להתאחד עם קדוש עליון.

א. יש קדוש עליון בורא תבל ומלואה ומושל על הימים.

ב. אנכי אלהי האלהים בורא כוכבי־לכת וצבאם אשר על ראשך ינעימו לי זמירות. אנכי שופט צדיק וגומל לרשע כרעתו.

ג. אנכי יוצר ילדי השמים הסובבים לגלות את הרוצחים ואת רודפי חסידים, ולמצא עון אנשי מרמה ילדי שקר על פניו בעידם מתהלכים בעמק עולמך. אנכי מלך צבאותי אשר עליך. אנכי נוטע צאצאי אשר תחתך.

ד. אנכי האור, בן האור הקדמוני, שוכן במרומי ארץ האור, ונילדתי בארץ האור.

ה. לי המלוכה, אנשי מצרים ונשיה! לי העורך עבודות היכלים בשתי ארצות מצרים; לי השופט צדק הקדוש הגומל רע לחיבים. אשר הכין הוד השמש מושל העולמים; לי השופט והמעניש פועלי און; לי המכין ירק דשא האדמה.

---

[1]) העתקה הזאת איננה כי אם תולאה קלה מן הספר הנכבד הזה, אחת פליאות ילודי קדם, אשר תוכן ענינו נותן יד ושם להגיונים נשגבים, וחכמי דורנו השתוממו עליו ועשו לו זר זהב ביאורים עם פירושים, והעלו עליו עדי הקירות יקרות. ואולי אשוב עוד בימים הבאים אל הספר הזה להוציאהו לאור העברית עם כל מחקרי חכמים אודותיו, ולעשות העתקות ותיאליות מאירות עינים גם מיתר ספרי המצרים העתיקים הנ"ל.

ו. לי הממלכה; לי שר שמשי המגין על כל ארצות מגורי האדם, המופיע על בית התפלה, המגלה לב רודה יראי אלהים; לי אשר בדברו ברא עולות וזבחים לנורא הכל.

ז. לי הממשלה; לי הנאדר בימינו; לי הקדוש ההורס כדור הארץ משכן הרשעים, המריץ בנים כחשים וגאים במשכן הרשעה על הארץ.

ח. לי המתנשא לכל; לי הנגיד והמצוה מקראי מועד קדוש עליון; לי הרוח הטוב והשופט; לי המסדר שנות החמה, אשר צוה חג היום השביעי בשבוע וחג ראש החודש בעיר און.

ט. אנכי הוא אשר הוא. אנכי כהני בעיר טַנְטָאתוֹ, השוחט האשם בעיר עֲבִידוֹ הנעימה, הזובח עולת החטאת לפניך. אנכי הכהן הגדול בעיר עֲבִידוֹ הנעימה, בעל זבח חטאת לפניך; המקריב עולות זבחים לנורא כל התבל.

י. אנכי הוא הזובח את הקרבן הקדוש הוא שה החטאת לפניך בעיר טַנְטֶאתוֹ המבעידו בלהב אשו.

יא. אנכי הוא האורג הבגדים, הממציא יתד הארג, אנכי החושב מסכת חוטי הארג.

יב. אנכי הוא המוציא את הגפן, את הדגן, את העצדים, את הגורן ואת הקמח בארץ מלך מצרים הנאדר.

יג. מי הוא זה אשר יכונן הליכות העבדים והיצורים בבית קדוש עליון, אשר כונן הליכותיהם? הוא רוה קדוש עליון הצדיק מלככם.

יד. חי קדוש עליון; הוא רואה כמו שאתם רואים; הוא שומע כמו שאתם, שומעים: הוא עומד כמו שאתם עומדים; הוא יושב כמו שאתם יושבים.

טו. מי הוא זה הנותן אל העבדים ואל היצורים בבית קדוש עליון כל מיני פרי ומשקים משיבי נפש? הנותן לכם כל מיני פרי ומשקים משיבי נפש בכל ישנת קדוש עליון? הוא מלככם.

טז. מי הוא זה אשר העלה נרות השמים? מי הוא זה אשר ארג נתיב משזר בכוכבים (נתיב־החלב) למען העבדים והיצורים בבית קדוש עליון? אשר הדליק לכם את המאורות. אשר ארג לכם מסלת הכוכבים? הוא קדוש עליון מלככם; הוא המעלה תפלתי בבית קדוש עליון; הוא אשר זמרתי תעריצהו; הוא אשר ישיר מקהלות ירוממהו; הוא קדוש עליון הצדיק; הוא אשר נפש כל חי אליו תשוע ואותו כל מתי הלד יבקשו, אליו יסגדו אף ישתחוו, אשר להקת ישרים תגדלהו, אשר מהיל משחקים אליו ירנן; הוא היושב לישפוט זרעי בבית קדוש עליון, המתהלך בין צמחיו; הוא מלככם.

יז. הקדוש העליון מתהלך במלא התבל לעת ערב ומוצא את המתלוצץ על מבקשי צדק, וגם את חבין החסידים הפועלים אושר רב־אדם והמורים את העבד עמיתם ביראת התורה.

יח. אך טוב ימצא הירא את המקדש, המכניע ראשו, המבקש באהבה פעלך, צבא אֱלֵי השמים.

יט. ברכו אותי. הנאדר בכח; בקשו את המכלכל מלא הארץ; גדלו לבורא כל

חי הרואה באור השמש; גדלו לצבא האֵלִים שוכני רקיע השמים, אשר משכנם כמשכנכם ואשר יתהלכו על ראש צבאות הארץ.

כ. אנכי משקיף על המקריב זבחים ונסכים לאלהי הכבוד, אשר צלמו צח על גלי השמים; על המשתחוה להתפלל בענוה צדק; ובכן שאו עיניכם אלי, כל בני אדם בבית התהלה, והביטו גם אל צבא הָאֵלִים, אל הדר כבוד השמים, אל יריעת הכבוד, משכנות צבא הָאֵלִים, העושים מלאכת אדוניהם לכבודי; אלי המכין מלכותי על השמים.

כא. שמעני נא, עבדי! ארוג בגדים, רקום מטפחות, רקום סדינים, חגורות, אצעדי תודה לשמי בענות לב וביראת חרדת קודש, לי אדון כל היקום.

כב. בריכים פניך, אשר ארגת מלא העולמים, אל קדוש עליון! אדון נשמת כל חי! המעטיר כדור הארץ! אברכה את ראש הכונים, אשר עשה מלא העולמים; אשר ברא בעתו כל היקום על הארץ והעוה"ב; אשר הכינם ותקנם למעני.

כג. שירה וזמרה אל ראש הכונים, אשר עשה אותם למעני, למושב האדם העשוי בצלם הבורא; אליו אשר אז ברא הוד יריעת השמים, מערכת הקרב בין שני המאורות (השמש והירח) כל הימים.

כד. אריעה לאב, לרוח הטוב, להקדוש; אעבוד את הארון, אשר כל שוכני ארץ יראו מפניו, את קדוש עליון במנמאתו (בארץ האור).

כה. אשירה מעשי האדון משיבי נפשי ולבי כל עוד נשמתי בי להתהלך בבית האדון.

כו. יהי לרצון מעשה ידי עני כמוני!

תם הספר הראשון, מבוא ספרי המגלה הקדושה הזאת, המקדיש אדון התבל. יתעלה האדון בבית קדשו, ישתחוה ויתפלל אליו כל הארץ, יקריבו לפניו כל מיני דגן, משקים משיבי נפש, עמרים, פשתים וצמר מעשה אורג, על מזבח האדון האלוה; לו אשר לפניו יכרעון הכרים והיערים בחירי שתי ארצות מצרים; ישיבו לו אשכר שדות וכרמים!

לו אשר הוא אחרית וראשית כל דבר.

תם

בכל ספרי קודש המצרים נמצא ציורי חרטום מן המשפט על המתים ועל משקוף היכל השופטים נמצא הכתבת הזאת: זה הקדוש העליון, הנמצא הקדוש, אדון החיים, אלהי האלהים, מלך העולמים, בורא התבל והעולם הבא, אורג כל המתהלך עלי אדמות אלהי האלהים. אדון עֲבִידוֹ העיר הנעימה, מנהל עבדיו מדור דור.

נודע ההיכל הגדול להאלוהה Neith [1]) בעיר זַיִת ועל ההיכל חקוקה הכתבת הזאת: אנכי הוא שהיה והוה ויהיה תמיד ומסוה שלי מעולם מי לא גלהו„ (מ"ע לרעמ"ה א"ב פ"ו).

[1]) אחת כהנותיה נזכרת לד"ק במקרא בשם "אסנת„ בת פוטיפרע אשת יוסף כי השם הזה מורכב מן: Ase-Neith שר"ל בלשון מצרית: כהנת ניית.

וזה דבר הכהנים (בספר הירמיס טריסמגיסטוס) "אם רצונך, בן-אדם, להכיר את האלהים — מה יקשה ומה יכבד ומה יפלא הדבר ממך! הדמה אליו — הדבק בו — אולי אז תכירהו ותדעהו — התמודד, בן-אדם, השתרע, אם תוכל, בגודל אין חקר ובמדה בלי מצרים, המלט על כנפך מכבלי החומר, גַדֵעַ בריחי הזמן והמקום וכל גבולי המצרים, היה נצח ועלמות ואלמות, וכל דבר מה לפנים מה לאחור מה למעלה מה למטה לא יעצר ממך, היה נצחי יודע כל בעל יכלת בכל, התרומם על כל רם ונשא. העמיק במעמקי העמוק, מלא מרחבי התבל בישותך, הכיל בכחך זה כל רֶוַח זמניי ומקומיי — או אז תדע ותכיר את האלהים! —"

"המסתרים אשר נלמדו במצרים בהיותם עוד במצב שלמותם (בטרם שגו לחשוב הצורה ליוצרה) כללו בלי ספק הלימודים מאחדות הבורא ב"ה וסתירת רבוי אלהות וכו' בעת הזהב היא עת השלמות היה לכהני המצריים ארון הקודש שהוא ארון קלאפים וכו' היום ימצאו אבני משכית בחרבות העיר טהעבען (בכה"ק נוא שמה) ועליהן חקוקים במלאכה נשגבה מאד צורות ותמונות ארון אוהל ומשכן כרובים לחם הפנים ושאר כלי קודש וכו'" (כרם חמד השני מכתב שני ע"ש).

ובמעשה בראשית מספרים המצרים ככה: בראשית ברא האלוה את (Othon או Atys) איש ואשה תאומים: את השמש הוא זוהר (Osiris) ואת הלבנה היא אִשִית (Jsis), והמה ילדו את הָאוֹר (Orus). וידע את האשה כנף (Kneph מלשון כנף העוף המרחפת על קן הבצים כנ"ל ועל ראש צורתם צניף מלוכה המרוקם מנוצות כנפים דקות מאד לרמז על רוחנית השגחה) ותלד ביצה ותהי לתבל, כי אח"כ הרעשה הביצה ויצאו ממנה אלהים ואנשים. — ושמים וארץ ממולאים תהו ובהו. ויבדל אלהים בין האור והאש אשר עלו למעלה ויהיו לרקיע השמים, ובין העפר והאדמה אשר ירדו למטה ויהיו לארץ, ויבדל בין מקוה המים ובין היבשה. — ויבא הנחש החורף בעל צפון (Typhon ושם אשתו נפטית ורש"י מזכירו בבכורות מ"ד ב' ומעילה י"ד לדעת המערכי לשון שם) וישיא את האדם ואת אשתו לחטא. ויגרש אותם האלהים מגן עדן, וישכן שמה את החיה כרוב (Greif היא Sphynx).

הכשדים [1]) מספרים ככה: בראשית היה הכל חושך ומים. ובחשכת התהום נוצרו חיות שונות במראיהן ומשונות בתמונתן, אנשים עם ב' או ד' כנפים ושני פנים לאחד, גו אחד להם עם שני ראשים זכר ונקבה אנדרוגינוס, ולאנשים אחרים היו רגלי סוס, והמה ממתניהם ולמעלה אדם וממתניהם ולמטה סוסים. ויולדו עוד שורים עם ראשי אדם, כלבים עם

[1]) ע"י סופרם הקדמוני הכהן בירוזוס הנ"ל, אשר כתב עפ"י מסורה קדמוניה מאת **אניש** הראשון (שנזכר בפנים) בעלותו ממצולת הים, ואשר התחיל ספר דברי היומים שלו בשבנין משה רע"ה והכבוניתיו בסיפור יצירת העולם. ועיין בספר "דת הבבלים" מהחכם פרידריך מינטער מצד 37 והלאה.

ארבעה גופים וזנב דג. גם נפש חיה אחרת נולדה בתבנית חיתו שדה ויער, וכן דגים תולעים נחשים והרבה חיות אחרות מפליאות בתמונותיהן. אולם המושלת על כל החיות האלה היתה אשה אחת ושמה אֵם־רָקִיעַ (Omoorka ועיין לעקס. ערש אונד גרובער ערך Chaldäa). ויהי אחרי כן ויבא בעל (Belus) הוא בל ויבתר את האשה בתוך, ויעש מחליה האחד את השמים ומחליה השני את הארץ; ואת החיות המשונות הכחיד מן הארץ. ויקם ויגזור את ראשו מעל גוו, ומדמו בללו האלהים בעפר האדמה ויעשו את האדם אשר בו נשמת רוח האלהים. ויבדל ב ע ל בין האור ובין החשך, בין השמים ובין הארץ, בין המים ובין היבשה. והנה דג אחד גדול ונורא ושמו אנש (Oanes) עלה ממצולת הים מדי יום ביומו וילמד את האדם בשם ב ע ל חכמה ודעת, ויתן להם חוקים ומשפטים. על כן עבדו הכשדים והבבלים את ב ע ל ואת ב ע ל ת, המה השמש והלבנה. — ויהי בימי אֵל־אור (Eloros) וירא ש ב ת א י אל קסיקסוטרוס המלך העשירי בכשד, בדור העשירי מאדם הראשון ויאמר אליו: בחמשה עשר יום לחדש זיו (Oési) ימח כל היקום מפני המבול. ואתה קום לך וכתוב את ראשית כל דבר וקורותיו ואחריתו, וחתום את כל כתביך בעיר השמש סִיסְפָּרָה, למען לא יאבד זכר כל המעשים אשר כתבת על לוח. ועשה לך תבה ובא אליה אתה ואחיך ובניך עמך, ומכל החי ומכל העוף תביא אל התבה, וגם מכל מאכל תקח אתך. והיה כי ישאלוך, אנה תלך עם התבה? ואמרת לחלות את פני האלהים בעד בני האדם. ויעש כן ויבן לו תבה חמש מדות ארכה ושתים רחבה, ותשט רחבה על הים השחור. ויהי כאשר נסכרו ארבות השמים והמטר חדל, וישלח קסיקסוטרוס אחת הצפרים החולה ולא מצאה מחיה ותשב אל התבה, ויוחל ימים אחדים וישלח עוד צפור אחרת ותשב והנה רגבי טיט ברגליה, ויוסף לשלח עוד צפור אחרת, ולא יספה שוב אליו עוד, וידע כי יבשה הארץ, ויצא מן התבה אשר נחה על הרי קוֹרְקוּרָה מושב האלהים, ויבן מזבח להאלהים, ואיננו כי לקחו אותו האלהים.

במעשה דור הפלגה מספרים האשורים: ראשוני בני האדם כלם גבורים וענקים רצו לבנות מגדל לעלות אל האלהים השמימה. ויבנו את המגדל וראשו מגיע השמימה. ויוציאו האלהים את הרוח מאוצרותיו ויסער את כל אבני המגדל על ראש הבונים, ובמקום ההוא בנו אחרי כן את העיר בבל, כי עד אז היה לכל בני האדם שפה אחת ודברים אחדים, אכן מני אז והלאה בלל ה' את שפתם וידברו בלשונות רבות ושונות לגוייהם בארצותם. — והכשדים מספרים ככה: ויבאו בני האלהים אל בנות האדם ותלדנה את הענקים. ויגבה לב הגבורים ההם ויהיבו עוז בנפשם לבנות מגדל רם. ויהי הם בונים את המגדל ויבא רוח סערה במלאכות האלהים ויפוצץ את המגדל לשברים, וישלך בין בני אדם דברים נכרים ושפה זרה אשר לא ישמע איש שפת רעהו ויהי מהומה ומבוכה ביניהם, ויחדלו לבנות המגדל.

אודות מסתרי מעשה בראשית מעשה אלהים ומעשה מרכבה של הפרסים ואודות ספרי צ ו ר ו א ס ת ר וחוקיו ומשפטיו הארכתי במאמרי "פרס ויהודה„ בכוכבי יצחק ל"ד, ואזכיר פה רק השייך למעשה בראשית שאנו עוסקים בו עתה: בספר בון דהשניא מסופר בתולדה קצרה ככה:

בראשית ברא והוליד "אלהי עולם„ [1]) מן הזרע האלהיי והרוחניי אור אשיי מהול באלף מיניי, את אורמוז [2]) הוא האור ואת אחרימון [3]) הוא החושך. ויברא את התבל שדה מלחמת הטוב הגובר נגד הרע הנחלש. ויועד את גבול זמן התבל שנים עשר אלף שנים בארבע מחלקות משלשת אלפים שנה: במחלקה הראשונה ישורר האור תחת ממשלת אורמוז; בשניה נצב אחרימון נגדו כצר, אמנם האור יגבור על החשך; בשלישית ימשלו אורמוז ואחרימון יחדיו; וברביעית יגבור הרע על הטוב, והתבל כלה בעשן תכלה, עד אשר באחרית הימים יתם החושך והרע ואחרימון יהיה אך טוב. — אורמוז הוא יליד האור הנצחיי, שוכן בלב האור הקדמוני, יושב על כסא אור קדומים, והוא טוב ומטיב, טהור ומקור כל טוב, משנה לאלהי עולם נצח הנצחים, חכמתו בלי מצרים לפנים ולאחור למעלה ולמטה, כחו בלי קץ וגבול, דַּיָּן כל העולמים, לא ינום ולא יישן יומם ולילה, עצמותו אור, לבושו הוד ומעשהו הדר. — אחרימון נולד גם הוא בממלכת האור, אבל בקנאתו ובשנאתו את אחיו אורמוז הטוב ממנו נעשה מקור כל טומאה ושרש כל רע, זבולו ערפל ומשכנו עננים סביבותיו, יוצר חושך וזורע כל רע וצרה אלה תוכחה ומות, צר וצורר לכל טוב יצור אורמוז. — ויברא אורמוז באלף הראשון את העולם ואת האור, את שלשת גלגלי השמים, את הארץ השמש והירח, ואת חמשת כוכבי לכת האחרים, ואת כל צבאות השמים הנחלקים לשתים עשרה מערכות ולכ"ח נחלקות, ומספר הצבא 6.480,000 כוכבים. — ויברא גן-עדן (בלשונם הקדומה Heden) בארץ, ויטע בתוכו עץ יבש. וישלח את מלאכו

---

[1]) המכונה בספרי צענד "זמן בלי מצרים (Zaruam המורה בלשון צענד כמו ע ו ל ם ומזה עתיק יומין„ בס' דניאל) אשר התילד, ל"ד המגים המכונים "זמניים„ מן האור שהוא העלה הראשונה. היסוד העקריי הזה ביארו בטוב טעם ודעת החכמים האנגלי Hyde והצרפתי Anquetil והאשכנזי Kleuker בספריהם הרבים ע"ש.

[2]) Ormuzd מורכב לד"ק מן "אור-מזדה„ ר"ל אור גדול, ובלשון צענד נקרא: Ehorehe-mezdao ר"ל: מלך גדול, והיה אלוה הטוב להפרסים, מושל על האור והיום, על החיים, הבריאות וכל תועלת פו"ר, אף חובב את האדם אשר יצר, הוא המבדיל המפרנס והמכלכל את כל החיים, הוא המאציל מהוד רוחו על בני האדם לצרף ולזקק באש הרוחני את כל מחשבותיהם ועלילותיהם, ושוכן לפי הגדתם בשמים השמונים על הר גדול והשמורים מכל כאמן.

[3]) Ahriman, ובלשון צענד: Engrehe-meenieosch ר"ל: טבוע בפשע. אלוה הרע החושך והלילה להפרסיים, מושל בשדים, בעקרות האדמה, בנזק כל דבר בארץ, שונא לכל פו"ר, זורה וזורע סם המות ע"י משלחת מלאכיו הרעים בכל הארץ, מוליד מחשבות רעות בלב בני הא־ם, לפניו ילך רשע ואחריו יסוד אסון, והוא שוכן בשאול תחתיה (Duzakhe) ומלאכיו רוחות רעות שחורות (עיין סנהדרין ל"ט).

האמשדרפון מלכי־אור הוא אמיר־דד ויזרק את העץ במי הגשם אשר המטיר שר המטר תִּשְׁתַּר על הארץ, ויעש העץ כלה ויפריח כל זרע עשב וירק דשא על פני כל הארץ. — וגם אהרימון ברא את השאול, תבל עלטה וחשכה, אכן עזה ועצומה כמו עולם האור. — ויהי באלף הרביעי ויערב לב אהרימון לגשת למלחמה באורמוז, וירא מגשת אליו כי קרן עור פניו. ויברא אורמוז פר גדול ושמו אבי־דד היושב אחרי שבעת האמשדרפנים רואי פני אורמוז. ויולד אבידד את האדם הקדמוני בתבנית עץ ושמו הום (Hom מקור שם האדם בכל לשונות יפת-גרמנית) אשר נִתַּן על יד האמשדרפן אמירדד (הנ"ל ור"ל רוח החיים) לעבדו ולשמרו, הוא עץ-האדם (Kajomorts או עץ החיים ומן עלו ועסיסו ישיו הרפאים לעתיד לבא ומכונה מלך העלים) מזריע זרע כל היקום, ויקם עליו אהרימון ויכהו נפש וימיתהו. ויברא אורמוז מזרעו עץ אחר טומטום, אשר היה אחרי כן לעץ אנדרוגינוס עם דו פרצופים זכר ונקבה, ויצמיח עשרה לזוגים איש ואשתו, ושם האדם הראשון מושיע ושם אשתו מושיענא (ע"ד אשה כי מאיש לקחה). — ויהי בראשית האלף השביעי ויקם אהרימון ואתו צבא המחבלים ויפלו בתוך העולם אשר לאורמוז, ויבקיע אהרימון עד היכל אורמוז, ויתהלל מאור פניו ויפול ארצה בכלם נחש, ויטמא ברוחו הנתעב והכאיב את כל אשר בארץ, ויבא על האדמה דבר ומגפה ערוב ושרץ, וימטר עליה פחים אש וגפרית, ויובש כל נהרי נחלי מים, ותהי הארץ בוקה ומבולקה. ויבא אל האדם הראשון ואל אשתו בדמות נחש וישם לפניהם חלב עזים וישתו מן החלב ויאלמו, ויתן להם הנחש אחרי כן פרי נחמד למאכל ויאכלו, ויחר בם אף האלהים ויורידם שחת, אשר לא יעלו ממנה כי אם בעת תחית המתים. תשעים יום ותשעים לילה חלפו במלחמה הזאת, עד שקם אורמוז על אהרימון ויקלעהו שאולה, ומלאכי אורמוז לקחו זרע הפר ויביאו שני שליחיו אל הירח אשר צרף את הזרע ההוא, ויברא ממנו אורמוז שנית שני פרים אבות כל נפש חיה בהמה ואדם. אלה תולדות השמים ולצבאם והארץ ולצאצאיה בהבראם בששת ימים המה מועדים [1]: בראשון השמים וכל צבאם. בשני המים (אשר בראשונה כסו את פני כל הארץ, ואח"כ הרכיבם רוח האלהים למעלה, ויהיו מים עליונים בתוך העננים, ויבדל רקיע הארץ בין מים למים). בשלישי הארץ (עם ההרים ובראשם ההר אלבורדי הרלן ושרש כל טבור הארץ). ברביעי הצמחים והעלים (בראשונה רק עץ אחד הזכר כי לא המטיר עוד על הארץ עד אשר המטיר שר המטר גשם מטרות עזו כנ"ל). בחמישי החיות (בראשונה פר אחד הוא אבידד הנ"ל וכאשר מת התפרדו ונהיו חמשים

---

1) Gahambars ר"ל החגים ע"ש ששת חגי הפרקים בשנה כנגד ששת ימי בראשית, היינו ששת אלפים שנים ע"ד (תהלים צ') "כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור", ואמרים ימיו של הקב"ה אלף שנים, וגם אצל ההודים היה יום אלהיי אלף שנות בני אדם.

למחים ומריעים זרע, אשר הביאו המלאכים אל הירח כנ"ל ויהי לנפש חיה טהורה ותלד החיה הזאת בן ובת מהם אבות כל החיות בשדה העופות ברקיע הדגים בים והשרצים בארץ). ובששי האדם קיומורטס הנ"ל. וביום השביעי שבת ויחוג את חג הבריאה (אשר הפרסים יחוגו במועד ראש השנה יום הרת עולם עד היום הזה, ומועד ראש השנה (Noruz) הוא ששה ימים, ביום האחרון נברא העולם, בו ביום נולד אדם הראשון, בו ביום נתנה להם התורה, ובו ביום עתידים המתים להחיות לפי אמונתם). — ויהי באלף העשירי וישב אהרימון שנית וילחם באורמוז ויכלהו ויפלו בני אדם פגרים מתים כדומן על פני השדה, וירד אהרימון כוכב זנבי על הארץ ויהי לזפת בוערה עד שאול תחתיה, ובני האדם היו ברעה גדולה, אך אורמוז שומרם לא ינום ולא יישן, והיה באחרית הימים ישלח להם גואל ורב ומושיע לטוב להם כל הימים. אהרימון ומלכותו הרשעה תאבד מן הארץ, ורק אורמוז והטוב ישאר (בדמיון הספור הזה אל תורתנו הקדושה הארכתי במאמרי "פרס ויהודה„ בכוכבי יצחק ל"ד צד 45 פרק ב' סי' א' ע"ש).

הסינים (Medhurst על סינא) מספרים כזה: עשרת אלפים שנים חלפו בטרם נברא החומר היסודי הראשון: Jang שממנו נבראו השמים. ועוד עשרת אלפים שנים חלפו בטרם נברא החומר היסודי השני: Jin שממנו נבראה הארץ. ועוד חלפו עשרת אלפים שנים בטרם נזדווגו השמים והארץ להוליד צבא השמים ומלאי הארץ. ועוד חלפו כחמשים אלף שנים עד אשר כלו השמים והארץ את תולדותיהם ונבראו החכמים Jao ורעהו Shün. וגם האדם הראשון Pwan-ku, אשר נברא בהיות השמים והארץ תהו ובהו בהפרדם איש מעל אחותו. ובימי מלכי השמים והארץ והאדם נסדרו חוקות ימים וירחים, ונבדלו הרים ונחלים. אחרי כן בא מועד וממשלת "חמשת המלכים„ ומימי Fo-hi עד החכם Jao. עשרה דורות חלפו בימים ההם, ואז קבעו הנישואין בין איש לאשתו, ומצאו את חכמת הנגינה, עד אשר באו בני אלהים אל בנות האדם, ויהי המבול על הארץ בימי Jao הנ"ל. וכאשר מלך Jü יבשה הארץ, וארץ הסינים היא סינא נושבה. אז המציאו עבודת היין. Jü שתה ממנו וירא כי הוא מתוק לחך, ובכל זאת השליכהו מעל פניו לאמר: בימים הבאים יהיה היין סבה לחורבן הארץ. גם מספרים הסינים משבע שני רעב. המלך הגדול Jü הנ"ל חי 2204 לפני מספר הנוצרים. וגם המלך הגדול השני Tsching-tang ובימיו היו שבע שני הרעב הנ"ל. ובשנת 1153 לפני מספר הנוצרים מלך העריץ Tschau אשר היה גבור גדול ולסוף הוליכתהו שולל אשה מכשפה ותבלעהו ברוב יפיה, המלך הגבור הזה חי בימי שמשון הגבור עם דלילה. סופרי מעשה בראשית הסינים הקדמונים מונים חמשה יסודות ואלו הן: עץ, מים, אש, מתכת, עפר.

היונים מספרים מעשה המבול ככה: בשנת שלשת אלפים ומאה

והארבעים לילות היה מבול על כל הארץ וימח את כל היקום. ויעש לו דיקליון (המורה בלי"א איש מחרשת ע"ד שנקרא נח "איש אדמה" ועיין לעיל) תבה גדולה וישב בה עם אשתו ובניו ובנותיו ויבאו אליו מכל החי שנים שנים איש ואשתו. ויהי אחרי כן ותפתח הארץ את פיה ותבלע את כל מי המבול ותיבש הארץ, וידע דיקליון כי יבשה הארץ, בשלחו את היונה מן התבה ולא יספה שוב אליו עוד, ויצא מן התבה, ויבן היכל להאלהים, ובאחד מקלעותיו עשה מקוה מים[1]) לזכר הנס כי יבשה הארץ.

ובמעשה הנפילים מספרים ככה: האם [2]) זבולה או גיא (Geh) אשר הרה אשה באישה אורנס הנ"ל על אודות האכזריות אשר עשה בבנו בכורו להקריבהו לעולה, נתנה לבנה שבתאי הוא קרונוס מזמלת התבל בתנאי שיקום נקמתה באישה ויאכל את כל הילדים אשר תלד לו אשתו ארעא (Rhea הנזכרת לד"ק מ"א ע"ז "בית ארלא" שר"ל היכל אלילת הארץ וכן הכנענים והארמים קראו לה Aretia (ר"ל ארצא ובאמת זבולה ארעא ואשתא הנ"ל אחת היא) וככה הבטיח גם לאחיו הצורר תני. ויקם שבתאי ויסרס את אביו אורנוס[3]) לבל יוליד עוד בנים ובנות. ואחרי כן עמד להשמיד את כל ילדיו [4]) ויאכל את חמשת בניו הגדולים במלות אמם. ותקם ארעא ותקח את שלשת ילדיה יופיטר נעפטון ופלוטה ותצפנם לבל יהיו טרף לשיני בעלה שבתאי, ותתן לו אבן לבלוע תחת הילדים, אשר מסרה למיניקות היושבות על האי כרתי (Kreta) אשר היניקו אותם בחלב העז אמלתה. ויהי כאשר נשאו הילדים שלשתם את קולם לבכות, ותירא אמם פן ישמע קולם לאביהם שבתאי ולאחיו תנין, ותקח מרקים ותצלצל בהם, אבל כל זאת לא הועיל מאומה, כי באחרית הימים גלה תנין את הערמה, ויחר אפו ויקם ויגרש את שבתאי ואת שלשת בניו מהר האלהים, ויברחו נעפטון ופלוטה מלנימה, ויגדל יופיטר ותעזר לו "החכמה" (Metis) ויאלץ את שבתאי אביו להקיא את כל

---

[1]) ע"ד יחזקאל מ"ז. ולזכר הזה, מספר לוקיאן במאמרו על אלילת סוריא, היה מימים ימימה המנהג בהיכל השמש בעיר בעל-בקעה הנ"ל לשאוב מים מן הים ולשפכם בהיכל, כענין נסוך המים ושמחת בית השואבה במקדשנו. החכם ר"א קראכמאל ני' בספרו שדה צופים לד 30 בהערה בקש בתחלה מקור נסוך המים בספר המכביים, ומצא אותו אח"כ בפרס ובבבל. וגם הלום ראינו כי החפוש בנימוסי האומות הקדמונים יחשוף לנו מקור מלות ומנהגים רבים בעמנו כנ"ל.

[2]) שם אם הלעגענדים ביונית היא נפילה ויוכל להיות שהוא ע"ש בנים שנקראו נפילים, כי היונים בוודאי קבלו הגדותיהם מספרי קדשנו כאשר נדבר מזה להלן בזה.

[3]) מטפות הדם אשר נפלו אז ארצה נולדו נשי העברה (Furien), הענקים בני נוג (Giganten) והנימפים. ונוגה היא פענוס נולדה מטפת דם אשר נפלה אז על פני קצף המים.

[4]) ערבוב הדברים בזה מרמז על סודות שונים במסתריהם. כי משל הזמן קרונוס הוא שבתאי הוא אורנס אוכל ומכלה ילדיו יולאי ירבו אשר ילדה לו הארץ היא זבולה היא גיא היא ארעא, ורוח הסוד שרות הארץ סובב סובב הולך.

הילדים אשר בלע, ויקח גם את האבן אב־אדיר אשר נתנה לו ארעא ואשר הביא אח"כ אל דעלפי. וילכוד יופיטר את הר האלהים הוא אלימפיה, וישמעו אחיו נעפטון ופלוטה וישובו ויבאו ממצרים ויברכוהו ויקבל יופיטר אותם בפנים יפות ויעזרוהו ויהרגו את הלויתן שומר השאול וישלחו את הרפאים לחפשים, ואת הענקים והתנינים סגרו במאסר תחת יד הנפחים ובעלי מאת ידים, ותשקט הארץ. ויחלק יופיטר את התבל. ויתן אל נעפטון את ממשלת הימים, ואל פלוטה את ממשלת השאול. ויהי אחרי הדברים האלה ותנחם ארעא אם יופיטר על אשר אסר יופיטר את הענקים, ותשיא ביופיטר את בניה הצעירים המה בני גוג עם רגלי נחשים, ויקומו וירימו ידם ביופיטר, וירכסו הררים זה על זה ויעשו מגדל לעלות בו השמימה אל הר אולימפיה, ויקלעו סלעים גדולים וכורים כוראים מראשי ההרים השמימה, ותחשב התבל להמוט ולהמוג בתוהו ובהו. אז ילבש יופיטר עוז, ובני האלהים תמכו בידיו, וירעם על בוני המגדל בקול גאונו, וישלך אבנים על ראשי התנינים, וירוצץ ראשי לויתן ויורידם שחת. אבל עוד לא שככה חמת ארעא, ותסת ביופיטר את בנה הקטן בעל צפון הגבור, אשר מפניו רגזו וחלו כל בני האלהים ויקומו ויברחו מצרימה. אכן יופיטר לא מש ממקומו ויקם כארי ויתנשא כנשר, ותושע לו ימינו לבדו על כל אויביו — אבל באחרית הימים גבר עליו בעל צפון, וינקר מבשרו את גידיו וישם אותם בעור עזים ויסתירם, ואת יופיטר אשר במערה ויצילהו הרמון הוא מערקור בנו ויוציאהו למרחב, וישוך בגוו את גידיו, ויקומו ויגברו על בעל צפון ויקלעוהו אל שאול יוקד בעד הרי פרצים.

הפרסים האחרונים, הערביאים והמחמדים מספרים ככה: ויקח אלהים עפר מכל ארבע [1]) כנפות הארץ, ויברא איש ואשה זכר ונקבה בצלם אחד עם דו פרצופים, עד אשר לקח האלהים חצי בשרו ויהי לאשתו. קומת האדם היתה גבוהה מאד וראשו הגיע עד רקיע השמים, ובשבתו התמודד

---

[1]) לפי אחד ספורי הפרסים האחרונים שלח אלהים את גבריאל להביא אליו מלא חפניו אדמה מכל שבעת גלדי הארץ. והארץ ידעה כי קללת אלהים תבא עליה באחרונה, ותתחנן אל המלאך לבקש בעדה אל האלהים לבלתי הצמיתה, ויעש גבריאל ומלאכיו מיכאל ועזרפל כן. וישלח אלהים את עזריאל ארצה, ולא שעה אל תחנת הארץ, ויחמס ממנה מלא חפניו אדמה וישב השמימה, וייטב בעיני האלהים ויעשהו מלאך המות, ויביאו את האדמה לעיר הקודש מעקה, ויצרו שם המלאכים את עפר האדמה ויהי לאדם, רוחו שלם כאחד המלאכים וגוו מאיר כאחד המאורות ברקיע, וישתחוו לו כל המלאכים, אך אבלית לבדו לא כרע ולא השתחוה אליו, ויחר הדבר לאלהים, ויגרשהו מגן העדן, וישכן שמה את האדם ואשתו חוה. ויבא אבלית עם תבי מתנפח ועם הנחש הערום וישיאו את האדם ואת אשתו ויחטאו לאלהים. וישליכם אלהים ערומים מעדן השמים ארצה ויהיו שם מאתים שנה פרושים זה מזה. אחרי כן הביאהו גבריאל אל ההר ארפט אצל מעקה וימצא שם את חוה אשתו, ויחי שם תשע מאות שנה וימת ויקבר אצל מעקה על ההר אבוריז, ואחרי כן לקח אותו נח אל התבה ויקברהו בעיר ירושלים.

מקצה שמים ועד קצהו, אור פניו היה גדול מאור החמה, ולפני שאתו כרעו המלאכים ברך, וכל יצורי הארץ רצו להשתחוות לפניו ולעשותו אלוה, אכן האדם, אשר כגדולתו ענותנותו, הורם דעת כי רק יציר אלהים כמוהם הוא, וישתחוו לאלהים ויתפללו אליו. ולמען הראות למלאכי מרום כי האדם אך אדם ולא אל הוא, הפיל אלהים תרדמה עליו, ויקח ממנו כל איבריו אבר אבר לבדו ויוציאם לנתחיהם, עד אשר קטן והיה כאחד האדם, וכאשר הקיץ משנתו צוהו האלהים לפזר את איבריו על פני כל הארץ למען תפרה ותרבה, ותשאר לאדם אך חכמתו אשר חננו אלהים, ויתענג בזיו האור אשר ברא האלהים, ותפקחנה עיניו וירא מקצה השמים ועד קצה השמים. וישלח לו אלהים ע"י המלאך רזיאל ספר מלא סודות חכמה בינה ודעת. ויצר לו אלהים עוד אשה מן האדמה ושמה לילית, אבל באשר נוצרה מן העפר כמו האדם לא רצתה להכנע מפניו, ותבטא את השם הקדוש והמפורש ותעל השמימה, ויצעק האדם אל האלהים וישלח את מלאכיו לבקש הנהלאה, ותמאן לשוב עמהם, ויקלל אותה אלהים כי יום יום ימותו מילדיה שלש מאות נפש, והיא היתה אם כל הנשים הממאנות לשמוע בקול בעליהן. וייצר אלהים אשה אחרת מצלעות האדם, אשה יפת תואר וטובת מראה אשר גם בני האלהים חשקו בה, וישם אלהים את קוצותיה תלתלים בריח שמנים טובים. ויביאה מפזזת ומכרכרת אל האדם, ותרדנה בנות האלהים משמים ארץ ותיצבנה לנגן על כנור ונבל, והכוכבים במסלותם ומאורי היום והלילה רקדו במחולת מחנים לקול הזמרה, ויברך האלהים את האדם ואת אשתו, ויביאם אל המשתה אשר הכין למלאכיו, וישבו אדם וחוה על השלחן, ועליו כל אבני יקר עם כוסס ומגדים אשר הכינו המלאכים. וירא השרף סמאל את כבוד האדם ויקנא בו, ויואל להדיחהו ברעה, וירד סמאל מן השמים וירכב על נחש בדמות גמל, ויבא אל חוה ויסת אותה לאכול מפרי העץ אשר צוה אלהים לבלתי אכול ממנו. ותאמר לו חוה, הן האלהים צוה אותנו לאמר, לא תאכלו מן העץ ולא תגעו בו פן תמותון, וילך סמאל ויגע בעץ ויאמר, לא מות תמותון כמותי היום. ותשמע האשה ותקח מפרי העץ ותאכל. עוד התפוח בין שניה והנה מלאך המות עומד לפניה, ותירא לבל תפרד מאישה במותה ותלך ותתן גם אליו מפרי העץ ויאכל גם הוא. וירע הדבר בעיני האלהים וישלך משמים את סמאל ומלאכיו אשר עזרו לו לרעה, ויסר האלהים מן הנחש את רגליו וילך על הגחון, ובכל שבע שנים יסיר את עורו ומעליו בעצבון ובמכאוב. ויגרש אלהים את האדם ואשתו מגן העדן אל הארץ התחתונה משבע הארצות, וישב שם האדם במחשכי עולם, והספר אשר נתן לו רזיאל שב השמימה. אחר הדברים האלה עזב האדם את חוה אשתו אשר השיאתהו לחטא, ויצא אל הארץ השניה היא אדמה, ויחי עם לילית מאה ושלשים שנה, ותלד לו ענקים ושדים ורוחות רעות, וגם חוה ילדה אל סמאל בימים ההם

כוחות שדים מזיקים ומחבלים רבים. אחרי כן שב האדם אל חוה אשתו ותלד לו את קין את הבל ואת שת. ויעל האדם ויבא על הארץ השביעית היא תבל אשר אנחנו יושבים עליה. ויגל לאדם מאד כי אבד את ספר רזיאל, וירד אל הנהר גיחון להטביע בו את נפשו, אך הנהר לקח ממנו רק יפעתו ולא חיתו. וירא אלהים את עניו וירחם עליו וישב לו את ספר רזיאל אשר הניח לבניו אחריו עד אברהם. בספר ההוא נכתב כל חכמת הקבלה והיצירה, הידיעה להאריך את החיים, להפוך ברזל אל כסף וזהב, ולדעת כל דבר בשמים ובארץ. אבל הספר אבד ואיננו.

ב.

התשובה

בתשובת השאלה הזאת נפלגו חקרי לב מוסבים על שלשה אופנים: האופן הראשון אם נאמר כי מסורה אחת קדומה ומקובלת מימות עולם היתה מקור נאמן להגדות ודעות ואמונות כל העמים ההם, ובאה לבאו"א בלבוש מיוחד יולד ומשתלשל מזמן קדמוני, ע"ד שהחליט החכם Anquetil (עיין נוספות קלייקער על הלענד-אפעסטא חלק ראשון) כי בדברי דת ואמונה אין בין העמים מוסר ומקבל זל"ז כי אם קרוב הדבר כי בלב עמים שונים ורחוקים זמ"ז נמצאו ופרו הדעות ההן גם יחד בלי אשר למד אחד מרעהו. — האופן השני אם נאמר כי כל העמים קבלו ולמדו מתורת משה מפי השמועה או ע"י יחידי סגולה, ע"ד שהחכם יש"ר בבכה"ע לשנת תק"ץ הפריז על המדה להחליט כי המצרים לקחו גם את ספורי מסתרי אליליהם מקורות ומאורעות אבותינו אשר ישבו במצרים, ד"מ ברמז אלילם זוהר (Osiris) על יוסף הצדיק שעליו נאמר בכור שורו הדר לו וכו' [1]), והאופן השלישי אם נאמר להפך כי משה האיש מערמות ספר הגדות זרות ואמונות נכריות ממקורות עמי קדם ויקדש אותן בתורתו בשנוי למעליותא, ע"ד טעמי הקרבנות ושאר מצות לדעת הרמב"ם ז"ל בשלישי לספרו, ובאשר אמר גם הרמב"ן (בראשית כ"ט כ"ז) כי תורת משה לקחה איזו מנהגי כבדי האומות, והחכם מהרי"ל לעווינזאהן בספרו בית יהודה פרק פ"ג אומר: "והנה הנוצרים המאמינים בתורת משה כמונו שהיא מן השמים ומאמינים בכל האותות והמופתים כמונו, יש מחכמיהם האומרים כי משה העתיק את הסיפורים האלה שהיו לפני זמנו מספרי זכרונות קדמוניות שהיו נכתבים בכתב החרטומים לחכמי מצרים וכו' — מי לא יראה בספר בראשית מן הזהב והכסף והברזל, וגם הקאאס של היונים הקדמונים וכדומה, מי לא ידע כי פלומא הוא שם בן נח הנקרא

[1]) ועם הדעה האחרת כי זוהר הוא משה רע"ה מכוון מה שקרא הכהן המצרי מאנעטא את משה בשם Osarsiph ועם מה שמספרי המצרים מכנים את זוהר ביחודו עם דיוניזוס בשם Arsaphes; הסברות האלה והאלה הן בודאי גוזמא בעלמא.

ג"כ שמי או טיפון, שאטורנוס הוא נח ונעשה בעל מום ע"י יופיטר בנו והוא מעשה חם שראה את ערות אביו וקללו לדעת חז"ל, נעפטון הוא יפת בן נח אבי הגוים השוכנים על איי הים (בראשית י'), הענקים אשר רצו ללחום את יופיטר ולכבוש את השמים והרימו הרים על הרים, הוא מעשה של דור הפלגה בוני המגדל, היריעאוס אשר הכניס לביתו בדמות אנשים אורחים את יופיטר ואת מערקור[1]) הוא אברהם שבאו אליו המלאכים בדמות אורחים והרבה כיוצא בהם. וכן מרמז לד"ק מגילת ישעיהו "ואתה אמרת בלבבך השמים אעלה ממעל לכוכבי אל ארים כסאי" על מנהג כל העמים הקדמונים לתת יקר אלהים (Apotheosis) או כבוד חצי-אלהים (Heros) אל אדירי מלכיהם ומיטיביהם ואל גבוריהם אשר מעולם אנשי השם, ולקרא בשמם מערכות הכוכבים והמזלות בשמים כידוע בחכמת התכונה שכמעט כל שמות הכוכבים בפירודם ובקיבוצם הם שמות האדירים האלה זכרים או נקבות. וכן יובן המלה "זרזיף" (תהלים ס"ח) עפ"י מה שכתבו מסתרי המצרים את זוהר ביחודו עם דיוניזיס כנ"ל בשם Arsaphes המורה היסוד המפרה והמצמיח* בתולדה. והחכם אייכהארן במבוא לספרי כתבי הקודש אומר שגם השפה העבריה בעצמה היתה כנענית מקודם על אדני רבוי אלהות ורק סופרי כתבי הקודש ממשה ואילך תקנוה ויסדוה לטוב יסוד יחוד האלהית[2]). —

בין שלשת האופנים האלה אין בידינו להכריע במופתים חותכים, כי מי יגלה לנו בבירור גמור לקורות עולם קדמוני ורוח עמים כבירים, אשר גם שמם גם זכרם לא נודע לנו למדי. אך זאת נוכל לאמת כדבר

---

[1]) גם Calmet חושב כי הספור בתורה בהגלות שלשת המלאכים אל אברהם דומה אל סיפור היונים ההוא בהולדת הכוכב Orion לאמר: וירא(ו) שלשת האלהים יופיטר נעפטון ומערקור אל Hyrieus בארץ Boetien, והאיש עקר אין לו ולד. ויחל האיש את פני האלהים כי יתנו לו בנים ולא ילך ערירי, ויעתרו לו, ויהי לתשעת ירחים ויולד לו בן ויקרא שמו אוריה (Orion ולד"ק מרמז ע"ז בבא בתרא פ' לא יחפור דף כ"ה ע"א בסופו ע"ש) ענק וגבור ציד מתהלך על במתי הים, ויקחוהו האלהים השמימה לשום בין כוכבים קנו. וכן מספר אוביד בספר הגלגולים כי פהילימון ובויציס הכניסו את האורחים ההם יופיטר ומערקור, אשר היטיבו עמהם וגלו אזנם, כי כל הכפר אשר סביבם יהפך למכרה בוץ יון. —

[2]) ומה נאמר על דעה מוזרה מפרזת על המדה מאד מאד ומגזמת לאמר, כי אבותינו העברים לא היו יוצאי ירך אחד שבטי ארם בארצות הכשדים (כהוספת הסופר בימי גלות בבל) כי אם מחלצי אחת ממשפחות המצרים (?) וראיותיה: השווי אשר ימצאו חכמי הנתוח בצורת הגלגולת והקדקד של המצרים הקדמונים והעברים, הדמיון באותיות ובנקודות שבין לשון עברית ולשון עגיפטנית או כושית (או חבושית היא עטהיאפיען או אביסיניען ובאמת הראה בזמננו החכם ר"י הלוי במה"ע המגיד שנת 1863 גליון י"ח דמיון גדול גם בחומר המלות בין שתי הלשונות האלה וביאר עפי"ז כתובים רבים במקרא) וכי אעפ"י שנאסר התחתנות עם שאר העמים הותרה עם המצרים, כמו שלקח אברהם את הגר המצרית, יוסף את אסנת בת פוטיפרע, משה את האשה הכושית ושלמה בת פרעה וכו'. —

ברור, כי כ"א משלשת האופנים ההם, אם יאבה להשתרע בהחלט כללי על הגדות כל העמים, איננו אלא תועה וכוזב בחפזו באין רגלים לדבר.
ככה ד"מ האופן הראשון במסורה קדמוניה מתאמת לעמים רבים לא יצדק כי אם בבחינת העמים היותר קדמונים כמו אבותינו העברים ההודים הכנענים והמצרים, וגם אללם רק בדעות כלליות אבל לא בהגדות פרטיות, ע"ד שאומר החכם Seyffarth הנ"ל על אודות הספר הראשון וספרי המצרים שהעתקנו לעיל וז"ל: כבוד הספר היקר והנהדר הזה במקומו מונח, אבל לא יעמוס הדר כבוד תורת משה. מסורה ישנה וקדמוניה, אשר לא נמחה ממי המבול בימי נח, היתה מורשת עמים רבים בימי קדם. אם מדובר בספר הזה מגואל אחרון על עפר יקום לשפוט תבל ביום האחרון, הן גם בלענר-אפעטעה יאמר, כי בן הבתולה העטורה ישפוט התבל לעתיד לבא, וגם היונים והרומים וספרי Sibyllen והמשוררים ווירגיל והארץ (עיין במאמרי ימות המשיח הנדפס במה"ע המליץ) היודעים שהם גנוסטיקים ועמים רבים מדברים מביאת המשיח, ואין צורך לאמר כי משה והנביאים קבלו דריכת כוכב מיעקב מן המצרים; אם מדבר בספר הזה על צבאות השמים כמו מלאכי עליון, הן נמצא מסרתי עליון כאלה גם אצל הפרסים היונים והרומים (אם אמנם נשתתה דרכם אחרי כן והיו למשאות שוא ומדוחים באליטנגנורית וע"ז) וברור כי משה לא קבל מליאות המלאכים ממצרים.' אם בכתוב השמיני מספר הזה מלוה על שביתת היום השביעי בשבוע, הן נמצא השבוע ג"כ אצל עמים אחרים כמו ההודים הסינים הרומים ועמי הצפון, וגם יושבי מעקסיקה ידעו ממנו בבוא אליהם בראשונה אנשי איירופה, ומי יאמר כי משה קבל חג יום השבת ממצרים? — בכתובי ע' וי"א מדבר על עולות וזבחים אשמים העלות ונסכים וקרבן השה הקדום, הכל כאשר נזכרים ונעשים בתורת משה, אכן נזכרים הם גם אצל שאר עמי קדם כמו ההודים הפרסים היונים והרומים, וגם אצל העברים קודם מתן תורה, והאומר כי משה קבל סדר תורת הקרבנות ממצרים איננו אלא טועה; אם נמצא בכתוב ע' זכר כהנים הדיוטים, כהנים מקריבי זבחים וכהן גדול, כמו שנמצא בתורת משה, הן נמצאו כהנים בעבודות כל העמים, ועוד לפני משה היה מלכי צדק מלך שלם כהן לאל עליון, וא"כ לא קבל משה ממצרים סדר הלוים והכהנים והכהן הגדול. — וכן החכם קלייקער הנ"ל בהערותיו על ספרי האנגלי Jones מזכיר שם האיש הראשון בספרי ההודים שהוא אדים כמו אדם בתורתנו, ומעיר ג"כ כי זה וכיוצא בו מוכיח כי מקור מסורה אחת היה להודים ולעברים, ומפני שלא נוכל לומר כי כותב הספר בראשית קרא בספר בגבדים של ההודים, או כי ההודים הקדמוני' לקחו סיפוריהם על היצירה והמבול מתורת משה, אלא על כרחך לומר כי מסורה אחת היתה יסוד לשניהם. אולם בנוגע לעמים אחרונים נוכל לקבל גם האופן השני וגם האופן השלישי, ע"ד שכתב חכם אחד במה"ע

ציון לשנת תר"ב דף ל"ע: ואם האמת אגיד לדעתי שמשו הנביאים במליצות שאולות ממשלים וחזיונות אלילי העמים בכוונה ידועה לעת אלא תועלת פרטית מזה, כמליצת דבורה (שופטים ה' כ') "הכוכבים ממסלותם נלחמו עם סיסרא„ אשר ירמוז לדעתי אל אלהי המלחמה והוא כוכב מאדים כידוע. גם בתהלות (י"ח ע' ע"ו *) כל רואה יראה כי הציור המליצי מסכים אל ציור צֶוס בכל פרטיו. גם בשירת האזינו (דברים ל"ב) "אם שנותי ברק חרבי ותאחז במשפט ידי„ אם אין ראיה לדבר זכר לדבר ציור אלילת המשפט כשמציירים בידה האחת מחזקת שלח ובשמאלה מאזני משפט, ודומיהם לרבבות, וכל עין בוחן הקורא ספרי הקודש ע"ד זה ימלא להבין כפלים את המליצות היותר נעימות והיותר קשות, ואל יפלא בעיניך, כי כל עיקר כוונת המושלים הקדמונים ממציאי הציורים האלה לא היה בלתי לציין בם איזו תכונות ומדות הנעלות מכל מושג, רק שבהמשך הזמן השתלשל מזה עבודת התמונות האלה הֵיפך כוונת הממציא. ויתכן ששמשו גם הנביאים בציוריהם וחזיוניהם למען פרטי התכונות תכליתיהם וכוונותיהם הרבים. ובהערה שם מביא עוד בשמו ובשם חכם אחר ג"כ הכתובים "מלך בלהות„ שבאיוב שכיוון למלאך שאול פ ל ו ט א, ומליצת "כחול ארבה ימים (לדעת המדרש והאגדה) שהוא העוף הנראה ספינקס "ופני שופטיה יכסה„ רומז על ציור טהעמים במסוה על פניה. — בכתוב "הר מועד ירכתי צפון„ מלאו הרמז על ההר אולימפ, ולדעת הרמב"ן כמלא בכתוב (תהלים ע"ג) "יודע כמביא למעלה„ רומז על האלילה דִיַנָה (Diana), וכן המליצה המפורסמה בפי הנביאים כי האלהים רוכב על כרוב ויעוף דומה אל כנפי הנשר (שמות י"ט) אשר רכב עליו יופיטר בדלתו ממרום שבתו ארצה לפי משלי הגדותיהם, ובכלל השאיל ללם יופיטר או צֶוס הזה, כשם אלהי היונים, המושל בשמים ובארץ, ומקום משכנו בהר האלהים אולימפ שהוא "הר מועד„ (ישעיה י"ד) "מושב אלהים„ (יחזקאל כ"ח) תמונות רבות אל מליצי המקרא כנ"ל, והוא לד"ק "אלהי מעוזים„ (דניאל י"א) ע"ד הכנוי Jupiter Maximus ברומי. וגם שמו הרומי Jovis ממקור קדוש נובע לד"ק, ועיין הערוך בשם ג פ א (פסחים פ"ז) דרומי שהוא Giova ובמוספיא שם ז"ל: אליל האלילים שברומי היו מכנים אותו בשם הוי"ה וחז"ל האליפו וכו'. ולדעת בעל שרשי לבנון השם "אברך„ (בראשית מ"א) מורכב מן: אב-Pater ומן רך -Ju ור"ל יופיטר, וכן "אמון„ (ירמיה מ"ו וביחזקאל) הוא Zeus Ammon (עיין

*) ומי לא יראה באמת דמיון התמונות של תהלים י"ח עם תמונות המשורר הומיר במלחמות האלהים עם הענקים; ירעם הים ומלואו, אבלה נבלה הארץ, השמים כעשן נמלחו ועמודיהם ירופפו, ההר אולימפ התקלקל והתגעש מרגלו ועד קדקדו וירקד כעיר פרא, ברקים רבים כמחלצים מקשת יופיטר, רעמי הגלגל ירעישו התבל, לֶהבת שלהבת הררי אל, המגולה כקיר נפוחה, אדי ערפל וחשכת עננים אופפים את הרפאים וכו'. ומזה שאבו גם מליצי המדרשים בסיפורם ממלחמת ע ו ג Gyges-Giganten) אצל היונים או Gyge אצל הסקנדינויים) הענק עם בני ישראל.

ערך מלין להרב שי"ר שם) ולד"ק גם "צו לצו" (ישעיה כ"ח) "הלך אחרי צו" (הושע ה') הוא זֶוּס השוא. והוא ג"כ "גד" (ישעיה ס"ה) וכו' וכו'. ומה שנו כתובים קשי הבנה אשר יפתרו אך באמצעות סיפורי הגדותיהם ד"מ הכתוב (ישעיה מ' כ') "המסכן תרומה עץ לא ירקב יבחר" יובן עפ"י עדות החכם Vollmer כי ראשוני העמים הפראים ראו כח אלהיו גם בכפיס עץ רקב המאיר בלילה, אכן היותר מתוארים עשו להם פסילים מעשה ידי אמן מעץ לא ירקב, אשר מעשה החרש מופיע עליו אור יותר מנוגה הרקבון. וכן הכתוב "גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב" (בראשית מ"ט) יובן עפ"י המסופר מיושבי ההר Imaus ביון אשר עקבי רגליהם היו מהופכים אחורנית, ע"כ היו קלי המרוץ מאד כאילים בשדה, וא"כ דומה ברכת גד אל ברכת "נפתלי אילה שלוחה".

האופן השני יצדק באיזה בחינה בנוגע לעמים אחרונים כמו פרסים יונים בזמן אחרון בבואם במערכות חברה עם בני ישראל ובד"ז נוכל לפתור פליאות כמה הגדות ושיחות בסיפורי היונים, ד"מ בלקחם קורות משה רבנו ע"ה ליסוד סיפוריהם מן האליל בַּכּוּס הקדמוני (Bacchus) שנולד בארץ מצרים, והושלך אל היאור ע"י אמו סֶמֶל (Semele *) ותבא התבה אל שפת היאור אל מקום ארעני ותקחהו אחותו Ino ותיניקהו ותגדלהו. ע"כ קראה שמו Mises כי מן המים משה, ויגדל הנער בהר ערב ושמו נישי או סיני, ויהי דבר האלהים אליו ללכת להרוס ממלכת עם לועז, ויעבר ברגל את הים סוף עם אנשים ונשים וטף ההולכים ברגליו, ואחרי כן נבקע הנהר אורונטים ויהי לחומה מימין ומשמאל ויעבר בַּתָּוֶךְ ביבשה; — ויאמר לשמש דום; — ושני קרני אור הופיעו מראשו (ושמו אז Bukeros); — ויך במטהו על הארץ ויזל יין או מים; — ויחרות חוקיו על שני לוחות אבני שיש וכו'.

גם מבקשת משה אל ה' לאמר, הראני נא את כבודך, ותשובת ה' "ושכותי את כפי וגו' וראית את אחורי וגו' כי לא יראני אדם וחי" שאלו שיחתם כי אַרְכָּל (Herkules) בקש מאת זֶוּס לאמר, הראני את כבודך, ויתעטף זוס בעור איל וקרניו על ראשו וירא נכה אל ארכל**).

וכן ספור עקידת יצחק ע"י אברהם אביו בהר המוריה דומה אל ספור הפעניקיים הם הכנענים כי "קורא-עת" (Kronos) לבש ביומי

---

*) נזכרת לד"ק יחזקאל; ועי"ש היותה בעלת קנאה לצרתה יונה כמסופר בהגדותיהם נקראת "סמל הקנאה בצילה" im Schatten) לדעת הס' שרשי לבנון (מלשון הגמרא) והשם בעצמו לדעת Nork מלשון סנסקריט Shima שר"ל קור ע"ש שלא יכלה לכלכל את חום ואור הברק מיופיטר כמסופר, ולדעת החכם Battman היא מרומזת בשם אשת למך צלה מל' צל ואופל, המשך לצרתה עדה המורה כמו הדה הדר אור השמש ועיין להלן ברמז לוט ובנותיו.

**) ולפי סופרים יונים השליכה אלקמנה אם ארכל את הילד על השדה ותמצאהו צרתה יונה ותיניקהו, הדומה אל הסיפור במשה כי אמו השליכתהו ואויבתו אספתהו. —

מנשה לבוש מלכות ויעל את בנו יחידו יהוד על המזבח אשר עשה לאלהי האור ואח"כ מל את ערלתו ואת ערלת כל האנשים ההולכים אתו. והדבר ע"ד מלך מואב אשר העלה את בנו הבכור עולה על החומה (מ"ב ג') וע"ד מעשה בת יפתח (שופטים י"א ל') וכמוהו מספרים היונים מהמלך אגממנון בצאתו להלחם בעיר טרויה, כי במצות הרואה כָּל־חוֹזֶה רצה להעלות את בתו יחידתו יופיגינה (Iphigenia המורכב לד"ק מן "מולדת - genia—יפתח שר"ל: בת—יפתח) אל האלילה דינה לעולה. ויקרא אליו קול מתוך האש לאמר, אל תשלח ידך אל הנערה, והנה איילה באה אל המזבח, ויקריבו אותה תחת יופיגינה לעולה. וכן מספרים מן אידומינוס מלך כרתי בשובו מהכות אנשי טרויה, ויתחולל עליו סער גדול. וידור נדר להקריב לאלהים את אשר יצא לקראתו בשובו הביתה בשלום, ובבואו ויצא לקראתו בנו, ויעש לו כאשר נדר, ויחר אלהים וינאץ, ויהי דבר כבד בארץ. ויגרש העם את המלך ממלוך עליהם *). וכן מספרים כי בימי אריסטודימוס בהיות דבר גדול בליקידימון צוו להקריב העלמה הילינה, פתאם ירד נשר משמים ארצה ויקח את המאכלת מיד הכהן וישם אותה על פרה אחת אשר הקריבו תחת העלמה. וכן מספרים כי כאשר היה רעב בארץ ביאוטיען, ויהי דבר האלהים אל המלך אַתָּמַס להקריב אליו את בנו פריקזוס לעולה ובהיות הנער אצל המזבח ותקחהו אמו משם ותתן לו ולאחותו הילינה איל עם עור זהב וירכבו עליו ויברחו. וכן מספר הקוראן פרק שני כי אבי אב מחמד עבדל-מוטלב נדר, כאשר יגלה את הבור הקדום זמזום יקריב אחד עשר בניו לעולה, ואח"כ פדה את בנו אשר עלה עליו הגורל להיות לעולה, הוא עבדלה אבי מחמד, במאה גמלים; כי הפרסיים והערביאים מאמינים שלקח אברהם גמל תחת יצחק בנו לעולה, כידוע מחג הגמלים אשר להם בעבור זה.

כעין מעשה יעקב עם צאן לבן, מספרים קדמוני היונים לאמר: אויטוליקוס בן מערקור ידע להפך צאן לבן לשחור ושחור ללבן, ויגנב את הצאן אשר למלך סיזיפוס ויתכרס אליו בצלמו בלי הכיר אותם כי מעדרו הם, ויעש סיזיפוס את הצאן עקודים נקודים, וע"י הציון הכיר כי בן מערקור גנב את צאנו, וילך ויקח מאתו את בתו אַנְטִיכְלֵאָה אשר ילדה מן לאערטעס את הגבור אליסע הוא Ulyses.

מעשה יוסף אשר נמכר מצרימה ויהי שם משנה לפרעה בשם "צפנת-פענח (שר"ל פענח—Phönix—הצפוני) נתן יד לסיפורים הקדמוני

---

*) והפלא, מעיר ראזענמיללער בספרו ארץ הקדם, כי במעשה שלשתם ר"ל יפתח אגממנון ואידומינוס נחלקו המבארים, י"א שהקריבום לעולה ממש, וי"א שלא המיתו אותם רק הקדישום לאלהים, או נפדו, כאשר עשו אברהם אריסטידימוס ואתמס— אם אמנם המצוה "כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת (ויקרא כ"ז כ"ט) נראה במורה על עולת בת יפתח לפי פשוטו.

כי העוף פעניקס בא מלפון הוא ארץ ערב למצרים, ושם נשרף ומאה"כ קם מן אפרו וישב לימי עלומיו; כמו שמעשה אשת פוטיפר עם יוסף כתן יד למעשה Phädra או Sthenoböa עם Hypolytes אצל היונים, ולמעשה Stratonike אצל האשורים, ולמעשה Bellerofontes עם אשת מלך ארגוס Antria אשר תבעה אותו לשכב עמה, וכאשר מאן לשמוע בקולה אמרה אל בעלה כי הנער בא לענותה, וישלחהו אל חותנו יובטיס למען ימיתהו, וילוהו יובטיס להלחם בחיה חמירה (Chimara) למען יפול במלחמה, ויחזק הנער ממנה וימיתה.

כעין עלות משה על פסגה לשקול בפלס הרמה ידו העוז גבורה והחלשה בין בני ישראל ובין עמלק, מספרים היונים בעמוד יופיטר על ראש ההר אידה הנקרא גרגרות לשקול עוז וחולשה בין היונים ובין אויביהם אנשי טרויה.

כעין מעשה המרגלים עם רחב הזונה בעיר יריחו אשר הלינה לאות תקות חוט השני אשר קשרה בחלון ביתה (יהושע ב') מספרים מן אנטינור יושב עיר טרויה, כי לקח אל ביתו את הגבור היוני אליסע הנ"ל, ויכרת ברית עם המרגלים היונים, אשר התחבאו בבטן סוס העץ, כי בלכדם את העיר ילינו את ביתו לאות עור נמר אשר קשר בחלון ביתו.

אל מהפכת סדום ועמורה דומה הגדתם הנ"ל לאמר: וילך יופיטר עם בנו מערקור לשוט בארץ ולהתהלך בה, ויפגעו במקום ללון שם כי בא השמש, אבל אין איש מאסף אותם הביתה וכל בית סגור בעדם מבוא, רק בית מוער אחד פתח אליהם את הדלת, ויבאו בו וימצאו את פהילימון עם אשתו בויליס, ויתן האיש ואשתו אל האורחים לחם ויין ויאכלו וישתו, ויקומו ויקחו את האיש ואת אשתו ויוליכום מחוץ לעיר הרחק כמטחוי קשת על אחד ההרים, ויאמרו אליהם שאו עיניכם וראו, וישאו את עיניהם ויראו והנה כל הככר נהפך לאגם קוער וגועש, ויותר אך ביתם הקטן, אכן פתאם נהפך גם הוא לארמון גדול, והאיש ואשתו נהפכו לעמודי עלי אלה ונבחרו לעמוד לפני הארמון עד עולם.

אל הסיפור (ש"א ו') בעלות הפלשתים אשר הכו בטחורים מכת בטן אל האלהים לנוי האחורים, דומה המסופר בין היונים, כי פעם קלף ב כו ס על אנשי אתין וישלח בהם מכות לאמנות בין המבושים, ויכפרו את פניו בשלחם אליו למנחה צורות ברית המעור.

וכן דומה שמשון הגבור אל אַרְכַּל ואל פולידאמאס ואל מלכ-קרתא הצורי (Melkarth), כי לכל העמים הקדמונים היה הורקלס גבור אחד בארץ (עיין ווילאנד במאמר נוליאן על אלילת קוריא) וגם שניהם כמו שמשון, הרגו בכח זרועם את האריה. וגם עפ"י הרמז דומה ארכל היוני אל שמשון העברי, כי ארכל היה אות השמש, וי"ב עבודותיו רומז על י"ב המזלות, שגם השמש מכונה אצל הפרסים והעברים "גבור, (תהלים י"ט ו') וע"כ אם ארכל אלקמנה שר"ל לד"ק: אל־חמה כמו השמש,

וכן שמשון כשמו משם שמש, וכמו איבה אשת ארכל כן היתה דלילה (מלשון לילה ברמז הלבנה בת זוגו של השמש) אשת שמשון, וכן העמודים אשר לפת שמשון נגד עמודי הורקלס בין איירופה ובין אפריקה. והירודוט מספר מן ארכל אשר הובל שבי מצרימה, ויחפצו המצרים להעלהו לעולה בהיכל אמון הוא יופיטער, וישמידם ארכל עם ההיכל. — ועוד יותר דומה למעשה שמשון סיפור הקדמונים: ניסי בן מאדים מלך מגרה היה לו שער זהב בראשו, ויהי דבר האלהים אליו, כי כל עוד לא יגוז את שער ראשו לא יסור שבט המלוכה מידו. ויהי היום וילך המלך מינוס על העיר מגרה, ותרא צלה בת ניסי את המלך מינוס ותאהבהו, ותבא אל אביה בלאט בשכבו ישן במטתו ותגלח את מחלפות ראשו, וייקץ ניסי והנה נלכדה העיר וירע לו עד מאד ויטרף נפשו באפו.

וכן דומה מעשה יונה הנביא אל סיפור הומירוס בשירתו איליאדע בספרו העשרים לאמר. ויהי דבר האלהים אל ארכל לאמר, קום שנס מתניך ולך אל חוף הים והצילה שם את היזיונה אחות המלך פריאמוס מפי חית קנה הים הפעור לבלעה חיים. ויקם ארכל וירד הימה להלחם בחית הים, ויקם הדג לקראתו ויבלעהו חיים, ויהי ארכל במעי הדגה שלשה ימים ושלשה לילות, ויקח ארכל את הכבד במעי הדגה ויאכלהו צלי אש, עד צאתו ביום השלישי ממעי הדגה. ויהי כאשר לא מצא אביה ויסע בגביע הכסף אשר לו על פני ללועת הים אשר בין ספרד ובין מויריטאניען וילך וישב אל ארצו. —

וגם מה שמכנים הערביאים את כוכב הבוקר זהר (Sohre שרה) הוא נוגה בתואר: עלמה תופפה במחולת מחנות הכוכבים שאול מהכתוב (איוב ל"ח ז') "ברן יחד כוכבי בוקר„ וכן אצל הפרסיים שם אחד המלאכים (Jzeds) אֲנָהִיד לכוכב נוגה בתוספת הספור כי היא מנהגת בנגינותיה את מערכת הכוכבים, ולד"ק (עיין לעקסק. ערש אונד גרובער ערך הרות ומרות) בא המאמר הזה מפרס אל ערב ע"י ההגדה הנ"ל, כי שני המלאכים הרות ומרות קנאו בבני אדם (ע"ד המדרש עה"כ מה אנוש כי תזכרנו) הנוחלים שני העולמות, ויתן להם ה' רשות להתהלך בגופות בני אדם על הארץ, ולנסות בנפשותם אם נקל אל ילוד אשה היות צדיק בארץ ולא יחטא, וימסור להם את השם הקדוש אשר בכחו כי עז יוכלו לעלות מארץ שמימה ולרדת משמים ארצה. ויעשו כן וירדו ארצה לעיר בבל. ויראו את שרה (Sohre) היפיפיה ויחשקו בה, ותאות להם אם ילמדוה את השם הקדוש, ויעשו כן. הדבר יצא מפיהם ולא שב אליהם עוד כי שכחו את השם בעונם. ושרה בטאה בשפתיה את השם אשר שמעה מפיהם ותעל השמימה, ויושיבוה בני האלהים על כוכב הבוקר ובידה הכנור לנגן במחולות הכוכבים במסלותם. ובמכתב העתי Nuezeit לשנת 1862 גליון ראשון מעיר המליץ פראנקל כי אנשי העם בארץ ביהם מדמים כי המלך דוד בן ישי יושב בירח והכנור בידו לנגן, והיה

האיש אשר יביט בפני הירח בעת יִפַּר אחד מיתרי הכנור וממקומו יורה בכוכבים. ולא הבינו המו"ל שם מה ענין דוד אל זה? ובאמת היא אסמכתא על הכתוב "עורה הנבל וכנור אעירה שחר" (תהלים נ"ז ט') ע"ד המקטרים אשר הזכרנו אודות כוכב הבוקר ובמליצת המשורר הערבי Hatifi שם לאמר: המכונן את מיתרי כנור נוגה בקרני השמש והיטב העירו המו"ל שם כי הדמיון הזה משתתף אל מה שדמו אלהי השמש פיבוס, הליוס ואפאללא גם למיטיבי נגן. ומסודות כאלה שאב פיתגורס את למודו מנגינות הכוכבים במסלותם.

גם יליד הענק Briarus שר"ל בְּרִי־הָרֶס (Zerstörer der Heiterkeit) והוא אלוה ענקי עם חמשים ראשים ומאה ידים במצרים, אשר הביא את מי המבול על הארץ, ומקורו בכתוב "אף ברי יטריח עב" (איוב ל"ח) ע"ד שאחז"ל מלאך הממונה על המטר ברי שמו.

אבל לא יצדק האופן השני הזה בבחינת עם קדומים כמו המצרים, ולא בצדק ובמשפט השוה החוקר Huetius את המצרים עם היונים ובדלא מחתא מחתינהו ויגע ברב שכל וחריצות לברר, כי דתי המצרים והיונים עם הגדותיהם ומסתריהם הם הם הדת הדעה והאמונה אשר נתן משה מורשה לקהלת יעקב, ויקחום וישימום בכליהם ויאמרו ג"כ, כי כמו שקבלם משה מפי הגבורה בהר סיני, כן גם ביניהם קבל המחוקק המצרי מענעס את תורתו מן הרמון, המחוקק מינוס על האי כרתי מן צֶוּס, קדמוס מן טהעבען קבל חוקיו מן אור-הכל או אורים ותומים, היוני ליקורגוס מן יבל הוא אפאללא, המלך נומה ברומי מן הנימפי איגריא וכו' — הוא הדבר אשר דברנו, שאין להפריז על המדה, לא מצד האחד ולא מצד השני, כי האמת בתוך יושבת.

האופן השלישי יקובל במקצת במה שנוגע לכתבי קדש האחרונים, ד"מ מאמר הקהלת: (ג' י"ח - כ"א) "אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם לברם האלהים ולראות שהם בהמה המה להם כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד להם כמות זה כן מות זה ורוח אחד לכל ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל, הכל הולך אל מקום אחד הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר מי יודע רוח בני האדם העולה הוא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ —" יובן עפ"י הנודע באמונת המצרים (כמו ההודיים) בגלגול הנפשות לטהרתם, ויאמרו כי שתי נשמות (שכן היא גם אמונת הפרסים עיין במאמרי פרס ויהודה הנ"ל) שוכנות באדם, האחת היא הנפש האלהית, חלק אלוה ממעל היא הנפש המשכלת את האדם בדרך הטוב, והשניה היא הנפש הבהמית הממיתה את האדם בתאות גופניות וארציות, ובהגיע תור האדם למות תעלה הנפש המשכלת השמימה ושבה אל חק אביה כנעוריה, והנפש הבהמית, אם לא הספיקה להתגבר על התאוות לכבוש את יצרה ונעשות אך טוב, תרד אל העפר כי משם לקחה, ושבה אח"כ לעטוף איזה גוף

מבעתי'. ועי"ז כיון מאמר הקהלת (אשר נתחבר באלכסנדריא של מצרים לדעת הפילוסוף הרנ"ק ז"ל בספרו מורה נ' ועיין בהערה השלישית של החכם דר. בעער על ספר הפילוסופיא של היהודים למוהר"ש מונק ז"ל לד מ"ב) באמרו כי בני האדם אשר ברא האלהים בנפש המשכלת הם ג"כ בהמה בנפשם הבהמית, ובמקרה הנפש הזאת מותר האדם מהמוני מן הבהמה אין, כי הכל ר"ל גם הנפש הבהמית שבה אל העפר. והוא ענין רע בין בני האדם שאי אפשר להכיר בין הנפש המשכלת ובין הבהמית, והו אמרו "מי יודע רוח בני האדם (ר"ל הנפש המשכלת) העולה (במובן הידיעה ולא בה' השאלה אשר נתקשו רבים בזה) היא למעלה, ורוח הבהמית היורדת היא למטה לארץ. — וכן הסגנון "קלקל בחצים (יחזקאל כ"א ועיין לעיל פי' אחר ע"ז) יובן עפ"י מה שמסופר מן הערביאים הקדמונים שהיה להם בעיר הקודש מיקה הנ"ל שבעה חצים ובהם שאלו במשפט אורים ותומים בשם Axdah. —

וביחוד בזמן בית שני (ראה במאמרי פרק ויהודה הנ"ל שהארכתי בזה) בנוגע לחכמי התלמוד ואחריהם גם למקובלים הראשונים בכור הדבר בגם התלמודיים גם המקובלים אחריהם (עיין בספר הקבלה להחכם פראנק המבאר שמקור הקבלה היא בסודות ואמונות הפרסים הקדמונים ועוד לפניו החליט כזה Abbée Fucher במאמריו על דעות ואמונות הפרסים; ולד"ק נוקב המקור ועולה עד ההודים והכשדים) רוב קודותיהם מן הפרסים כנ"ל ומבארות המסתרים (ובזוהר שמות פל"ז "אשר אין בה מום דא מלכות יון דאיהון קריבין לאורחא מהימנותא" אשר חפרו (בשגם לדעת רבים מיודעי בינה לעתים נבנתה כל חכמת הקבלה על אדני הפילוסופיא של פיתגורס [1]) ואפלטון הנשנים באלכסנדריא של מצרים והנעשים אח"כ לאמונות הגנוסטיקים) מרגומי היונים (ובמקומות רבים נשאו שמות אליליהם על שפתם ד"מ הימנון שר הזווג והסתורה במדרש תהלים א'; כינפי בר"ה כ"ו וכן אפרודיתי עם הידת בר קפרא הנ"ל וקראו לאסתר בשם אסתהר שהיא פענוס כנ"ל,) הנודעים להם בשם "חכמת יונית" [2])

---

[1]) "יאמרו כי החכם הנקרא פיתגאריש היה ומרן והיה חכם בחכמות החשבון והיה יודע דברים נסתרים ועניינים מן הנבואה לזכות נפשו ושהיתה טהורה מתאוות זה העולם השפל" (מקור חיים קוף בהעלותך).

[2]) פה המקום להעתיק מקצת מדברי החכם רי"ב לעווינזאהן בספרו תעודה בישראל בער שני פרק י"ד וז"ל: וחכמות יונית כבר באהו לנו הגאונים ע"ה שהם הרמזים שבלשונות וכו' והיא הנקראת היום בשם אללעגאריא וכו' ד"מ "ים אוקינוס היה אבי הנחלים והנהרות" רוצים בזה שכל הנחלים יוצאים מים אוקינוס וכו' "הירח התחתן עם האויר ויולד את הטל" ר"ל שהלבנה פועלת בכוחה על האויר ומזה מתהוה הטל, ובתבנית זה מתשמשים ג"כ המקובלים הקדמונים באמרם "המים הרו וילדו אופל" וכדומה. ואולם היותר נראה כי בשם חכמת יונית וכו' המיטהאלאגיע וכו' כאשר רצו הקדמונים להגיד: הזמן מכלה את הכל, אמרו: זאטורן בלע את ילדיו וכו' ובמעשי ומבמה אנשי תורה שאמרו שקריאת המיטהאלאגיע ראוי לנהוג בה איסור וכו' שקר עגו

שר"ל משלי המיטהאלאגיע, ועי"ז כיון הרמב"ם בספ' המשכיות קוף קופה, והחכם געפראָרער אשר הביא החכם פראנק בפירושם חכמת יונית על הכוחים והסידות [1]) במסתריהם. וזה שהקשה עליהם לאמר: מה לכוחים כאלה עם המקופר בסופה אלל הורקנוס ואריסטובולים שהעלו חזיר על החומה? התשובה כי להחזיר היה קדושה עבודית במסתרי קרבנותיהם וחגיהם בשביל המעשה של אדוני (Adonis) שטרפו חזיר ויער בלשון מסתריהם הרומז על השמש בחודש תמוז שהוא אדוני בבבל שהנשים מבכות אותו (יחזקאל י') והחודש תמוז מכונה בלוח הארמים חנזירון מלשון חזיר ומשרש חזר שר"ל שוב לאחור ברמז על מעוט אורך הימים מהחדש הזה והלאה. וכן במחוגת המזלות אצל ההודים כמלא חזיר תחת עקרב, ובכל חגורת המזלות מלוה החזיר את העקרב אשר השמש עובר עליו בראשית ימות החורף קרוב למשכן מאדים, ע"כ כזבחו בחודש תמוז חזירים לאלילות יונה ואיסית הנ"ל, ובעבור גלגול ווישנה ההודי בחזיר מיער כנ"ל כעבד בעיר טירומולון לאם חזיר יער, בקרב עמי Karens אשר מלפון להודו המזרחית ואשר כספחו לממשלת ענגלאנד (המגיד שנה ע' גליון ל"ב) מכירים התרים שבט אחד עשרת השבטים וכו' וכת אחת משבט הזה מקריבים גם היום חזירים לכפר פני הרוחות הרעות וכו'. ולהסלאווים הלפונים היה אליל אחד בשם Swino שר"ל חזיר אשר כשאר עוד לד"ק מזה שם כפר אחד בלפון אשכנז Schweinbart. הרי דבוי המסתרים שלהם בשם חזיר המוזכר בקופה שם אלל חכמת יונית ובכלל הבינו בשם חכמה מדרש הרמז והסוד ע"ד שאמרו אין דורשין במעשה מרכבה וכו' אא"כ היה חכם וכו' ודומה בזה ללשון "חכמת בני קדם„ "חכמת מצרים„ "חכמת שלמה„ שעניה מלכת שבא, וכאמר שם בפירוש שבאה לנסותו בחידות (ראה במ"ע בן חנניא 1861 גליון 22 במאמר החכם הר"ל דוקעס כי המצטא חכמת ארץ ישראל ב"כ כ' ע"ז ר"ל אללעגאריע). וכודע רוחב ביאור שמות חכמה וחוכמתא כנ"ל אלל המקובלים שמורה בכל על סודות נסתרים במעשה ומרכבה, ושם חכמה במובן כזה כמלא עוד בס' חכמת שלמה ובס' בן סירא ובחגיגה ע"ז ב' אלל אחר, —

וכו' ולפי דבריהם יהיה אסור לנו להזכיר שמות חלקי העולם איירופא (הנזכרת לפי הירושלמי שקלים פ' ששי הלכה ג' ביחזקאל מ"ז ח' במלות ולא ירפאו וכו' ע"ש) ואזיא כי שמות אלילים המה וכו' מלינו הרבה בדברי קדמונינו שמזכירים אותם, והרמב"ם ז"ל במורה חלק שלישי מתפאר בעצמו שלא הניח כמעט ספר אחד מספרי עבודות אלילים שלא קרא להבנת תורתנו הקדושה כי באמת הרבה טעמי מלות ופירושי מקראות יתבארו לנו ע"י ידיעתם וכו'.

[3]) וכן בס' דרך אמונה מאמר כ' שער שלישי מובא בס' עבודת הקודש ח"ג פט"ז אומר כי חכמת יונית היא חכמת חגיהם וקרבנות הנעשים לאלהיהם המדומים ולעבודות הנהוגות וכו'. וכן הר"י סענאטר בספרו אמרי בינה שער ג' אומר: אולי היא מלאכת השיר הילורי המכונה אללעגאריע וכו' ממעשי אלהי נכר אשר היו בארץ יומי קדם אשר זאת החכמה תכונה מיטהעלאגיע.

ומלבד זה נודע כי ספרא דחנוך הנזכר לרוב בזוהר היה מעין נכתב גם לרבים מקודות ההודים והיונים. וכמו שמקור רוב מקחי היונים ממצרים, כן מספרים התלמודים והמקובלים (שמות רבה ע', זוהר תשא) כי ראשי חרטומי מצרים יונוס ויומברוס או יוחני וממרא עלו ממצרים עם משה ונקראו שם ערב רב והם עשו את העגל. ובספק הזה נוכל אולי למצא שרש דבר השתוות שבין המקובלים ובין אפלטוני אלכסנדריא של מצרים אשר החכם פראנק בספרו הנ"ל כלאה למצא. — ומלבד כ"ז נודע כי שבט אחד מבני היונים הלאקידימונים יושבי שפארטה החליטו כי הם קרובי היהודים בשאר בשרם [1]) גם נמצא אצל הסופר הקדמון דיודור בספרו הארבעים שמספר בשם היוני העקאטיום מעיר מילת, כי העברים יצאו ממצרים ביחד עם שבטי יונים תחת מנהיגיהם דאנויס וקדמות הנ"ל. ונראה לכל הפחות מן הספור הזה, אף אם לא בהיר הוא בכל חלקיו, כי גם במצרים הקדמוניה ישבו עברים עם יונים יחדיו ימים רבים [2]) .

והרבה לקחו והשתמשו חז"ל בסיפורי תלמוד ומדרשים מאשר שמעו וקבלו מחוץ לארץ (עיין Beiträge וכו' מהרב מו"ה מיכאל זקש ז"ל והמאמר במה"ע בן חנניא 1862 לד 296 מהרב מ' פיין). ככה ד"מ סיפורם מהטאת אנשי סדום עם מטותיהם להשכיב בהן עוברי אורח ולקצרם אם הארוכו או למתחם אם יקצרו מן המטה לקוח מספור היונים מן החומס פרוקרוסטוס אשר המיתהו טהעזיוס. וכן ההגדה על למך שהרג את קין אבי זקנו דומה אל ספור היונים מהגבור פערזיוס בן דאנאע שהרג מת אביו זקנו אקריזיוס וכן הדרשה על ויתרוצצו הבנים בקרבה אצל האחים יעקב ועשו דומה לסיפור היונים מבני עדיפוס האחים השונאים זל"ז עטעוקלעס עם פוליניקעס ואל הסיפור כי האחים אקריזיוס ופרעטוס היו מריבים זע"ז עוד בבטן אמם. — וכן ידעו מהורקלס על פרשת הדרכים, מהחוט של אריאדנע, מהלבירנתא על האי כרתי, מן לענטויריס ומן מינעטויריס, מלבוש נעסוס, מהאבול אגיגעס, מהאבן של סיזיפוס (ילקוט נלבים) מהמידה אשר שאל הספינקס את עזיפוס הנ"ל (שבת קנ"ב) טוב תרי מתלת, משתים נעשו שלש וכו' וכו'. — וכן לד"ק מרמז המדרש דר' א' באמרו על "הפליט" (בראשית י"ד) כי היה שם

---

[1]) המכביים ספר א' י"ב ו' כ"א, ספר ב' ה' ט'. והשערה נכונה בפשר הדבר ראה במאמר Juden und Spartaner במ"ע בן חנניא 1862 גליון 50 שהוא הערב רב אשר התערבו בבני ישראל וחלק ממנו הלך תחת Danaus אל ארץ יון ובני בניו מלכו בשפארטה וכו' ע"ש.

[2]) והסופר הרומי טאציטוס מזכיר דעה מוזרה כי מקור ישראל מארץ הכרתי (Kreta) ומן ההר י ה ו ד ה (Ida) ועפ"ז נקראו יהודים (!?) ולדעת אחרים היו הפלשתים (Pelasger) שכני בני ישראל יונים ילידי האי כרתי הנ"ל ונקראים עפ"ז גוי כרתים —.

עלם פרטי על הגבור היוני Hyppolit. וכן מעיר חכם אחד (בן חנניא 1860 לד 80) כי בפרקי דר' נתן בלייכו את האדם עולם קטן ומדמה את עקבי רגליו אל מלאך המות, שלקח הדמיון הזה מהמסתר עקב אכיל (Achillessferse) הנודע בסיפור הומירוס כי אמו טהעטיס טבלה אותו בנחל שתיקא בשאול למען לא יכלא עליו כל כלי משחית. אבל עקב רגלו אשר אחזה אמו בידה ולא נטבל בנחל נמחץ באחרית הימים במלחמת טרויה בהיותו בהיכל יבל אשר משכה אותו שמה בעבותות אהבה היפיפיה פוליקסינה מחץ או מחרב פאריז, ורמז הספור הזה הוא כי עקב רגלו הובילהו אל מקום מותו בדמי מלחמה בשלום, ודומה למאמרם (סוכה כ"ג) רגלוי דאינש ערובין ליה. — וכן הגדתם (יבמות מ"ט) שנבלע ישעיה הנביא בעץ דומה אל סיפורים רבים בשיחות היונים. וכן סיפורם מן חוני המעגל אשר ישן שבעים שנה דומה אל סיפור היונים מן עפימענידעס על האי כרתי ברעותו הצאן לאביו בקש שה אובד במערה וייעף ויישן וייקץ והנה הכל נכרי וזר לפניו, אביו מת ואחיו הקטן היה לישיש שבע ימים. כי ישן חמשים ושש שנים, ויהי למופת, ויחי עוד מאתים ותשעים שנה וימת. — וכן הגדתם על שלמה המלך אשר הבין שיחות חיות ועופות דומה לסיפורם מן השר מעלאמפוס, אשר הציל פעם את שני נחשים ממות, ויהי היום ומעלאמפוס שוכב ישן תחת האלה, ויבאו הנחשים ההם וילחשו דבר באזניו, ומן היום ההוא והלאה שמע במרחק רב מאד והבין גם שיחות העופות. — וכן סיפורם בברכות מכנור התלוי לדוד על מטתו וכיון שרוח צפונית מנשבת בו הוא מנגן מאליו, לקוח מן כנור הרוח (Aeolsharfe) אשר ידעו היונים הקדמונים ממנו, ונשכח אח"כ. עד שקרא החכם האנגלי Pope את ביאור Estathius על ספרי הומירוס והתעורר על הדבר, ואחריו נסה Oswald ומלא את הכנור הזה. ולפי הערת וויעלאנד בהעתקת מאמר לוקיאן על הגוזמאות נהגו הרועים המנגנים על העוגב להקדישו באחרונה אל Pan אלהי הרועים בתלותם את העוגבים על הערבים למען ינגנו לרוח היום שיפוח בהם, וזהו אולי הכנורות אשר תלו משוררי ציון על הערבים על נהרות בבל (תהלים קל"ז).

ובנוגע להמקובלים האחרונים אלה הם דברי החכם וואלף במכתבו בלוח בני ישראל לשנת תרט"ו מהר"י ווערטהיימער: נוכל להחליט כי העמים הרבים והשונים, אשר גר ישראל והתערב בתוכם, השאירו זכרוניהם מן דתי ומספרי ההודיים הפרסים המצרים היונים והרומים בין בני ישראל עד היום הזה, ובהשערה קרובה לאמת נוכל לאמר, כי שמות המלאכים היוצאים אצל המקובלים מתקיעת שופר ומברכת כהנים, אשר ההמון ירא להגות באותיותיהם אינם אלא שמות אלילי היונים (עיין מוהרנ"ק בספרו מורה נבוכי הזמן שער ט"ו דרך החילוכים בהערה כי שמות המלאכים כמו מטטרון וסנדלפון וזולתם הם כלם שמות יונים) הלא המה :

אנקתם הוא Anaxos הוא יופיטער[1] פתחם הוא Hephästos[2] אלל היונים[3] פספסים הוא Apollo-Phöbos-Phosphor[4] דיונסים הוא Dionysos אלהי היין[5]. וכן העיר החכם ר"י דיניס הנ"ל (בן חכניא 1860 חוברת חמישית) כי בין שמות האלילים אשר הובאו בין שמות המלאכים הוא ג"כ שם המלאך מניאל (רזיאל ל"ד ב') המורכב מן השם מְנִי אשר על יד גד (ישעיה ס"ה י"א) שניהם שמות אלילים מפורסמים, כאשר נאריך בביאורם במ"א. וכן היסוד של עת רצון, אשר סמכו על הכתוב "ואני תפלתי לך ה' עת רצון" דומה אל האלהות Occasio או Kairos אלל הדוריים (Dorier) ביון שר"ל המושלת על עת רצון (gelegene oder günstige Zeit). —

ג.

גלגל המסורה חוזר בעולם הקדמוני רצוא ושוב.

אמנם כן הוא, גלגל המסורה חוזר בעולם הקדמוני רצוא ושוב — ובכן התהלכה המסורה הקדמונית מגוי אל גוי ומארץ אל ארץ אחרת רצוא ושוב הנה והנה, מתהפכת בתחבולות הזמן והמקום, ומשתנה לפי רוח עם ועם ולפי מדת נגיעתם והבנתם זב"ז.

העמים קדמוני הקדמונים אשר שאבו מבאר חפרוה ימי קדם קדמתה היו: העברים (משפחת עם ישן נושן בארצות ארם בעלי קבלה קדמונית משנות עולמים לא נדע שמה), ההודיים ("וחכמי הודו ומצרים הקדמונים הרחיקו מהשם ית' הגשמות כ"כ עד שהאמינו כי לא יתכן שידבר השם עם אדם וחי, וקבלו מהם גם ישראל את הדעה הנשגבה והפילוסופית הזאת" הראב"ע פ' יתרו ע"ש) הפעניקים (גוי מאז ומעולם בחרשת מעשה ובכל מלאכת מחשבת) המצרים ("כהני המצרים עמדו בסוד ה' כי אין עוד מלבדו, ורק ההמון עבדו לאלילים רבים כמספר פעולות הטבע" כ"א השפי מכתב שפי) והכשדים.

---

1) הדבר צ"ע כי לא נמצא התואר הזה ליופיטר. רק הדומה לו: Anestos. ואולי כוונתו על Anax שר"ל: "מלכי העולם" שמתוארים בו בני האם זבולה (Cybele) במסתרי סַמֹּתְרָיָה.

2) מלשון פעניקית עברית: אֲבִי־אֶשְׁתָּא או אַף־אֶשְׁתָּא (ראה לעקס. ערש אונד גרובער בערך הזה) ע"ש פעולתו באש, והוא תובל-קין הוא מלכי־בור.

3) ונעבד והיונים במצרים אלל היכל אפים ושמו בלשון מצרים Phthas ברמז האש הקדמוני, רוח החיים.

4) Phosphores אינו Phöbos עצמו כי אם לוציפער הוא מכוכב המאור Hesperus. ואולי כוונת השם הזה על הרבוי מן Phos שר"ל ה א ו ר אצל הפעניקים והוא בן היין והאיבות, נכד האדם הראשון, אחי האש והלהבה (עיין בפנים במעשה בראשית הכנענים).

5) הוא בכוס הנ"ל ומודותיו רבים במסתריהם.

אברהם העברי ואחריו זרעו יוצאי מצרים באו אל ארץ הכנענים וקבלו מהם הכתב והלשון (כאשר נדבר ע"ז בשער השלישי) ועמהם כמה מסורות ישנות וקבלות קדמוניות, ומסרו להם כמה יסודות ומשוכות האמונים וגם איזו הגדות ואמונות אשר שמעו מאבותיהם.

הכושים המזרחיים נסעו מארץ הודו דרך פרס הדרומית בכל ערב המאושר וים סוף לאפריקה מנגב למצרים ויאחזו על האי מרעה (Meroe) אשר כהניה הביאו לארץ מצרים ראשית עבודות האלהים ומסתרי הגדות ההודיים, וקבלו מן המצרים מסתרי חכמותיהם.

מעם הכנענים יצא חכם קדמוני אל גוי היונים (אשר יכנוהו קדמות=Kadmus והחכם Gebelin סובר שמפני שכל הידיעות ההן באו אל היונים מארץ הקדם כנו כל חכם בשם: בן־קדם = Kadmi וספרו כי מחוקקם ומורם הראשון היה שמו קדמות ר"ל חכם מארץ קדם, וקראו מזה שם שבת תחכמוני א־קדמה-Akademie שר"ל מקום קדמות) וילמדם האלפא ביתא של הפעניקים שהוא כתב לשון העברים (כאשר נזכיר להלן) ובלי ספק מסרו להיונים עם הכתב (בדבר דמיון הכתב והמכתב בין העברים הכנענים המצרים והיונים ראה בספר מחקרי קדמוניות העברים והמצרים מהחכם זאאלשיטץ) גם מהגדותיהם הקדמוניות [1].

העברים הגלו בבלה אל ארצות פרס ומדי ומסרו להם וגם קבלו מהם דעות ואמונות שונות בדת ובעבודות האלהים [2].

פיתגורס היוני הלך אל ארץ מצרים ללמוד חכמת כהניה, וישב לארצו וילמדה את בני עמו. ואז מלינו גם Pherecydos דולה מתורת הפעניקים ומשקה לתלמידו פיתגורס.

אלכסנדר מלך מוקדון הלך לרגלי לצאותיו אל ארץ הודו, ומשם שב ובא ירושלימה אל העברים ובבלה אל האשורים והפרסים והחליפו בכה היונים ובני הקדם עוד הפעם רובי הגדותיהם דעותיהם ומחשבותיהם.

יהודי אלכסנדריא ושאר ההעללעניסטים בארץ ישראל למדו חכמת יונית (עיין לעיל) ומסרו גם הם להיונים ליסודים מספרי קדשיהם. — והערביאים ידענו כי קבלו רוב הגדותיהם ממדרשי התלמודים והרבנים. וככה חזר המסבה במחול כגלגל החוזר בעולם לקרב הרחוקים ולשבב בכל העמים המשפט: הרי זה בא ללמוד ונמצא למד.

---

[1]) ע"כ הערותי לעיל בארוכות שהלכתי גם אני בעקבי רבים מדורשי קדמוניות לבאר הרבה שמות ובנוים בסיפורי הגדות העמים הקדמונים ובשיחות מסתריהם עפ"י הלשון העברית שהיא הכנענית אשר קבלו היונים מן הפעניקים יחדיו עם שיחותיהם כנ"ל.

[2]) ראה במאמרי פרס ויהודה הנ"ל בכוכבי יצחק ח' ל"ד שהכרעתי בנידון הזה לאמר: הדמיון שבין לעגד אל תורתנו שבכתב בא להפרסים מתורתנו אליהם, אולם הדמיון שלהם אל תורה שבע"פ שלנו בא ונמשך הרבה מקרב חוקי זורואסתר אל היהודים במשך ימי שבת נדחיהם בארצות בבל ובהיותם מפוזרים ומפורדים במדינות פרס ומדי

ההכרעה הזאת תפתר לנו הרבה חידות מני קדם אשר שמענו ונדען בלי דעת שרן ומקצת מהלכתן, אך תחזינה עינינו בהתאסף עמים רבים להסכים בהגדה אחת ומסתרים אחדים, ד"מ הסיפור מהארכת ימי חיי בני האדם הראשונים עד תשע מאות שנה ויותר (בראשית ד' ח' כ"ז) נמצא גם בכתבי קודש הברהמינים הכשדים הפעניקים והמצרים. — בסוד הראשון בתורתנו הקדושה בהלקח חנוך (עיין לעיל) חיים השמימה (עפ"י תרגום האונקלס שם בתיקון החסר לא ע"ש) ואחריו בעלות התשבי במרכבת אש שמימה, נמצא ונשנה בשיחות עמים רבים על היונים שמספרים כי נבא פרוטיוס אל מינלוים כי לא ימות רק ילקח חי השמימה, והרומים שמגידים כי לוקח רומולוס חי מן הארץ. — וכן הסוד מן אות הקשת לברית בין האלהים ובין האדם (בראשית ט' י"ג) נמצא בקרב עמים רבים כמו היונים (בקראם להקשת א י ר י ס שהוא שליח בין אלהים לבני אדם) הפרסים ועמי הצפון אשר אצלם היה הקשת הגשר המחבר לאחדים את השמים ואת הארץ. — וכן סוד עמידת השמש (יהושע י' י"ג) נמצא גם במסתרי היונים הקדמונים בסיפורם, כי שר הצבא המצביא על טרויה אגממנון הנ"ל נשא ידו אל צ ו ס ויתחנן אליו כי ידום השמש עד אשר יהרוס משכנות המלך פריאמוס. ופעם אחת היה להפך במלחמה ההיא, כי למען הציל היונים מחרב אויביהם צותה י ו נ ה להשמש לבוא ולהשקע לפני מועד הערב, ובבוא אלישע הנ"ל הביתה צותה מ נ י - ע ר פ ה (Minerva) את השמש להוחיר מועד לאתו על הארץ, למען יקום אלישע אויביו. — וכן רמוז סוד אלהי השאול פ ל ו ט ה בשם ל ו ט ("וילך אתו לוט דאיהו יצה"ר דאזיל עם בר נש. מגיד מישרים להרב בעל בית יוסף פ' לך לך) המורה מסך ועלטה מלשון "הלוט הלוט" בישעיהו, ע"כ חי בעיר החטאים אשר המטיר ה' עליה אש וגפרית מן השמים, ושם שתי בנותיו (לדעת פרקי דר"א פרק כ"ה) עדה (המורה כנ"ל כמו אדה והדל אור ושמש והיה שם אחת נשי למך בהפוך צרתה צ ל ה המורה צל ואמש) ואחותה פלוטית ע"ש אביה פ ל ו ט ה ההוא, ודומיהם למרבה, וכ"ז בערב רב ובאספסוף אין חקר, על שגם זה משה האיש האלהי היה למופת לרבים לכנות בשמו [1]) את ראשי מחוקקיהם אשר מלאו בסיפורי אבותיהם או המציאו בדמיונם, בשגם לידתו גם מיתתו גם קבורתו של איש אלהים ההוא לא ידע איש כי טמיר ונעלם הוא מעין כל חי ומרוח כל בשר, עד שגם חז"ל גלו זרות דמיונם באמרם (חולין וב"ר) "משה מן הכפילים היה" וכו' — "משה מן התורה מנין (?)

וכו' ע"ש בדבר דמיון המלאכים והקבלה בקיונכי ב' וג', בדבר דיני טומאה וטהרה עבודה ותפלה בסי' ג' וכו' ע"ש.

[1]) וחכם יהודי ספרדי דניאל לוי בארי'ום רצה לגזור גם השם Muse משם מ ש ה כי מנו תוצאות כלי שיר ומליצה וכל חכמה ובינה, עיין בספר הספרדים להחכם קייזערלינג צד 269.

בשגם הוא בשר בשגם בגי' "משה" וכו' — ולפי הראב"ע ואחרים היה שמו במצרי מוניוס הדומה לשם מעני המחוקק ההודי בן השמש אשר נתן אל ההודים חוקים ומשפטים שהזכרנו לעיל בארוכות כמה פעמים ספר חוקיו, ולשם המלך מענעס המחוקק הראשון במצרים, וכן לשם המלך מינוס המחוקק הראשון באי כרתי הנ"ל, ולשם נומה מלך רומי, ולשם Mann אצל הגרמנים, וכלם נגזרים משם האדם הראשון במסתרי ההודים הוא Menu הוא Mann הוא Mensch והדברים עתיקים. —

ד.

חַגִּים יִנְקֹפוּ

על כן נמצא גם שלשת החגים הגדולים המצווים בתורתנו: פסח סכות וראש השנה כמעט אצל כל העמים הקדמונים.

חג הפסח

כל העמים הקדמונים היו חוגגים חג גדול בחודש האביב [1]) הנודע אצלם בשם Pascha (פסח [2]) לשמחת התחדש פני האדמה, ואחרי בלותה בימי הסתו תהיה לה עדנה בשוב השמש לאיתנו. על כן נקרא החג הזה עוד קודם מתן תורה (לפי הערת הרב החכם מוהר"ש קנעא במה"ע בן הכנרא 1860 בחודש השלישי ע"ש) בשם "עת חיה" ובשם 'מועד' (בראשית י"ח י"ד). ותורה לזה לכן משה לעשותו על טהרת הקודש ולקחת שה תחת איל (ע"ד שאחז"ל ע"ז ה' הוא קובעם לש"ש והם קובעים לשם ע"א) וקבע אותו לזכר יציאת מצרים בחודש האביב [3]) עם

---

1) כמו שמזכיר החכם מב"ה בספרו ש"ע ח"א כי חודש ניסן הוא ראשון לחדשי השנה אצל ההודים, ואז יחוגו להשמש חג גדול, וגוליאן במאמרו על אלילת סוריא הנ"ל מספר כי בעבודת היכל בעל-בקעה הנ"ל היה בכל אביב חג אש גדול מאד, והבעירו בחצר הגדול של ההיכל ההוא עצים רבים עם הרבה מיני קרבנות המובאים מארבע כנפות הארץ. ועיין ע"ז ח' א' בענין חגים כאלה.

2) המורה לד"ק על השם הפוסח והעובר או בומל איל, לכן הקריבו ההודים המצרים והפרסים בחג הזה קרבן איל, ונקרא החג הזה במצרים, לפי הערת געזעניוס Epiphi פר"ל אביב, וההודו Huli פר"ל חול (מיכה ד' י') ע"ש שאז חוללה הארץ (לדעת האומר כי בניסן נברא העולם), ובפרס Nuruz אותיות נו"לר מל' לידה, ומורה בלשון פרסית "ראש השנה" (בגמרא ע"ז י"א ופרסאי מאי מוטרדי וכו' שפיכת' המים בנורוז כלומר ראש השנה לפרסיים כן פירש רעלאנד, שפת הבינים מהר"א יעללינעק). לפי אמונתם כי בחודש הזה נברא העולם כנ"ל, שכן גם בימינו חודש ניסן הוא ראש השנה לבריאת העולם, ומביא מקור חיים על הראב"ע פ' אמור בשם הר"ר אברהם ן' אל תבי"ב ז"ל: ולולי הקבלה היה נראה כי ראש חודש ניסן היה ראוי להיות יום הדין כמו שכתב ז"ל ביסוד מורא.

3) ראה במאמר הר"ש קנעא הנ"ל שהעיר ג"כ כי מקור החג הוא בתקופת השנה לעת צאת שמש האביב ומופתו, ואכלו מצות לאות ביכורי פרי הקציר (ע"כ

מצות הביעור לרמז השבתת השאור שבעיסה לדעת המקובלים [1]) ולאות על האש הגדולה אשר תלהט התבל באחרית הימים [2]) .

על כן כל ערל לא יאכל בו כי אם בהמולו בשר ערלתו, לאות טהרת הדם תחת לרוק האש הנ״ל, והיה חג הפסח שה בן שנתו (לאות הזמן) ע״ש מזל כישן שהוא טלה העובר אז בשמש ברמז העברת השה באש השמש, ע״כ נאכל הקרבן פסח רק צלי אש (ובהיפוכו אמר ר׳ חיים ויטאל: האוכל נא גורם שיש יניקה לנ״עמה אג״רת ר״ת מן אל תאכלו ממנו נא) והנותר עד יום המחרת ישרף באש.

זכרון חג הפסח לגאולת ישראל ממצרים מפורש ג״כ עפ״י הסוד לחופש מגשמות החומר העכור והעוכר (עיין במורה נבוכים ח״ג פ״ח) הייכו ממצרים „גדלי בשר״ (יחזקאל ט״ז כ״ו) אשר בו יושב חשך ואפלה ע״ד רמז המקובלים במ״ט שערי טומאה, הוא החופש מעם המצריים המגושם במזונות גסים ועבים כמו בצלים שומים וסירות בשר (במדבר י״א ה׳), וכמו המות (בלשון האחרונים פ ע י ר ה הייכו חופש והתרת המאסר) פודה את הנפש מכבלי החומר, כן נקרא החג הזה, לאות נקיון מהשאור שהוא החומר הוא היצה״ר, פדות הנפש וגאולתה מעבותות הגשמות, ובני ישראל נקראים אז „בני חורין״ או „בני מלכים״ (ע״ד שבת ק״ט שנקרא הרוח המכובדת „בת חורין״ ותואר ג״כ „בת מלך״) .

חג הסכות

לעומת חג הפסח שה״ה באביב [3]) לעת תחית מתי הטבע בסוד

אפה כבר לוט קודש מ״ת מצות, בראשית י״ט ג׳) ו מ ר ו ר י ם לסימן הגלגים המרים והירוקים בראשית ימי האביב, אך אח״כ לייכו את הדברים האלה לזכר המעוררות והקורות וכנו את חג האביב בשם חג הפסח. חג האסיף בשם חג הסכות, וחג הקציר בשם חג השבועות וכו׳ ע״ש שהאריך בזה וגם בשאר החגים ר״ה ויוה״כ .

[1]) והמצרים כמו שנאמר (פאול א׳ אל הקורנתים ה׳ ז׳) „בערו את השאור הישן למען תהיו לעיסה חדשה בהיותכם כמצה״, וגם בלשון מורה המלה ח מ ץ גם עון וחמס (עמוס ד׳, תהלים ע״א) ומזה המצוה (ויקרא ב׳ י״א) „כל המנחה אשר תקריבו לה׳ לא תעשה חמץ כי כל שאור וגו׳ לא תקטירו וגו׳״, וכן הרומיים הקריבו אל ד י נ ה הנ״ל רק לחם מצה .

[2]) ע״ד שהזכרנו לעיל ובמאמרי „סוד האש״ בכוכבי יצחק ל״ג ע״ש. והעמים האמינו כי הדם הוא מוגע להאש (עיין להלן בזה אצל מילה) לכן נהגו בחג הזה לצבוע אדום את הבית ואת העצים בצבע הדם, וזהו סוד „ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות והמשקוף וגו׳ והיה הדם לכם לאות וגו׳ ולא יהיה בכם נגף למשחית וגו׳ . —

[3]) ובבבל היו רוב חגי הקדמונים אם בראשית השנה או באחריתה, וככה עשו לדהז״ל (ע״ז ח׳ ו׳) חג לשבתאי בסוף השנה. ושלחו איש לרעהו מנות הנקראות „סטרנליא״ (Saturnalien) שר״ל מנות סטורנוס הוא שבתאי. והוא כעין המנהג בפורים (אסתר ט׳) אשר חגו גם אז רבי העמים בארבעה עשר לחודש מארם ונודע בשם: „לבנה אדומה״. —

האש (עיין במאמרי סוד המים והאש בכוכבי יצחק חוברות ל"ב ול"ג בארוכות), חגו כל העמים הקדמונים בראשית ימות הגשמים, כנטות היום, בהסתר השמש, ובהתעטף כל היקום, את חג המים בסוד המים לאות ורמז ואבל על מעוט היומים, כענין חג תמוז הוא אדוני הנ"ל[1]) וגם למען לרמז ולטהר המחלה השכיחה מן השנה ע"י טהרת המים כמו שנרפאה המחלה הראשונה ע"י טהרת האש בשריפת שה חג הפסח כנ"ל ומשום שיאחם ופחדם הנ"ל פן תכלה התבל באש או במים כנ"ל, ותקון העולם הגדול תלוי באדם שהוא העולם הקטן.

חג המים הזה היה נודע לכל העמים הקדמונים[2]) ומצוין תמיד באותות עבודות המים סוכות ומסוכות במסתריהם הרבים והמשוכים.

החג הגדול הזה חגו הבבלים הקדמונים בתחלת ימות הגשמים בשם סַכָּה (Sacea), והפרסים הקדמונים חגו חג אחד בשם סַכָּה (Saka) לאלוהם אוֹמָן, ועשו אז הקפות עם הפסל הזה, וזהו אצלנו חג הסכות[3]) עם נסוך המים[4]) וערבי נחל. ונעבד בחג הזה בהודו עד היום הזה

---

[1]) עיין במאמר הנ"ל מהחכם ר"ש סגעא שמבאר שם התדמות חגי יוה"כ ועש"ו באב אל חגי אדוני הוא תמוז ומלא בזה טעם קריאת פ' עריות ביוה"כ וכו'. מקור הרעיון הזה שאב לפי הנראה מן פלוטארך בספרו (Symp. 1. IV. p. 670) המוזכר בתוספות קלייקער אל הלענד-אפעקטה, ע"ש שחלק עליו וחשב אותו כתועה.

[2]) עיין במורה מ"ג לשלישי בטעם מצות סכות, אשר ע"ז אמר המקור חיים פ' אמור: דע כי דעת הרב ז"ל כי כל מה' שלאתה התורה להשאיר מן המנהגים הקדמונים ממה שאין בה לד ע"ז השאירה אותם ונשאה פנים וכו'.

[3]) אשר הקב מצה ע"ה לשם ה' בטעם זכרון סכות ומשבותיהם במדבר בצאתם ממצרים. והשם סכה מרמז על שתי הוראות כמוסיות האלה, ר"ל מים גם מעון היינו לאלוהית המים בהוראת שרשי סוך נסך, וגם מגן ומחסה בהוראת שרשי סוך סכך. ובאמונות היונים נודע האליל היושב בסכה ובמערה מָגור (Megareus) מן נעפטון הנ"ל אלהי המים. ומפני שבלשון חכמי הסוד נקרא הגוף בית וסכת ומשכן הנשמה, ע"כ הורה מנהג היונים בעבודת חגם Skirophorien לשאת "סוכך„ (נחום ב' ו') על רמז בתי הסכות ר"ל לבנות בתי פור לתוליד בנים ובנות, כי ביתו זו אשתו.

[4]) לעיל העירותי על הערת החכם הר"א קראכמאל במאמרו הנ"ל על מנהג נסוך המים על המזבח בחג שהוא ממקור הפרסים שהיו חוגגים לפני בא ימי הגשמים את חג נסוך המים הנקרא אבלס אב-פעין וכו' ברור היא כי המנהג של נסוך המים במנהג הערבה הובאו אל אדמת ישראל מבבל ומפרס, ויעוין במס' סוכה שם האמיר ומפרש על המנהג ערבה כי מנהגא דנבלאה הוא. ועיין לעיל מה שהוספתי על מקור נסוך המים והמנהג בהיכל השמש בעיר בעל-בקעה ע"ש. ומה שאמרו סוכה ל"ד נסוך המים הוא הלכה למשה ומקיני הכוונה שענין זה נתקן מאז באו בני אדם לעבודת מים ולכלל אמונה היה ראשית קרבנם מים כי לא היה דבר אחר, ולזה נהגו האומות בהודו ומצרים בעיר קאנופום בניסוך מים בתחלת ימי החורף להזכיר אל בניהם מוצא הדברים ומקומם הראשון בעוד שהיתה תבל מלואה מים במים, ועיין שמואל א' ז' ו' ויקבצו המצפתה וישאבו מים וישפכו לפני ה', ובש"ב כ"ג שהביאו לדוד מים בקבנת

במעברות המים לכבוד אלהת התולדה המשקה והמרוה: Durga [1] היא בהויכה הנ"ל בת זוגו של שיבה, בנסוך מים ובמחולות. וההודים רחצו אז את בשרם בנהר גימון הנ"ל, והשליכו אל תוכו את פסל הבתולה הזאת לאמר כי שבה אל חק בעלה, לזכר "חג הסופה" הוא הסוכך הנ"ל אשר עשה נח או דיקליון בצאתו מן התבה אחרי עבור מי המבול, כי כן לפי מסורת אומתנו והערביאים יצא נח בחודש הזה הוא חודש כיסן מן התבה, ויורה ממעי הדגה.

החג הזה היה בהודו תשעה ימים, וביום האחרון היה נסוך המים, כעין שהאריכו המעתיקים את מועד חג הסכות, אשר לא לותה התורה כי אם שבעת ימים ויום השמיני עצרת, עד תשעה ימים [2] עם נסוך המים ממעין השלוח (סוכה מ"ח) באמכתא על המליצה "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה". ויתר סודות חג הסכות עם רמזיו בכלליו ובפרטיו ראה במקור חיים הנ"ל על הראב"ע פ' אמור.

ראש השנה

ידוע ליודעי ח"ן כי יחוד השמות ה' אלהים רומז על ממשלתו מהלאה לגבולות הזמן ומושגיו אללכו. ע"כ כנו הפעניקים את אלוהם בעל בשם זקן שר"ל כלחיי, והוא התואר "עתיק יומיא" בדניאל: או עתיק יומין בפי המקובלים, ועתיקא קדישא בלשון הזוהר, וכעין דבריהם המשובלים בשיר היחוד בחרוז: "ויחזו בך זקנה ובחרות, ושער ראשך בשיבה ושחרות" המזכיר בתואר שבתאי [3] מושל העת והזמן, המכונה במסתרי היונים:

נפש ויסך אותם דוד לה', וזה היה להקדמונים כדמות קרבן למנוע מים מן הצמא, כאשר עשה אלבסנדר בלכתו ימים רבים במדבר עם חילו הגדול בלא מים, שאחר שמלאו מעין הראה המלך כוחו הרב לכבוש תאוותו ונסך המים המיועדים לשתות, והצדוקים מאנו במנהג ניסוך המים כמו שמאנו בנטילת ידים מפני שהוא מנהג עמים וכו' (בקורת התלמוד להרב החכם ר"י יחזקאל הלוי ז"ל).

[1]) ויהי כאשר הרים המלאך מאם-אוסר הנ"ל את ידו במלך בלהות, ויגרש את אינדרה ממלכות השמש וישב תחתיו לכסא. ויחר אף האלהים ווישנו ושיבה ויוציאו מפיהם עמוד אש גדול ואדום, ומן העמוד הזה יצאה אשת שיבה היא דורגה הזאת, בצורת בתולה יפיפיה מלאה רוח חן שכל וגבורה, ולה עשר ידים מיוזנות בכלי זיין שונים, והיא מפזזת ומכרכרת לכבוד קונה ויולדה, ותרכב על ארי עם שני ראשים, ותילך למול מאם-אוסר אשר התהפך אל תוא מכמר, ותלחם בו ותכניעהו לשאול תחתיה, ותשב את אינדרה לממשלת השמש. —

[2]) ומשום קפיקא דיומא בהוספת יום "שמחת תורה" באמכתא על דברים ל"א י"א, ודומה לו חג הקרוונו של אלהת האסף התבואות בשם: Thesmophonien אשר סבבו אז בהמון חוגג עם ספרי דתם.

[3]) ראה אוהל יוסף על הראב"ע פ' משפטים בשם ראשית חכמה כי שבתי ממונה על הזקנים והוא עתיק יומיא הנזכר בדניאל כמו שאמר המוטו"ע שם: "ובספרי הנבטיים קוראים לשבתאי הזקן בעל השנים מכאן למלת עתיק יומיא".

שבע יומים, וכמו עתיק יומין שופט את התבל (דניאל ז' כ"ב) כן שבתאי הוא שתולכות הנ"ל שופט בגיא רפאים.

על כן באחד לחודש השביעי, חודש שבתאי, הוא ראש השנה[1] שבתון, וכל באי עולם נשפטים בו, ומפני, כן אמר הרב דון יצחק אברבנאל, שהפילסופים הקדמונים קבעו מזל החודש הזה במערכת דמות איש זקן כועס, בימינו מאזנים ובשמאלו ספרים נפתחים.

על כן יתקע[2] ביום הדין הזה בשופר כי השופר הנ"ל קרן איל או כבש הוא אות קרן האור (ע"ד השם שופר על שפרת השחר שפרפרא בארמית) אשר יבקיע בוקר חדש אחר ערפלי הלילה, ואם הכוונה איננה על שנות בני אדם כי אם על שנות האלהים ועל שנות התבל, בכל זאת מכוין על היות כל הנבראים אחרי השחתת העולם הגשמי

---

[1]) גם את חג ראש השנה חגו אז כל העמים (ראה מקור חיים פ' אמור מה שאמר שם: "הכתוב דבר בקוצר גדול בענין ראש השנה וכו' היות ראש השנה יום הדין כללי הוא בכל האומות וכו'„) ונודע בשם "חג החצוצרות„ בסוד "ברן יחד כוכבי בוקר„ באמונתם גם הם כי הוא יום הרת עולם. ואחרי שבעת ימים חגו את חג הנודע בשם "השבת הגדול„. שם החג ראש השנה בהודו הוא: Onam (לד"ק מלשון עברית ע ו נ ן או "עוין„ ש"א י"ח ט' ור"ל החוקר ודורש ומעיין במעשיהם) בראש החודש. ביום ההוא, יאמרו ההודים, יורד ווישנה משמים ארצה לראות אם שפעת שובע בארץ ואם המ ל כ י ם בצדק ישורו בארץ, כעין שאחז"ל במשנה באחד בניסן ראש השנה למ ל כ י ם (למלכי ישראל ובאחד בתשרי למלכי עכו"ם ר"ה ג' א') ורצון המשנה ר"ה ויום דין ממש כמשמעו בכ"מ ופי' הגמרא מאוחר. ואח"כ הוסיפו כי מעשה כל בני האדם יצאו אז בדין ובמשפט.

[2]) "וטעם התרועה בתחלת תשרי לפי שיעלה ממזל החודש הזה לדעת בטלמיוס בפנים השנים שני אנשים שיש בכל אחד מהם שתי קרנות ובפנים הראשונים צורת אדם כעסן, בידו השמאלית מאזנים ובידו הימנית ספרים פתוחים„ (מקור חיים שם בשם הר"ר דוד ן' בילא) וכן כתב המוטו"ט על הראב"ע פ' אמור בד"ה וטעם התרועה וכו' כי יש לכוכבים קבוצים וכו' והגדול הוא אשר מורה מה שיהיה בכל אלף שנה וכו' והקטן הוא המורה על אשר יהיה בכל חצי החודש וכו' ודעת החכם ז"ל שמה שאמרו ז"ל שראש השנה הוא יום הדין שרמזו לזה שהוא יום שבו נידונים ענייני העולם כי היתה דעתו ז"ל שתחלת חשבון תנועת הגלגל ממזל מאזנים ובחרוהו משאר המזלות לפי שהוא צורת בן אדם ומאזנים בידו הימנית ובשמאלו ספרים פתוחים וכו' וכ"ש לבני ישראל שמאזנים בית כבוד שבתאי וכו'„ — ואמר עוד המקור חיים שם ז"ל: ומפני שהחבור וכו' בראש מאזנים הוא על צורת בן אדם וכו' וכן אמרו על פסוק אך הבל בני אדם כזב בני איש במאזנים לעלות המה מהבל יחד, כל הבלים שישראל עושים כל ימות השנה במאזנים לעלות הקב"ה מוחל להם במזל מאזנים בחודש תשרי. ומה שאמרו בעשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ שהם ימי תשובה אפשר שהוא לפי שהסכימו חכמי הכוכבים שבפנים הראשוני' עולה צורת אדם כעסן בידו השמאלית מאזנים ובידו הימנית ספרים פתוחים, (שכל ידיו מאשר הוא באברבנאל ובמוטו"ט הנ"ל!) — ואצל המקובלים גם החודש אלול היה לזמן תשובה ותקיעת שופר. והוא ע"ד שהעיר הפילוסוף אלעזר בן-דויד בספרו על קדמוניות העברים לד כ"א כי השם אלול אשר העלו ב"י מאשור ומבבל (נחמיה ו' ט') בדחז"ל נגזר משם אל או אליל ותרגומו: Göttermonat שכן מכונה החודש סעפטעמבער גם בלשונות ערב ויון ונעבד גם במצרים. —

בראשית ממלכת האור החדש אשר יבשר השופר הגדול בו יתקע ביום האחרון לעורר ישיני גושי עפר אל חיים חדשים רוחנים מלאי אור, ומשום זה היה אצל היונים בעל חרמון הוא הערמעז הוא מערקור הוא כוכב המגביל בוקר השנה החדשה, והוא היה מושל בגבול העת ומלאך הכסף, ומתואר אצלם בכנוי "נושא האיל„ והיה סניגור בין האלהים ובין בני האדם, ומנהיג נשמות המתים למקום מנוחתם. ובמסתרי המצרים מביא אָמוֹן עם קרני איל את נפשות כהניו בשמי אור, אחרי אשר נגרשו משם ע"י כחש החורף החשך והצלמות הוא בעל צפון, ולדחז"ל (ר"ה י"א) יהיה בר"ה יום האחרון יום הגאולה והתמורה. ואם השופר גואל מידי הצר (במדבר י' ט') הוא גואל ג"כ מיד השטן והסמאל כידוע להמקובלים. וכן אצל ההודים יושב וישנה ושופר תרועה בידו לשפוט ולגאול את עמו, ע"כ יום ראש השנה הוא יום תרועה ומכפר החטא, ע"ד שלדעת המקובלים מבלבל השופר את השטן המקטרג וקופץ פיהו. — וגם כעין:

יום הכפורים

נמצא אצל ההודיים. יום תשובה ותענית כזה עושים הברהמינים בחודש הזה עד היום הזה (ושם החג הלזה הגדול הוא: „עון־עוד Awani oton שר"ל המעיד ומתודה על העון, שכן הוראת השם בלשון הודית "וידוי חטאים„) אל שיבה המשבית והמעורר למות, וטובלים במקוה מים טהורים, ומתפללים בעד כפרת עונותיהם. וזה לשון המקור חיים פ' אמור: המבין סוד הבכור והמעשר ידע סוד ראש השנה ויום הכפורים ר"ה הוא כנגד הבכור ויום הכפורים כנגד המעשר והעשירי יהיה קודש לה' וכו' וסיים הראב"ע פ' בחוקותי: ומי שיש לו לב להבין סוד העולם אז ידע סוד הבכור והעשירי„. ואם נלך רכיל לגלות הסוד הזה אין לנו אלא להעיר אוזן הקורא על סוד הענינים האלה:

המספר עשרה היה מספר נכבד ונורא אצל העמים הקדמונים והוא נכבד גם היום לבעלי הסוד (ראה גנזי אגוז להר"י גיקטילא ח"ב אצל חלקי המציאות עשרה) גם לבעלי השכל כידוע מתלמידי פיתגורס בתמונת Tetraktys. והטעם הראשי והפשוטי לזה הוא כי ע"י המספר עשרה, הסוגר וחותם בתוכו שלשלת כל המספרים עד אין תכלית, נבראו ונתהוו תבונות כל המספרים, ועתה המספר עשר (הדומה בהברתו למלת עצר עוצר רעה ויגון) רמז אצל קדמונינו על היסוד השופט הנוקם המייסר והמביא פורעניות לעולם, ע"כ נזכר המספר הזה כמעט תדיר לרעה (שלא כדעת הנוצרי אויגוסטין באמרו כי עשרה הוא מספר האושר) ד"מ במסכת אבות בעשרה מאמרות נברא העולם להפרע מן הרשעים וכו' עשרה דורות מאדם עד נח שהיו מכעיסין וכו' עד שהביא עליהם את המבול, עשרה נסיונות וכו' עשר מכות וכו' ובמס' עירובין עשר קללות נתקללה חוה,

ובמס' ר"ה עשר מסעות נסעה שכינה וכנגדן גלתה סנהדרין י' גליות וכו'. על כן נמצא כי כאשר יצאו ממות היסוד המשבית והמכלה נדרו ושלמו לאלהים מעשר מכל אשר להם לכפר על נפשותיהם, כמו שנדר יעקב לעשר בבואו אל חרן (בסוד חרון אף כענין התואר של שיבה שהיה אש-חרה) בעבור יראתו (בראשית כ"ח). ואיתא בפרקי דר' אליעזר: מפני יראת המלאך עשר יעקב אף את בניו. ע"כ נסמכה פרשת פרה אדומה לפרשת המעשר (במדבר י"ח י"ט). ואל הלוים אשר היו כתובים תחת הבכורים להתם אשמם ניתן המעשר אשר ניתן לפנים למת או נאכל באון (דברים כ"ו י"ד) והכתוב אומר למען תלמד ליראה (שם י"ד כ"ג) וזהו סוד המעשר אשר נתן אברהם (אחרי אשר ירא מפני האלהים בראשית ט"ו א' ואחר ראותו תגרת יד האלהים במפלת המלכים שע"כ נהגו לתת מעשר מכל שלל ומלקוח) אל מלכי צדק מלך שלם היא ירושלים. כי מלכי צדק רומז אל שבתאי השופט והמוכיח בצדק עם מאזני השקל אשר בידו כצורתו הנ"ל ועל גבולי אילטנגנוני הפרסים, כי כן קראו לו הפעניקים ביום הדין בשם Sydik הוא צדק, מפני היותו אז בימי עת הזהב צדיק בדין וישר במשפט. ומפני שמספר ועת מתחלפים גם במחשבה גם בלשון (ספר תורה גם גבול שמזה נד"ק קרית ספר וגם בלשון סנסקריט מליין Kal שני המושגים האלה גם יחד) כי הזמני הוא ג"כ הסופי והגבולי במספר, ע"כ בא הציווי לבלתי שאת את ראש בני ישראל במספר גלגלותם לבלתי העלות חרון אף יסוד העת, ומושג השבתת כוחות העת והמספר מרומז בכתוב (שמות ל' י"ב) ובזוהר שם, ורעהו (ש"ב כ"ד א' י"ג ע"ו) וכסף הפדיון בזה קורא הכתוב "כסף הכפורים לכפר על נפשותיהם; הוא הדבר אשר נקרא יום העשירי (לפי אמונת הפרסים הקדמונים מושלים רוחות רעות בכוי אָבֶן על יום העשירי בכל חודש) הוא שבת שבתון בחודש השביעי (אשר מזלו מאזנים כנ"ל למשקל ולזכרון ולמשפט עוונות בית ישראל בכל שנה ושנה [1]) בשם: "יום הכפורים„ וענוי יום העשירי הזה ("וטעם בענוי יום כפור לפי שעל הרוב ביום הזה הלבנה היא בדלי שהוא בית שבתאי המורה על העני„ מקור חיים פ' אמור) הוא השת המעשר לשכך חרון אף מלך המשפט. ומה נאמר עוד על סוד השעיר המשתלח אל עזאזל? —

---

1) "בתשרי מבקש מאדים להשחיתם בעבור כי מאזנים הוא בית נוגה בעל הזנות גם הוא בית נפילות שבתי המושל על ישראל והנה אז יקטרג עליהם מאדים וכו' וע"כ ראוי שיחנו עליהם פעולות שבתי שהם החורבן והגירוש והגלות והנדוד והשממון וכו' ע"כ וכו' שעיר החטאת לכפר בו בעד רעות מאדים ולשלח השעיר השני לכפר בעד רעות שבתי„ (אוהל יוסף פ' אחרי מות) ובנידון השעיר המשתלח עיין בזה להלן.

עזאזל

לעומת היסוד הרע המקטרג (ושמו במקרא שטן, במצרים בעל צפון, אצל הפרסים אחרימן ואצל הצידונים בְּלִיַּעַל) בשמים לפני כסא הכבוד, כלב רעהו המלך באלהות עזאזל [1]) השוכן במדבר [2]) מקום משכן השדים והרוחות הרעות בארץ גזרה. "ומלת אל שהורכב בו הוא ליחס הכח האלהי הנאצל עליו ולִיתן לו הכח והעוז" (המוטו"ע על הראב"ע פ' אחרי) ולמען כפר פניו [3]) ולשכך חמתו [4]) בא הציווי לתת לו גם חלקו "גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל". וככה כפרו פניו אם באחרית השנה כמו פלוטה בחודש האחרון משנת הרומיים. או בראשית השנה כמו העזאזל בעשור לחודש השביעי [5]) הוא יום הכפורים בהקריב אליו שעיר

---

[1]) על כן יאמר בספר הנצחון: עזאזל הוא השטן, וכן כתב בן רקנטי דף כ"ד ולדעת האר"י הוא סמאל הנ"ל. וטעם השם ביארו במס' יומא: תנא דבי ר' ישמעאל עזאזל שמכפר על עון עזא ועזאל (המה הנפילים לדעתם כנ"ל) וכן אמר ר' חיים ויטאל בס' ליקוטי תורה: בנים של סמאל ונוגה נקראים עזא ועזאל וכללות שניהם נקרא עזאזל. ולד' קצת מקובלים נקראו נשי סמאל נעמה ולילית וב' שפחותיו גרירה וצריעה. אכן לדעת מקור חיים פ' אחרי מורכב השם עזאזל מן: עז-אזל שר"ל שד עם רגלי שעיר או עז ובלעז Satyr או Pan ושני שמות האלו ממקור פיניקית-עברית הם לד"א מן "סתר-פנים" (איוב כ"ד ט"ו) ע"ש שנולדו בתבנית אנשים ופניהם מכוסים. והוא ע"ד שאמר בס' מערכת האלהות דף כ': נחש הקדמוני נקרא שעיר עזים.

[2]) כי עזאזל מכונה בפרקי דר"א כ"ו רוח רעה, וכן הערביאים קוראים לרוח הרעה בשם עזאזל, והנה הרוחות הרעות שוכנים במדבר ונקראו בין העמים הקדמונים Dews או Debis לד"ק משם מדבר. ואצל רבינו בחיי בעל כד הקמח נקרא סמאל ("לא ידעו עיט תרגום דלא חכימיה סמאל", תשבי) שר המדבר (ולד"ק כיונו ע"ז בני ישראל אשר לא נטהרו עוד מגלולי המצרים באמרם אל פרעה נלכה ונזבחה לאלהינו במדבר פן יפגענו בדבר) והחייט בפירושו לס' מערכות האלהות הנ"ל וכן ר"ח ויטאל בס' ל"ת הנ"ל קוראים את סמאל ("ויש אומרים שאשמדאי הוא סמאל" תשבי) אל אחר או בל"ר אלהים אחרים. ועל כלל הסודות האמורים כאן רמז הראב"ע פ' אחרי באמרו אצל שעיר המשתלח "ואני אגלה לך קצת הסוד ברמז בהיותך בן שלשים ושלש תדענו" שר"ל עה"כ ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים וגו' ע"ש במפורשיו.

[3]) "לפי שבעשור לחודש הלבנה בגדי שהוא בית כבוד מאדים וגם שהיא באחת מבתי שבתאי באותו יום לעולם היו עושים עבודות השעירים האחד לשם ית' והאחד לעזאזל שהוא מלכו של מאדים כדי שלא יזיקו כמו שהיא בטבעם ושלפי חשיבות שבתאי קראו הפסוק במקומות רבים בשם רבו כמו שאמרו רז"ל וכו' והיו עושין קרבן שעיר המשתלח במדבר לפי שמאדים יש לו כח גדול במדברות ובחרבות" (מקור חיים פ' אחרי. ועיין ברמב"ן שם).

[4]) כענין ההודיים שמקריבים "קרבן השדים" (Bhudajagna) לשכך חמת המזיקים מעליהם.

[5]) "יום שנתנה תורה אמר סמאל לפני הקב"ה רבש"ע על כל הרשעים נתת לי רשות ועל הצדיקים אין אתה נותן לי רשות אמר לו הרי יש לך רשות עליהם ביום הכפורים וכו לפיכך נותנים לו שוחד ביוה"כ שלא יבטל קרבן של ישראל שנאמר גורל

החטאת [1]) הנשלח אל ארץ גזרה המדברה, והנשלך מראש הר גדול עד שהתפוצץ ונעשה איברים איברים. ודומה לזה מה שמספר לוציאן במאמרו על אלהת סוריא הנ"ל כי אחת העבודות בהיכל בעל-בקעה היתה להשליך הקרבן אדם או בהמה מעוטר בפרחים מראש ההר עד אשר נשבר ומפרקתו. וכן כהני המצרים לשחד את "בעל צפון„ (כעין השוחד אל שמאל=שמאל=צפון=בעל צפון-) הקדישו לו מזורים אדומים אשר השליכו מראש ההר, ובכנוי Shotim השליכו מראש ההר שעיר אשר קראוגם הם, Hazazel עזאזל לכפר על חטאות העם. וכן היונים בעבודת דַיָנָה השליכו מדי שנה בשנה לעת מועד שעיר אחד בן שנתו מראש הר ההיכל לשם הנערה Aspalis אשר הרגה א"ע לבל תתגאל במשכב העריץ מלך מילת. — על כזה וכיוצא בו נשיים ונאמר עם החכמים ר"מ כורבוני ור"י כשפי ז"ל: והאלהים יודע!

אחד לה' וגורל אחד לעזאזל„ (פרקי דר"א מ"ו ועיין עוד בס' ל"ת הנ"ל ומה"ו בפ' אחרי בסוד שעיר המשתלח).

[1]) כי השעיר עזים הוא נושא החטאת (ע"כ היה למשל באשכנז: Sündenbock) העון והאשם (וע"ז מורה השם אשימא מ"ב י"ז ל' מלשון אשם לד' ירושלמי פ' כל הצלמים באמרם אשימא אמרא כמה דתימר והכהן יכפר באיל האשם) בעבור רוח זנונים ועוגבים שבו (והיונים מכנים בעל אשה נואפת בשם Aix שר"ל בעל העז ואת הממזרים קראו בני העז) ובלשון רומית מורה mendum חטא ע"ש השעיר Mendes שנעבד במצרים ברמז תולדה ופריה ורביה (והיה עוד למשל באשכנז: Einen Bock schiessen שר"ל החטיא המטרה) כי השעיר חשבו לאמיץ כח ההולדה (כמו רעהו Pan הנ"ל וכשם Satyr הנ"ל המורה גם שעיר היער גם איש מעגב ומשגל) אם כל חטא ופשע בהזדווגות הבלתי ראויה, ע"כ גם בלשון דומה רעיון החטא אל מושג הולדה ד"מ: עון=און, פשע=פשה=פש (איוב ל"ה) שר"ל פו"ר, וכן חטא-חטה, חובה•חבה ואהבה, כמו שעל ההפך יאמר האשכנזי: Unschuld, ע"כ מצינו שבמעט בכל עבודות העמים הקדמונים נשא השעיר עליו את עונם *), כמו השעיר מענדעש הנ"ל במצרים אשר זנו עמו הנשים (ועפי"ז יובן הליוני "ולא יזבחו עוד זבחיהם לשעירים אשר הם זונים אחריהם) ולנשי קדש עבדו אז תמונות רבות עם ראש שעיר, ומשם נכתב לארצות המערב בשם "שדי שבת (Sabatum אצל הרומים "והשדים נקראו שעירים וכו' מקור חיים פ' אחרי) ויחסו להשטן (Teufel) ראש או רגלי שעיר "(וטבע העז להשחית ולהזיק היזק גדול עד שקראו לעז מלאך המות ומלאך המות הוא השטן וכו' מקור חיים פ' אחרי) וכן אשימא מ"ב י"ז ל' הוא לפי מקורת השומרונים השעיר הבורא שמים וארץ, ובאמת היה בדמות שעיר לדחז"ל סנהדרין ס"ג בראה קרחא, וידוע כי השומרונים קראו ויקרא י"ז ז' אשמות תחת "שעירים„ ולד"ק מזה "אשמת שומרון„ (עמוס ח' י"ד) ושכניהם האדומים עבדו פסל שעיר ברמז על אביהם האדומי (להעזים אשר שערותיהן אדומות יאמרו היהודיים קדוש, שבילי עולם ח"א) והשעיר אשר נקרא ג"כ שעיר ואשר נקדש לו עיר עבודתו שעיר (יהושע נ"ו). — גם בראשי חדשים הקריבו בני ישראל שעיר לחטאת ("שעיר זה יהי כפרה על שמעטתי את הירח, פ"ק דשבועות וב"ר ו'. והסוד ביאר הרא"ע בסוד העבור מובא במנו"ע פ' שנחש "וכאשר

---

*) ע"ד שקוראים למשיחם שה, ובשימות רבים מהנוצרים נולד Luther משעיר הבא על עז—

השער השלישי

קדמוניות הפעניקים

א.

הכנענים

הצידונים והצורים ושכניהם, אשר להם קראו סופרי היונים פ ע נ י ק י ם ע"ש הגדתם שהם יוצאי ילך הענק פ ע נ י ק י או פ ה ע נ י ק ם, היו ראשית ומשפחות הכנענים כמו שנאמר (בראשית י') "וכנען ילד את צידון בכורו". והפעניקים גם הפוניים בעצמם קראו א"ע כ נ ע ן (לדעת געזעניוס באוצר מלים שלו ובצלומותיו על המטבעות) ונשאר השם "כנען" במקרא לכל רוכל וסוחר ע"ש סוחרי צור וצידון, והשם "כנעה" לסחורה (ירמיה י"ז).

חוקרי קדמוניות (וביניהם כבר אויגוסטינוס והירונימוס) ותרי מלצות עתיקות כמנו וגמרו, כי לשון הפעניקים הקדמונים עם האלפא ביתא שלהם דומה בחומרה ובצורתה אל לשון ספרי קדשנו [1]) אשר התילדה מתערובת לשון ארמית עם לשון הפעניקים, כי בבוא אברהם מ א ר ם ארץ מולדתו, שהיא ב מ ר ו מ י הארץ לפונה ומזרחה, אל ארץ כ נ ע ן (משרש כ נ ע ור"ל) ארץ השפלה ימה (עיין Aramäische Idiome מהחכם יוליוס פירסט) קראו הכנענים שמו "עברי" ר"ל איש מעבר השני של הארץ (או מפני שעבר הפרת והירדן ועיין Hasse בספר דקדוק לשון עברית שלו), ואברהם ובניו קימו שפת ארץ מולדתם שהיא ארמית (והעד בראשית ל"א מ"ז) וקבלו גם מן הכנענים את לשונם וכתבם, ואף מסרו להכנענים מקצת מלות ארמיות [2]) ונתערבה הלשון ונעשתה

חטא שידמו בשעיר ראש חודש שהוא קרבן ללבנה כמו שהיו עושין המצרים להקריב ללבנה בראשי חדשיהם ביאר בו שזה למצות השי"ת לא ללבנה וכו' ונאמר בו לה'", הרמב"ם במורה ס"ד לשלישי) הדומה אל עולת העז אשר הקריבו המצרים בכל ראש חודש לאלהת הלבנה בשם Jo, וכאשר עבדוה בהיכל ארגוז וקראוה "אוכלת שעירים" Aegophagos) ע"ד שנקרא ב כ ו ס בשם: "ממית שעירים" Aegobolis בארץ ביוטיען אשר הקריבו לו שם מימים ימימה שעיר או עז תחת העלם אשר הכינו אבותיהם להקריב אליו). וככה היה בקרב יושבי ארץ ליטהויען ובארצות ליעף וקור עד המאה השבע עשרה למספרם חג אחד מימים ימימה בשם "יום הכפורים" או "קדושת השעיר" ויושבי הכפר התאספו אז אל הדר גדול, ובעוד הנשים לשות בצק לעשות חלות, אוחז הכהן שעיר שחור בקרניו, והאנשים סומכים את ידיהם על גבו ומתודים ואחרי כן הכה הכהן את המתודים מלקות, ושחט את השעיר, וזרק את דמו על המתודים לכפר על נפשותיהם, ואחר כן אכלו ושתו שמחים וטובי לב, ועפ"י שמועת החכם ר' אברהם ראגער היו יושבי חבל הים קורומאנדיל בהודו רגילים לזבוח מימים ימימה שעיר אל השטן (Ganga).

1) Vgl. Hezel's Kritik des alten Testamentes S. 233, Lex. Ersch und Gruber Art. heb. Sprache.

2) וזאת תשובה פשוטה על שאלת געזעניוס ואחרים: איך בא גם מבטא ארמי בלשון הפעניקים?

השפה העברית לזרע אברהם אשר יצא ממצרים ונאמר גם הוא בארץ ישראל אצל הכנענים יושבי חוף הים הם הצידונים . שע"כ קורא הנביא לשון ארץ ישראל "שפת כנען" (ישעיה י"ט י"ח) .

על כן לקח החפץ ביד רבים מחוקרי קדמוניות בדורותינו , כמו החכמים מהר"ש מונק ז"ל, געזעניוס, עוואלד, לעווי ואחרים , למצא המפתח אל מצבות, מטבעות וכתובות עתיקות אשר נחרתו בשפת כנען, כי דרשו אותן עפ"י הלשון העברית . והחכמים געזעניוס ואחריו לעווי חברו ספרי אוצר מלים על שפת כנען, שעל פיהם מצאו פשר המכתבים העתיקים ההם . ולמען הראות לעיני הקורא דרכם במליאות פתרון הכתובות ההן, אציגה פה מהן שתים לדוגמא :

I. המצבה אשר נמצאה בעיר מילת ביון : [5])

כנענית	עברית
חדר בת עולם קבר	חדר בית עולם קבר ,
נגעל [4]) נקה בכלת [5]) הזה	נקבר נקי בכלא הזה ,
רח מרפא מבשת	רוח מרפא [6]) מבשת
חנבעל [?] בן ברמלך	חנניה בן בנמלך .

אשכנזית

Gemach einer ewigen Wohnung ist das Grab, Beerdiget ein Frommer in diesem Kerker, Ruhiges Gemüth ohne Schande, Hannibal Sohn des Barmelech.

II. מצבת ההיכל על האי גול [1])

כנענית	עברית
פעל והדש עם גול אית שלשת	פעל והדש עם גול את שלישית
מקדש בת צדמבעל [2])ואית מחצת	מקדש בית צדמבעל ואת מחצית
מקדש בת עשתרת ואית מקדש	מקדש בית עשתרות ואת מקדש

---

[3]) Scripturae linguaequae Phoeniciae von Gesenius.

[4]) נגעל פה כמו נקבר ואולי זהו לשון הכתוב (ש"ב א') "כי שם נגעל מגן גבורים מגן שאול כלי (כצ"ל לד"ק) משיח בשמן" ור"ל שם נקבר מגן שאול וכליו . —

[5]) ידוע כי ת' וה' מתחלפות בכתב פעניקית-עברית .

[6]) ע"ד "לב מרפא" (משלי י"ד) וכן "מרפא לשון" (שם ט"ו) פר"ל : זאנפט , געלינזאם .

[1]) Gauliter zu Malta, vergl. Phönizische Analekten von Dr. Otto Bauer.

[2]) כמו צלם בעל, היא האליליה Salambas, ונתחלפה הד' בלמ"ד כמו בשם האי בעצמו : גול-גוד .

בעתר[3]) ארר ערכת[4]) ארש בן יאל
שפט בן זיבקם בן עבד אשמן בן יאל
זבח בעל שלך בן חנא בן עבד אשמן
בן בלא[5]) בן זלם בן יעזר שמרם
חצבי עם גול .

בית עתר עורר מערכה ארש בן יואל
השופט בן זיבקם בן עבד אשמן בן יואל
זבח בעל שלך בן חנא בן עבד אשמן
בן בלע בן זלם בן יעזר . השומרים
חוצבי עם גול .

אשכנזית

Es liess neu bauen die Gemeinde von Gaulos den dritten Theil des Heiligthums im Tempel der Sadambaal und die Hälfte des Heiligthums im Tempel der Astarte und das Heiligthum im Tempel der Hather. — Es verwalteten die Tempelsteuern Aris S. Juël des Richters, S. Zêbgam, S. Abdaschmun, S. Juël. Die Opfer brachte Baalschillekh, S. Hanna, S. Abdaschmum, S. Balla, S. Zallam, S Jaaser. — Die Aufsicht führten die Steinmetzen der Gemeinde von Gaulos.

וכבר העירותי בספרי גאון יהודה וירושלים, כי באשר הלשון העברית היא שפת כנען בדרומית מערבית של א"י נתהוה ונשתעפה מלשון ארמית בצפונית מזרחית של א"י בהרכבתה עם הלשון הפעניקית כנ"ל ע"י שנוי הברה וחלוף אותיות [6]) ותמורת משקלים נשארו מלות רבות על כנן, (וביחוד בדבור השיריי כאשר העיר ע"ז רש"ל בס' מליצת ישורון) כמשפט בת הלשון בהפרדה מעל אמה, ד"מ בטוי הארמים הרעיון ישות במלת הוה, נשתנה בעברית אל היה, אכן נשאר על אפנו הראשון בשם המפורש הקדוש (וכן מובא בס' אמרי בינה מהחכם ר"י שטינהאב שכתב רש"י ז"ל בס' ליקוטי הפרדס שהשם העלם הוא מלשון ארמי) ובזמן בינוני "כי מה הוה לו לאדם" ובלווי "כי לשלג יאמר הֱוֵא ארץ" (בא' ת' ס'), וכן הדין בפעל חיה בעברית שהיה בארמית חוה. ורק עפי"ז יובן הכתוב בבראשית "ויקרא לה חוה כי היא היתה אם כל חי וכו'.

שארית פלטת שפת כנען הקדומה תפיץ אור בהיר גם על כמה מקראי ספרי קדשנו [7]) ד"מ: "וישלח ה' את ירבעל ואת בְּדָן ואת יפתח

---

[3]) הרכבה משתי תבות: "בת עתר" היא האלילה ראש-פרה במצרים בכנוי Hather ובארם Atargate, וי"א שר"ל כמו אסר=Osiris, ולד"א היא כמו עשתרות, ודומה לו "בעשתרה" (יהושע כ"א) לדעת רש"ל לעווינזאהן כמו "בית עשתרות".

[4]) ע"ד "עדרי מערכה" (דה"א י"ב ל"ח) וע"ד מ"ב י"ב ה' ו' שר"ל עזרת הערך לבנין הבית.

[5]) בהעתקת השבעים על התורה נמצא בלא תחת בלע.

[6]) הפעניקים כתבו לרוב א' תחת ה' הידיעה, וכן השמיטו ו"י הנחים, והחליפו לרוב מ"ם בנו"ן ד"מ אגכן ת' אגמן בעברית שמורה Sumpf, וכן כתבו יתה"פ אית שהוא הרכבה מן ית הארמי עם את העברי.

[7]) בליטעראטורבלאטט של מ"ע אריענט לשנת 1841 גליון 37 מ החכם Lewy הנ"ל לאמר:

וגו'„ (ש"א י"ב י"א) מי היה השופט הזה בְּדָן אשר לא נזכר כלל בספר השופטים ? ורבו ע"ז הביאורים, י"א שר"ל: "בן-דן„ וכוונתו על שמשון שהיה משבט דן, ויש מגיהים בָּרָק והוא ברק בן אבינועם וכו'. אמנם לפי הערת החכם Lewy הנ"ל, כי הפעניקים הסכן הסכינו להבליע ולהשמיט האות ע"ן בתחלת התבה, ולרוב בשע"פ עבד (Monum. Phön. p. 174, 372) והרכבתו עם מלות אחרות עד"מ ב ד ב ב ע ל כמו ע ב ד ב ע ל, ב ד א ש מ ן כמו ע ב ד א ש מ ן, ב ד מ ל ך כמו עבדמלך *) ב ד ע ש ת ר כמו ע ב ד ע ש ת ר וכו', יהיה השם בְּדָ כמו עִבְדָן וכוונתו על השופט עַבְדּוֹן הפרעתוני הנזכר בספר שופטים י"ב .

"קול יללת הרועים כי שדדה א ד ר ת ם„ (זכריה י"א ג'). הפעניקים מחליפים לרוב הא' והע' במלת ע ד ר, ומעתה ר"ל פה כי הרועים יבכו על אבדן ע ד ר ת צאנם ובקרם, ובכלל מורה המלה א ד ר או ע ד ר בלשון הפעניקים כמו ק ד ר בארמית ובעברית, ׳ענינו רועה ומלך, וכן החכם Nork בספרו Rabbinihse Quellen u. s. w. צד ה' אצל המלות אידרא רבא ואידרא זוטא אומר כי א י ד ר א כמו ע ד ר. ולפי"ז יתכן יותר לכנוי ביבליאטהעק השם „ע ד ר - או אדר ספרים„ תחת ע ק ד הנהוג בינינו.

הפעניקים קוראים לאלוהם רשפחץ בכנוי אדני (Cyprische Inschrift von de Vogue) למען לא יהגו את השם באותיותיו —

"האמנם אלם צדק תדברון„ (תהלים נ"ח וכן שם נ"ו אלם רחוקים) בכתובת Massiliensis בעיר Marseille נמצא מן אֵל הרבוי אלם (דרך הפעניקים לרוב להשמיט היו"ד במספר הרבים וכותבים ד"מ א ר ב ע ם ת' ארבעים וכו' וכן כותבים אם בת תחת א י ם ב י ת **) וכיוצא בהם) שמורה אלים כמו בעברית גם נשיאים ונסיכי ארץ ויש להם שם ע"פ עבדאלם שנזכיר להלן.

רבים יגעו לבאר מפני מה יש להעברי הכנוי מ"ב ליחיד ולרבים כפול: אני-אנכי, אנו (ירמיה מ"ב ו' הכתיב)-אנחנו ? ובאמת לפי

Das Studium des Phönizischen findet noch zu wenig Theilnahme unter den jüdischen Theologen, obgleich es nicht wenig Ausbeute für biblische Exegese, Grammtik, für klassisches Alterthum und die Religionssysteme der alten asiatischen Völker gibt... es sehr dem Hebräischen nahe steht, ja mit wenigen Modificationen Hebräisch selbst ist u. s. w. ועיין עוד הקדמת אוצר מלין של בעזאלניום צד כ"ג .

*) ובזאת יודע כי השם "עבד-מלך„ הנזכר בירמיהו ל"ח הוא שם ועצם פרטי של הכושי הלז, כי גם הכושית קרובה לשפת כנען כנ"ל . —

**) השמטת היוד ברבוי הזוגי נראה שלא שנתה את הצרה: ד"מ שמם בטאו כאלו נכתב שמים וניקודו נקרא כמו שָׁמַם ודומה אל השם ירושלַם במקרא שנקרא וניקוד בחירק בלי יו"ד הרבים, וזה דרך הפעניקית .

הנ"ל נשאר לו מארמית אני, אנו, וקבל מהפעניקית אנך (אנכי) אנחן (אנחנו) וכן יש להעברי שני ציונים לבני בנים: נכד ולשון ארמית*), בן בן נמצא עוד במצבות הפעניקים (לידון [1])

מצינו בעברית השם אשת גם בלתי נסמך (תהלים נ"ח ט' ואחרים) והיא שאצל הפעניקים נמצא תמיד א ש ת ת' א ש ה.

אם קבלו אבותינו שמות החדשים מבבל לדחז"ל, קבלו שם החודש בול (מ"א ו') מן הפעניקי בל (כתובת לידון הנ"ל).

כל שמות המקומות במקרא המורכבים עם בעל הם מהפעניקים הכנענים יושבי הארץ מלפנים, כמו שנמצא עוד במצבותיהם השמות: בלחמן, בלכש, בעל צר, בעל חמן, בעל שמם, וכו'. ושם המקום פניאל (בראשית ל"ב) דומה לשם פן בעל להפעניקים הנמצא חרות על מצבה בקארתגה.

הוראת "בעלי שכם" (שופטים ט') במובן Bürger נמצא לרוב על מצבות הפעניקים:

גזר בעברית (ישעיה ט' י"ט) הוא גזל (ש"ב כ"ג כ"א) בפעניקית.

גל (שה"ש ד' י"ב) נמצא במצבות הפעניקים עם מים כזה: גל מם.

שם המספר חמש הוא בפעניקית חשם (לד' הסופר Burgade) ובנה על הכתוב "ובני דן חשים" (בראשית מ"ו כ"ג) רבו הדרושים בדחז"ל (בבא בתרא קמ"ג ב' ות"י שם) ובאמת נמצא בספר היובלים (מ"ד ל') כתוב: "בני דן חשים שמון אשור ישק שלוה ששה" (ר"ל ששה עם האב כדרכו שם) — ומי יודע אם לא היה כתוב באיזה נוסח ישן בתורה "ובני דן שמון אשור ישק שלמה חשם (ר"ל חמשה ע"ד שגנון ספר היובלים בסוף כל אחד מהכתובים ההם (רק אח"כ מפני שהיו עודפים על המספר שבעים נפש שירדו מצרימה (שע"כ הוסיף בספר היובלים שם בכתוב שלאחריו לאמר: וימותו במצרים בשנת בואם שמה ויותר לדן חשים לבדו") נשמטו לגמרי בהעתקה אחרת, ונשאר רק חשים לבדו בכתוב —.

החכם לעווי הנ"ל העיר כי בכתבת Tugga עפ"י געזעניוס נמצא יר תחת יער בעברית, ונראה מזה שגם העברים הקדמונים כתבו יר בהשמטת העי"ן כנ"ל, וע"כ מצינו העי"ן במלת מיער (תהלים פ' י"ד) תלויה כאלו כתוספה בזמן מאוחר.

מבארי המקרא לא הבינו המשקל "מימים" (שממנו הנסמך "מימי") ת' מים הרגיל לבא תמיד ברבוי, ובאמת בפעניקית השם מם מורה מים בל"י, וממנו "מימים" ברבים.

---

*) הקדומה, לפי השערה, אף אם לא נמצא בספרי הארמים שבאו לידינו, ודומה לו המלה נגד בכותים המורה ענין משפחה וקורבה.

רבים משמות הפעניקים מורכבים עם שמות אלהיהם, ויש להרכבה כזאת תמיד דמיון מה בספרי קדשנו בשנוי חול לקודש ד"מ : אביבעל במקרא אביה או אביהו (וכן נמצא אצלם אביטב׳ אבנבעל— שהוא אולי כמו "אבן ישראל„ שר"ל גדול וחשוב — אבמלך־ מלך אלהם הוא לרוב האליל מולך כידוע — ובמקרא אביטוב אבימלך אבימאל וכו׳) אדנבעל במקרא אדוניהו, וכן הרכבות רבות עם עבד הנ"ל ד"מ עבד אסר (האליל Osiris) דומהם במקרא עובדיה, וכן בעלעזר ע"ד עזריה, בעלפעל ע"ד עובדיה. בעלשמע ע"ד שמעיה, בעלשמר ע"ד שמריה, בעלשפט ע"ד יהושפט, ברכבעל ע"ד ברכיה, הללבעל ע"ד ירבעל, חנבעל ע"ד חנניה או יוחנן וכו׳. וכן הרכבות רבות עם שם האליל אשמן (אולי רומז עליו ישעיה כ"ט י׳) ד"מ אשמנאדן ע"ד אדוניהו הנ"ל. וכן עם בן (ע"ד בן-אוני בן-ימין): בנאר (בן-אור) בנחדש (בן-חודש) בנת (בן-נית היא האלילה Nith) וכו׳ .

החכם געזעניוס בהקדמת אוצר מלין שלו מעיר עה"כ "הבעלים והחמנים אשר למעלה מעליהם„ (דה"ב ל"ד ד׳) כי טיב שחמנים ההם נדע עפ"י מצבת תדמור היא פלמירא וז"ל :

חמנא דנה ועלתה דנה
עבדו וקרבו לשמש.

כי החמנים היו פסילי עבודת השמש .

ב.

סנחוניתון (שם־חוני) וספריו .

שם הסופר הקדמוני שנחוניתון נזכר בראשונה אצל הפילוסוף הפעניקי פורפיריוס אשר חי במאה השלישית למספרם. (ועוד לפניו הזכירהו הסופר אטהענעס בספרו השלישי ביחד עם מוכוס שנזכיר להלן) ואחריו בשמו אצל אבי הכנסיה הנוצרית איזיביוס אשר חי במאה הרביעית למספרם, והעידו גם שניהם כי כתב תרגום היוני ע"י המדקדק פילון [1] מעיר גבל היא ביבלוס מן תשעת ספרי דברי הימים לכנענים בכתב ולשון פעניקית מאת סופר המלך שנחוניתון הכהן (ואחריהם הזכירוהו גם טהעאדור מאלכסנדריא וקירללעם בספרו השני נגד קיסר יוליען וגם Suidas מזכיר ספר שנחוניתון על מעשה בראשית עם שני ספרים אחרים ממנו על טיב מערקור ועל החכמה האלהית במצרים) והביאו מקצת תכנם, והאחרון הוא איזיביוס הכביר להביא (בספרו הנקרא de praep. evang. 1. 6 & 10) מקצת הקדמת פילון המעתיק וקצת פרקיו (הייני הספר הראשון כלו ומן

---

[1]) פילון זה איננו פילון היהודי הפילוסוף ידידיה מאלכסנדריא, אבן חיו גם שניהם בדור אחד .

הספר השני בנוגע לעיר הכתבים) ככתבם וכלשונם בתרגום היוני,
והתולדות האלה נדפסו בלונדון בשנת 1720 עם הערות מאת החכם
Cumberland ואח"כ אשכנזית בשנת 1755 ע"י החכם קאטטעל,
ועוד הדפסות אחרות אחריהם, והצרפתי Court de Gebelin בספרו
Monde primitif ביאר עפ"י דרכו כוונת הפרשיות האלה בנוגע
למאמרי התורה מערקור והערקלוס, כאשר נדבר מזה להלן. אבל הספרים
ההם במילואם ובשלמותם אבדו מתוך הקהל ואינם. והנה זה מקרוב
בשנת 1836 יצא לאור בדפוס ע"י החכם Dr G. F. Grotenfeld
כל תשעת ספרי שנחוניתון בתרגום היוני מאת פילון הנ"ל אשר נמצא בב"י
בבית הנזירים אשל Oporto המכונה Sta. Maria de Marinhao
ועשה לו העתקה רומית ושם הספר :

Sanchuniathois historiarum Phöniniae libri novem graece versi a Philone Byblio. המציאה הזאת השבה מלחמת
קופרים בזמן ההוא, כי אז יצאו מערערים ומפקפקים להטיל ספק באמתת
הספרים האלה, ואחרים עמדו לימינם והצדיקו את המוציא לאור, ונפלגו
חקרי לב חכמי קדמוניות בדבר, אלה מזה להימין ואלה מזה להשמאיל,
ואף אחרי שנודע כי מקום מציאות הנ"י היה כזב, לא חדלו חכמי הדור
ליחס השקר הזה מפני דרכי שלום אל איזו קבה אחרת ולהאמין באמתת
הנ"י כי הוא זה אשר העתיק פילון מספרי שנחוניתון. סוף דבר הצדק
עם המוציא לאור ההוא, כי המשפט לכל קורא בצדק ובאזנים קשובות
ופקוחות לשפוט מתוך תוכן ענין הספר בעצמו, ולהתבונן מחומרו וצורתו
בלשון ובספור, ולדעת אם מקורו כאמן או היה בכזב בלדתו הפעניקיי
או היוני או האשכנזי (הפרשיות הנזכרות אצל איזיביוס הנ"ל מסכימות
אל נכון עם הנ"י גראטענפעלד) וגם אנכי נותן את הספר הזה לעיני
הקורא העברי, אשר כבר קרא והבין בספרי מעשה בראשית עם מאמרי
היליגה להעמים הקדמונים שהזכרנו והראינו לדעת במצוא הכוכבי, למען
ישפוט שפוט גם הוא, למען ידמה ישוה ויערך מאמרי הספרים האלה
עם הדומה להם בספרי ובסיפורי קדמוני עמים אחרים ועם תורתנו
הקדושה כי גם לו עינים לראות ולב להבין, ובכל האופנים ימצא עונג
רב ותועלת גדולה בספר הזה שמדובר בו הרבה גם מקורות אבותינו,
ותולדות נכבדות ומציאות יקרות יכול הקורא העברי להוציא מספרים כאלה.

עת חיי שנחוניתון לא נודע בבירור גמור, י"א שחי ביומי משה לפני
מלחמת טרויה, וי"א שחי ביומי שמירמות הנ"ל מלכת נינוה, ולד"ק חי
ביומי השופט גדעון הוא ירבעל הנזכר בספרו בשם ירמבעל (ואשר יחס
לו איזיביוס כתר הכהונה, טעה במלאו אצלו התואר כהן המורה כמו
במקרא ובני דוד כהנים וכן כהן און ומדין שהנ"ל נשיא שר ושופט
והוא השבהו למשרת בהיכל האלהים) ולד"א חי בשנת 1250 [2]) לפני

[2]) ועוד הרבה לפניו קודם מלחמת טרויה חי פילוסוף אחר בין הפעניקים ושמו

לפני משפרס, אכן החכם גראטענפעלד הנ"ל מאחר עת חייו עד המאה השבית לפני מספר הנוצרים, מפני שבעודנו נער ראה מלוך נבוכדנצר מלך בבל על העיר צור, כמסופר בספר השני פרשה ע"ו, והמלוך ההוא ידענו שהיה בשנת 584 לפני מספר הנוצרים ; אכן אשכנזי אחד בספרו Die Philosophie der Religion בשנת 1784 אומר בזה"ל : הסופר היותר קדמוני בתבל היה משה, והסופר הקדמוני אשר בא אחריו בקדימות המעלה והזמן היה סנחוניתון מכנען, אשר חי שלש מאות שנה אחרי משה, וכתב בין יתר ספריו גם ספר דברי הימים לבני ישראל, כאשר העידו ע"ז פורפיריוס ואיזיביוס כי ספרי סנחוניתון על היהודים מסכימים עם ספרי קדשנו — ככה רבו מארבה דרישות וחקירות החכמים על אודות הסופר הכנעני הזה (עיין הערדער בספרו Aelteste Urkunde u. s. w. שמראה אל Bibl. gr. מן Fabricius למען דעת רוב הספרים אשר נכתבו ונתחברו מחוקרי דור דור על אודות סנחוניתון) והספרי לא ידע מאומה מכ"ז — ? ובספרותנו לא יהיה מקום לכ"ז — ? —

סנחוניתון נולד בעיר בארות היא Beryt, ומכונה בעבור זה Sanchoniatho Berytius וכתב ספריו בתשעה חלקים על מעשה האלהים ועל ימי בראשית ארצו ועמו, אשר שאב ממקור המסורות של ירמבעל כהן לאל יהוה, ועוד אסף וקבץ רוב כתבי היכלים ומקדשים, וביחד כתבו לו מלפוכות מסורות אמון (Amonische Nachrichten) מפניניות מקדשי האלהים. ואז ומקר מכתבי שת הוא Thaaut, והקדיש ספריו אל אביבעל מלך כנען בעיר בארות. —

שם אביו היה לדעת גראטענפעלד ועפ"י הכ"י שלו הנ"ל הגבור Kusabas מעיר גבל כמדובר מגבורותיו בספר הרביעי פרשה תשיעית ובספר השני פרשה שבית, ושם אבי אביו היה Okalothon הנזכר בספר הרביעי פרשה תשיעית, ושם אבי אמו קִדְמוֹן מנבות הנזכר בספר השני פרשה חמש עשרה ובספר השני פרשה שבית.

ואלה דברי המתרגם פילון בהקדמתו : חייב כל איש ואיש לדעת מעשה האבות ועלילותיהם, למען יקח מוסר השכל ומשפט לדק ומישרים מכל הנעשה לפניו תחת השמש ; לכן התאוה גם אַבְדִגִילְבְּגָה מלך גבל תאוה לדעת מעשה האלהים *) וקורות דברי הימים לבני אדם, אבל יודעי בינה נעתים בקורות מתים ומלבד אך מעטים המה, ויודע מעשה האלהים אין גם אחד. על כן לוה המלך ההוא להביא לפניו כל הספרים העתיקים זכרונות דברי הימים, ויפקד על סופרו סנחוניתון להגות בספרים ההם, לזרות ולהבר הבר מן התבן, להוציא יקר מזולל ולכתוב

משום או שבים או אזבום הנ"ל והיה פילוסוף מפורסם על פי עדות הפילוסוף הסטואיקי פוזידון.

*) הסופר Damascius מספר מביעות פילוסופים קדמונים בין הסטואיקים על ילידת העולם דברים ורעיונים המסכימים עם דברי סנחוניתון.

אותו על ספר. וסנכוניתון היה איש חכם ונבון-דבר בכל חכמה ומדע וידיו רב לו במחקרי ראשית ימות עולם ובמספרי שנות דור ודור, ויקם וידרש בכל מאמצי כוחו את הספרים אשר כתב Thaautos בידעו כי החכם האלהיי הזה היה הראשון על הארץ אשר המציא כתב אותיות האלפא ביתא, והוא החל לכתוב זכרונות דברי הימים על ספר · ויעש סנכוניתון את ספרי החכם ההוא ליסוד מוסד לכל ספריו. ושם Thaautos אצל המצרים הוא Thoyth, ואצל האלכסנדרונים Thoth, והיונים יקראו לו הרמון הוא Hermes. ויואל סנכוניתון לקרא ולדרש עוד בספרי הקודש אשר הוציא מחביון היכלי האלהים, אשר נכתבו בלשון חתומה וסתומה לרוב אדם, הוא לשון הָאֱמוּנִים, וייעף וייגע לחקור כל דבר עד תכליתו, לברר וללבן חרלן הקורות והעלילות מכל זג הסיפורים והשיחות (אשר התהלכו אחרי כן בארץ ובאו אל היונים). ואנכי המעתיק היוני, בעמלי להבין על בוריו תוכן ספרי עמי ומולדתי, הרחקתי מנגד עיני כל שיחות היונים ורמזיהם, אשר סופריהם היו גסי רוח לגנב את כל הכתוב בספרי היונים ולבזות כל הבא מארץ אחרת, וביותר הנובע מארץ הקדם, ויחפאו על קדמוניות הפעניקים דברים אשר לא כן, בשנת השנאה הנושכת אשר בין אסיא ובין ארצות היונים. ולמען הודיע האמת והאמונה גם להיונים, גמרתי בדעתי לתרגם יונית ספרי בן-עמי סנכוניתון והנני להעיר את אזן הקורא על דרך הפעניקים לתת כבוד אלהים אל אנשי חיל בעלי המלאות יקרות לבני אדם ולכנות בשם מלכיהם ושריהם כמה יסודות ראשיים בתולדה וכוחות עיקריות בטבע, ויתנו ד"מ אל השמש הירח והכוכבים והיסודות ארבעתם ודומיהם שמות אנשים, ובאופן הזה דמו הכורה ליולדה והיולד ללורתו, אלה מזה אנשים בני תמותה בשמות אלהים. ואלה מזה אלהי עולם בשמות אנשים —.

ואנכי המעתיק העברי חלקתי תשעת ספרי סנכוניתון בשני חלקים: החלק הראשון יכיל שני הספרים הראשונים המדברים על מעשה בראשית ועל מעשה אלהים, והחלק השני יכיל שבעת הספרים הנשארים המדברים על קורות מלכי הארץ ומלחמותיהם. קבות המפלגה הזאת אללי שתים: בראשונה חפלי להבדיל בין מעשה אלהים הכוללים מקחרים קדמונים העומדים ברומו של עולם, ובין מעשה אנוש ותחבולותיו המספרים קורות מלכי כנען ומלחמותיהם עם יתר גויי הארץ. ובשנית כבר הזכרתי כי שני הספרים הראשונים מלאים רבם ככלם מעתקים אצל חכמים קדמונים, מאושרים ומקוימים בעדות חכמי אמת, וכמעט אין בהם השם זיוף וחשד התלות באילן גדול; לא כן בשבעת הספרים האחרים דהיינו שמא חלו בהם ידי מאוחרים וחשדינן בהם איזה זיוף או לכל הפחות איזו הוספה וגרעון, מאחר שנשמע כבר מערערין על אמתתו כנ"ל, אם אמנם כבר אמרתי כי אך להקורא, באיזו לשון שיהיה, המשפט על אמונת אומן הענין המשולש בכתובים: ספר סופר וספור —.

וכן התוו דברי מבוא הספרים, אשר הארכתי למעניתם, למען הביא את הקורא העברי בפרוזדור המסתרים הקדמונים, בטרם יכנס לטרקלין קדמוניות הפעניקים המתדמים ומשתווים הרבה לספרי קדשנו. — ועוד לנו בענינים כאלה וכאלה דברים טובים ועתיקים, ערוכים ושמורים לזמן ומקום אחר, אם יגזור ה' לחיים.

הכו"ח פה ד א ל י נ א בחג החשמונאים הוא חג הנרות.
בשנת כח מעשיו הגיד י' לעמו לפ"ק

שלמה ראבין
המכונה
Dr. S. Rubin

מעשה בראשית

חלק ראשון

הכולל שני ספרי סַנְחוֹנְיָתוֹן *) הראשונים המדברים על מעשה בראשית ומעשה אלהים.

ספר ראשון

פרשה א.

בראשית היה בהו עכור ואפול ורוח כהה מרחף על פני תהום רבה הוא בהו 2). הבהו ההוא היה אי־תכלית במקום ואין־קץ בזמן. והנה הרוח ההוא

*) לדעת החכם Hug בספרו על המיטהאלאגיע מורכב השם הזה מן: זקן־בהני־אדון ע"ש לד 9.

1) בפעניקית Baau ורצונו הרוח קול־פי־יה מרחף בתשוקת היחוד והזיווג על תכבת הבהו, בסוד הכתוב במעשה בראשית תורתנו שהזכרנו במבוא גם בשם רש"י ע"ש. ולדעת החכם הערדער בספרו: Aelteste Urkunde der Menschheit נמצא הסוד הזה בצירה קדמוניה ע"י אהבת איש לאשה וחשק זכר לנקבה גם במסתרי המצרים בשמות Phthas עם Neitha או Osiris עם Jsis ובנם Orus או Jao עם Jo או Dsom עם Dso וכו'. ומצינו במסתרי מעשה בראשית לכל העמים הסוד הזה של זכר ונקבה בתולדת הבריאה והיצירה בסיפורי "גן העדן„ כי גן מורה בכל הלשונות בשמי קנין גם על האשה והנוקבא בסוד יבא דודי לגנו ("אשר בתוך הגן אשר בתוך האשה גן נעול אחותי כלה„ עבודת הקודש ח"ר פרק עשירי) וכן עדן ונל' אחרי בלותי היתה לי עדנה, ומובן הסוד בצירוף נטיעת עץ הדעת מלשון והאדם ידע ("וזאת הידיעה כנוי למשגל ובעבור עץ הדעת נקרא כן גם הנער כאשר ידע טוב ורע יחל לתאוות המשגל„ הרלב"ג שם) ומרומז על ברית המעור אצל המקובלים נגד ברית הלשון והוא יחוד דזיווגא. וקראו אל סוד ההולדה בשם

נמלא אהבה משתוקקת אל מקורה הראשון. ויהי שם היחוד הזה חשק. זאת

אם התולדה„ או "האם הגדולה„ ד"מ אלהת התולדה ז ב ל ה הנ"ל נקראת ברומי: Magna Mater, והאלהה העליונה בין מקדישי בודעה הנ"ל בצפון הודו שמה: Maha Mai שר"ל ג"כ: האם הגדולה, וכן בדרום אמעריקה בארץ פערו נקראת: Mama Kocha שר"ל, כמו בלשונות הסלאווים, האם האהובה, ואצל ההודיים היו שבע אמות בלשונם: Sapta madara פרי בטן האם הגדולה: פרה־שקתי, ואולי רומז ע"ז גם בספר היצירה בשמות אמות ע"ש. וכבר המשילו ההודיים כל הויות כל יצירה וכל בריאה לתולדות זיווג שתי הספירות דוכרא ונוקבא. על כן יאמרו מובלי הודו כי ב ר מ ה, אשר היה אלהם הבורא הראשון ברא והוציא ההויה מאין אל יש בעבור היותו אנדרוגינוס (ע"ד שאמר הגאון יעב"ץ בספרו לילים ופרחים: שנים בגי' אנדרוגינוס ובגי' זכר ונקבה וע"כ הוא ברבוי הזוגיי) זכר ונקבה כאחד והוא הזדווג א"ע ונתעבר מעצמו, ודומה אל מה שאמר בספר דה"י למלכי צרפת ומלכי בית אוסטרייך מר' יוסף הכהן ז"ל: כשברא הקב"ה שמים וארץ התעבר העולם וילד אדה"ר. ועל כזה רומז במ"ר פ' י"ד ע"פ וייצר ה' אלהים עפר מן האדמה רב הונא אמר עפר זכר אדמה נקבה היוצר הזה מביא עפר זכר ואדמה נקבה וכו'. ואמר המקובל ר' חיים ויטאל הנ"ל בס' ליקוטי תורה ס' בראשית כי ראשית רומז לאבא ואלהים היא אמא את השמים ואת הארץ זכר ונקבה דבריאה וכו'. ותפשו חכמי הסוד כל הטבע כלו בזיווג זכר ונקבה כמ"ש ב"ב ע"ד כל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר ונקבה בראם, והעיר החכם רל"ה קאלינעלינבוגין בספרו נתיבות עולם על הירושלמי פ' הרואה המים העליונים זכרים והתחתונים נקבות מה טעם תפתח ארץ כנקבה הזאת שהיא פותחת לפני הזכר ויפרו ישע זו פריה ורביה, ועל בכורות נ"ה א' זכרותא דירדן זכרותא דפרת וכו' ועל תוספת מנחות ריש דף ע"א וכו'. וע"ז רומז המדרש ב"ר ס"ח וי"ר ג' במ"ר ג' לכמה ימים ברא הקב"ה את עולמו וכו' ומאותה שעה ועד עכשיו הקב"ה יושב ומזווג זיווגים ומודע הגדולות והנפלאות שגלה לנו החכם לינעע בענין הזדווגות הצמחים זכר ונקבה, ונראה כי קדמוני חז"ל הרגישו כבר בזה, שכן נמצא במ"ר פ' מ"א ע"פ ויגע ה' וגו' מה תמרה וארז יש להן תאוה וכו' כיון שהרכיבו אותה עשתה פירות וכו', וכן בשבת כ"ז ב' נמצא שגם בארז יש זכר ונקבה, ובפירוש איתא בזוהר ויחי דף רל"ח ע"א ז"ל: עץ פרי דא נוקבא עושה פרי זכר, וע"פ עץ פרי עושה פרי אומר כגוונא זכר ונוקבא, וע"ע ברמב"ן ע"פ ועוף יעופף ובזוהר ויצא קנ"ז ובזוהר לך לך פ"ב. ע"כ היה ברית המעור קדוש כמעט לכל העמים הקדמונים בסמלים וצלמים שונים ומשונים, הוא הדבר אשר הזכרנו שמאחר שהיצירה מכח אל הפועל בכל מערכות הטבע היא תמיד ע"י הזדווגות שנים שנים איש ואשתו כנ"ל, ע"כ יחסו בעלי הדמיון והסוד גם לתולדות הבריאה כלה וגם לתולדות רוחניות זיווגי זכר ונקבה, ונמצא בכל מעשה אלהים למשפחותיהם בכל העמים תמיד זוג זוג, ונתפשט המאמר הזה בסודות העיבור והזיווג בין המקובלים והגנוסטיקים ביחוד בשיטת חזקיא (עפ"י העתקת הרנ"ק ז"ל במורה"ז) שהספירות אצלם תמיד זו"נ, חוץ מן העומק אין חקר„ שקראוהו בלתי מזדווג, וקצתם נתנו גם לו בת זוג שהיא השכלתו בשם דממה, וכנה בת זוגו של "הרוח הקדמוני„ היא "אמונה„ — וכן כנו המיצעריים את אלהי עליון שלהם בשם "אב הרחמים„ (Mar - Fosion) ונתנו לו בת זוגו בשם "תפארת נוגה„ - Khaube) Kathoum), וכנה מזדווג השכל עם החיות, אדם קדמון עם הכנסת השמימית וכו' וכו' ע"ש, וכן להאלבבנדריים היה האדם השכלי הוא האדם הקדמון זכר ונקבה, ואלהם המאור הוא אב היצירה והחכמה היא האם. וגם בעלי השכל דבקו ברמז המשל הזה ע"ד שביארו הפילוסופים על איש ואשה במעשה בראשית שהיא משל החומר

ראשית בריאת כל היקום. יצורי היקום טרם לא ידעו מאומה כי נבראו . ומן יחוד הרוח עם הבהו נולד מוט 2) יבקרבי הָזֶה ישכב כל זרע הבריאה ויצירת התבל כמו זרע האפרוח בתוך הביצה.

פרשה ב.

בראשית היו ברואי חיים בלי הרגשה, אחריהם היו יצורי בינה ושמם צְפִי־שְׁמַיִם בת"י Zophasemin (ר"ל הרואים את השמים) ותבניתם כדמות ביצה3).

והשכלה ר"ל התפשטות והשכלה בלשון שפינוזה , וההשכלה תולד תמיד לפי לשון הר"מ מיימן בגבעת המורה, מן השני שני הסבות היינו כח המקבל וכח המשפיע ויולידו תולדות השכליות. וכן אצל המקובלים בקבלת הספירות כאו"א תמיד משפיע ומקבל כדמות אנדרוגינוס (לשון המייש עה"ק מערכת האלהות) וכלל בעל הספר הזה כ"ז באמרו שם פרק שני: "ודע כי עקר הפועלים הם הד"ו פרצופים ואלה הם שדים ורחם אב ואם איש ואשה אדם וחוה חתן וכלה מלך ומלכה הוא והיא„ וזהו כוונת כל הגדות בסיפורי נאפופים ובעיות זנונים בין בני האלהים ובין בנות האלהים או בנות האדם הנזכרים בספרי הקדמונים ואשר ילדי הדורות האחרונים מן לוליאן ואילך צחקו ולעגו עליהם מפני שלא הבינו תכנם הפנימי וראה עוד על הענין הזה שיחה ארוכה ונאמנה בספר "ויכוח על האהבה„ מהפילוסוף דון יהודה אברבנאל ז"ל חלק שני שם ובהערותי ע"ז בהמגיד ·

²) בפעניקית Mot ואצל המצרים Mout , ור"ל לד"ק לאלוהית כהה , ולד"א חומר טבעי נרקב הוא שהחומר הארצי הקדמון המכונה אצל היונים חומר היולי , ועיין לעיל במבוא אודות השם הזה. ורואה אני שכמו לקבלתנו שם אל המהולל מאד נקרא בכמה תוארים, כן קרה להיולי הזה שרבו תואריו לקבלותנו מהותו האמיתי שהנה במ"ש משה אדוננו קראו בשם תוהו ובוהו שהם שמות נרדפים ושניהם על היולי , וכן קראו איפילודום, ולדעת אחרים גם תהום ומים מורים עליו, וכן המצריים היו קוראים אותו בשם מים, ואין לתמוה אם כל אלו שמותיו, שאצל הפילוסופי' הקדמונים נמצאו לו יותר מעשרים שמות וכל אחד מורה על איזה ענין בפני עצמו. שהנה פיתאגורס קראו זוג ונפרד, להורות על קבלות מהותו וגבולו , ואפלטון ג"כ לקצה זו יקראהו פעם בשם גדול וקטן כמ"ש בס' טימיאוס, וכ"כ אריסטו בא' לשמע טי' פ' , ולפעמים יקראהו באותו ספר מקום , לא שהוא מקום לגשמים אלא לצורות החמריות , ואולם בס' סופיסטא. קראו בלתי נמצא לפי שאינו נמצא בפועל ונעדר מצורה, ולפעמים יקראהו מכיל הכל, ואריסטוט' קוראו אם ונקבה בא' לשמע טי' פ"א, ולפעמי' מינקת ובג' לשמע טי' נ"ו קראו כללות הזרעים, ובי"ב למ"ש טי' כ' אמר שאנכסגורס קראו תוהו, ובא' לס' הויה קראו קוג וכו', ובד' לשמע טי' פ"ג כתב אריסטוט' שאיפידוקלוס קראו רק שמוכן להיות כל דבר. ובז' למ"ש טי' ס' קראו יסוד, ולפעמים יקרא בב"ת , ובא' לשמע טי' נ"ו קראו אינגעי, לא שהוא (לא-כל"ל-) ימצאו הקצוות אלא שנרחק בשוה מהקצוות ונעדר מהם והוא בכח שוה לקבל כל א' וא' מהם זה אחר זה והוא אינו לא נמצא ולא בלתי נמצא, ואולם בד' לשמע נ"ע יקראהו רקות ומשותף וכו' , ונקרא ג"כ בב"ת ובתחיות ויער ובכמה שמות אלה האזן לשמעם„ (הר' יש"ר מקנדיא בספרו נובלות חכמה דף ס"ב) . ולפי כלם היה ההיולי הזה לח ומימיי , רוסם הנאמר לד"ק גם בלשון, ד"ע השם מ ב ר בעברית למים ולהולדה, בשם Schöpfung בלא"א גוזרים קצת לא מן schaffen כי אם מן Schöpfen מהוראת ש א ב ודלה מים.

³) מקור בילת התבל דברנו לעיל במבוא ע"ש .

אחר כן המליט מוט שמש וירח עם כוכבים גדולים וקטנים. ויהי אור ברוח ויפח אש על הים ועל היבשה ויהי סערות ועננים וגשם מטרות עוז. ויפח האש ויעתק את כל היצורים האלה ממקומם ויפגעו איש באחיו ברוח השמים. ויהי קולות וברקים ולקול הרעם בגלגל הקיצו יצורי בינה ההם מתרדמתם ובהמון שאונם התעוררו איש ואשתו וישרצו על הארץ ובימים.

כל הדברים האלה חרותים בתולדת התבל ובשאר הספרים אשר כתב שֵׁת (4 Taautos) והוא קבל אותם באותות ובמופתים אשר רוחו ראה ומצא ובאר לנו. ומן הרוח נולדו ארבעה אחים ממרים ורשעים נמהרים ופוחזים. ויגדלו ויעשו ביניהם מלחמה ארוכה ונוראה עד אשר דמו להאביד ולהשמיד את כל היקום. ויקם אביהם ויחלק להם את הארץ. אל עֲרָב (Orbios) נתן את התימן. אל צָפוֹן (Typhon) נתן את הצפון. אל קֶדֶם (Kadmos) נתן את המזרח. ואל רוּחַ־יָם (בת"י Rhachimos) נתן את המערב. אבל לא חדלו להלחם איש באחיו ויבא איש בגבול רעהו יערב בצפון וצפון בערב. ויקחו להם נשים רבות וילדו בנים רבים ואדירים המה הרוחות.

פרשה ג.

ויהיו בני הרוח קול־פִּי־יָה 5) ואשתו בָּהוּת היא בהו (המורה לילה בלשון הפעניקים) זְמָן (בת"י Aeon) וּבְכוֹר (בת"י Protogones 6) בני תמותה וזמן אכל

---

4) על אבני העמודים (ולד"ק מורה השם Thaut עמוד בלשון מצרית). ויש מרבים ומספר מפקד ספרי החכם האלהיי הזה עד 36525 ספרים.

5) בתי' Kolpias פר"ל: Hauch des Mundes Gottes ורומז עה"כ "קול ה' אלהים מתהלך בגן לרוח היום".

6) לד"ק שני שמות האלה גם יחד הם לאישים יחידים ור"ל: הזמן (Aeon) או "העולם (Ulemos) היה בכור (Protogones) של הרוח והבהו, והפעניקים קראו להזמן גם ישראל פר"ל: פר-אל הוא אלהי האלהים כי הם מעלים הזמן על כל אלהים ומכנים אותו גם "בעל אלדא" פר"ל מושל על כח העת, שכן מצינו אצל כל העמים שנתנו כבוד אלהים על מושג העת, וכבר אמר גאליגום (מוזכר בס' המורה ע"ג לראשון ובחיבות עולם ע"ז) "הזמן ענין אלהיי לא יושג" ובדורותינו הרבו הפילוסופים מן קאנט ואילך להתפלסף במהותו, והמליץ Jean Paul בספרו die Nacht gesellschaft מצא רמז הזמן האלהיי בכתוב ישעיהו "שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף" בהעתיקו בס: Der Engel der Zeit fliegt mit sechs Flügeln, zwei decken ihren Ursprung, zwei decken ihren Ausgang und auf zweien rauscht sie dahin. ובקוד הזמן עבדו היהודיים את Kolos הבולע אלהים אחרים, המצרים עבדו אלהי העת בשם כון (Kon) או כִּיֻּן (עמוס ה' כ"ו לדעת הראב"ע שם) והפרסים מכנים עלת העלות בתוארי "זמן בלי מצרים" (Zervane-Akerene) "עת בלי ראשית" — "כלא נצחים" והוא אלים כענין האין-סוף אצל המקובלים, היונים קראו לאלהי הזמן שבתאי הוא קרונוס, והרומים בשם "קוטר" (Saturnus) ע"ש שקוטר ובונה משבית ומוליד:

הַזְּמָן יוֹצֵר כֹּל וּמְכַלֶּה כֹּל   לַזְּמָן כֹּל וְלַכֹּל זְמָן.

מפרי העצים. המה החלו לקרא בשם צמחי האדמה ולעשותם אלהים ויקריבו להם זבחים ונסכים. ובניהם היו המין (בת"י Genos) והאיכות (בת"י Genea וישבו בארץ כנען. ויהי רעב בארץ ויפרשו את כפיהם אל השמש כי אותו לבדו חשבו לאדון השמים על כן קראו לו בעל־שמים (בת"י Beelsamin) (בעל שמים [7]). ויהיו בני זמן ובכור מתים מחלד אור (בת"י Phos) אש (בת"י Pyr ולהב (בת"י Phlox); אלה מצאו, בגרם גזרי עצים איש באחיו בחזקה, את האש. וילדו גם הם בנים גדולים וחזקים כמהם ויקראו בשמותיהם את ההרים אשר משלו בהם. ויקראו שמות הרי קסיוס: לבנון, מול־הלבנון וברת (בת"י Brathy). אלה באו אל נשים זונות ותלדנה להם שלשה בנים את מי־מרום (בת"י Memrum השוה יהושע י"א ה' ישם מקום) את עזוז (בת"י S Usoos ואת רום שמים (בת"י Hypsuranios). הוא ישב בעיר צור והיה אבי עושה אוהלים מקנה וסוף יערות (ישעיה י"ט ז' ושד"ל Papyri לד' בוקסטירף) אבל היה שונא לאחיו עזוז אבי עושה כתנות עור מהיות הארץ אשר מצא. ויהי בהיות רעם וברק נורא מאד ביער אצל צור והעצים התלקחו בשלהבתיה ויבחר לו עזוז אחד העצים ויקצץ את ענפיו וירהיב עוז בנפשו לרדת עליו הימה בפעם ראשונה. וגם הקדיש שני צורי סלעים אל האש ואל הרוח ויקרא להם בשם אלהים ויזבח להם מן החיות אשר צד בשדה. ויהי במותם ויקדישו להם הנותרים בחיים גזעי עצים והלמיש צורים ויעשו להם חגים מימים ימימה.

פרשה ד.

ימים רבים אחרי כן היו מיוצאי ירך רום־שמים ציד (בת"י Agreus) ודיג (בת"י Halieus) אבות כל צידי דגים וציד כל חיה ועוף. מהם יצאו שני אחים ובכורם אור־פעל (בת"י Urpoal) אבי כל חורש ולוטש כלי נחשת וברזל. ושם אחיו פרז (בת"י Chrysor הוא Hephästos אצל היונים) והוא מצא את דבור האדם את נחש הקסמים את האור־כל (Orakel) ואת קנה ציד הדגים ואת הדוברות (מ"א ה' כ"ג והם רפסודות דה"ב ב' ט"ו) והוא החל לרדת הימה באניה. על כן קדוש יאמר לו אחרי מותו ויקראו לו מטיב לרבים. ועל יתר אחיו יאמר כי היו ראשונים לבנות חומות מלבנים. לדור־אלהים ההוא יחשבו גם שני האחים אשר שם האחד אמן (בת"י Technitos) ושם השני אדם מן האדמה (בת"י Autochthon). אלה הטיבו יותר המלאכה ההיא בתתם קש בחומר הלבנים וכיבוש אותם לחום השמש וגם המציאו בנין הגגות. אחריהם באו אחרים בשמותם איש־שדה (בת"י Agros) ואיש מחרשת (בת"י Agrueros)). ולו הקימו הכנענים אבן משכית והקדישו לו היכל עומד על אופנים ואנשי גבל קראו לו האל הגדול מכל אלהים. והם היו הראשונים להקיף בתיהם בחצרות ובגדרות ויבנו תחתיהם מרתפים. מהם התילדו הצידים ויושבי השדה הנקראים גם בשם

[7]) וכן מכונה אלה הגאליים הקדמונים Belisame והוא בֵּל אלה האשורים, בעלי אלה היהודים, וכל בעל במקרא ובהרכבת ערי ארץ כנען כמו בעל גד בעל חמון בעל מעון וכו', וכלם ע"ד שמות הערים בית שמש עיר החרס וכו'.

[8]) ונמצא כפר עזיז במשנה כלאים פ"ו שהיה סמוך לאדום (כתובות פ"ה).

נוסעי בעדר (Aleten) והרפאים. ואחריהם היו אָמוּן (בת"י Amynos) וּמָג (בת"י Magos) אבות כל יושבי אוהל ומקנה אשר הורו לשבת בכפרים ולרעות עדרים. ובדור אחריהם היו מִישׁוֹר (בת"י Misor) וְצֶדֶק (בת"י Sydik) אבות אוכלי מלח בלחמם. מירך מִישׁוֹר יצא שֵׁת הוא Taautos) אשר מצא את כתב האותיות ומירך צֶדֶק יצאו הַכַּבִּירִים (בת"י Kabiren או Dioskuran). המה החלו לרדת על הים באניות גדולות ויוצאי ירכם החלו לדעת רפאות תעלה בעשבי רפואה וקסמים מועילים לנשיכת! חיתו טרף.

אמר המעתיק העברי:

עד כה מספר סנכוניתון מעשי בני האלהים בעשרה דורות: הדור הראשון ארבעה אחים תימן וצפון קדם וים. הדור השני זמן ובכור בני קולפיה ובהו. הדור השלישי בניהם המין והאיך. הדור הרביעי בניהם אור אש ולהב. הדור החמישי בניהם מימרום עזוז ורומשמים. הדור הששי יוצאי ירך רומשמים דיג וציד. הדור השביעי בניהם כרז ואחיו. הדור השמיני יוצאי ירכם אמן ואדם. הדור התשיעי איש-שדה ואיש-מחרשת. הדור העשירי אמון ומג מישור וצדק אבות הכבירים. ומכאן ואילך עד סוף הספר מדבר על.

מסתרי סתורנם

והנני לתת פה אל הקורא העברי דוגמא מביאורי חוקרי קדמוניות כמו Gebelin, Pluche ואחרים על מסתרי העמים הקדמונים, למען יתבונן כי משליהם אינם משלי אפר, והגדותיהם אינם שיחות הבלים, כי אם מכילים כוונה כמוסה*) בקרבם על פי דרך הכהנים והסופרים ומורי העם ומאשריו בימים ההם. והנה כבר הראיתי לדעת במבוא השערים בעדות חכמי ישראל וחכמי אומות, כי ראשית אמונת העמים הקדמונים היה יחוד האלהות בהחלט גמור. וכי כבר בין ההודיים והמצריים התגלגלה בשנות עולמים אמונה צרופה ומזוקקה מלאה רעיונים טהורים נעלים ונשגבים בפתרון חידת האלהים והתבל. הזמן המאושר ההוא נודע להם בשם "עת הזהב„. בימים ההם ובזמן ההוא ירדו האלהים משמים ארצה והתחפשו בגופות בריאות שונות, ומכונה זאת אצל ההודים Awatars, ואז התהלכו אנשים (Muni) את האלהים, בעוד בני האדם חפים מפשע ונקים מדופי, ובאין פרץ שוד וצוחת חמס שלו תחת גפנם ותחת תאנתם, בעוד הארץ כגן האלהים היתה, ונביאיה הנזירים והפרושים מתשואות ההמון חזו מראות אלהים פנים בפנים בעין טהורה ובהירה וברוח זכה וצרופה, ושמעו קול חיות הקודש יוצא מקרב כליותיהם

---

*) כמו שהראה לדעת גם הפילוסוף ר"י אברבנאל בספרו "ויכוח על האהבה„ חלק שני ע"ש שהאריך.

לאמר, זה הדרך לכו בו, וכה תלוו את העם ותורו אותם להשיג לדעת אל אחד ומיוחד בתכלית האחדות.

אבל בעולם הימים ההם, בשנות עלומי בני אדם, בעוד עץ הדעת לא שלח פארותיו על פני כל הארץ, נואלו מתי חלד ההמון להבין ולהכיר מהות ואיכות העולם הנשגב ומושג אחדותו המוחלטת, כי במראות חושיהם בעיני בשר לא ראו בלתי רגבי עפר וגושי אפר, ולא השכילו להתבונן כי אם במוצקי גבי חומר הארצי, וכל יקר רוח ומשולל גשם קצור קצרה בינתם מהשיג. והשרידים הנזירים הנביאים ההם אשר חזו ביפעת האלהים, לא היה לאל ידם להשכיל וללמד הדבר אל דלת המון העם — ואנשי העם אלים ונוגשים בהם לאמר: הודיעונו נא ונדעה, יד מי עשתה את כל זאת? מי הוא זה הבורא המכלכל והמסדר את כל הכחות הטבעים המתאימים לתכלית אחת? אלה לאלה ממללים ומביעים מספרים ומחוים דעת האלהים בארץ, ואנחנו כערלי אזן וערלי לב מבלי הבין דבר! —

ואף כי רוח מבינתו הציק גם את לב ההמון ויורהו ויאמר לו כי לא דבר ריק הוא, ומעשה המכונה הגדולה והנוראה הזאת לא באפס יד נבראה, וכל כוכבי הרקיע המזהירים כספירים, וכל נצני האדמה ברקמת צבעיהם, וכל מסבות התבל בתחבולותיהן ובתהפוכותיהן, כל אלה מעידים קול גדול ולא יסף באזני העם לאמר: יש אלהים בורא מנהיג נושא ומכלכל! בכל זאת כמו זר נחשב להם להאמין, כי עולם אחד ומיוחד בהויתו המליא ברואים רבים ושונים בתכלית השנוי, מעורבים רע בטוב אור בחשך טמא בטהור מן הקצה אל הקצה, ורחוקים אלה מאלה כרחוק מזרח ממערב. על כן התחכמו האלופים ההם והושיבו לפני העם לכסא טבע אלהים רבים לפי מספר כחות התולדה, ונתנו לכ"א מהם ניר למלוך על חלק אחד בממלכות הטבע, ויאמרו ד"מ האלוה הזה ברא האש ומושל במלאכי להבה, וזה עשה את המים ובידו מצולת התהום וכל אשר בימים, זה מנהיג כנפי הרוח ורוכב על במתי סופה וסערה, וזה מעמיק בארץ תחתיה וערום השאול נגדו, זה פועל אך טוב וחסד לבני האדם, וזה שונא הוא להם מתמול שלשום. וככה פרו ורבו בדמיון בני האדם ובשכלם רבבות רוחות אלהיים בקרב כל מערכות הטבע *): בנהרים ובנחלים שכנו Najaden, בכל מעינות רחצו Nymphen, בימים צפו Nereiden עם Tritonen, בחורשי מצל קננו Oreaden, ביערים ועל כל עץ Dryaden וכו' וכו', והמליאו לעיני עם ועם ציורי חרטום ואות משכית (רובם בשרד צורות בהמה חיה ועוף מפני אמונתם בגלגול נפשות המלאכים ובני אדם בהם כנ"ל) לשבר אזן העם בהשגת תוארי האלהים. והיה האיש אשר צלח בידו חפצו להדמות אל אחד

*) לדעת הסופר Somerat עובדים ההודים 330 אלפי אלפים אלהים קטנים בשם: Dewatas.

האלהים הטובים, ופעל גדולות ועשה נוראות באחד כחות הטבע ובתגלותיהם להיטיב לבני האדם, אז הושיבוהו הכהנים בחרטומיהם והזכירום בלהטיהם והעלילום בשיריהם במושב האלהים (Apotheose), ורבים ממלכי העמים מושליהם וגבוריהם ונגידיהם ומליציהם נחלו להם שמות אלהים למזכרת עולם. אלהים רבים היו עובדים בני עמי הארץ, ואל אחד העריצו והקדישו הכהנים והמורים, וטמנו סודו במסתרי חידותיהם —

עד אשר באה "עת הכסף" כאשר מעלו גם הכהנים שומרי הקודש גם הם מעל בדת האמתית, ויחפצו אך להשתרר על העם ולפשוע על ראשיהם, ויחדלו מלמד ומגלות סודות המסתרים, ויטיחו טיח תפל על חַיִץ דתם, ויעזבו את חרצן הדת ויעבדו את קליפת הזג, ויהי להם הילוך החרטומי תחת סודו הפנימי, תבנית רמש במקום הרמז, והמשכית תחת המסתר. בימים ההם היה דבר האלהים יקר גם בקרב יחידי הסגולה, אין חזון ואין אמונה ביחוד האלהות בארץ, וישח האדם לעבודת האלוה, וישפל איש לענינים ארציים, ויקומו ויקחו את ציורי המשכית ואותות החרטומים בלהטיהם, אשר נעשו בימי עת הזהב לאותות רוחניות בשמים, ויציירו וישימו בהם אותות גשמיות בארץ, על פי חוקי האויר והאקליר עשתרות צאן ושגר אלפים, ובשגם במצרים אשר קבלו שפעת ברכת פרי ארצם מן היאור שעשוהו אלוה, וערכו את תואריו לפי עתותי השנה קיץ וחורף קור וחום, ולפי מערכות השמש הירח והכוכבים, ואהבו המצרים את עבודת האלוה וכבדוה מאד, ולעומתה שנאו ובזו את הרועים ושלחום אל ארץ גזרה ממשלת בעל צפון ורוח זלעפות, ולמען דעת מועדי עלית היאור ונפילתו השתמשו בסימני תכונת השמים אשר הורישו להם אבותיהם מימי עת הזהב, והציבו להם ציונים בכוכבים ובמזלות, וככה הורה להם ד"מ קבוצת הכוכבים בציון הכלב הגדול הוא סיריוס בפאת קדומם מזרחה להיאור על עת עליתו, וחקקו הכהנים כל הציונים ההם בתבנית הסימנים הרוחנים מעת הזהב על אבן בעט ברזל או כתבום עלי לוח לאותות ולמועדי עבודותיהם בשדה. והשתמשו בכתב החרטומים לתאר בספר צלמי חיות ובהמות מועילות או מזיקות, אשר כבדו יושבי עיר ועיר לפי מקורותיהם בהגדות ההמון, ד"מ יושבי העיר טהעבען כבדו את הלויתן (Krokodil) ויושבי העיר Herakleopolis כבדו את החיה Jchneuman אויב וצר הלויתן ומשמידו *), ואח"כ הרכיבו עם תמונות החיות גם צורות בני אדם כמו ה ח ו ל הוא ספינקס והקנטורים, ואח"כ המציאו תמונות שלמות מבני אדם לובשים עור על גבם עור החיה המורמזת על מהותם כמו הורקלס עם עור הארי, יָסון עם עור איל הזהב הוא פליעס,

*) ע"כ היה כפעם בפעם מלחמה וסכסוך בין עיר לעיר על אודות איזה חיה קדושה בעיר אחת אשר המיתו יושבי עיר אחרת, וזה כוונת הנביא (ישעיה י"ט) על מצרים "ונעו אלילי מצרים מפניו וגו' וסכסכתי מצרים במצרים ונלחמו וגו' עיר בעיר וגו'".

ואח"כ ציירו חיות כאלה בצורת אנשים שעשו לאלהות. ותכלית כל הציורים ההם היתה להורות להעם סדר מערכת עבודת האדמה, שהיא באמת יקרה ונכבדה במלאכתה ובתכליתה בעיני אבות אבותינו, כי בלעדה כעיר פרא וכבכרה קלה היה האדם משרך דרכיו במרחבי התבל, לנוד ולהתהלך ממדבר לישימון ומככר אל יער לתור אחר יבול הרים למאכלו או רק לחוף ימים שכן לצוד דגים, והוכרח לעמוד על נפשו נגד חיות טורפות, אכן ע"י עבודת האדמה החלו בני האדם לשבת במקהלות ערים וכפרים, ואיש את אחיו עזרו במלאכתם ובעבודתם בבית ובשדה.

ועד"ז הגשימו אותות רוחנים קדמונים לשמש עבודת האדמה, ד"מ בצורת החרטומים להורות אל העם, בהתאספם על ההרים ועל הגבעות לראות בחדש הלבנה בחגם שקראו נאמינע, את טוב שפע השמש (את הדוכרא המשפיע המזריע והמוליד בתולדה אצל הקדמונים כנ"ל) וממגד תבואת שמש וגרש ירחים, ציירו ושמו להם עלי לוח תמונת עגולה (אשר רמז בזמן הקודם על העלה הראשונה בלי ראשית ובלי תכלית הנותנת חיים לכל חי והמשפעת אור לשמש ופו"ר לאדם ולבהמה) לאות כדור השמש והאש היסודי השמימי הזכרי, עד שבכל מקום אשר התאסף שמה העם היתה אש תמיד לנר מצוה לא תכבה, וכנו את אור השמש בשם Osiris שר"ל השור אשר רב תבואות בכחו (וכמו בכתוב בכור שורו הדר לו כנ"ל) והאחרונים בשובם אל הנקודה הרוחנית הראשית מצאו בשם הזה לשון זוהר השמש או הזרע הראשיי אצל ההודים הקדמונים כנ"ל.

וכן הכנענים סוחרי צור וצידון הסכן הסכינו לבוא מימים ימימה אל חוף ארץ מצרים ולקנות חמודות אטון מצרים שם ובוץ שמן דגן ושאר מיני אוכל (הנזכרים בישעיה י"ט ז' — י"א), ובצורת חרטומי מצרים להודיע להעם מועד בוא האניות מכנען ציירו להם בשער על חרט אחד כלי חובלי הים (אשר ירשו מהקדמונים לאותות רוחנית למצוא בנים וביונים היסוד הנוקבא הלח המקבל הזרע במלכות התולדה) כעין מזלג גדול שלש הקלשון ביד צורה, והעם קראו להתמונה הזאת פוש-ידים (Poseidon) שר"ל רב אוכל בארצות ידות המים, או נופת-אני (Nepton) שר"ל הרמת דגל האניה וביאתה למצרים, והשמות האלה לאלהי הים המציאו הגדות שונות ומשונות.

וכעין שהלכו בנות ישראל מימים ימימה לתנות לבת יפתח הגלעדי ותהי חוק בישראל (שופטים י"א) כן היה חוק גם בין יתר העמים להתאסף מידי שנה בשנה ביום מיוחד לקונן על מות קרוביהם ואוהביהם ולהקריב שם זבחים ועולות לפני הצורה הרוחנית אשר נמסרה להם מן הקדמונים. ולמען הודיע המחזור ההוא בקהל רב ציירו החרטומים והכהנים את הצורה ההיא עם מקל מעשה ברזל בידה וקראו לה פלוטה

(Pluto) שר"ל פלטה והצלה, כי כן כנו המצרים את מות האדם שנפלט מחיי צער העוה"ז, והשם ההוא נתן יד לשיחות והגדות רבות·

וכמו שציירו את השמש בדמות איש משפיע לכל כנ"ל, כן ציירו את הארץ המצמחת אוכל ומשביעה רצון לכל חי בדמות אשה מיניקת (עיין גמרא ע"ז מ"ג) וקראו לה א י ש י ת (Isis) וכפי שקשטו אותה בתכשיטים ובכובעים באותות ובצביונים שונים לקוחים משלש מערכות הטבע, כן רצו להודיע בקהל עם אות חגי השנה ומודעה על פי עתותי החרש והקציר הרעב והשובע, מלאת את מחסור הלבנה, קור או חום, קיץ או חורף, ויתר השנוים למיניהם.

וגם ברמזי ״בן האלהים„ (עיין במבוא השערים) אשר ההודים ויתר הקדמונים כיוונו בו איזו רוחנית מעולה כנ"ל הסבו אותם בימי עת הכסף אל עבודות אליליות להודיע על ידם מודעי השנה לעבודת האדמה, ומפני שפרי הארץ הוא כעין בן השמש והחרף, לכן נתנו לו הצורה בדמות בן קטן (עיין ע"ז מ"א) הוא בן ה ש ו ר על זרועות אמו א י ש י ת וישימו את שם הילד הזה ח ו ר ש (Horos) אשר מקורו בעת הזהב היה א ו ר כמו שנזכיר להלן) המורה על עבודת החרישה, וכפי אשר ציירו את הילד ההוא גדול או קטן, ערום או לבוש, נושא על ראשו או בידו כלים מכלים שונים, כן הודיעו לאנשי האדמה צורך העבודה לפי מועד עתותי השנה. וכאשר ציירו את הילד הזה תחת משא תבואות ואצבע ידו למו פיהו, הורה על השלום והשלוה בשבת איש איש תחת גפנו ותחת תאנתו, וקראו לו אז ה ר פ א – ק ר ת א (Harpokrata)שר"ל רפיון ומנוחת הקריה. וכאשר ציירוהו אזור וערוך כאיש מלחמה, הסבו את שמו אל ע ר י ץ (Eris) הוא מאדים, וברצותם להודיע מועד עבודות החרשים והאומנים יציירוהו בתבנית פועל בפחם על יד אמו א י ש י ת וקראו שמו מ ל כ י – ב ר (Mulciber) שר"ל מושל על עבודות הבורות במעבה האדמה וההרים. ובציורו כמו ציד לוחם נגד חיות רעות הפכו את שמו ח ר ש לשם ה ר ג (Hercul לד"ק) ובציירו את חג החתונה הפכו שמו אל ע ר ש (Eros) אלהי האהבה ועוד גלגולים רבים בשמו וכלם בסוד בן האלהים.

גם הצורה בדמות בעל כנפים (אשר מקורה רוחני כנ"ל) הגשימו לאחרונה במצרים, ולמען צייר אל העם את צד הרוח אם הוא רוח צפון או רוח תימן או רוח קדים, תקפו ורפיונו וכו' הצריך לדעת לתכלית עבודת האדמה, ציירו דמות בעל כנפים וממינים שונים השמים קנם בצפון או בדרום במזרח או במערב הארץ, להורות על כנפי ארבע רוחות הארץ, ככה הורה הנץ על רוח הצפון, כי העוף הזה בוחר לו צד הצפון, אך בחור הזמיר ובהחלו להחליף נוצתו ימריא במרום לקראת דרום בפרש כנפיו אל העבר אשר יפוח משם רוח חם אשר יקל לו להסיר נוצתו ולחדש נעוריו כמעשה הנשר (וזהו כוונת הכתוב איוב

ל"ע "המבינתך יאבר נץ — שר"ל יחליף אבר כנשרים שקורין mausern — יפרש כנפיו לתימן, הוא רוח החם כנאמר שם. וגם בדח"ל גיטין ל"א שם של רוח תימן הוא בן נץ") והמצרים ציירו את השמש בדמות נץ בעבור היותו אל מעלת השמש.

ולמען הורות להעם את גובה מעונותיהם אשר יבנו להם בעת שטיפת היאור במצרים, הציגו בכל עיר וכפר מגדל בקומה מיוחדת לו, לרשום עליו הקו שרגיל היאור לעלות מעלה, והשכינו על אותו מקום בחומה תבנית אריה (אשר בימי עת הזהב הורה בהרכבה כזאת, מן אותות גבורה של האריה ותפארת חן של האשה, על דברים כמוסים במסתריהם) רובץ עם ראש בתולה, מפני שבעת שטיפת היאור עובר השמש את מזלות הארי והבתולה, וכאשר שטף היאור ועלה עד עבור רוב או כל התמונה הזאת, ידעו המצרים כי יהיה שובע ושפע גדול בארץ, ע"כ קראו להתמונה הזאת בשם ש פ ע (Sphinx) מלשון "ושפע ימים יינקו" (דברים ל"ג) או "ושפעת מים תכסך" (איוב כ"ג) ומלשון ש ו ב ע שהוא הוא (משלי ג' י').

גם בנחש אשר היה אצל ההודים ושאר עמים קדמונים אות החיים והכלה, מפני שמלבד שבטבעו להחליף עורו בכל שנה ולחדש כנשר נעוריו וחייו (במאמרי "אות הנחש אצל העמים הקדמונים" במ"ע "המגיד" הארכתי בזה), גם שמו בלשונות כל עמי קדם הוא הדומה **חויא** לשמות חיא חוה חיה הויה — גם בו ציירו המצריים סימן שובע ופו"ר בארץ בציירם אותו בתמונת כדור הוחב זנבו לתוך פיו (אות הכלה והאין סוף) המורה על ה ש ו ר הנ"ל. וכן קראו את הכלי המודד עלית וירידת היאור בשם ק נ ה — א ו ב (Canob או Canoph הדומה לשם Knef הנ"ל שהיה אלהי המאור) כי א ו ב הוא נחש הוא פיתון, והגדות המצרים והיונים דמו וחזו בו מה שדמו.

גם את כוכבי השמים ומזלותיהם בחגורת המזלות הורידו ממרומים ארצה לכנותן עפ"י עבודת אדמה שגר אלפים ועשתרות צאן, ויחסו לחודש ניסן שבו גדלים הטלאים מזל ט ל ה, ולחודש אייר שבו ימלא השור מרעהו מזל ש ו ר, לסיון שבו נולדים ע"פ הרוב גדיים תאומים מזל ת א ו מ י ם (שהיו אצל הקדמונים צורת שני גדיי עזים ואח"כ נשתנו לצורות אדם), לתמוז שאז השמש נוסג אחור מן הצפון והולך אל דרום לאחוריו מזל ס ר ט ן, לאב שהחום מתגבר כארי מזל א ר י ה, לאלול עת הקציר מזל ב ת ו ל ה (היא Ceres), לתשרי שאז הימים והלילות שקולים מזל מ א ז נ י ם, לחשון שאז מתרבים חולאים רעים ומכאובים מזל ע ק ר ב, לכסלו עת הציד מזל ק ש ת, לטבת שאז השמש קופץ ועולה על האופק כגדי מזל ג ד י, לשבט זמן רבוי הגשמים מזל ד ל י, ולאדר זמן ציד הדגים מזל ד ג י ם (והארכתי בזה יותר במאמרי על י"ב המזלות במ"ע "המליץ" ע"ש).

ובזה שנוגע לעם הפעניקים כבר העיד לנו פילון הנ"ל בהקדמתו הנ"ל, שהם כבדו כאלהים כל קדמוניהם ממציאי דברי תועלת לבני אדם, וביחוד בתשמישי עבודת האדמה היקרה מאד, והם הלבישו את ספור קורות המלאכה הזאת בלשון סתר בהגדת סתורנס הוא שבתאי אלהי הזמן, כי החרים והקציר ילדי עתות השנה הם. החכמה המועילה והמחיה הזאת לא יערכוה כל חפצי המציאות אשר נמצאו מימות עולם ועד הנה ואך אל האלים היה יכול להיות הממציא במחשבת הקדמונים, אשר חשו ורגשו תועליות המלאכה הזאת יותר ממנו. — הוא הדבר אשר דברתי בפתח המבוא הכוכבי, כי למען הראות זאת לעיני הקורא העברי הנני להציג הנמשל בצד המשל ולמטה דברי החכמים והערותיהן.

פרשה ה'.

ומליצה משל

א) בימים ההם חי עֶלְיוֹן (1 Eljon) א) אז מָלַךְ אֵל עליון בְּאוֹר בֵּל הוא

הוא: מאד נעלה. ושם אשתו השמש.

בְּרִיאָה ((Beruth) אשר ישבו בנפורת ב) ויברא עליון בריאה את

גְּבָל. השמים ואת הארץ:

ב) אלה ילדו את אור (2 Uranus)

דברי חכמים וחידותם

1) בראשית י"ד י"ח, תהלים ז' י"ח. ע' ג' (התואר הזה מאוחר בימי היונים לדעת הרב ר"א גייגער בספרו "אורשריפט וכו' ע"ש) הדומה לתואר מאקסימוס ליופיטער הרומים שר"ל עליון, ואצל הערביאים הקדמונים Allah Taalui שר"ל אלוה עלאי, ודומה בהברתו אל שם היונים Hellios אלהי החמה או Jlos ובת זוגו Jlia, ועליון הזה אצל היונים הוא בן Hyperion המורה ביונית גבוה ורם עולה ומתהלך על הרים רמים וגבעות נשאות, ועל ענין כזה מורה לד"ק שֵׁם (ויקרא כ"ד י"א, דברים כ"ח נ"ח) ע"ד כנוי הורקולס Sem כמו שם, ומזה שמים בל"א Himmel ובגרמניא הנמוכה Heban ובאנגלית Heaven כלם מלשון heben הדומה אל התואר עליון, ע"כ הורקולוס המכונה אצל היונים עליון נקרא במצרים שם כנ"ל ומזה גם שמש שמשון כנ"ל. והנה לדעת החכם Fourmond כל השמות הנזכרים בספור הזה הם ממשפחת אברהם הלא המה: עליון הוא שם המורה רם ונעלה כנ"ל, אור הוא תרח מעיר אור, קרונוס הוא אברהם מעיר חרון, שדוד הוא יצחק העקוד, ארעא היא שרה, מינערפה היא הגר, יונה היא רבקה תולה הוא לוט, בת הוא אליעזר, אוזירס הוא עשו מארץ שעיר, עשתרות היא רחל אם החפץ הוא יוסף והחשק הוא בנימין או בן-און, אים-כלבי הוא כלב בן יפונה, ארכל הוא אשכל אחי ענר וממרא לערעס היא קטורה, סילענע וענהמלך הוא ענה החורי חותן עשו. אכיתית הוא בת ענה, כנערע הוא חם, פוכיום הוא פוט בן חם וכו' וכו', אבל הערתו זאת ועוד הפרזות כאלה לא ישרו בעיני חוקרי קדמוניות העמים, ואני הזכרתיה פה רק למען הראות דוגמא גם מדרכי הדק כאלה.

2) השם אור היה לכנוי אלהות הבריאה והיצירה כמו שנתנו ההודים אל ברם

ומליצה

ג) ויכלו השמים והארץ וישבת עליון ממלאכתו אז הוחל לקרא בשם האלהים.

ד) השמים הצמיחו והולידו ארת הארץ אשר בעודנה בבתוליה ילדה לו שדי תרומות בהר ובבקעה ומחלקות הזמן בימי הארץ זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף.

משל

שר"ל רום שמים) ובשם הוד יפעתו נקרא רקיע השמים. ולו אחורת ושמה גֵיא (Gäa) ובשם הדר יפיה נקראה הארץ 3).

ג) וימת אביהם כי חיה רעה אכלתהו ויקריבו אליו בניו ובנותיו זבחים ונסכים.

ד) וימלך אוֹר תחת אביו ויקח לו את אחותו גֵיא 4) לאשה ותלד

לו ארבעה בנים את אֵל (בת"י Jlos הוא קֶרֶן *) — Kronos — היוני הוא שבתאי) את בָּתוּל (בת"י Betylus בנין שם זכר מן בתולה ונמצא שם מקום ממנו ביהושע י"ט ד') את דָּגָן (Dagon או שֹׂרָה — (בת"י Siton) ואת תָּלָה (בת"י Atlas ע"ש שתולה הארץ או כפת הרקיע על שכמו לפי הגדתם ודומה למליצת המדרש על ענקים שמעניקים החמה בראשיהם).

*) בכתובת הפעניקית אשר נמצאה מקרוב בעיר מארזעלליע וביארה החכם ר"ש מונק נמצא בשורה החמישית התבות: "בעגל איש קרן וכו'", ונבוכו המבארים שם בשם קרן, והוא אולי השם קרונוס דפה שאליו הקריבו עולת האיש ע"ש, ובמ"ע לר"ז פראנקל 1853 צד 243.

דברי חכמים וחידותם

הכנוי "מלא אור". ורמוז במליצות "על כפיס כסה אור" "כחוס לא עלי אור" ועיין במבוא.

3) שני הכתובים הראשונים האלה מציירים בדרך תמונה כמוקים רעיון הכתוב: בראשית ברא (Beruth) ונד"ק הוא כמו ב ר י ת ורמזו "עליון ברית" ע"ד "בעל ברית" בשופטים ח') אלהים (Elijon) את השמים (Uranus) ואת הארץ (Gäa). וגם בתורתנו התמיד במליצת מושג הבריאה בלשון הולדה כד"א "אל עליון קונה (מלשון "הוא אביך קנך וגו') שמים וארץ (בראשית י"ד י"ט), וכ"ז ע"ד "אלה תולדות השמים והארץ". —

4) היא ארעה היא ארלא (Hertha) שר"ל הארץ והיללה נזכר מ"א ע"ז "בית ארלא". רמז הזיווג הזה יגהיל בין שורות הכתוב "ויהי ערב (Erebos) שר"ל הלילה והוא השהו הנ"ל) ויהי בוקר (ר"ל אור הוא אורנוס) יום אחד" (ע"ד והיו לבשר אחד שר"ל הזדווגו) כמו שהארבנו לעיל לבאר סוד הזיווג בין השמים ובין הארץ, וגם בספרי ליוראלקתר מדומה השמים (Asman) כמו בעל הארץ (Hethra) שר"ל ראשונת המילדות, כי כאשר ירד *) הגשם והשלג מן השמים על הארץ והולידה והצמיחה כל ירק דשא מזריע זרע, ובלי בעילת השמים תהיה הארץ עקרה אין לה

*) מזיווג השמים או האויר בשם אלהי היום והאור עם אשתו הארץ אלפת הלילה והאמש ע"י הגשם והמטר נמלא התמונה בשירי Virgil וז"ל (Georgia lib. 11. v. 325) „Tum pater omnipotens fecundis imbribus Aether conjungis in gremium laetae descendit„ והעירו מבאריו כי לקח התמונה הזאת של זיווג השמים והארץ משירי Lucrezio וז"ל: „ . . . pereunt imbres, ubi eos pater Aether in gremium matris terrae praecipitavit . . . „ וכלם לא ידעו כי במליצה הזאת השתמש כבר ראש המליצים הוא הנביא ישעיה נ"ה י' באמרו: כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים וגו' הרוה את הארץ והולידה וגו'.

משל

ה) ויקח לו אור עוד נשים על אשתו אשר קנאה בצרותיה ותהי מריבה בינה ובין אישה ותפרד ממנו.

ו) ולא חדל אור מבוא אליה כפעם בפעם בחזקה ויבקש להשמיד את כל הילדים אשר ילדה לו, אך אנשי חיל היו בעוזרי אשתו להדיחהו הלאה ויגרשהו מעל פניה 5).

ז) ויגדל קֶרֶן ויהי נער ויקח לו לאשה את צרת אמו ויגן בעד אמו נגד אביו בתחבולות יועצו ועוזרו חֶרְמוֹן הגדול (Hermes Trismegister שר"ל גדול שלש פעמים, היינו הגדול מאד).

ח) ויולד קֶרֶן את בַּרת-צְפוֹנָה (Bersephone) ואת אֵיתָנָה (6 Athene) היא מְנִי-עָרְפָּה (Minerva) ותמרת הבכירה בבתוליה.

ומליצה

ה) אבל השמים עצר את ברכתו מן הארץ גם היא נאנחה ותשב אחור.

ו) ויעלו נשיאים מקצה השמים ויהיו לברד ואבני אלגביש להכות את כל תולדות הארץ חרם, וילאו בני האדם וייגעו לעצור בעד הרעה ההיא.

ז) ויקם איש האדמה להיות לה גואל בצרתה לעבוד את האדמה ולשמרה, ויעזרהו איש מצוין יודע בינה לעתים.

ח) וימצא האיש ההוא טיב זרע הבר הצפון במעבה האדמה וברגבי השדה ושם ירקב וימות לשחת, ואת מלאכת החריש והקציר.

דברי חכמים וחידותם

ולד, קור וחום קיץ וחורף ישבותו, אך החוק הזה נקבע בתולדה אחרי ימי בראשית בהיות האדם על הארץ והאדמה היא בעולת בעל ממטר השמים ומעבודת האדם (ע"ד "ויחל נח איש-בעל-האדמה„ במבטא העברי) לא כן בימי בראשית שאז נתעברה הארץ בעודה בבתוליה מן דבר האלהים לבדו, וכ"ז מרומז בכתוב "ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים (וגם עתה) כל שיח (טעם שמו מלשון ש י ח ה ודבור ע"ש שנעשה בדברו ובשיחתו של מקום) השדה טרם יהיה בארץ (ר"ל בעוד לא היה בארץ ע"י גשם ועבודת האדמה) וגו' כי לא המטיר וגו' ואדם אין לעבוד את האדמה„. וזהו ההבדל בין שם א ר ץ (Terra) הרומז על מעמדה הראשי בבתוליה, ובין השם א ד מ ה (Tellus) הרומז על היותה אשת ה א ד ם ובעולתו ע"י עבודתו וממטר השמים. —

5) אחרי אשר הרתה הארץ בבתוליה מהשפעת השמים היתה כגן עדן ביפעת הדרה, אבל אדם אין לעבוד את האדמה, כי עוד לא ידעו את מלאכת השדה בחריש ובקציר, על כן הצמיחה הארץ גם קוץ ודרדר, ולא יכלה לכלכל את כל בני האדם אשר פרו ורבו בארץ, כי ממטר השמים נפל גם אל מדברי תלאובות ולא על חלקת השדה בלבדו, ויהי רעב גדול בארץ, ובני האדם הוכרחו לצוד ציד חיה ועוף ודגים להחיות את נפשם, עד שקם בן-אלהים מלאך מושיע ומלא מלאכת עבודת הש"ה בחריש בזרע ובקציר. בימיו היה עת הזהב, ונקרא הוא הבעל השני של האדמה הבעולה, ואת הממציא ההוא הסתירו בסוד שמות: אֵל שר"ל אמיץ וחזק והוא יסד את העיר אֱלָה היא ע ר ו י ה; ובשם ק ר ן הרומז על קרן השור אשר רב תבואות בכוחו, והושאל אח"כ לציין כמעט בכל הלשונות כתר מלכות (Krone) גבורה ותפארת; ובשם סַטורנס מלשון סתירה והגנה מן הרעב; ובין המצרים כון הנ"ל מל' "וכנה אשר נטעה ימינך וגו'„.

6) היא אשת אלהי הפעניקים בעל איתן ונקראת עפ"ז בעלת איתנה (עיין

ומליצה

ט) ויעש לו האיש בחכמתו את האת ואת המחרשה לעבודת השדה.

י) וישת האיש הָעִתִּי עצות בלבב אוהבי אדמתם לעבדה ולשמרה ויפרץ החריש והקציר בכל הארץ.

יא) האדם עבד אדמתו בעזרת פלגות מי המטר מן השמים אשר ירד על הדגן ויהי דֵי שובע ושפע בארץ.

יב) ולא היה האדם עוד נע ונד בכל הארץ לבקש מרעה לעדריו כי אם בנה לו עיר לשבת הוא ומקנהו.

יג) ויהי כי ירא פן יגרוף גשם סוחף את הזרע ויעמיקהו במענית השדה.

יד) אז עשו בני אנשי האדמה אניות ויהי להם במים עזים נתיבה וגם דרך בחרו להם על הררי אל.

טו) אנשי מלאכת העבודה גדלו והצליחו ויהיו בני אלהים.

טז) וישדד איש האדמה את רגביה וגושיה בחריצי ברזל לשים את הזרע בחֻקה.

יז) ולא יכלה עוד המסכנות להרים את ראשה וישתוממו בני האלהים.

משל

ט) ויעש לו קֶרֶן בעצת אֵיתְנָה וְחֶרְמוֹן מגל וכידון.

י) ויהי אחרי כן וידבר חֶרְמוֹן על לב רֵעִי קֶרֶן ויפתח בשפתיו להלחם בְּאוֹר בעד גֵיא. וישם קֶרֶן את כתר מלכות אביו בראשו וימלך תחתיו בארץ.

יא) וישבו במלחמה פלגש אוֹר אשר אהב אותה מאֹד ותהר לו. ויתן אותה קֶרֶן אל דָגָן אחיו לאשה. ותלד בביתו את בן קֶרֶן ויקראו שמו דֵי-מַר (בת״י Demarun שר״ל אדון השפע).

יב) אחר הדברים האלה בנה קֶרֶן ויקף חומה סביב מושבו. ויבן את גְבַל 7) היא העיר הראשונה בכנען.

יג) אחרי כן מצא קרן ערות דבר באחיו תְּלָה וישליכהו בעצת חֶרְמוֹן אל תחתית הארץ.

יד) בימים ההם עשו יוצאי חלצי הַכַּבִּירִים אניות בים ויבנו על החוף תחת ההר קַסְיוֹם היכל גדול.

טו) עוזרי קֶרֶן הוא אֵל נקראו אֵלים או אלהים.

טז) ויחר אף קֶרֶן בבנו שָׁדוּד (כת״י Sadidos) כי לא מצא את לבבו נאמן לפניו וידקרהו בחרבו ויפול בנו שדוד לרגליו 8).

יז) וגם את ראש בתו נשא מעליה ותהי לחרדת אלהים.

דברי הכמים וחידותם

בכורות ח׳ ב׳) ושמה אצל היונים השם Pallas Athene מגינת העיר אתינא, על שמה.

7) היא גְבַל (תהלים פ״ג ו׳, יחזקאל כ״ז ט׳) וסביבותיה נקרא "הארץ הגבלי" (יהושע י״ג ה׳) ויושביה "הגבלים" (מ״א ה׳) ושמה אצל היונים Byblos ועומדת עד היום הזה ונקראת בארץ הקדם Gebal ואצל הערביאים גְבֵלֶה והוראת השם "גבלים" ר״ל יושבי הר.

8) ר״ל שדד ופתח את מעבה האדמה בכלי חרש ברזל וחרש אותה.

ומליצה

יח) ויתפאר הרקיע ביקר הלבנה בשמים, וכדשן המרעה והשבע בארץ, אכן גם שניהם שפרו בנחלת בן האדם.

יט) ויצא צבא מאורות השמים למועדים לימים ולשנים להלחם בבן־האדם ויאהבוהו ויהיו לו.

כ) הגלגלים האלה הם בתי נפשות מלאכים 12) במערכותיהם ובמשטריהם.

משל

יח) ואור נע ונד בארץ. וישלח אל קֶרֶן את בתו עַשְׁתָּרוֹת (Astarte 9) עם שתי אחיותיה רֹעָה (Rhea) או אַרְעָא עם דִינוּ (בת"י Dionea) להאביד את קֶרֶן במזמותיהן וַיִשְׁבְּ קֶרֶן אותן שבי ותהיינה אחיותיו לו לנשים:

יט) וישמע אור וישלח אליו את הַגְזֵרָה (בת"י Eimarmene) ואת הָעֵת (בת"י Hora 10) עם חיל צבא להלחם בו ויתרועעו את קֶרֶן באהבתם אותו וישבו עמו:

כ) ויאמרו המושלים כי האלה אור הוסיף אומץ והמציא בתבונתו בתי־אֵל (בת"י Betilien 11) כי ברא אבנים עם נפש חיה:

דברי חכמים וחידותם

9) עשתרות אלהי צידונים (מ"א י"א ה') עם ראש פרה בצורתה והיתה בסוד הלבנה המקבלת מבעלה השמש, וזה שנקראת בלשון זכר יבאר החכם Nork ומפני שבלשון העברים הקדמונים (ומש"כ אצל האחרונים והמקובלים) אשר אחדו דו-פרצופי האומות והיו לאחדים באמונתם, לא היתה מלה לציין אלוה נקבה, ולכן כנו אותה תמיד בל"ז. וגם לא יכלה הלשון הקדמוניה ההיא לחבר איזו שלמות אלהיית עם מין האשה הבלתי שלמה בטבעה לדעת בני הקדם. — ומקור השם עשתרות הוא ע"ד Fortuna כדחז"ל (חולין פ"ד) שמעשרות את בעליהן, וע"ש היותה אשת השמש הוא בעל (שופטים ב' י"ג) בסוד הלבנה כנ"ל לרמז פו"ר בקבלת הנוקבא ע"כ נוצרה כמו אישית המצרית עם קרני ירח, ומקום עבודתה נקרא בעבור זה "עשתרות קרנים" (בראשית י"ד ה') או "עשתרות" לבד (דברים א' ד').

10) היונים הגשימו את רוחות הזמן בשם Horen.

11) במאמרי "כבוד האבנים אצל העמים הקדמונים" הנדפס בס' אוצר חכמה ח"ג להחכם ר"י כ"ץ כתבתי אודות אבנים כאלה לאמר: העמים הקדמונים קראו כמעט לכל האבנים הקדושות, אם לאבני גבול בין תחום לתחום, או הנשאות כמו קמיעות על הצואר בשם בעטילע שר"ל מן "בית אל" (בראשית כ"ח י"ח) אשר ינקו שמן על ראשן בעמק הירדן ובאסיה הקטנה עד היום הזה, ויחסו להן הכח לנצח האויבים בים וביבשה, ויקר היה להם רשומי החקויים אשר עליהן באומרם שהם מכתב אלהים, והיו לגל עד ומצבות זכרון על ברית ושבועה כמו אצל יעקב ולבן, וגם עדי המשחת מלכים (שופטים ט"ו, מ"א א' ע' באבימלך ואדוניה) וכו'.

12) קדמוני הפילוסופים ובעלי הסוד האמינו כי בגדול הרקיע ובכוכבי השמים שוכנות נפשות ומלאכים. בספר חנוך הקדמון יכנה את המלאכים בכלל בשם כוכבים. בלשון זנד להפרסיים הקדמונים תורה המלה Dusha (ודומה בזה ללשון סלאווית) גם נפש גם כוכב. והדמיון הזה יוצא ג"כ מפשוטי הכתובים "הן עד ירח ולא יאהיל וכוכבים לא זכו בעיניו" (איוב כ"ה ד') עם "הן בעבדיו לא יאמין ובמלאכיו ישים תהלה" (שם ד' י"ח) וכן הכתוב "ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים" (שם ל"ח ז') וכן דניאל ד' ל"ב. וכן מ"א כ"ב י"ט עם תהלים קמ"ח ב' שמעמיד צבא השמים לעומת מלאכים. וכן אמר רבינו בחיי בפירושו

משל

כא) ותלד עשתרות אל קֶרֶן שבע בנות 13) :

כב) וגם אַרְעָא ילדה לו שבעה בנים 14) והקטן קדש מיום הולדו אל האלהים 15) :

כג) גם דִינוּ ילדה לו עוד שני בנים הַחֵפֶץ (בת"י אהב Pathos) וְהַחֵשֶׁק (בת"י Eros) :

כד) דָגָן מצא את הדגן ואת המחרשת על כן קראו שמו איש מחרשת :

כה) ואחת בנות הרפאים ילדה אל צדק את איש־כַלְבִּי 16) אבי הרופאים :

כו) גם בארץ פֶּרָה (בת"י Peräa) הוליד קֶרֶן שלשה בנים ושם הבכור קֶרֶן כשם אביו והשני בֵּל (17 Belus) והשלישי יָבָל (Apollo) :

ומליצה

כא) הלבנה האירה בנוגה קרניה על שבעת הלילות בשבוע.

כב) בששת ימים עשה האדם מלאכתו בשדה וביום השביעי שבת וינפש.

כג) וירב השבע בארץ וידבקו איש באשתו באהבים.

כד) עובד אדמתו ישבע לחם ורב תבואות בכח שור.

כה) וידע השמש את הלבנה ותלד לו תנובות מרפא ועלה לתרופה.

כו) שבתאי הוליד בארץ פוריה את האביב הקיץ והחורף.

דברי חכמים וחידותם

על בראשית: המלאכים הם נפש לגלגלים. וידוע דעות אפלטון ואריסטו ואחריהם הרמב"ם וסיעתו כי הגלגלים הם בעלי נפש. ועוד התוכן האשכנזי קעפלער החליט כי הארץ הזאת (לפי התכונה החדשה אחד כוכבי לכת) אשר אנחנו יושבים עליה היא נפש חיה גדולה ובעת אשר תשאב רוחה תמשוך אל קרבה מי הים ואז יהיה חסרון המים (Ebbe) וכאשר תשב רוחה ישובו גם המים ויהיה עלית המים (Fluth). —

13) ר"ל שבעה לילות בשבוע.

14) ר"ל שבעת ימי שבתאי. ויען כי קדוש המספר שבעה בכללו לכל העת והתולדה, כללו מסתרי רוב העמים הקדמונים את מעשה בראשית בשבעה ימים' וגדולי העמים הראשונים כמו העברים הפעניקים ההודים המצרים הכשדים הפרסים היונים הערביאים והרומים חלקו את הזמן בחלקי שבועות בעלי שבעת ימים, ושמו אותם תחת משטר שבעת כוכבי הלכת כידוע.

15) ר"ל יום השבת אשר ברך אותו אלהים ויקדשהו וכאשר הזכרנו לעיל אצל הילדים כי את יום השבת הקדישו כבר קדמוני הכנענים וקדמוני הסינים קראו לו "היום הגדול„ וסגרו ביום הזה את דלתות בתיהם, ולא עשו בו כל מלאכה, וגם השופטים לא ישבו לדין בו.

16) Asklepios אשר המציא את חכמת הרפואה, וצורתו נחש עם ראש כלב ואצלו תרנגול ומטה כרוך בנחשים או מזרק ונחש שותה בו, ומין אחד מהנחשים שאין להם ארס מכונה: נחשי-איש-כלבי (Serpens Aeskulapius) וכפי הנראה קבלו זאת ממעשה נחש הנחשת אשר עשה משה לרפאות כל הנשוך מן הנחשים השרפים אשר השחיתו בבני ישראל, והנחושתן אשר הקטירו לו בני ישראל בימי חזקיהו (מ"ב י"ח) לא היה אלא איש-כלבי ההוא —

17) הוא בל הנזכר בישעיה מ"ו, הוא בעל הנזכר לרוב במקרא, הוא מולך או מלך או מלכם, הוא אדרמלך אלהי ספרוים, הוא ענמלך, וכלם רומזים על השמש או האש היסודי כנ"ל כמה פעמים ונודע ביחוד אצל הפעניקים בשם חמן כנ"ל.. ובמ"ע הירחי להרב ר"ז פראנקל לשנת 1853 צד 59 ומסופר מן כתובת ביהכ"נ לעדת

ומליצה

כז) אז החלו יורדי הים באניות
לחוש ולרגוש כח הים הסער
והגל.

כח) ויחלו לחקור במצולת הים
ויעשקו בצידת דגים וישירו
הדיגים בקול ענות.

כט) השבע הוליד כבירי כח לעבוד
את האדמה.

ל) השבע הודה אל הים חסד שפע
ברכת מימיו בעבודת האדמה
גם אם יכלאו השמים מהמטיר
וגשם לא נִתַּךְ ארצה.

לא) שבתאי הוליד והצמיח אדמתו
בעזר מטר השמים מלבד מי
באר ונחל.

לב) בהיות הגשם על הארץ יתאספו
מימי תולדה בִּבְרֵכוֹת להשקות
את האדמה אף כאשר יחדל מטר
השמים.

משל

כז) בימים ההם היו שר הים (בת"י
Pontus) צָפוֹן (Typhon) וְנָהָר (בת"י
Nereus) אבי שר הים:

כח) ויולד שר הים את פוש־יָדַיִם
(Poseidon) ואת שִׁידָה (בת"י Sido)
אשר בקולה הערב מצאה זמרת
הנגינה:

כט) דֵי־מַר הוליד מֶלֶךְ־קֶרֶת
(Melikartes) הוא אַרְכָּל 18):

ל) ויוסף אוֹר וילחם בשר הים
ויעזרהו דֵי־מַר ויחזק שר הים
מן די־מר ויכהו וידר דֵי־מַר
שלמים בברחו מפני שר הים:

לא) ויהי בשתים ושלשים שנה
למלכותו ויפרש אֵל הוא קֶרֶן
רשת לרגלי אביו אוֹר ויתפשהו
ברשתו ויסרם אותו על יד בארות
ונחלי מים 19):

לב) ויחלש אוֹר ויגוע וימת ויתבולל
דמו במי הבארות והנחלים אשר
במקום ידוע עד היום הזה:

דברי חכמים וחידותם

יהודים קדומים בארץ סינה שנמצא בלדה השמות שמש קמון עם הערה בלשון אנגלית שהם שני מלאכים ומשער החכם לעדנער שם שר"ל קמר היינו הלבנה. אמנם לפי דעתי הוא כמו חמן שם הפעניקי לשר השמש.

18) Herculus אצל היונים, ובדחז"ל (ירושלמי ע"ז פ' לפני אידיהן) "הורקלוס" והוא "אלקוס" (משלי ל') אצל הכוריים המכונה בלתי מנוצח-אונאיבערווינדליך ע"ש אמו אלקומנא (Alkumene) בהגדתם, והשם אַרְכָּל דומה לשם הארמי "אמרכל" (פסחים כ"ז) שפי' אמר-כל וכן ארכל מן א ר (ע"ד א ר י א ל) כ ל (מלשון יכלת כענין השם "יהוכל" ירמיה ל"ז ג' ול"ח ה', או יכליה דה"ב כ"ו ג') והברת א ר דומה אל Aries ודומה לכ"ז השמות אוריאל גבריאל. וכבר הזכרנו כי הגבור המסתרי הזה רומז על השמש השש כגבור לרוץ אורח (תהלים י"ט) והוא שמשון הגבור (עיין מסכת סוטה י') ולד"ק הוא ג"כ כ ר כ ב ו (בבא בתרא ל"א א') כי הורקלוס מכונה ג"כ Kornopion שר"ל החותך ע"ש שמבדיל בכלי שבידו בין סוף ימות הגשמים ובין תחלת האביב, וי"ב עבודות הורקולס רומזות על י"ב המזלות במרוץ השמש.

19) במצא הספרים האלכתי לבאר כוונת ההגדה הקדמוניה הנמצאת גם במדרשי חז"ל על נח איש האדמה שסרסו בנו חם, ונראה ברור כי בעלי המדרשים ידעו הרבה משיחות אומות העולם והשתמשו בהן לבאר בדרך רמז ודרש מקומות רבים בתורה, כאשר הראינו לדעת בעדים רבים ונאמנים ע"ש.

משל

לג) ויהי כאשר נסע קֶרֶן משם וישבו בני אור במקומות ההם בכבוד גדול. ובימים ההם בא פֹּרָה (בת"י Poras) ממזרח שמש ויבן מקדש לאור ולאביו בָּר (בת"י Baratos) הקים מצבות אבן. וירכב על גמל ויעבר בארץ וישמר את המקדשים ויעזר לבני אור.

לד) אז המליך קֶרֶן בארץ את עשתרות הגדולה את די-מר ואת אֲדָד (בת"י [20] Adodos) מלך האלהים.

לה) ותשם עַשְׁתָּרוֹת על ראשה ראש פר לכתר מלכות.

לו) ותעבר בכל הארץ ותמצא כוכב אשר נפל משמים ארצה ותקחהו ותקדישהו באי הקדוש אשר בְּצוֹר.

לז) הכנענים יאמרו כי עַשְׁתָּרוֹת הִיא אַפְרוֹדִתִּי.

ומליצה

לג) נשיאים עלו בשמים מקצה הארץ תנובתה ופריה רעשו ממגד תבואות שמש ויהי פסת בר בארץ:

לד) וירב בארץ מגד גרש ירחים שפע ושבע לחם, ותנובת השמש:

לה) ותהי הצלחת אנשי האדמה הולכת וגדולה כמו קרני הירח.

לו) הירח יקר הולך ועומס כל כוכבי השמים:

לז) הלבנה מושלת גם בפריה ורביה:

לח) ויביא שבתאי מלאכת חרש וחושב גם אל ארץ עתיקה ותהי פוריה:

לט) בימי הרעב קצר שבתאי בכורי אדמתו ואסף פרי שדהו וימולל את ראשי השבלים. וגם כל אנשי מלאכתו בשדה עשו כן:

לח) ויעבר קֶרֶן גם הוא בכל הארץ ויתן אל בתו אֵיתָנָה את ממלכת עתיקה (Athica).

לט) ויהי רעב ומגפה בארץ ויקריב קֶרֶן את בנו יחידו [21] אל אבי אור לכפר את פניו. וימל את בשר ערלתו. ויצו גם את כל ההולכים ברגליו לעשות כן.

דברי חכמים והידותם

20) הוא השמש כמו שביארתי במבא השערים אצל שמות אדד והדד, אדד היא שם אלוה אחד לכנענים ולאשורים בדמות אדם אשר מאחורי ראשו נוצצים קרני הוד לאות השמש, ואצל הפלשתים שמו "הידד„ ועליו כיון נד'ק (ישעיה ט"ז) "כי על קיצך ועל קצירך הידד נפל וגו' הידד השבתי„ כי הידד הזה, כמו אדוני הוא תמוז (Adonis), הסב בהאבדו מספד גדול ובהמצאו שמחה וששון, והוא "הדד רמון„ (זכריה י"ב י"א) אלהי ארם (עמוס א' ד', ירמיה מ"ט כ"ז, ש"א ט' ג') והשם הדד דומה לשם אשת למך ובת לוטי הבבירה הנ"ל עדה ולד"ק היה שם יונה אשת יופיטר אצל הארמיים אדה ושם בעלה אדון הוא אדד הוא אדוני, וכלם רומזים על הרבה תכונות השמש המאיר המפרה המגבר המוליד המצמיח המשחית השורף הממית המבעיר וכו' אשר הגשימו הפעניקיים בשמות אלהיהם: מולך, בעל, מלך-קרת, אדה, אדון, עליון וכו', והיונים באליליהם: זה-עס הוא לום, הרכל הוא הורקולס, פה-אוב הוא פהאבום, יובל הוא אפאללא, תמוז הוא אדוני וכו' כנזכר כ"פ בספר הזה.

21) כבר דברנו על ההגדה הזאת אצל ענינים רבים בין הקדמונים, ובאמת היה מנהגם להעלות בנם בכורם לעולה לאלהיהם, ע"ד "האתן בכורי פשעי„ ובתקון תורתנו

ומליצה

מ) בימי רעב ההם הקדיש לשבר הרעבון את הזרע ברגבי האדמה אשר רקב והיה לפרי גומל, והימים ימי החורף:

מא) וישבו עובדי אדמה אנשי שדה הצידים והדיגים בערי גבל ובארות ויפרו וירבו בארץ:

מב) וימלך חכם חרשים ונבון לחשים בארץ מצרים ושם נפרצו המדעים לרגלי עבודתם האדמה:

מג) ישקיף משמים גם יישן שנתו בהקיץ:

משל

מ) אחר כן הקדיש לאלהים בן אחר הוא מות (בת"י Muth) אשר ילדה לו אַרְעָא ואשר מת זה מעט על כן קראו שמו מות (והיונים יקראו לו פְּלוּטָה 22).

מא) ויהי אחר הדברים האלה ויתן קֶרֶן את העיר גְּבַל אל האלוֹהָה בַּעְלָה (בת"י Baalis) היא דַּיְנוּ ואת העיר בְּאֵרוּת (בת"י 23 Beryth) נתן אל פּוּש־יָדַיִם אל הַכַּבִּירִים אל הצידים ואל הדיגים אשר קדשו בבארות גוית שר הים.

מב) אז יתעורד שֵׁת הוא Thaut ויצר בחרט את צלמי פני האלהים אוֹר קֶרֶן דָּגָן ואחיהם למען יהיו לציוני אותיות מכתב אלהים.

מג) ויתן אל קֶרֶן לאות הוד מלכותו ארבע עינים שתים מלפניו ושתים מלאחריו וכאשר יישן בשתים תהיינה השתים האחרות פקוחות.

דברי חכמים וחידותם

נבאלמנה קודמת הבכור פטר רחם להפדות בכופר נפש תחת נפש, ונתגלגל מזה המנהג באומתנו כי בע"פ מתענה הבכור או אבי הבכור, ודומה אל המסופר מעמים פראים באמעריקא ובראזיליען כי האב ביום הולדת בנו בכורו יתענה ויוסר בכל מיני ענוים קשים ואכזרים.

22) כבר דברנו גם על אודותיו, והוא Aides ומכונה במקרא "מלך בלהות" ומרומז לד"ק גם בשם לוט מעיר החטאים, ומזה שם בתו פלוטית לדעת פרקי דר"א כ"ה, וכ"ז משל על ימות החורף, על חלי כדור השמים מתחת לארץ, ועל פלוטה הזה המכונה פה מות רומזת מליצת אנשי הלצון בירושלים באמרם: "כרתנו ברית את מות ועם שאול עשינו חוזה". ע"כ שם אשת פלוטה היא ברת-לפונה הנ"ל אשר חטף פלוטה בחזקה ויביאה שאולה, ובאשר התאוננה אמה לערעס לפני האלהים על גזלת בתה, שפטו האלהים כי ששה חדשים תהיה ברת-לפונה אשת פלוטה בשאול התחית, וששה חדשים תשב אצל אמה בשמים, ברמז על השמש בקיץ ובחורף כנ"ל.

23) היא "בארות" (במדבר ל"ג ל"א) המורכב לדעת החכם פילשט מן באר־אות בלשון פעניקית (Wunderbrunnen) והשם "בעלת באר" (יהושע י"ט ח') רומז אל המסופר פה כי העיר בארות היתה אל בעלה, והיא ברותי הנזכר ש"ב ח' ונשנה שמו לד"ק ע"ש העץ ברות מן "רהיטנו ברותים". ע"ד השם "תדמור" מן תמר היא העיר Palmyra מן Palme אשר בנה שלמה (מ"א ט' י"ח) והשם בעלת באר הוא כענין שמות המקומות המורכבים עם בעל כי קדשו לו כמו בעל גד בעל המון בעל מעון בעל צפון וכו', ושם בארות היום ביירוט עיר גדולה על הים.

משל	ומליצה
מד) וישם על שכמו ארבע כנפים שתים פורשות ושתים תרפינה.	מד) במנוחת כבוד ירכב על כרוב ויעוף:
מה) ואל האלהים האחרים נתן רק שתי כנפים על כתפותיהם:	מה) המלאכים ילוו את אדוניהם רק ביעף ולא במרגעה:
מו) וישם עוד על ראש קֶרֶן שתי כנפים:	מו) האחת לאות רוח המושל והשנית לאות רוח המשוטט בכל הארץ:
מז) ויסעקֶרֶן ארצה הנגבה ויתן את כל ארץ מצרים אל שֵׁת וימלך עליה:	

מח) הַכַּבִּירִים שבעת בני צֶדֶק וְאִישׁ-כַּלְבִּי אחיהם השמיני *) היו הראשונים אשר במצות שֵׁת כתבו את כל הדברים האלה בספר לזכרון:

מט) אלה הם הדברים אשר חתם וכמס הכהן בֶּן־תָּבְיוֹן בראשונה וישת עליהם נוספות בכתרי היצירה וימסרם אל הנזירים והנביאים והמה מסרו אותם אל זרעם אחריהם ואל כל הקדושים אשר בארץ למען ידעו בני דור האחרון וישתוממו:

נ) ואחד מהם היה ישר (Jsiris) אשר מצא את שלש אותות אלפא ביתא האחרונים והוא היה אחי כנען (בת"י Chua) שם הפעניקי מלפנים:

תם הספר הראשון.

ספר שני

פרשה א.

ויהי כהצות צָפוֹן את סָבִיב (בת"י Sabibos) ויועל דֵי־מַר להותו ויבקיע עם הַכַּבִּירִים מתוך הים אל ארץ סָבִיב ויחן עליה ויהליש את סָבִיב ואת הארץ נתי ירשה אל אחיו יור (בת"י Jures).

פרשה ב.

אבל בהיות הַכַּבִּירִים מחוץ לארצם חמדו אנשי שֵׁת ההולכים ברגליו את המלוכה ויקימו וירימו יד במלך ויגרשוהו מן הארץ וישורו בארץ תחתיו. וישבו בערים רבות ותגבר ממשלת ידם כי עדריהם פשטו על מגרשי הים ויהי גבולם עד אֵילוֹת (בת"י Eilotha מ"א ט' כ"ו). ותהי מלחמה ביניהם ובין שֵׁת ואנשיו ימים רבים.

---

*) ע"כ נקרא בכמוזות הפעניקים בשם אשמן.

פרשה ג.

ואֱמוֹרִי היה בן הַכַּבִּירִים ולו שני בנים שִׂדִּים*) (בת"י Sidimos) וָחֵת (בת"י Chittios) ויקח חַת מבנות יליד הענקים לו לאשה ותלד לו חמישה בנים. ויבן לבנו אֲדוֹנִי (בת"י Adonios) את העיר עֲרָד (בת"י Arad יהושיע י"ב י"ד) ואחיו ישבו בהרים אשר עשו להם שם מערות גדולות. אלה בני חֵת.

פרשה ד.

ואֱמוֹרִי ישב אצל שִׂדִּים בככר כלה משקה בעיר סְדוֹם (בת"י Sidumia) אשר בנה בנו. וישם הככר ההוא "עמק שדים„ (בראשית י"ד ג') וסביבות עירו מלאו בארות בארות חֵמָר (Asphaltquellen). את החמר ההוא אסף אֱמוֹרִי וימכרהו לאנשים סוחרים היורדים מצרימה ויעש לו רכוש גדול.

פרשה ה.

ותהי מלחמה גדולה בארץ מצרים ותעל יד שֵׁת על אויביו במלחמה וינוסו רבים מיושבי הארץ ויפגעו בסוחרים הולכים להוריד חמר מצרימה וישובו. ויהיו האנשים ההם אל המצריים לעינים בדרך ויבאו אתם אל עמק שדים. ויתן להם אֱמוֹרִי שדות אשר לא הדשיאו דשא ועשב עד כה. ויעשו המצרים תעלות וברכות מים ולא ארכו הימים ותהי האדמה ההיא דשנה ופוריה. וגם אוצר רב הביאו אתם ממצרים ויהי להם שני פָּרֵי זהב זרתַיִם קומתם. ועיניהם אבני יקר. וישמע אֱמוֹרִי את הדבר ויבא וירא והנה בנו היכלים אל הפרים ההם וידבר לאמר. שמעו נא מצרים למה זה תביאו הֵנה את האלהים האלה ותפשעו באלהינו? הלא גוענו אבדנו כלנו בחרות אף אלהינו בנו! אך אולי אוכל לכפר את פניהם אם תתנו לי את הפרים להאבידם. ואנכי אשלח לכם תחתם את קֶרֶן ואת בַּעֲלָה ואת שר הים אלהינו ומגיני ארצנו. וימאנו המצרים לתת לו את הפרים וילך אֱמוֹרִי מאתם בחרי — אף. ויִּוָּעצו המצרים בניהם לנוס בנשף כעלות השחר ולהֵאָחֵז בעיר בָּרָד (בת"י Barados) על הנהר פרת אשר שמעו עליו כי דומה הוא אל היאור אשר במצרים. ויקומו ויאספו את כל רכושם וינוסו בלילה עם נשיהם וטפם. ויהי ממחרת וירדפו אחריהם אֱמוֹרִי ועבדיו וישיגו אותם בטרם ימלא להם דרך יום ויכו את האנשים וימיתום וישבו את הנשים ואת הילדים ויקחו את הפרים ואת כל רכושם וישובו אל עמק שִׂדִּים.

פרשה ו.

ויהי כראות שִׂדִּים את השלל הרב ההוא ויקם ויקחהו בחזקה מיד אביו. ויקצף עליו אביו וירב בו ויגרשהו בנו מן הארץ ויאסף מהיום ההוא ומעלה את החמר לו לבדו. ויקח אֱמוֹרִי את הפרים אשר הציל ויקם ויברח אל חֵת. ויהי בדרך ויבקש אלהים המיתו ויקרא אל שר הים ויֵּעָתֵר לו ויתחנן אליו לעשות נקמתו בבנו. וישמע שר הים בקולו ויצת אש בחמר לאמר בדבר אשר זדו

*) ויתכן שגם שדים הנזכר בתורה רלונו שם אדם ע"ש שנתקשו בו המפורשים בבילור השם הזה.

ישחתו מן הארץ. ויהפך את כל הככר וכל אשר בו את שֹׁדִים ואת בניו ואת עירו ואת עבדיו לא נשאר בהם עד אחד. וַיַהֲפֹך עמק שֹׁדִים ותחתיו היה ים מעלה באשה וצחנה לא ידגו בו דגים ולא יעברו בו בני אדם. ושפתו אדמה מלחה לא ישב שם איש. ויש מקומות בים ההוא אשר מימיו אפסים ויעבר בהם רוכב על סוס בלי יִטָבלו רגליו במים. והמעברים ההם מודעים על פי עמודים גדולים העומדים על שפת הים.

פרשה ז.

ויהי אֱמוֹרִי עוד עשר שנים וכל יוצאי ירכו נקראו בשמו בני אמורי. ואת הפרים הניח לבנו חֵת לנחלה. ויתן אותם על יד עבד מצרי ושמו פִּימִשׁ אשר ידע לעשות עמודים ועטרות וכל יקר ויצוהו לעשות מן הפרים עטרת מלכות. ויעש מהם פִּימִשׁ כתר זהב עם קרנות זהב סביב. וקרנותיו ארבע עם נופך בראשיהן כי עיני הפרים היו אבנים יקרות. ומן הנותר בזהב עשה צמידים ותְלִי—זהב. וישת חת את העדי הזה עליו הוא וכל המלכים אשר מלכו אחריו בערך כי הם היו יוצאי ירך אֲדוֹנִי בכור חֵת החזקים בכל בני האמורי. וימת חֵת וימלך תחתיו אֲדוֹנִי ואחריו מלכו יוצאי ירכו שמונה מאות וארבעים שנה. ופִּימִשׁ נבא לאמר לא יסור שבט מבני האמורי בעוד לא יִשָּׁבֵר הכתר ההוא. ויהי בהלחם המלך האחרון ושמו גם הוא אֲדוֹנִי באנשי שומרון (בת״י Somyr) וַיִשָּׁבֵר הכתר על ראשו. ולא ארכו הימים וימת אֲדוֹנִי לפי חרב אויביו ותשבת מלכות בני אמורי.

פרשה ח.

בימים ההם כבדו בני האדם עוד את קָרֶן ואת בניו. ולא ארכו הימים ויגבה לב בני תמותה ויזידו לקחת להם נשים מבנות אויבי קָרֶן וָשֵׁת. ויהיו בניהם הרפאים והעמלקים נפילים רעים וחטאים. וירא קָרֶן וידבר אל העומדים לפניו לאמר השחית כל בשר את דרכו על הארץ הבה נעלה השמיטה כי שמה לא יגיע רשע בני האדם. ואת הארץ נָרֵף בידי בני — גוג (Giganten) והנפילים והעמלקים והענקים לשחתה וללכוד במלחמה ערי בני האדם. אז החלו בני־גוג יושבי הערים להלחם ביושבי העמק.

פרשה ט.

ומֶלֶך־קֶרֶת וְאִישׁ־רֹעַ (Isroas) היו שני אחים בני דֵי־מַר וילחמו בבני־גוג ויבזו שלל רב. וירא מֶלֶך־קֶרֶת בשביה בתולה יפת תואר ושמה דֵי־זֹנָה ותחשק נפשו בה באהבתו אותה מאוד. אך אִישׁ־רֹעַ לא אבה לתת אותה לו ויאמר מֶלֶך־קֶרֶת נשאל את פי הנערה ואשר תבחר תהיה לו. ותבחר דֵי־זֹנָה בְּמֶלֶך־קֶרֶת כי הוא היה יפה תואר וְאִישׁ־רֹעַ היה רע תואר ורע מראה ויעש מֶלֶך־קֶרֶת שם לאשתו בנגינות ככוד אשר הצורים יזמרו עד היום הזה בערב יום חג מֶלֶך־קֶרֶת. ויחן אִישׁ־רֹעַ על מצודת מֶלֶך־קֶרֶת ויצר עליה לקחת את דֵי־זֹנָה מיד אחיו.

וידבר אליו מֶלֶךְ־קֶרֶת את הדברים האלה: אמנה ימית עַיִט את הָעַיִט והארז בהר יפול על הארז וישפתהו לעפר. אך מדוע אִישׁ־רֹעַ תחרחר מדנים בי? למה תתגרה מלחמה באחיך? אתה ידעת כי איש חיל אנכי רק אין חפצי לנגוע בך במלחמת תנופה. שני נהרי איתן אנחנו הנובעים ממקור אחד ומדוע תעורר מדנים אִישׁ־רֹעַ ותלחם באחיך? ואִישׁ־רֹעַ לא ענה אותו דבר ויור חץ על דִי־זָנָה וימיתֶהָ. וירא מֶלֶךְ־קֶרֶת אותה כורעת ישדודה ויתנפל עליה אבל לא נותרה בה עוד נשמה. ויבך את הנערה שלשת ימים ואחרי כן לקח אניות מן הַכַּבִּירִים וִילָוּוּ אליו אנשים רבים.

פרשה י.

וילכו אל החוף וירדו באניות ויסעו אל האי כִּתִּים (כת"י Kition הוא "כתים" (בירמיה ב' י') והוא Cypern ואצל הקדמונים כיתינה. ויושע את יושבי האי מיד עמי ההר הצרים על העיר ותעז ידו על החונים עליה ויך את כל הנופלים בידו וימיתם. וישמעו הנשיאים ויחרדו מן ההר אליו ויכרתו עמו ברית שלום. ויפצרו האנשים ההם בְּמֶלֶךְ־קֶרֶת למלך עליהם ולא אבה שמוע בקולם ויפן ויסע אל החוף אשר ממול האי מקום מושב דודו יור בלשון הים העמוק חמש עשרה אמה. ויבא אל לשון הים ההוא וירא את הזקן יושב בצל האשל, ועיני יור כהות מזוקן ולא יכול לראותו כבואו אליו. ויכירהו מֶלֶךְ־קֶרֶת אף כי זרקה בו שיבה ולא ראהו ימים רבים ויחבקהו וישקהו ויאמר תחי עוד לאורך ימים. ויור לא הכירהו ויען ויאמר הן אכיר את הקול אך אמור לי מה ארצך ומי משפחתך למען אדעך בשם כי אור עיני אין אתי ולא אוכל לראות את פניך ויען ויאמר אנכי מֶלֶךְ־קֶרֶת בן אחיך ותרדנה עיני הזקן דמעות. וישב מֶלֶךְ־קֶרֶת עמו ימים רבים במנוחה כי הים הולך וסוער. בימים ההם חלה יור ויקרבו ימיו למות ויאמר שמע נא מֶלֶךְ־קֶרֶת את דִּבְרֵי האחרונים. אתה בני הנך גבור חיל על כן יאיר גם שמך כבוקר לא עבות. כי אתה תחל לכבוש את הים הזה ולבַקר אפסי הארץ. ויגדל שמך עד כי גם בעיני קֶרֶן ויתר האלהים תדמה ותשוה להם. ויהי אך יצוא יצאו הדברים האלה מפיו ויגוע יור וימת ויקבר אותו מֶלֶךְ־קֶרֶת כמשפט ויספד לו שלשה ימים. וביום הרביעי קם וירחץ בשרו במים ויקח את הרבו ויאמר אל אנשיו: הבה נרדה אל האניה ונסעה נכח מבוא השמש אל אפסי הארץ כדבר יור.

פרשה יא.

וירדו אל האניה ויסעו מן החוף הלאה. ויהי בלכתם על הים ימים רבים ויעמד רוח סערה וישליכם אל לשון ים בטי אפסים; מקצותם מתו שם ורבים נמלטו אל החוף ולא מצאו שם עצים לבנות אניה אחרת וגם הסערה לא קמה לדממה בים מלא צורים וכפים. וַיִּוָּעֲצוּ לנסוע הלאה בארץ עד אשר ימצאו דֵי עצים לאניה וחוף מבטחה. ויעשו כן ויסעו הלאה ויבאו עד רגל ההר לְבִנָה האלהמה. ויקם המון גדול מאנשי בארות וילכו אל רגל ההר לתור ולחפש את

בערזיפוניה *) וישלח מֶלֶךְ־קֶרֶת את אנשיו לפניו ללכת לאורך החוף והוא עלה ההרה לזבוח שם ולקרא בשם האלהים בשמעו כי ראשי ההרים קודש הם כי שם מושב האלהים. וישב בהר ארבעים יום וירד מן ההר אל ארץ מבוא השמש וימצא את אנשיו על יד נהר גדול אשר כבר בנו אניה בעבר הנהר. וההר ההוא רם ונשא מכל ההרים ואיש לא ערב לבו לעלות בו מלבד מֶלֶךְ־קֶרֶת. כי בצבאתיו ונבאיו זוחלים שרפים מעופפים ובמורד ההר שוכנים שעירי יער ותוכו מועב בענני ערפלי עלטה ועל ראשו יתעלם שלג. וממעל לו יושבים האלהים ואיש לא יגיע עדיהם כי אם הקדוש אשר יבחרו בו. והנהר ההוא היה רחוק דרך חמשה ימים. ומשם נסעו ויבאו אל אי אחד ועדרים רבים רועים בו ויצאו מן האניה למשוך ולקחת להם מן העדרים ההם כי הלחם אזל מכליהם. ויתקומם הרועה אֲבִי־בָקָר (בת"י Abibakros) לנגדם ויגרשהו מֶלֶךְ־קֶרֶת ויקחו מן העדרים את כל אשר בחרו והאיש ההוא קלל אותם מרחוק. ואנשי מֶלֶךְ־קֶרֶת לא הבינו שפתו הלועזת ויתקלסו בו בשנותם את מבטאו בשחוק גדול. ויעברו משם והלאה ויבאו אל אי אחר הקרוב אל הראשון ותשבר האניה שנית. וימלטו כלם על נפשותם בפרשם ארבות ידיהם לשחות על פני הים עד החוף.

פרשה יב.

ויחיו שם את נפשם באכלם צביים ודגים אשר מצאו בלשון הים לרוב. כי מֶלֶךְ־קֶרֶת חלה ולא ערב לב איש בלעדו לבא היערה לצוד ציד כי קול המון כשאגת חיה נוראה מלא את היער. ויתחזק מֶלֶךְ־קֶרֶת ויקם ממשכבו וילך לבדו אל יער ההר כי אנשיו יראו לנפשותם ללכת אתו. ויהי כעלותו ההרה וכעברו דרך היער וירא אשה יפת תאר ישנה ותיקץ ותקרא אותו אליה. ויקרב מֶלֶךְ־קֶרֶת אליה ויעמוד מרעיד ומשתומם בראותו כי רגלי האשה נחשים הם. בכל זאת אמץ את רוחו וילך אליה לשמוע מה תחפץ ממנו. ותען ותאמר אנכי שפחת המלכה לִיתַנָּה האסורה על האי הזה על ידי מַזִּיזַב ועתה הבה נלכה אליה. וילך אחריה וישא את עיניו וירא את המלכה במערה גדולה וסביבה שפחות אשר רגליהן נחשים גם הן. ותדבר אליו לאמר הנה נא ידעתי כי איש טוב ובן חיל אתה וכי תנקום את נקמתי בְמַזִּיזַב אשר גרשני מארץ מולדתי ויאלצני בקסמים לשבת פה. לך לך מאי הזה והמיתהו ותמצא בחדריו אוצר כל חמדה. והוא מושל בְתַרְשִׁיש עיר קצה אפסי הארץ. ותקח ארון קטן ותתן אותו אל מֶלֶךְ־קֶרֶת ותאמר בתוך הארון הזה תמצא סם מות למען תמשח בו את חציך ותמיתהו כרגע. וישב מֶלֶךְ־קֶרֶת אל אנשיו דרך היער המלא שרפי קדש נחשים ועקרבים יושבי הארץ ההיא. כי כבר נודע אל שֵת ואל המצרים ואל הכנענים כי השרפים והנחשים מלאים רוח האלהים. ויורה אותם ויאמר כי נפש החיה הזאת מכילה רוח ואש שכם אחד על כל השרץ השורץ על הארץ. על כן היא מהירה כרוח בהליכתה בלי ידים ובלי רגלים וכל אבר חיצוני

*) Libanos in Ersiphonien ולפי הסעדה היא Ligurien דקנינות העיר Genua באיטליא, ועיין עוד ע"ז להלן ספר ח' פרשה י"ג.

המניע חיות אחרות. גם תנועותיה שונות בצורתן ומהלכה עקלתון בתנועות עקלקלות ומהירות אל כל אשר יהיה רוחה ללכת. והיא מארכת ימיה בהחליפה את עורה ותגדל ותשוב לימי נעוריה. ובבוא אמת קצה תהיה כמסוס נוסס כשבלול תמס תהלך כאשר הורה שת בספריו הקדושים. וירד מֶלֶך־קֶרֶת מן ההר וישב אל אנשיו ויאמר אליהם ראיתי את המלכה לִיתְנָה ואת אמהותיה היפות אשר רגליהן נחשים. ומַזִיזַב המושל כתרשיש (מנגב לספרד היא שפאניען) אסר את המלכה על האי הזה בלי תוכל לברוח. על כן צותה אותנו להלחם לה במלך ההוא.

פרשה יג.

ויִשתוממו האנשים על הדברים האלה ויכינו את האניה ויסעו הלאה ימים רבים מערבה וישאו את עיניהם ויראו מגדל מרחוק. המה באו תרשישה וידעו כי המגדל ההוא מצודת מַזִיזַב. וירא את האניה ואת האנשים אשר עליה ויקרב אל החוף להלחם בם. והוא משכמו ומעלה גבוה מִמֶלֶך־קֶרֶת וכליו חמודים וגוו חזק ואמיץ כח. וימהר מֶלֶך־קֶרֶת לקראתו ויאחז בקשת אשר נתנה לו המלכה וידריכה בחוזק יד ותשבר בין זרעותיו. ויירא ויצר לו מאד ויטל את חניתו אל מַזִיזַב ותעבור החנית את גויתו ותתקע בעץ ולא יכול מַזִיזַב למוש ממקומו. ויקרב מֶלֶך־קֶרֶת אליו ויכרות את ראשו. ואחרי כן באו אל מגדל מַזִיזַב וימצאו שם אוצר נחמד ועפרות זהב בארגזים קטנים וכלי זהב רבים ועשת זהב אמתים וחצי ארכה ועוד כסף וזהב רב עד אין חקר. וישאו ויביאו את כל הדברים האלה אל אניתם. ויבאו יושבי הארץ ההיא הקרובים לראות את מֶלֶך־קֶרֶת ולברכהו ויביאו לו כסף רב. ויספרו לו האנשים ההם כי קרובים הם לקצות הים וכי לא רחוק משם עד רצועת הים לעבר בה אל הים הגדול הסובב את כל הארץ. ויקומו ויסעו ויבאו אל רצועת הים וישבו על האניה עד יום המחרת כי בא השמש. ויהי כראות יושבי הארץ על האניה את ראש מַזִיזַב אשר אמרו עליו כי לא יחת מפני כל ויהללו את אומץ רוח מֶלֶך־קֶרֶת ויבא אל היבשה ויקדמו פניו בחדוה. ויהי מֶלֶך־קֶרֶת הראשון בכל הצידונים והצורים אשר בא עד אפסי הארץ. ויתמהו יושבי הארץ על הבאים ויתפלאו על אניתם על בגדיהם ועל כליהם. הן היה גם להם אניות אך קטנות וצעירות וגם המה היו מלובשים אבל לא בסדינים כי אם בעורות חיות. כי חיו מציד חיות ודגים ולא ידעו מעשה מטוה ומלאכת מחשבת אחרת. גם כליהם היו גולמים בלי כל מעשה חרש וחושב.

פרשה יד.

ויתבוננו בכל הדברים האלה כי מֶלֶך־קֶרֶת אחרי עשותו את המעשים ההם הנהו כאחד האלהים הוא והנלוים אליו אשר לא הגיעו למעלתו. ובצלע רצועת הים מזה ומזה היה הר ויקם מלך־קרת עמודים גדולים על שני ההרים ההם. ושני העמודים ההם עומדים עד היום הזה ונקראים בשמו. ויבנו לו ילידי הארץ

מצודה ועיר והיכל בקרבה. ובכל הארץ הקימו מקדשים רבים לשם האֵל מֶלֶךְ־קֶרֶת אך ההיכל אשר בתוך העיר היה הגדול. פסיליו היו כסף מזוקק כי בימים ההם היתה בתרשיש שפעת כסף רב *) מאד עד כי עשו ממנו גם כלים פחותי הערך.

ויהי היום וילך מֶלֶךְ־קֶרֶת לבדו אל השדה לצוד ציד ולא ראהו איש עוד וגם קבורתו לא ידע איש. ויאמרו הגלוים אליו להודיע עלילותיו בארץ מולדתו ויבהרו לשלוח שמה אנשים אשר לא לקחו עוד נשים. כי רבים לקחו להם נשים מבנות יושבי הארץ. ויבאו הבחורים ההם אחרי תלאות גדולות בדרך אל ארץ מולדתם ואִישׁ־רֹעַ מת. ויבנו למֶלֶךְ־קֶרֶת במקום אשר ירד שם באניה היכל העומד עד היום הזה בצור הישנה והעיר נבנתה אחרי כן. ויעשו את פסילי האֵל מכסף גבוהים מקומת אדם.

פרשה טו.

על כן היה מֶלֶךְ־קֶרֶת להצוריים אלהי האלהים ובצידון היה קֶרֶן ואצלנו בַּעֲלָה. ומקראי מועד יחגו לְמֶלֶךְ־קֶרֶת מקץ החודש תשרי ובראש חודש ניסן כי בעת ההיא ישתוק הים מזעפו והאניות תרדנה הימה. אז יקהלו כל התושבים בעדי עדיים בערב לפני מועד החג בחצרות ההיכל. וקרבו הכהנים ויזמרו מעללי מֶלֶךְ־קֶרֶת ואחר כן ירקדו במחולות חליפות כל הלילה. לפנות הבוקר יִזַּח המסך ובצאת השמש יופיע האל נורא הוד בהדרת קדשו ופניו מועדות קדמה מזרחה והאנשים ההולכים ביום ההוא לרדת באניה תרשישה יקריבו זבחים ועולות אל האֵל וישתחוו לפניו ויתחננו אליו להצליח את דרכם. וגם רבים מאנשים אחרים יקדישו אל האֵל מנחות וקרבנות. ואחרי הקריבם את הזבחים יְלַוֶּה המון חוגג והכהנים בראשם את האניות עד החוף **) בנגינות זמרה לכבוד שר הים. ואז ישחקו וישמחו כל היום ולא יחדלו משמחתם עד אשר נתקו כל האניות מן החוף הימה. בעיני הזיתי את כל מעשי החג הזה בשבתי בימי נעורי בעיר הישנה ***) אשר להצוריים בבית אבי זקני קַדְמֹן הנבותי אשר שלחו הצוריים

*) בדבר הכסף והזהב מתרשיש עיין להלאה ספר שמיני.

**) כבוד מלך-קרת (Melkarth או Melikertes) שר"ל מלך העיר צור (והשם מלך מזכיר באלילי מולך או מלכם) אלה הפעניקים (עיין בספר השני להשמונאים פרשה רביעית בסופה) היה משנה ברהב אליליהם בעל שגם שניהם רומזים על השמש כנ"ל, ועבודתו נפוצה מצור וצידון אל היונים והרומים ומקרתא-חדתא עד קפרד. ומעשה עבודתו היה בנשיקה על פיו ועל רגליו ואות עבודתו היה ע"י אש תמיד לא תכבה, וזבחו לו עולות אדם, ומדי ימים ימימה באו מקצות הארץ לצור מגישי מנחה ומביאים אוצרות זהב וכסף להיכלו הגדול, הוא היה מושל על המסחר ועל המלחמה. ובכל מקום מדרך כף רגל הפעניקים הקימו לו מזבחות ומצבות. לפי הגדתם היו מסעי הגבור הזה דרך קפרד והררי אלף עד איטליא וכלם תבו לרגליו ונכבשו מידו החזקה, וכביר עבודתו נפרץ עד רצועת ים גיברלטער מקום עמודי הורקולס לפי שיחתם וכפי המסופר ומסנחוניתון פה.

***) העיר צור היתה בצפון חוף הפעניקים, והצידונים בנו אותה, חליה האחד היה על ארץ החוף ונקראת צור ישנה, וחליה השני על אי בים נקראה צור החדשה, אשר לכד נבוכדנצר במלחמה ונבנתה אח"כ על תלה, ואח"כ בא אלכסנדר ולכד אותה שנית.

אותו עם האניות אל תרשיש ואל איי הים לקחת עמים עוזרים במלחמה. ושם הכהן אשר שר אז את מעללי מֶלֶךְ־קֶרֶת היה הִרְבָּה. וגם אחרי אשר נלכדה העיר יחגו את החג הקדוש ההוא על האי.

תם הספר השני. ונשלם החלק הראשון.

הקדמה לחלק השני

כבר הזכרתי בשער השלישי למבוא, כי הכ"י היוני (הכולל גם יתר ספרי סנכוניתון המתורגמים עברית פה בחלק השני) אשר הוציאו לאור החכמים וואגענפעלד וד"ר גראטעפעלד מהאנובר, והמליץ בעדו ד"ר קלאססען מליבעק, איננו נקי מחשד זיוף עכ"פ.

הן גם על שני ספרי סנכוניתון הראשונים (המדברים על מעשה האלהים והמתורגמים עברית בחלק הראשון מספרנו זה) הנזכרים כבר אצל אייזביוס ואחרים מסופרים קדמונים, ילאו מערערים, כמו הערדער וזולתו, על אמתותם, ורבים אומרים כי הם מעשה פילון הגבלי בעצמו ולא מסנכוניתון הם.

אך על הכ"י הנ"ל שאנו עוסקים בו עתה רובץ חשד יותר גדול, ומפקפקים בו שאיננו אפילו מן פילון, רק מזויף מאיזה אחרון להונות בו את החכמים, (עיין Mutter במאמרו בכתבי געטטינגער געלעהרטען אנצייגער לשנת 1837).

ובכל זאת לא נמנעתי מלהוסיף גם אותם אל תרגומי העברי כי אחר שעברתי על הספר הזה בעין מבקרת, וראיתי והכרתי איזו זיופים גם מתוכו ומלבד קבלות הסופרים הקדמונים גם הם בנוגע לדברי ימי בני ישראל כידוע, מצאתי ונוכחתי, כי הסופר או המזייף יהיה מי שיהיה קדמון או אחרון, לא שאב תמיד ממקור אכזב, ונהפוך הוא כי ברובו ככלו היו לו מקורים נאמנים לעינים, באופן שהקורא ימצא הרבה תועליות בדרשו מעל הספר הזה, ולדוגמא נעיר רק על פרק קטן ממנו הוא מעשה הרועים בספר ג' פרשה ט"ו. הקורא המבין יראה ונוכח כי שורש הספור הזה מספור הענין הנמצא אצל הסופרים המצריים מאנעטהא וערטאסטינס ורבים אחרים *), ובכ"ז כלולים בתוכו חלקי כלם אחד לאחד, כאלו רצה הסופר הלז לברור מקרב כלם, ובשם נמצא ד"מ כלשון הרועים על המצריים אצל כל הסופרים הנ"ל פה אחד.

ונעם שמה כי היתה על סלע (יחזקאל כ"ו ד' וי"ד) ויהושע (י"ט כ"ט) קוראה "מבצר צור".

*) משכיל אחד בזמננו הוא הח' ר' נפתלי הלוי בספרו חקרי קדמוניות אסף כל דברי הסופרים וחקירותיהם על הענין הזה, והוסיף עליו גם חקירות טובות בטוב טעם ודעת ע"ש.

הנצחון האחרון של המצריים על הרועים, אשר מלאו להם ומלטו במבצר על הים אשר לא יכלו המצריים לכבוש, כנמצא אצל מאנעטהא שנמלטו הרועים אל העיר הבצורה אבאריז, וכי לא יכלו המצריים לכבוש את המבצר. פה מסופר כי ישבו רבים מן הרועים בארץ ערב וכו', ושם מסופר כי הלכו לארץ יהודה וכו' ולפיהו באו הרועים מגבול ארץ ערב. פה נמנה בין מלכי הרועים את עמלק, ובאמת הכתוב בעמלק "ויך שאול את עמלק מחוילה בואך שור אשר על פני מצרים„ מתאים עם הכתוב בשבטי הערביאים בני ישמעאל "וישכנו מחוילה עד שור אשר על פני מצרים וגו'„. אך תחת כי מאנעטהא מספר כי הרועים בעלותם ממצרים בנו חומות ירושלים, מסופר פה כי אחד הרועים ושמו דמשק בנה את העיר דמשק וגו', וגם לזה מקור נאמן כאשר העידותי שם במקומו, וכיוצא בזה ימצא הקורא ברוב הספר.

הוא הדבר אשר דברתי, כי כותב הספר היוני שאנחנו דנים בו, אם היה זייפן, לא היה בער ממציא דברים ככל העולה על לבו, אם חפש איזו תכלית להתלות באילן גדול, לא רצה להתעלל בחכמת סופרים, כי אם יתד נאמן היה לו להתלות עליו, ובכל אופן צודק בו המשל האיטלקי: Se non é vero, é bon trovato והספר קרוב לשכר תועלת ורחוק מהפסד עכ"פ — ומה רבה התועלת אם אמתי הוא! —

מעשה בראשית הכנענים

חלק שני

הכולל שבעת ספרי סַנְחוֹנְיַתוֹן האחרים המדברים על דברי ימי מלכי הכנענים וקורות מלחמותיהם בגוייהם לארצותם.

ספר שלישי

פרשה א.

ושם אחי אֱמוֹרִי היה לְאוֹנְתְּרְג בני הַכַּבִּירִים. ויהי היום וירא אֱמוֹרִי איש אחד לבוש בגדי חמודות עובר לפניו ויפול על האיש בחרב שלופה ויאמר אישי אהובי תנה לי בגדיך ויתן אותם לו. ויקנא לְאוֹנְתְּרְג באחיו על אודות כתנת הפסים ויתנכל אותו להמיתו. ויברח אֱמוֹרִי ויבן־לו על גבעה מצודה לשבת שם בטח. ולא ארכו הימים ויבאו שמה נָסִים ופלטים אחרים אשר גורשו מן העמלקים. ויהי שם עיר המקלט ההיא בֵּית־מִיכָיָהוּ (בת"י Bethmichyia). וחֵת בן אֱמוֹרִי בנה אחרי כן את העיר עֲרָד מקום שבת אתו אֱמוֹרִי אחרי מהפכת סדום כי שם ישב אֱמוֹרִי בתחלה עם בנו שְׂדִים. ויהיו כל מלכי ערי בית־מיכיהו וערד יוצאי ירך אמורי.

פרשה ב.

ואל לְאוֹנתְּרֶג נתנה בַעֲלָה הממשלה עלהעיר גְּבָל ויחרימו אותה העמלקים ויצר לו מאד על התלאה אשר מצאה את עירו ויחלה וימת ויקבר בקבר המלכים ולא ארכו הימים ויפול הקבר ההוא ולא מצאו בו כי אם מעילו וחרבו לבדם וְגֵוֹו לֻקַח ואיננו ויִוָדע הדבר כי עקב קדושתו לקחו אותו האלהים. הוא נתן להיכל בַּעֲלָה שלש מאות שפחות. מלאכת חייהו עשה באמונה ובאישון הלילה הלך לבקר את האשמורות גם אם הקרה השליכה קרחה כפתים ואת האיש אשר מצא שותה שכור הכה נפש. בשנת תשע ועשרים שנה לימי חייו ישב על כסא מלכותו וימלך חמשים שנה.

פרשה ג.

וימלך אחריו רְיָנַר ששה חדשים (על כן לא ידעתי משפחתו ולא איך מלך כי לא מצאתי ממנו רק זכרון שמו). ויהי אחרי מותו ויפלו בני־נוג על העיר וימיתו רבים והנותרים שבו שֶׁבִי. ותפול עליהם אש מן השמים וימותו רבים מהם ושרידים נמלטו אל החוף. והיה כל הנמלט מן האיש ומן גלי הים המיתו בעלי גְּבָל על שפת הים כי אז לא היו עוד בתים על החוף כי אם בקעה שממה היתה בין העיר ובין הים.

פרשה ד.

וימשחו הגבלים את אָגוֹר בן לְאוֹנתְּרֶג למלך עליהם. ויהי בלכתו אל היכל בַּעֲלָה פסח עליו הכהן וימשח תחתיו את צֶדֶק מִצּוֹר. וימלוך צֶדֶק בִּגְבָל איש טוב וצדיק אבל קטן קומה ורע תואר. בימי מלכותו לא יצאו בני־נוג מהריהם אך הכרתים יושבי האי כְּרֵתִי (Kreta) באו עם אניות רבות ויבזו וישחיתו את הארץ. ויודע הדבר למלך וישלח אל מלכי צידון ובארות לבא לעזור לו. ויבאו מלכי צידון ובארות ועמהם ארבעה אלף איש אך הצורים לא באו כי אחרי מות המלך פרצו מדנים בעיר. ויפול צֶדֶק על האויבים ויכם וינוסו ויאבדו רבים מהם. ובין השבוים היו גם גוֹל וְגוֹר שרי צבאות האויבים. וישלחם צֶדֶק לחפשים בתתם לו זהב רב ומאה עבדים. ויתן צֶדֶק מכופר ההוא גם אל המלכים עוזריו חלקם. ובכל עיר ועיר חגו את התשועה ההיא בשמחה ובשירים לאמר רננו צדקת צֶדֶק זמרו גבורת המלך. הכה נשר בארות מאת אויבים וארבע מאות גור אריה מצידון. וְצֶדֶק תפש גוֹל וְגוֹר ותעז ידו על שני המלכים. כן השלל נתן לאנשי עיר ומן הזהב אל הצידונים. רננו גבורת המלך זמרו צדקת צֶדֶק.

פרשה ה.

והכרתים נסעו עם אניותיהם הנגבה כי שם עשו בני־נוג מאשקלון מלחמה עם שכניהם הענקים *) ויקבלו בצר להם את הכרתים בשמחה. ויערכו מול

*) הסוה יהושע י"א כ"ב.

האויבים ויחלישו אותם לפי חרב וילכדו את כל ארץ הענקים. ויתנו את העיר עַזה אל הכרתים בשכרם כי באו לעזרתם. ויבנו הכרתים חומה סביב העיר וישבו בתחלה שלוים ושקטים. אך ברבות הימים עשו מלחמת תנופה עם האשקלונים ויגרישים מארצם וינוסו אל ההרים. וילכדו הכרתים את כל הארץ עד גבול ארץ מצרים ויאחזו בה אך את יושבי ההר לא הורישו.

פרשה ו.

וימלך צֶדֶק שלשים שנה וישב אחריו על הכסא בנו הבכור גְרוּזִי (בת"י Garusaos אשר התראה כאוהב מישרים ויעש עָוֶל רב במשפט. ויגרש את בֵּיתֹּבַל בת"י Bethobalos מארץ מולדתו בשנאתו את ישר האיש ההוא. אמנם כבד את קֶרֶן בכל מאודו אך נגהות רום עיניו גדלה מֵעֲנָותוֹ. בימיו חי בגְבָל כהן קֶרֶן ימים רבים בעירום ובחוסר כל. וימלוך גְרוּזִי שמונה עשרה שנים וימת. ולא היה מלך אחריו ימים רבים בִּגְבָל. ויבאו אנשי האיים ויחרימו את כל הארץ על אשר נתנו הכרתים לשבת אתם את מלך האיים ההם את עוֹבַדְאֵל (בת"י Obadilos) אשר גוריש עקב רב זדונו. ויתצו יושבי האיים את עַזָה ואת יתר ערי הכרתים וילכו להלחם גם בגבלים ויעשו גם הם בערמה ויאמרו לתת להם שוחד לעלות מעליהם. ויהי בנשף הלילה ויערכו לקראתם ויכו רבים לפי חרב והנשארים שבו. והנותרים באניות ברחו בחפזון וימלטו לנפשותם.

פרשה ז.

ויהי מקץ עשרים שנה וישב בֵּיתֹבַל אל גְבָל וישב אל הכסא. ואמו מתה עליו בעודנו ילד ויהי נער שובב בן לא תבינה בו ויעש רב תוגה לאביו אשר לחנם התלהלה להשיבהו למשמעתו. ותרא אליו אמו בחלום הלילה ופניה זועפים וישם אל לבו וישב מדרכו הרעה. בימיו בא עוֹבַדְאֵל אל גְבָל ויבקש את בֵּיתֹבַל לעזר לו. ויאמר לו בֵּיתֹבַל לעשות כן כי עוֹבַדְאֵל היה איש זדון אך גם עבד נאמן להאֵל קֶרֶן. וילחם בֵּיתֹבַל ביושבי האיים ויחלש אותם ויושב את עוֹבַדְאֵל על כסאו. ויבן עוֹבַדְאֵל לְקֶרֶן מזבחות רבים וגדולים על האיים.

פרשה ח.

ובֵיתֹבַל היה הראשון אשר בנה בעיר בית מלון אורחים אשר מֶלֶךְ־אוּר (בת"י Melichoros) הגדיל אחריו. בימים ההם בצרו שני אחים ושם האחד בָּרָק (בת"י Burkas) את ההר עֲרַב (בת"י Orbios) ויושיבו שמה אנשי אדמה. אך השכנים אשר סביבותיהם לעגו לעיר ברק ויקראו הוי עיר תפארת ברק על כן קרא את שם העיר בֵּית־בָּתָה (בת"י Bethataba *).

*) ויהיה ע"ד הפתול כמו בתה תחת "קרן בן שמן" (ישעיה ה'). ועיין לקמן מפר שמיני פרשה ג'.

פרשה ט.

וימלוך אחרי עֹבַדְאֵל בנו אֹרְק. וישמע בֵּיתְבַל כי הרס אֹרְק את המזבחות אשר עשה עובַדְאֵל אביו אל קֶרֶן וישלח אליו מלאכים לדבר אתו משפטים. וישב אֹרק ויבן את המזבחות אשר הרס ויעש עוד הרבה מזבחות חדשים וגדולים. אלה הדברים הכתובים בספר דברי ימי בֵּיתְבַל.

פרשה י.

ויהי במלוך בֵּיתְבַל על הגבלים וַיֵּשֶׁב מְתוּבֵל (כת"י Mathaebel) עם עדרים רבים על יד "הר ארם *) ואיש לא הרגיזהו ממנוחתו. אך אחרי כן באו רועים מארץ ארם ויריבו עמו על דבר המרעה. כי נהלו עדריהם במרעה לא להם ויאסוף מְתוּבֵל את עבדיו ויפול עליהם לילה וַיִּשְׁבְּ אותם שבי. ויאלצם לבנות לו את העיר חֲמָת **) ובתוכה מצודה (ר"ל חומה) אשר על שמה נקראה העיר (כי בשפת ארמית יאמר למצודה חמת). ויגדל מְתוּבֵל ויעש חיל ותעז ידו גם על הרועים האחרים וישם עליהם מס להשיב לו מדי שנה בשנה מאה עגלים וארבע מאות כבשים. ויהי מְתוּבֵל המלך הראשון על ארץ ארם.

ויהי אחרי מותו וימלך תחתיו שר צבאו בַּלְמָכֹן אחרי הכותו את בני גוג לכלותם בהרים וישב עם צבאו העירה. ויהי מלך אכזרי וימת רבים מיושבי העיר. ויקם הרועה אַמִּיץ עם בעלי העיר ויורידהו מכסאו ויגרשהו מן הארץ. ויהי בַּלְמָכֹן נע ונד ויאמר אל לבו הן גרש גרשני אַמִּיץ מעירי ועבדי התעללו בי, הבה אלכה ואעשה שפטים בעבדי ואת אַמִּיץ אוריד בינון שאולה, לפנים רפדתי יצועי בארגמן מצור וערשי מֵשִׁי מבבל, ועתה צור חלמיש משכבי וערשי מדבר ישימון. אך אל תדמו בנפשכם כי אחרד בנפול עלטת חושך על האשל או בנוע עצי היער מהמית שאון הסער כשאגת חיתו טרף. אל תחשבו כי יפול עלי לבי בברוק צחיח הסלעים לנוגה הירח, כי ארגז תחתי בראותי קדרות צלמות על פני רגבי האדמה. הגם לב הארי המס ימס בעופל רבצו? ואם ראיתם חזיר מיער חרד לרגעים? החזיר מיער מתהלך בסבך הררים שאנן מפחד ושאגת האריה תרעם בקול פחדים להחריד אויביו! — הלא היא כתובה על ספר הזמירות.

---

*) הוא הנהר Orontes העובר ושוטף כל ארץ סוריא ומשתפך בים התיכון. והיום שמו בלשון ערבית אל-עצי ע"ש עוז שטיפתו במורד לכתו מדרום לצפון, ע"כ יקראו לו היהודים שם בגיטי נהר מ ו ר ד בהברה דומה לשם א ר א נ ד הנ"ל, וי"א כי הוא הנהר "אמנה" הנזכר במ"ב ה'.

**) פילון בתרגומו היוני כותב פה Amathia והיא ח מ ת בארם על הנהר ארונטיס ונזכרת במדבר י"ג כ"א ול"ד ח' ומכונה ג"כ "חמת רבה, (עמוס ו) גם "חמת צובה, (דה"ב ח') ויוספוס יקראים ח מ ת י ם (בראשית י' י"ח) וטעם שמו מבאר הסופר פה ע"ש החומה והמצודה שבה. ואולי הוא הכפר ח מ ת קרוב לירושלים ביונית Emmaus ובתלמוד עירובין י' עימאום ובקובה כ"א אמאום, וטעם שמה ע"ש המים החמים כמ"ש במדרש קהלת ה' תלמידים היו לו לר' יוחנן בן זכאי וכו' אמאום מים יפים וכו'.

פרשה יא.

ויהי אחרי מות אַמִיץ וישב בַּלְמָּכָן אל ארץ מולדתו ויהיו כל ימי מלכיתו עשרים ושבע שנים. ויהי אחרי מותו ותִנָּתֵן דת בעיר חֲמַת להמית כל שר צבא בשובו אל העיר עם צבאו מן המלחמה לבלתי שאת שנית עול מלך כמהו. על כן לא באו עוד שרי הצבא אחר המלחמה אל העיר כי אם הלבישו שבוי מלחמה במחלצות שר הצבא וישלחוהו העירה עם אנשי הצבא. והאמלל הזה הומת בשער העיר תחת שר הצבא. וממחרת בא שר הצבא לבדו לקחת שבר גבורותיו בשדה המערכה. כמשפט הזה עשו ימים רבים עד אשר תפש בְּרִי־אַב (כת"י Bariabos) את הממשלה בידו בשובו מהכות במלחמה את בני גוג. ולא ביד חזקה לכד את המלוכה כי אם שחד מכספו ומזהבו לאנשי הצבא בשובם מן המלחמה. למקום ההוא קראו יושבי רמתא קיר־שחד (כת"י Kirsoata) עד היום הזה הלא הוא בבקעת ארם (כת"י Cölesyrien *) מקום אשר הכו שם בני־גוג את מֶלֶךְ־אֲרִי (כת"י Melkarinos) הצידוני במלחמה. ויוצאי ירך בְּרִי־אַב מולכים עד היום הזה בעיר המת ולא היה מלך כביר מהם בכל ארץ ארם.

פרשה יב.

ובנִבְלַ מלך בִּיתְבַל ארבעים שנה ואחריו לא היה מלך בארץ ימים רבים. בימים ההם ואין מלך בנִבָל לחצו את יושבי גִּבָל שני אחים מצריים אשר שם האחד סֶמֶף *) ושם השני פֵּסְרֵג. האנשים האלה באו פליטים אל ארץ הכרתים וימיתו שם אחד סרניהם ויברחו וימלטו ההרה. ומשם באו אל המדבר אשר בין גְּבָל ובין באדות. וימצאו שם סלע וסביבו מְכֵיָּה אשר לא דרכה רגל אנוש בו ויקיפו אותו חומה לְהִשָּׂגֵב בה מכל צר ואויב.

ואיש לא עצר כח לבא עליהם לצור אותם אך המה רכבו על סוסים קלים מדלגים כצבי וכאיל בצאתם ובבואם באין מחריד. ויום יום ארבו להולכי ארחות

---

*) הוא חלב-סוריא. והנה המליץ המפואר הר"ק שולמאן בספרו "שולמית" בדבריו על הר הלבנון אומר בזה"ל: ההר האחד פונה מערבה וההר השני יטה מזרחה וביניהם בקעה גדולה ורחבה מאד מאד הנודעת מספר יהושע י"א י"ז בשם "בקעת הלבנון" ובספרי העמים תקרא בשם Coelesyrien וכן יכנוה לפעמים בשפת העברי (בקעה) Bekaa והנה סופרי העמים יקראו את ההר המערבי בשם לבנון וההר המזרחי הנגד נוכחו אל עבר פניו יקראו בשם ענטי הלבנון (Antilibanon) וכו' עכ"ל. והוא במח"כ נתעה בזה כמעט כל סופרים בלא אות לדעת געזעניוס באומר המלים אלו ערך בקעה וז"ל שם: בקעת הלבנון Thal des Libanon zwischen dem Antilibanus und Hermon in der Nähe der Jordansquelle, Jos. 11. 17. 12. 7. nicht etwa das Thal zwischen Libanus und Antilibanus (arab. Bekaa),, והמעיין בספר יהושע שם יראה שהדין עם געזעניוס שנאמר שם בפירוש "בבקעת הלבנון תחת הר חרמון" והר חרמון ידענו כי הוא קדם-הר (Vorberg) של ענטי-הלבנון הוא אנטיליבאנוס, ובשם הערבי (לא העברי) הטעה לחשבה בקעה הנאמר ביהושע שם.

*) אולי הוא סְוֵנֵה ומגדלו הנקרא על שמו הוא "מגדל סונה" הנזכר ביחזקאל כ"ט ול'. —

על פני משנכם ויכו ויבֹזו את כל הנופל בידם וירכבו וישובו אל מצודתם. ויהי היום ויחטפו על יד העיר בתולה יפה ויריבו על אודותיה בשובם לדרכם ויאמרו כי הגורל יפריד ביניהם. והנערה רכבה על סוס סֶמֶף והאנשים ההם ירדו מסיסיהם והרחיקו מעט. ותאזור הנערה חיל ותאחז גם ברסן הסוס השני ותרץ בדהרת אבירים ותשב העירה וסֶמֶף ופַסְרָג רואים ורוגזים תחתיהם. ויהי כשמוע יושבי העיר את ערמת הנערה ויקהלו כֻלם ויסבו את השודדים ויתפשום וימיתום בשער העיר. ושם הנערה חֲצַר־מָוֶת (בת"י Adramusa) ובניה היו גבורי חיל במלחמה וימלכו על גבל. ושם שני הסוסים ההם האחד דוֹלֶג־שׁוּר (בת"י Dolixuros) והשני מָהִיר (בת"י* Mira) ויוצאי ירכם קלי־רגל עד היום הזה. וגם ניני חֲצַר־מָוֶת היו רוכבים מצוינים. החומה ההיא נפלה ברבות הימים אבן המכרה יֵרָאֶה עד היום הזה. רחבו המוצק כחמשה ועשרים רגל ושם היה שער המצודה ושמו סלע המצריים עד היום הזה. כל הדברים האלה כתובים בזמירות נָמָה (בת"י Nama).

פרשה יג.

ובעיר גְבָל אין מלך ימים רבים ויקומו כפעם בפעם אנשים עשירים וילחצו את יושבי העיר בזרוע נטויה. רבים נרשו מנו העיר ומקצתם הכו נפש. ולב אנשי גבל כנישים ולא קשה רוח באיש לדבר בשער משפט עם העריצים ההם על דברת זדון עשקם. ולאיש תם וישר ושמו גֵר היה אֱיָלָה בביתו ויבקש ממנו אחד העריצים ההם ושמו בְּרִי (בת"י Baris) לתת לו את האילה וימאן האיש לשמוע בקולו. ובְרִי הבליג על חרון אפו בראיתו אספסוף עם רב. ויהי ממחרת ויקח את אנשי בריתו וילך אל בית גֵר ויכהו על משכבו אותו ואת עבדיו אשר חשו לעזרתו. וגֵר היה אהוב לכל אנשי העיר ותזעק כל העיר לקול הרצח ההוא ויתאספו אנשי גְבָל בלילה ויתנפלו על העריצים ההם ויגרשום מן הארץ.

פרשה יד.

ותהי בגבל חרב איש ברעהו כי העריצים אשר גורשו מנו ואשר נמלטו אל מלך הצידונים התאמצו לשוב העירה ביד חזקה והנשארים בעיר עמדו על נפשם גם הם בכה ידם. ובעיר איש בליעל אשר התמכר להסגיר את העיר ביד העריצים. ויהי בלילה ויבאו אל שער העיר ויפתח להם הבל על את השער ובידו לפיד איש להנחותם בדוך העירה. רבים מיושביה מתו לפי חרב או הלכו בגולה. ויהי מקץ עשרים שנה למות בֵּיתֹבַל וימשחו הגבלים את יוֹב (בת"י Jobis) בכור חֲצַר־מָוֶת למלך עליהם ותשקט העיר. בימי מלכות יוֹב היו מלחמות גדולות ונוראות בארץ מצרים.

---

*) והמתרגם מבאר במאמר מוסגר שם סר"ל המדלג על החומה והקל ברגליו.

פרשה טו.

ויהי אחרי מות שֵׁת ויוצאי ירכו וילחמו הרועים *) אשר על הים במלכי מצרים ויחלישו אותם, וימותו מצרים רבים במלחמה והנשארים נמלטו אל עיר גדולה ויצורו הרועים עליה. ותבא העיר במצור ובמצוק והרעב פרץ עד להשחית. והנה זה צלח רוח על אחד הכהנים ויבונן בתבונת כפיו רכב מלחמה נושא החימש ויודיע הדבר אל המלך. וימהר המלך ויעש מאה רכבי ברזל כאלה ויתגבר עמהם על האויבים בימים לא רבים. וישב ויקח מידם את כל הארץ ממשלת שֵׁת ויגרש את כל שבטי הרועים ההם. אך מבצר משגבם על הים לא יכול לכבוש. ובכן החלו המצרים בראשונה להֵעָזֵר ברכבי ברזל במלחמה.

פרשה טז.

ויברחו הרועים ממצרים אחרי אשר הֻכּוּ במלחמה ההיא. וישבו רבים מהם בארץ ערב ויֵאָחזו בה כי מצאו שם נאות מדבר שממה לשבתם ודֵי מרעה לעדריהם. אלופיהם בראשם היו עֲמָלֵק **) (בת"י Omlakos) אֱדוֹם (בת"י Jdumas) עַמּוֹן (בת"י Amon) ומוֹאָב (בת"י Mobos) אשר יוצאי ירכם מושלים על העמלקים האדומים העמונים והמואבים עד היום הזה. ורבים נסעו אל ארץ הכרתים ואל הרי בני־גוג ויכרתו עמהם ברית. ויבצרו להם ערים רבות וישבו ימים רבים על יד ההרים. ושכניהם יראו מפניהם כי רכב ברזל רב וסוסים להם. מהם יצאו בעלי חשבון (בת"י Asibuna) ועין־דור (בת"י Jndora). כל הדברים האלה כתובים בספר שֵׁת.

פרשה יז.

ויהי איש אחד בין הפליטים ושמו דַמֶּשֶׂק (בת"י Damaskon). הוא היה הראישון אשר בנה בנות (Colomien) הן הַוֹת־אברים בארץ הכרתים ***) ויכרת ברית עם הענקים. אחרי כן נסע אל ארץ ארם ויבן את העיר דמשק ****)

---

*) כל יודעי בינה לעתים התחקו על שרש דבר מלחמת הרועים השם הנזכרים בכל ספרי דברי הימים לקדמונים והמכונים אצלם בשם Hyksos שר"ל רועי עדר אשר משלו במצרים כארבע מאות ושלשים שנה. עד שי"א שכוונתם על בני ישראל שהיו רועי בקר וירדו מצרימה מיעקב והלאה ובשבטים וירדו בה — וסיפור סנכוניתון פה מפיץ איזה אור על המקרה ההוא, ועל הקורא המבין לבחון ולבדוק בדבר עד שיד שכלו מגעת. כי לא דבר רק הוא.

**) על שדה העמלקי בראשית י"ד ז' נתקשו רש"י ורמב"ן שם והפתרון פה.

***) אולי רמזו פה הקרתים וכונתו על יושבי קרית ארבע מקום ילידי הענקים כנזכר בספר יהושע.

****) רבת יגעו חוקרי קדמוניות בטעם שם העיר דמשק: י"א שהוא מורכב מן דם-שקה ור"ל משקה דם, כי במקום ההוא שפך קין את דמי הבל אחיו והשקה את האדמה מדמו. וי"א שטעמו כמו בלו משקה ומפני שהמקום היה קרן בן שמן. יהיה נעלה במקרא רמז שם איש דמשק הוא אליעזר עבד אברהם אשר לדעת יוסיפון פלאוויוס ואחרים בנה או חדש את העיר דמשק, כענין ספור סנכוניתון פה כי איש

ויבַצֵּר אותה. וסֶמֶף ופַסֶּג מתו על ידי הגבלים (כמסופר למעלה). כל אלה הם הנסים מארץ מצרים. ובאחרונה באו עוד גם יהודה (בת"י Judas) ושומרון (בת"י Semyron *) ואז מלך כִּסְלוֹן (בת"י Kislon השוה יהושע ט"ו י') בן נָזָק על צידון נָדָב (בת"י Nadobas) על ציר עֶבֶר (בת"י Obros) הַכַּסְפִּי על עֲרָד ועל הענקים מלך דוֹטֶרֶף (בת"י Dotrepes) ובגְבָל אין מלך בימים ההם. העברים הם היהודים בני יהודה והשומרונים נאחזו בארץ אדום **).

תם הספר השלישי.

ספר רביעי

פרשה א.

ביַמים ההם באו אנשי האיים ויבוזו ויחרימו את כל הארץ. וילכדו את הערים אשר על הים ויהרסו היכלי קֶרֶן בכל מקום אשר מצאו אותם שם. ויאסוף בָּרָק בעל העיר בֵּית־בָּתָה חיל גדול ועמו עוד עשרה מלכים אחרים ויערוך לקראת אנשי האיים ההם אשר פרצו גם אל גבולו. ויפול בָּרָק הוא וכל מלכי בריתו במלחמה בבקעה אצל בֵּית-בָּתָה מקום יֵרָאֶה שם קבר המלכים ההם עד היום הזה. וישמעו הגבלים כי נפלו המלכים אצל בית־בתה ויֵחָלצו חושים כי כבר ראו את האויבים עוברים בבקעה לעלות על עירם. ויכו הגבלים מכה רבה באויביהם. ומלכם יוֹב הלך בראש הגבלים בלב אמיץ ויבקיע במחנה האויבים. אבל באחרונה הכהו חץ ומחץ אותו וישב על סלע אשר נשאר עליו תָּוֵי הדם עד היום הזה. והאדמה אשר נשפך עליה דם הנלחמים מכוסה תמיד בירק דשא מיום ההוא ומעלה. ויפלו מן האויבים עשרת אלפים איש במלחמה ההיא. ויבן יוֹב על בקעת ישדה המערכה היכל אל קֶרֶן אצל חומת המצריים. וימלך ששים שנה על גְּבָל וימת בשיבה טובה.

פרשה ב.

ויהי אחרי מותו וישלח בִּימַל (בת"י Bimalos) מלך הצידונים את בנו רַבּוֹת (בת"י Rabothos) אל הגבלים למשוח את העלם ההוא למלך עליהם. כאשר

אחד ושמו דמשק בנה את העיר וקרא אותה כשמו כמשפט ביונים ההם כמו העיר חנוך ודומיהם.

*) השם היוני קורא שְׁמֵיר, ולדעת החכם Nork בספרו Rabbinische Quellen u. s. w. רומז השם שמיר כמו תמר ותור ומזמיר על היונה אשר עבדו בכל ארץ ארם לפי הגדתם ושלזה מסכים גם הגדת חז"ל (חולין ו') על השומרונים האחרונים הם הכותים שמצאו בהיכלם דמות יונה, נראה לפי"ז טעם שם העיר יע"ש שֶׁמֶר בעלי ההר שומרון המסופר מ"א ט"ז כ"ד כהוספה מאוחרת, וא"כ מציאות העיר שומרון ישנה מימי קדם. — ואולי הכוונה פה על העיר שִׁמְרוֹן הנזכרת בספר יהושע.

**) עיין להלן ספר שני פרשה ז' בהערה ושם פרשה ו' שבא ארץ אדום תחת ארץ יהודה.

ישלח בִּימַל לפנים את בנו בַּרְדוֹד (בת"י Baradodes) אל אנשי ב א ר ו ת להיות למלך עליהם אחרי מות מלכם הראשון והתעשקו ביניהם מי ישב לכסא אחריו *). אפס במאנם למשוח אותו למלך עליהם חנו הצידונים על העיר ביבשה וכים עד אשר לכדו אותה והושיבו את בַּרְדוֹד על הכסא. כן שלח בִּימַל גם עתה את בנו רַבּוֹת אל הגבלים. וייראו הגבלים פן תמצאם רעת ב א ר ו ת ויקחו את בן בִּימַל למלך עליהם בראותם אניות הצידונים והבארותים עומדות הכן לעלות עליהם למלחמה. ויבא רַבּוֹת אל גְבָל ועמו אלף איש צידונים נושאי כידון וימלוך על הגבלים שלשים שנה.

פרשה ג.

ויהי רעב גדול בכל הארץ ויצר מאוד לערי הים. ויכונן בִּימַל הרחק מן העיר גְבָל דרך יומַיִם חַיַּת אכרים ויקרא לה אַרְוַד (בת"י Arados **) כשם בנו אשר המליך עליה. ויהי אחר הדברים האלה ותחזק יד בִּימַל על בני־גוג אשר על הלבנון וימלך את חתנו מֶלֶךְ־אֲרָם (בת"י Melharimos) על הלבנון ועל בקעת ארם. ויהי בִּימַל מושל בכל עיי הים ובכל ארץ החוף עד הנהר אוֹרְנְט הוא נהר ארם. וירא מלך הצורים והוא זקן ובנים אין לו וישלח מלאכים אל צידון לשום כתר מלכות צור על ראש בן בִּימַל הצעיר, וכל המלכים אשר על הים ועל ארצות החוף עבדו את המלך בִּימַל.

פרשה ד.

ויעש בִּימַל חיל גדול ויחן על העיר חֲמָת ויצר עליה על אשר כרתו יושביה ברית עם אנשי בקעת ארם אשר הרימו יד במלך־ארם. ויקח מצידון עשרת אלפים אנשי מלחמה והוא בראשם. ויבאו גם הצורים עם שמונת אלפים חלוצי צבא והבארותים עם שלשה אלפים גבורי מלחמה והגבלים עם ששה אלפים אנשי חיל והאַרְוָדִים עם אלפַּיִם חלוצי מלחמה. ויבאו גם מן האיים אלף אנשים המורים בקשת והענקים נתנו אל הצבא מאת רכב מלחמה; ויפקד המלך את החלוצים שלשים אלף איש חיל ויעל דרך ההר להתנפל פתאם על יושבי חמת אשר יצאו לקראתו אל הבקעה, ויאספו גם הם חיל עוזרים מכל ארץ ארם ויהי מספרם המשים אלף ויבזו את בִּימַל בלבם. ויערכו מלחמה ויפרצו ברכבות הענקים בהם פרצים ויפנו עורף וינוסו ולא

*) נודע בדברי הסופרים קורות ימות עולם כי הערים הראשונות אשר נמנו בתחלה בפעניקיא היו ערי הצפון גְבָל ובארות תחת מגינם קֶרֶן, ואחריהן היתה צידון ומגינה ע ש ת ר ו ת, ואחריה צור תחת מגינה מֶלֶךְ־קֶרֶת בר"ל מלך הקריה היא צור.

**) גם לפי דברי הסופר שטראבא (XVI. 2. 13.) יסדו הצידונים את העיר Aradus, והיא ע ר ו ד עיר כנענית הנזכרת למעלה, כי שם "א ר ו ד" הנזכרת ביחזקאל כ"ז "יושבי צידון וארוד" "בני ארוד". — ונמנה בבראשית י' בין בני כנען כמו יושבי ח מ ת "הארודי" "החמתי".

עמדו עד בואם אל שער עירם. ויפלו במלחמה ההיא עשרת אלפים ארמים וששה עשר אלף נשבו והשלל היה גדול עד אין חקר. ויעל בִּימַל נכח חֲמָת וילחץ את מלכה לתת את כל צלע הארץ מעבר מזה אל מֶלֶךְ־אֲרָם. ואל דמשק ראש צבא הענקים אשר באו לעזרתו נתן את הבקעה מקום שדה המערכה במלחמה ההיא. ויבן דמשק שמה את העיר דמשק רבת עם ורבת אוצרות. וישובו אנשי הצבא וילכו איש לאוהליו. ואת המלחמה ההיא יהגו שרים ונוגנים בזמירות עוז עד היום הזה.

פרשה ה.

ודמשק ההוא עורך רכבי הברזל היה מארץ מצרים. ויגרשוהו מארץ מולדתו ויברח אל הענקים הוא ואנשיו אשר התלקטו אליו. ותהי מריבה בינו ובין חָרָן (בת"י Karanos) הכרתי מלך עַזָּה. וישמע כי הִכָּה אחיו בהר ומת ויבא לספוד לו ולבכותו ויקונן עליו את הקינה הזאת: קול גבר מְתַנֶּה ביער קול מְבַכֶּה מות אחיו. ראשי ההרים יאזינו אנחותיו והֵד צורים יעננו בקול בכי תמרורים. הקיצה אחי העירה כי לא עת תנומה היום. קומה נסעה ונלכה לנחם אֵם עניה סוערה. אך לשוא אקרא לא ישמע זעקתי ולא יראה דמעתי: בא פָּלִיט ונער אמר טרוף טֹרַף אחיך מחיות היער בהררי טרף. חשתי רצתי שמה והנה מחץ מכה טריה על מצחו מכת חרב. ידעתי גם ידעתי מי הכהו נפש — אתה אך אתה חָרָן שפכת דמו: בהרבך הכית איש הסר־אָוֶן אך אותי תמצא ערוך למלחמה! ואחרי כן קבר את אחיו ויקם ויאסוף את האמורים ואת הענקים ויעל אתם על יושבי עַזָּה ויך את חָרָן בבקעה לפני העיר ויפן חָרָן עורף וינס. כי רכב ברזל לדמשק וישמד בהם אויבים רבים וַיִּשְׁבְּ שבי גדול. את המרכבות ההן הוציא ממצרים ותפול אימתו על כל העמים אשר סביבותיו. כי הוא היה הראשון בכל ארץ הכנעני וארם אשר מרכבות כאלה לו. וגם בִּימַל הביא רכבי ברזל להכות את אויביו שוק על ירך ואחר כן יסד את העיר דמשק. הדברים האלה כתובים בספר מלחמות הגבורים.

פרשה ו.

ויהי כאשר עלתה יד הצידונים על בעלי חֲמָת וישיבו כל העמים שכניהם מנחות יקרות אל בִּימַל. וישלחו גם יושבי האיים מלאכים לדבר אתו לשוב ולבנות היכלי קֶרֶן. וישיבו את כל שבויי חרב אשר תפישו בערי הים. ויכרות בִּימַל להם ברית *) וַיָּכֶן אניות רבות לשום נציבים על האיים **). וילכו האניות האלה גם תרשישה ***) ויכרתו ראשי פקודי האניות ברית עם אנשי תרשיש ****).

*) גם ביחזקאל כ"ז י' י"א נמצא כי אנשי מלחמות הפעניקים צור וצידון היו מעמים רבים ועיין להלן אצל חירם מלך צור ובעלי בריתו.

**) ועליהם כיון יחזקאל כ"ז ל"ה "כל יושבי האיים וגו'".

***) ע"ז רומז ישעיה כ"ג בשם "אניות תרשיש", "בת תרשיש" היא הקולוניא אשר בספרד שנזכיר להלן, ובמוצאיו שם "עברו תרשישה" ויחזקאל כ"ז בשם "אניות תרשיש".

****) כהלכו חוקרי קורות קדמוניות (עיין בספר „Altes und neues Spanien"

פרשה ז.

ויוסף בִּימַל ויכונן עשר בנות *) אברים אלף איש אלף איש באחת. ותהי לכל בת ובת חוף ומצודה להחריד מעליהם כל עם לועז והיה בחנית עמים לועזים על אחת הבנות ההן לצור עליה וימהרו האניות הישובנית לחוף הימים לפרוש נס תרנן ויחישו להודיע הדבר אל הצידנים. עדת-אברים הראשונה היביל אל העיר כִּתִּים **) אשר בְּצָרָה כבר מידי דִידָמַר ויושבי ההר החרימו אותה. העדה השניה הושיב על האי לפאת מערבה. אחרת הועד על האי רודוס (עיין להלן) ועיר שליש בנות על העבר השני מארץ החוף. ואחר כן יסד עוד חַוָּה אחת על אי הכרתים ואחרת על האי מאלטא (בת"י Mylite) ועוד שתים בלינוריא (בת"י Ersiphonia הנ"ל). אלה הן עשר בנות האברים אשר יסד המלך בִּימַל. והַחַוָּה על האי כרתי לא אֶחֱרָה להיות לעיר פוריה רבת עם ותתי גם היא עיר ואֵם ללדת בנות. ותשלח מקצת יושביה אל האי הקרוב אליה ויכוננו בת־עיר גדולה ופוריה גם היא ויבנו בתוכה היכל מפואר לעשתרות. את כל הערים והבנות האלה יסדו ידי ניני ונכדי המלך בִּימַל.

פרשה ח.

ותחזק יד בִּימַל גם על הים ויישמד את שודדי הים. וכל הערים ההן שלמו לו מס אלף כסף מימים ימימה ויהי לו רכוש עצום ויגדל מכל מלכי צידון אשר מלכו לפניו ואחריו. ויהי צבאו מאת אלף איש שולף חרב. ויהי לו מאת רכב ברזל ושבעים אניות מלחמה ואניות מסחר עד אין מספר. והוא רכב על מרכבה כבודה לבוש מעיל ארגמן ולפניו רכבו אלף שומרי ראשו במגיני כסף. וימלך ימים רבים וימת.

---

v. Dr. Minoutoli צד 177 ואילך) ממני ועל ידי מי נתישבה ארץ ספרד היא ספניא. י"א כי ישיבת ארץ ספרד יצאה ממצרים (הערמאנדען וקיעתו) כאלפים לפני מספר הנוצרים, הולם לדעת רבים (טירהבא, פוזאניוס, פארראו, פאמפאניוס, מאמערק ואחרים) יצאה הישיבה הראשונה בספרד מצור ע"י הורקולס הפעניקיי הוא מלך-קרת הנ"ל כמסופר בספר הזה, באשר מודעת זאת בכל הארץ, כי ערי קולוניא אשר יסדו הצידונים והצורים בכל מקום מדרך כף רגלם היו לאין מספר, והסופרים נותנים טעמים הרבה לדבר, האחד מפני הדחק והלחץ כי ערי הפעניקים מלאו אדם ובהמה מרבה להכיל, והוכרחו להקל ממעט עריהם ממצא מוחרים ועוני מלאכה ולשלוח יושבים למקומות נכרים; והשני מפני הקטטות והמריבות שהיו בין עיר לעיר בכנען כמסופר פה, והיו רבים אשר שלחו בפעמם מגו העיר הזאת, כמעשה ארץ רוסיה בזמננו לשלוח מורדים ופושעים לסיביריא; והשלישי מפני המלחמות בארץ ישראל גם לפני ביאת בני ישראל לארץ ולא"כ במלחמות בני ישראל ובמלחמות הפלשתים עם העמים אשר סביבותיהם.

*) Colonien שהן בנות לעיר ואם וזהו השם "בת תרשיש„ (ישעיה כ"ג) להקולוניא היותר גדולה בספרד כנ"ל ונקראת שם גם "בתולת בַּת צידון„.

**) הנזכרת בישעיה כ"ג "מארץ כתים נגלה למו„ "כתים קומי עבורי„ וביחזקאל כ"ז "מאיי כתים„.

פרשה ט.

ויהי אחרי מותו וימשחו מלכי הערים בנות צידון את רַבּוֹת מלך גְּבָל למלך מלכים עליהם. ויבא רַבּוֹת אל צידון אחרי מלכו בִּגְבָל שלשים שנה וישם על הגבלים למלך את בַּר־סִיד (בת"י Barsidos) ממשפחה רמה אשר אחיו המיתו הגבלים עקב זדונו. ויהי בשמונה עשרה למלך בַּר־סִיד ותהי מלחמה גדולה בין הצידונים ובין בני־גוג. ובַר־סִיד היה המוציא והמביא את צבאות עמי הערים כי רַבּוֹת נפל למשכב ויחלה. וגם בן דמשק בא לעזרתו ועמו מאתים רכב. ויערכו מלחמה ברגל ההר וינוסו הצידונים בתחלה. וירדפו בני־גוג אחריהם וישאו את עיניהם ויראו את רכבי הברזל נוסעים ובאים עד הלום. כי מפני רוב הגשמים בוששו הארמים לבא עם רכביהם דרך ההרים ואחרו עד הֵנה. וייראו בני־גוג וינוסו בחפזה ההרה. את העם העז הזה אשר עד כה לא הטה שִׁכְמוֹ לסבול עול זר החל לכבוש בימים ההם הגבור כּוּזַב (כת"י Kusabas *) בן א כ ל ת (בת"י Okaloth) ויבן מזבח לְקֶרֶן ולכהניו נתן שדות ויער למחיתם. וימת בַּר־סִיד אחרי המלחמה ההיא מן המכה אשר הכוהו במלחמה וימלך תחתיו בנו עֹבַד־בַּעלה (כת"י Obdobaltis) אשר נקרא גם בשם עֹבַד־עַשְׁתָּרוֹת (כת"י Obdastartes).

פרשה י.

וגם רַבּוֹת מת אחרי מלכו בצידון שלשים שנה ובַכֹּל מלך ששים שנה. וימשחו את בנו בֶּל־עִיר (כת"י Beliros) למלך תחתיו. ויעש מלחמה ימים רבים עם התרשישים ללכוד את ארצם הלא היא כתובה בספר מלחמות הגבורים. אבל באחרית הימים חזקו עליו התרשישים ויקונן על מפלתו את הקינה הזאת ויאמר: הוי צידון רוכלת עמים! האם גלי הים סחפוך כפנינה אל החוף? או כהילל בן שחר מן השמים נפלְתְּ? הדר כבוד הודך יופיע על ארץ החוף ונוגה יפיֵך יורח על ראי מוצק הים. אַתְּ מַלְכַּת הימים תנופפי שבטך על כל יורדי מצולה באניות סוחר וכאֵם הבנים שמחה תשישי למראה צאצאַיִךְ. אפס אם למרחוק תשאי עינַיִךְ בכה תבכי ודמעת בת עפעפיִךְ על לחיִךְ תּוּד לרוות אדמתֵךְ וכל אניה תרעש לקול תאניה ואניה. הן אניותַיִךְ נשברו לרסיסים בים תרשיש וגבורי בנַיִךְ כרעו נפלו שדודים על ארץ רבה! — וימלוך בֶּל־עִיר בצידון עוד ארבעים שנה.

פרשה יא.

ובגְבָל מלך עֹבֵד (כת"י Obados) אחרי מות בַּר־סִיד. ויעש מלחמה עם הבארותים. וישלח בֶּל־עִיר מלאכים להשבית את המלחמה. והגבלים צרים על בארות וישמעו כי יושבי האיים נפלו בארצם וימהרו וישובו אל עירם. והקול נשמע כי בטרם נזורו אחור טמנו בארץ אוצר רב למען הוציאוהו אחרי תם

---

*) כד"ק הוא קוזאבאס אצל קסינופון הנזכר בספר השני פרשה ששית בסופה.

המלחמה · ויקם המון גדול מאנשי בארות וילכו אל רגל ההר לתור ולחפש את הזהב הטמון. ויבאו שמה ויחפרו במקום ההוא ולא מצאו מאומה, וגשם גדול נתך מן השמים עם ברקים ורעמים וירטבו ממי המטר ולפנות ערב נשב בהם רוח לח וקר· ויפול לבם עליהם וישובו אחרי אשר נלאו לשוא למצא מטמון האוצרות. ויהי בדרך בשובם ותִשָּׁמֵט רגל אחד מהם בחלקלקות בִּצָּה ויפול תחתיו וינגע בכפים מעין. ויחפרו אחריו ויוציאו כד כבד וגדול ויאמרו אין זה כי אם זהב ופז רב וכסף מזוקק בקרבו וישמחו מאד על האוצר ההוא. ויאמרו לשאת היש מהרה את הכד אל העיר פן יפלו אויביהם עליהם פתאום בבקעה אם יתמהמהו לשבת שם ולחלק ביניהם את האוצר אשר מצאו. ויקחו את הכד וישאוהו בארבעה על כתפיהם ויתאמצו כלם ויפצרו לקחת חלק במשאו וידחפו איש את אחיו לשאת תחתיו את המשא היקר ההוא וינצו וינעו ויכו איש את רעהו עד שפך דם · ויאמר ראיש הגדוד לחלק כיום את השלל למען תשבת המריבה ביניהם וייטב הדבר בעיני כלם וינפצו את הכד. ויעמדו מרעידים ומשתוממים בראותם כי הכד מלא אבנים וגושי עפר ואפר וידעו כי אויביהם הֵתֵלּוּ בהם. וישובו העירה ויתקלסו בהם אחיהם הנשארים בעיר וישפכו עליהם בוז וקיקלון· על כן היה למשל כי הבארותים יקחו עפר תחת זהב ועב טיט לכסף יחשבו ·

פרשה יב.

בימים ההם נועדו יחד קֶדֶם (בת"י Kadmos) אֲנָבָה (Anabäos) וְאִישׁ־חַבָּרֶת (Ischaberathon) ואחרים עד שלשים איש מעיר ג ב ל· וירדו הימה ללכת תרשישה. ויאבד רב החובל הנבער מדעת את הדרך בים ויהיו כתועים במדבר בלי דעת אנה הם ואיפה המה הולכים· ויחר אפם ברב החובל ויאמרו להשליכהו אל הים ויפול האיש לרגליהם ויתחנן על נפשו וישאו לפשעו. ויהי אחר ימים רבים וישאו את עיניהם ויראו את שפת הים ועיר בתוך ארץ החוף וישמחו מאד. והם לא ידעו כי באו עד המקום טינגנה (הוא האי Tingitana על חוף ארץ אפריקא) וישלחו ששה אנשים מרגלים לחפור את הארץ ואת אנשיה · וישמחו יושבי הארץ לקראתם בראותם כי באו נכרים אל שער עירם למכור את הדגן אשר הביאו על אניתם כי כבד הרעב מאד בכל הארץ. וישלחו סירות דוגה להביא את האניה אל החוף. ויהי כראות הגבלים את כל ההמון ההוא הולך וקרב אליהם בִּצְוָחָה ויחשבום לאויבים וייראו מפניהם ויעזבו את ששת אחיהם ויפרשו נס האניה ויברחו הלאה. וילכו על יד שפת הים צפונה ומערבה ויהיו חמשה ימים בצרה גדולה. כי נבקעו נאדות מימידם נחום השמש ויצמאו למים ולשונם לחכם דבקה עד כי שתו מימי רגליהם ונפש איש מרה לאחיו במצה ומריבה.

פרשה יג.

ויתעצבו אל לבם בצר להם כי עזבו עיר מושב· לנוע על משברי הים· ויקומו ויעמידו את האניה על מגוש החול והנה יצאו וילכו על שפת הים לארכה בצעדם על מלח הים אשר קפא שם מחום השמש. ומקצתם פשטו

בנדיהם משרב וירחצו בים להקר בשרם ואחר הלכו לדרכם כי קוו למצוא בארץ מעינות מים או מעונות בני אדם. אבל רגלם בצקה ולשונם צחה צמא ומשחת מאיש מראם. ותקצר נפשם בעמל דרכם וייעפו ושני אנשים מקצותם אשר יצאו לבקש מים נפלו והתעלפו וגם אחדים מהולכי שפת הים כרעו שדודים בהתעטף נפשם. ויהי מקץ ימים וישאו את עיניהם ויראו עץ וענפיו הבשילו תפוחים וישמחו מאד כי היה הפרי טוב למראה ותאוה לעינים. אבל אהה הפרי היה מר כטעמו ומיצו הפריח אבעבועות על פיהם ויצא לכם ויאמרו נואש.

פרשה יד.

פתאום נפקחו עיניהם ויראו אניה על פני הים וירמזו אליה בעיניהם ובידיהם לבא אליהם. ויראו והנה אנשיה מן האי מרחקים (בת"י Imyrchakine) *) ויתמהו מאד למצא אנשים במקום ההוא. וירמזו הגבלים להם כדברים שפה אחת ויספרו להם כי אנשים מקצותם שרדו על שפת הים ונפשם ברעה תתמוגג. וימהרו אנשי האניה וישובו לבקש את האנשים ההם וימצאו אתם פגרים מתים ויבאו ויקחו את הנותרים ויביאו אותם אל מקוה מים, וישת אחד מהם רב מדי וימת על המים ואת הנשארים לא נתנו אנשי האניה לשתית הרבה. וילכו הגבלים וישובו אל אניתם אשר עזבו על החול ויקחו מקרבה את כליהם ואת אֲזֵנֵיהם אך את החטים עזבו בתוכה.

פרשה טו.

ויובילו אנשי האניה את הגבלים אתם אל האי מרחקים. ויהי בראיתם כי הנכרים אינם שודדי ים כי אם אנשים סוחרים המספרים להם את כל התלאות אשר מצא אותם בתעתועי דרכם ותחס עינם עליהם ולא המיתום. ויעזבו בידם את האזנים ואת הכלים אשר הצילו מאניתם בהשבעם באלהים כי כל הדברים האלה להם הם במשפט ובצדקה. וימששו אנשי האניה בכלי הגבלים וימצאו בהם כתבי־יד ויראו בתוכם חרותה דמות צלם עשתרות קרנים ויחשבו אותם לספרי קסם באמרם כי השעירים הם בעלי קרנים וממלאכת הכתיבה לא ידעו דבר. ותפול עליהם אימתה ופחד ויאמרו לאסור את הגבלים בכבלים ולשלוח אתם ואת ספריהם נכחם אל האי זְעֵיר (בת"י Saeira) אשר המלך יושב שם. והמלך לא הבין גם הוא מאומה מחכמת הכתיבה ובכל זאת לא אבה השחיתם בלתי אם ישמע בראשונה במה יצטדקון. ויבקש וימצא זקן שומע שפתנו ומבין כתיבתנו כי למד אותן בנעוריו בתרשיש. ויעתק את הכתבים שלשה ימים וישמחו המלך וגדוליו מאד על הדבר וישתעשעו לשמוע את הספור מן הָעָ"ם. ויהי ככלותו להעתיק את הספר ההוא ויבקש המלך לשמוע גם את הנמצא בכפרים האחרים על אודות האלהים ואת נגינות נמה (Nama) ויישם הזקן בראשונה את עיניו עליהם וילך אל הגבלים האסורים עוד במשמר ויאמר

---

*) לפי המערה אחד אייז קאנאריא.

אליהם. לו חפצתי להעתיק ככל הכתוב בספרים האלה כי עתה אכדנו כולנו גם אני גם אתם. ויתנו את קולם בבכי תמרורים ויחמול הזקן עליהם ויִשמט כתובים רבים מהעתיקם וישנה כתובים אחרים לטוב בהעתקתו ויתרגם הכל להועיל להם. ויהי ככלותו להעתיק ויאמר המלך כי נקיים הם מכל עון קסם וחפים מכל חטא נחש וישלחם וילכו.

פרשה טז.

ויצאו ממצר מאסרם למרחב וכל יושבי האיים מביאים להם שבר רעבונם ובתיכם אשה אלמנה זקנה מרבה להביא, ואנכה היה איש מהתלות ויבטא בשפתו אל האלמנה בהביאה לו מנחה לאמר. לו ידעת כמעט ערמת לבבי המאמיד אך מרמה כי יצתה לא נתת לי מאומה. ולא הבינה את דבריו וכהתבוננה על פניו הרחוקים משחוק ותחשבהו למביע תודות לה. אך האחרים גערו בו פן מה יעשו כאחריתם אם תקח האשה שמץ משפתם.

פרשה יז.

והאנשים לנו תחת צל קורת האלמנה ההיא ויראו פן יכָלאו כל ימי חייהם על האי ההוא ויאמרו לרדת בלילה אל אחת האניות הרבות השוכנות לחוף קרוב אל הבית ולהמלט על נפשם. המה היו בתוך האניה והנה זה מספֵר אשר התמהמה לבא קרא אליהם באישון חושך ולא יכול לראותם. וישמעו יושבי האי את קולו ויאמרו אך גנבים שודדי לילה באו עלינו בנשף לגנוב עדרי צאננו. וימהרו הנבלים וישובו אל בית מלונם באמרם כי אחת דתם למות אם יתָפשו במזמה זו חשבו לברוח בהֵחָבא. וישובו פניהם להיות זועפים בראותם כי אבד כל מנוס מהם ויאנחו כי נכספה נפשם לראות ארץ מולדתם ונשיהם וילדיהם. ויהי אחרי כן ויקחו יושבי האי מן הנבלים הנשארִים בחיים וישלחו אותם תרשישה. ומשם שבו אחרי תלאות עצומות ונוראות אל גבל וימצאו בדרך את האנשים אשר נשארו בטינגה ואשר ענו בדרך גם הם. מהם מת באהרונה בלאדון (בת"י Balidanos) ומן האחרים אשר היו על דאי מת אנכה הזקן בכלם שבע ימים אבל גם שבע כעש ומכאובים.

פרשה יח.

ואיי מרחקים בקצוי ים רחוקים לפאת מערבה והאי האחרון רחוק עוד דרך עשרת ימים ממצר הר הסערות, וישם הגדולים בהם חרם (בת"י Hyresa) חרין־חימה (Hyrizeima) והגדול (Igydula) בימי קדם היו האיים האלה מלאים יושבים. אך אניף (בת"י Aniphas) מלך הום נפל עם חילו הגדול בגבול חרין־חומה אשר אין לה חומה וילכדה באפס כח גדול; ואחר כן המית גם את המלכים האחרים וישם את כל האיים למס עובד. ויהי כי חזקה ידו על כל אויביו וירא נחת זרועו לכל עבדיו בגובה אפו ויבז גם את דאלהים בלבו. ותגעש ותרעש הארץ ומן השמים נהכו מי מטרות עוז ואיש מתלקחת נפלה ארצה ויאבד המלך וימת

הוא ורבים מיושבי הארץ. והנשארים נסו ונמלטו על נפשם והאיים ההם חרבים ושוממים מאין אדם בימים ההם. ועליהם הרים רמים והנשא בהם המקיא איש פלדות הוא הר השרפה על האי ח ר ס. כל הדברים האלה כתובים בספר קורות אוכדי דרך ותועי נתיבה.

פרשה יט.

ובֵל־עִיר מלך צידון הכין בית מדרש קרוב לעירו אשר גֻדלו בו בני הכהנים והנו בתורת קדשיהם ולמדו תבונות חקותיהם וחכמת הרפואה. וימלך ארבעים וחמש שנים וימת.

תם הספר הרביעי

ספר חמישי

פרשה א.

ויהי אחרי מות בֵל־עִיר ויואל בנו עָמוֹס (כת"י Amoas) לנקום נקמת אביו וליסר את התרשישים ואת הבנות ערזיפוניה וטינגה ויבקש מאת ערי הים לתת לו אניות ואנשי מלחמה. ויתנו לו הבנות הנאמנות כבריתו דגן ואניות מלחמה והכרתים מסרו לו נושאי רומח ומורי קשת.

פרשה ב.

ויקבצו צבאות הגוים לחיה ויצו אותם עמוס לחנות על דגליהם לגוייהם לעריהם ולמשפחותיהם. ויחנו הגבלים והארודים בבקעה אצל בית־קורות (כת"י Bidkoroth) ובני־גוג חנו בגבול הדיבונים והצידונים והכרתים בעיר ויושבי האיים תקעו אהליהם לחוף הים. ואניות המלחמה שכנו אצל מצידת המלך בדיבון כי רוח נושבת נגד פניהן היתה לשטן בדרכן לבא צידונה. וישאל עמוס מדוע לא באו הצוריים ויען מלך הארודים ויאמר. אמנה חלוצים הצוריים לצאת בצבא אך לא לעזרת הצידונים כי אם לעמוד לימין התרשישים הסוגרים שערי תרשייש לכל הערים האחרות ופותחים שערי מסחר עירם רק לצוריים לבדם. וכמעשה הצוריים עשו גם בנות ערזיפוניה וטינגה לכרת ברית עם התרשישים. עוד זה מדבר והנה זה בא פליט מצור ושמו דָ בֹ ר־פִ י (כת"י Daborpis) ויספר כי הצוריים שלחו ככר שלשים צי־אדיר תרשישה.

פרשה ג.

ויחר אף עמוס בצוריים ובכל זאת לא אבה בתחלה לכלותם מעל פני האדמה וינס אליהם דברים טובים וידבר על לבם לצאת בצבא עם מחנהו. וימאנו הצוריים ולא אבו לנטוש את בני מֶלֶךְ־קֶרֶת ואת מְיַסְדֵי צור. ויהי בהקישותם את ערפם וישלח עמוס את מֶ לֶ ךְ־אַ ם (כת"י Malkoümas) בן עֹ בֵ ד

עם אניות המלחמה לעלות על התרשישים והוא נסע לקראת ציר. ויך ומו הצוריים בלילה ויפלו על מחנה עמים פתאום ויפרצו בצבאו פרץ רב. וינס עמום על מרכבתו צידונה וימצא שם חבר האניות אשר הכו גם הן על פני כתים מיד התרשישים. ולא האריך ימים אחרי כן וימת מן המכים אשר הכוהו אחרי מלכו ששים שנה. וגם עבד מת במדיבת נפשו על מות בנו מלך־אם אשר נפל במלחמה על פני כתים אחרי מלכו שלש עשרה שנה.

פרשה ד.

וימשחו הגבלים למלך תחתיו את ענו בן מלך־אם אשר מת בימי עלומיו ורכב תמיד על סוסו להסתיר מומו בלבתו מעוקל ברגליו. וימלך חמשים וארבע שנים ויאהבוהו הגבלים מאד.

פרשה ה.

וימלך אחרי עמוס אשמן (בת"י Jasimon) ויכרת ברית שלום עם הצוריים. ויפתח להם שערי מסחר צידון וכל עריה ויעזוב בידם בנות ערזיפוניה וטינגה וישבע להם לבלתי עבור באניותיו דרך האי מאלטא לבא תרשישה או לאחת ערי צור. וימלך אשמן עשרים שנה ויהי שלום בינו ובין הצוריים. ומדי עברו רעות רבות וצרות גדולות על הצוריים אסף אשמן אוצרות חמודות.

פרשה ו.

כי נכח האי מאלטא נמצא האי מצר־אש (בת"י Mazaruisa ור"ל גבול האש והוא האי סיציליא) על שם הר שרפה המקיא אש עליו. ואצל האי ההוא רצועת ים אשר בה יעבר הדרך הישר אל ערזיפוניה ובלעדה תסובב האניה את כל האי לבא שמה. וסביבות רצועת ים ההוא ישבו עמים פראים ושוטני הולכי ארחות והעובר על פניהם יסכן להתפש בכפם. ולהנצל מפח יקוש הזה יסדו הצוריים חות בנות מעבר מזה ומזה. עיר אחת בנו על האי על יבשת הארץ לעומתו עשו מגדל ושפכו סוללות. ולא ארכו הימים ויבא המון עם לועז ויהרסו את הסוללות ויתצו את המגדל ואת אנשיו הכו לפי חרב. וימלט אחד מהם להגיד בעיר את הרעה אשר מצאתם. ויחרדו כלם מאד וייראו פן ישמדו גם הם מידי שבטי הלועזים. וישלחו הצוריים את כל ציות הים אשר להם עם אניות האיים לעזור להם. ותעז ידם בתחלה על יושבי מצר־אש. אבל שמחת הנצחון מסבה רוח עועים באנשי צור להרוס משטר סדריהם וישובו האויבים בלילה ויכו בצוריים מכה רבה. וישחו מאנשי הלועזים אל החוף ויציתו אש בחמשים אניות וארבעה אלפים צוריים נפלו במלחמה. ולא הצילו דבר מכל הבר אשר אצרו באניותיהם ויהי רעב גדול במחנה הצוריים וימותו רבים מהם עד בוא אליהם דגן מן ערזיפוניה. ויכו אחרי כן במלחמה אחת את הלועזים אשר בכל זאת שבו אליהם כפעם בפעם וילחצו להציב צבא גדול בעיר לשמרה.

פרשה ז.

ויהי כשמוע צידון בן אשמן את כל התלאית אשר מצאו את הצוריים במצר־איש ואת רעבונם הגדול ויאמר לבא לעזרתם עם שלשים צי־אדיר ושלשת אלפים אנשי מלחמה אם ישובו הצורים לעבוד את הצידונים כימי קדם. ויאותו הצוריים לדבר בשמחה וישימו את עירם ואת איהם תחת ממשלת המלך צידון ויכניעו בימים מעטים בעזרת צידון את אויביהם אשר במצר־איש. וישב המלך צידון אל יד הצידונים את ממשלתם חרמה בארץ וימלך ארבעים שנה וישם קץ לחייו בסם המות או בחרב ורומח. כי בחר מות מחיים בחלותו ימים רבים על משכבו בלי רפאות תעלה. וישב אחריו כִּתוּלָב (Kitylbas) לכסא בצידון.

פרשה ח.

בשנת ארבע ושלשים שנה לצידון מת ענו אחרי שאתו חמשים וחמש שנים את כתר מלכות גבל על ראשו. וימלך אחריו בגבל בנו חִירם (Hierbas כת"י ועיין להלן ספר ז׳ פרשה ה׳) שתים ושלשים שנה בשלום עם הצידונים כאביו כל הימים אשר מלך צידון. כי נתן להם מחילו אלף איש חלוצי צבא ועשר אניות שש שנים וינהלם בכסף לכל צרכיהם אך במלוך כתולב אחרי מות צידון והוסיף לבקש מנכל אנשים ואניות אם אמנם כבר שקטה המלחמה במצר־איש מאן חירם לישמוע בקולו. ויאמר כתולב לעלות על גבל לצור עליה אך כשמעו כי גם הארודים והבארותים מלינים על זדון גאותו ויאסף ידיו ויעש שלום להם.

פרשה ט.

ויכונן חירם על שפת הים באי קיליקיא (Cilicia) נכח כתים חַוַת אכרים. ולא ארכו הימים ויהרסוה יושבי האי ותהי שממה מאין יושב ימים רבים. ויהי אחר כן ויבאו גולים מתרשיש ויבקשו את הצוריים לתת להם אחוזת אדמה ויאמרו הצוריים אל הגבלים למלא לגולי התרשישים את משאלותם. ויועצו הגבלים ביניהם על דבר הארץ אשר יתנו אל הגולים ויבחרו בעיר ההרס ההיא ויתנו אותה אל גולי תרשיש. וישלחו הגבלים את אכלת (Okalothon) עם חבר האניות לשוב ולבנות את חַוַת העיר על תלה. ויבצר אכלת את העיר ההיא ויסף בערה נגד יושבי הארץ אשר עצמו ממנו במספר אחרי שוב חבר האניות לארצו אך לא יכלו להתיצב לפני פרשיו. ויהי אחרי עשותו את המלחמה ההיא עשר שנים וירפו הגבלים את ידיהם ממנו ולא עזרוהו עוד כי שלחו את צבאם ואת אניותיהם לעזרת הצורים אשר באו במצור. ויהי כראותו כי נופל הוא מיושבי הארץ וכי ההומות נתצו לחרבות ויולך את כל יושבי העיר אל כתים וישב גבלה. וישם העיר העזובה ההיא תרשיש בשם יושביה מלפנים. וימת אכלת אחרי כן שבע ימים ושבע רוגז על מות בנו כוזב.

פרשה י.

ובעיר גבל התנשא בימים ההם איש אחד ושמו בישן (בת"י Basanos) ויתאו אל כתר המלכות. ויקם בלילה ויהרג את חירם ויאסר את אנשי בריתו במצודה ובחוף. ויהי ממחרת וימשח העם אותו ויקראו יחי המלך. ויחפצו הצידונים ליסרהו שבע על חטאת רצהו ויענה מפניהם ויעש להם כרצונם. הרצח ההוא היה בישנת שתים ושלשים שנה למלכות חירם אחרי מלוך כתילב בצידון עשרים ושש שנים. וימלך הרוצח ב ש ן אחת וחמשים שנה ויקומו עליו הגבלים וינרשוהו מן הארץ על אשר ראה בזדון שריו ולא כהה בם. וימלך כתולב על הצידונים שתים וארבעים שנה וימת וימלך תחתיו בנו א ג ת (בת"י Agathon) עשרים ושמונה שנים. וישלח אניות רבות אל מצר אש ויכונן שמה חמש בנות כי רב ועצום מספר העם בצידון, ויהי כי נלאו גם ערי ערזיפוניה ברוב מלחמותיהם עם התרשישים וייעפו כי אזלת ידם וישלח גם אל הארץ ההיא אלף עובדי אדמה. ונכה ערזיפוניה שני איים שם האחד קטן (בת"י Kyton ור"ל אי קטן הוא Corsica) ושם השני גדול (בת"י Gadyla ור"ל אי גדול הוא Sardinia) דשנים ורעננים בעצי בנין. ויכונן א נ ת עיר על רגועת הים המפריד בין שני האיים ההם. ויצו גם את הגבלים לישלוה אכרים אל טיננה ואת הבארותים לשוב לחדש את החוף אשר להם. ויראו הצוריים את כל הדברים האלה וירע בעיניהם מבלתי יכלת לעמוד לשטן להם.

פרשה יא.

ויהי בימים ההם בקרב הכרתים הרבה שודדי ים אשר ארבו לאניות בשובן מן האיים ובמצאם אניה מלאה אוכל ומערבים בזו את האוצרות ואת אנשיה מכרו לעבדים. ויחר אף א ג ת בכרתים ויאסף חיל גדול וילכד את עיר האישקלונים. ויעזב במצודה למשמר כאלף איש רכם מצור עם אנשים מבארות יארוד ויסע ויעל על ע ז ה. ויהי בהיותו בדרך בלילה ויפל עליו מלכיאל (בת"י Melkalas) בן מ נ ה (בת"י Mänäos) הבא עם הצוריים ויהרגהו באהלו. וימהר ויאסף את הצוריים וישב עמהם חושים אשקלונה. מהיום ההוא היתה העיר הזאת ימים רבים ביד הצוריים. ויקומו הצידונים הארורים והבארותים וימהרו אל האניות ללכת לדרכם וימותו רבים מהם בדרך. ובנדוד ההוא נגד הכרתים לא היה גם איש אחד מ ג ב ל. ואחרי מות א נ ת מלך א ש מ ו ן Asmanios נער רפח כח על הצדונים.

תם הספר החמישי

ספר ששי

פרשה א.

ויהי כאשר הוסיפו שרי חצר המלך ב ש ן להעמים גאון זדונם על שכם

בעלי נבל ויפרצו אנשי נבל בחוזק יד אל המצידה ויפצרו במלך להמית את השרים ההם. וישלח המלך את אנשי משמרתו לגרש את המון העם מחצר המלכות ויפלו השומרים בעבי גבי מגינם על העם ויחזק ההמון מהם וירחפם הלאה בקול ענית גבורה וימותו מקצתם במהומה ובמבוכה איש בחרב רעהו. ותעל יד הנבלים על יד שומרי ראש המלך ויסערו אל המצודה וימיתו את כל הסרים למשמעת בשן. ויברח בשן לבדו מן העיר במכת־חין אנושה ויגוע וימת ממחרת. אחר הדברים האלה זכר העם את כל העושק והמרוצה אשר עשו להם מלכיהם ויאמרו כי לא ימלך עליהם עוד מלך לעולם כי אם ביד שופטי העיר תנָתֵן הממשלה. וידי בני בשן לא רפו וינַסו לכבש את העיר בחזקה ויקרבו בלילה עם חיל צבאם עד שערי העיר ללכדה. ויוָּדע הדבר בעיר בעתו ויכו את בני המלך וישובו על עקב בשתם. בכל זאת לא שבו לדרכם ועוד ידם נטויה להביא את העיר במצור ובמצוק ויסגרו את החיף בנחושתים ויכלאו כל סירות דוגה המביאות מאכולת מבוא אל העיר למען ילחץ הרעב את יושביה לפתוח להם את שערי העיר ולהֵעָנות מפניהם. ויהי רעב גדול בעיר ותוחלת הצרים עליה חזקה כי בימים אחדים הנתן תנתן העיר בידם. אך תוחלתם נכזבה כי הנבלים קרבו בצי־אדיר אל הנחושתים ויעמדו כלם על שפת הצי מעבר הנחושתים למען יעמיקו אותו במים ויכסו את חבליו בעמודי הנחושתים. ואחר מהרו כלם אל העבר השני ויכבידו אכפם על הצי להעמיקהו וירם העבר חשני האסור בחבלים אל העמודים ויסיעו אותם בקול תרועה מן הארץ עם הנחושתים ויקחום וישאום העירה.

פרשה ב.

ויאבדו האויבים כל תקוה וישלחו מלאכים לקרא לשלום אל יושבי העיר. ויהי איש אחד רום משפחות בין המלאכים אשר בא זה מעט מן ההר אל מחנה הצרים ולא ראה אניה מימיו ויתאו מאד לראות אניה. ויוליכוהו הנבלים אל הצי ויתמה האיש למראה עיניו וישתאה לראות בנין נדול וחזק קל על פני המים. וישת לבו ויתבונן על הבניה והגזרה וישב אל המחנה ויסת את אדוניו לכרת ברית שלום עם העיר ויעשו כן. אחר הדברים האלה לא היה מלך בנבל מאה ועשרים שנה ואיש כל הישר בעיניו יעשה. ומלחמות רבות השחיתו את הארץ והכאיבו כל חלקה טובה בה וגם חיות השדה לבאים ונמרים וזאבי ערב פרו וישרצו בארץ ויאכלו את יושביה בכל פה בתוך העיר לעיני השמש ואין מחריד.

פרשה ג.

בעצם הימים ההם הכינו הנבלים אניות ובתוכם ספינה אשר קראו לה הפָּרָה לעלות למלחמה על המשחית שודד־הים ושמו גַמָּד (בת״י Gomades) ואנשיו היו אולי ״גַמָּדִים״ הנזכר ביחזקאל כ״ז י״א *). וגמד הלך עם אניותיו

*) ולדעת החכם Hezel הוא מלשון סורית שמורה הפרש גמד בלפעל:

אל הר חוף ארץ הכתים להֵחָסֵית שם מפני רודפיו. וידלק אחריו שר אניות גבל ושמו יתרו (בת״י Jitras) ועמו מאתים גבלים ומאה שכירים נכרים וישיגהו עם אנשיו וימת רבים מן השודדים. וטוש גמד עם אנשיו הנותרים את האניות וינוסו וימלטו ההרה. ויפול שם הוא ואנשיו בידי הכתיים אשר היו בעוזרי הגבלים. ויהי ממחרת ויסירו את ראשי כל השודדים לא נשאר בהם עד אחד. וזה דבר המלחמה הזאת. גמד הלך עם אוצר רב אל תצר מלך טיננה וישא המלך את פניו וישם את כסאו מעל כל השרים. ויגבה לב גמד על סוחרי ארוד וגבל אשר היו בטיננה. ויהי היום ויעבר גמד ברחוב העיר והנה סוחר מגבל מורה עליו באצבעו ויאמר בקול גדול אל רעהו. הראית האיש הלזה גבה עינים ורחב לבב זה מעט היה עבד בעירנו ולא נשמע קולו כאשר הונף עליו שוט ומקל חובלים. וישמע גמד את הדברים האלה ויחר לו מאד ויאמר לעשות נקמה באיש הגבלי. וינס האיש מפניו ויקם גמד ויערך אניות שודדים בים ויארוב על כל הגבלים ויקח את אניותיהם ואת אנשיהן הכה לפי חרב. על כן עָשו הגבלים בו שפטים רעים בארץ הכתים כמסופר למעלה.

פרשה ד.

בימים ההם אזלת יד המלכים בצידון והיו רפי־כח. אשמן מלך בצידון שמונה שנים לפני מית בשן מלך גבל ושלשים ותשע שנים אחרי מותו וימלך בצידון שבע וארבעים שנה. וימלך אחריו בנו קֹבֶץ (בת״י Kybozus) ויפול במלחמה על הצוריים וימת. ובנו היה נֵזֶק ויגרשוהו הצידונים מגֵו העיר ויסע ויבא אל ההר ויארב בחרבו ובקישתו על האריות אשר רבו במקום ההוא. ויהי כאשר הֻכו הצידונים מחרב הצוריים ויצר להם מאד ויבחרו בנֵזֶק להיות בראשם. ויחזקו תחת ידו על כל אויביהם במים ובארץ וישימו צור וגבל למס עובד. ויהי כאשר צרו על העיר אשקלון ותִקָלע אבן אל נזק ותמחצהו במכה אנושה וימת בשנה השמינית למלכו. ויקחו הצידונים את גויתו ויביאו אותה אל החוף אשר להם וישימוה במרכבה וילבישוה בלבוש מלכות ויקברוה בקבר המלכים. ובתולות הולכות לפניו ומקוננות את הקינה הזאת לאמר. בכו בכה צידונים על מות גבורכם! צעקנה מרה בתולות על עלם נקטף באבו! נזק איננו בעצם עלומיו נפל החוליש על הצורים. לבו לא היה לב נשים כבני המלכים ונפשו בחלה בנעים זמירות ישרים וישרות בארמון המלך. אך בתרועת מלחמה רתענגה רוחו ובשאגת כפירים שמח אלי גיל. מי בכם ערב לבו להבים בסגור עיני לביאה מתה? מי הוא זה ילבש גאון וגובה לגשת אל מערת פריצי החיות? אמנם מעוז נערתו נסו נמרים ועל עריש לבאים רפד יצועו. ועתה אבן מקיר החומה כבתה גחלת חוליש על גוים. נער רפה הכה כיבש ארי ולביא.

פרשה ה.

ויהי אחרי הדברים האלה וימשחו הצידונים את כִּסְלוֹן בן נזק וימלך

כביר כח לב, וזה הבטות גומדכא או גומדנותא באומץ לב, ויהיה גמדים פה כמו גבורי חיל.

תישע וארבעים שנה. וישלח אניות רבות ליַסֵּד עיר מישב קרוב אל תרשיש ולסחור משם את יושבי הארץ, כי רחוקים היו הצידונים מתרשיש ודבר אין להם עם איש מיושבי העיר. אך מלך תרשיש לא אֵחַר להלחם בעיר החדשה ההיא וילכדה ויתפש את הצידונים אשר בה וימכרם לעבדים בארצות הלועזים ואחר כן שלח אניות גם על ראיים ויהרס מושבות הצידונים בטינגה ובעריזיפוניה וישב תרשישה עם שלל גדול. מהיום ההוא ומעלה לא ערב לב הצידונים לעבור ארחות הַיַּמִּים ההם כי יראו מפני שודדי הים ומפני אניות תרשיש הַשָּׁטוֹת בכל מבאות הים.

פרשה ו.

בימים ההם גירש דטרף את כלולף מלך הענקים מכסא מלכותו וישב עליו תחתיו. ויברח כלולף אל היהודים וישב בקרבם ימים רבים על כן היו להם הענקים לאויבים. ויהי היום וינהגו רועי היהודים את עדריהם על המרעה אשר על יד מעינות המלח *) ויפלו הענקים והעמלקים עליהם לילה וימיתו רבים מהם ויבזו את עדריהם וישובו אל עירם עם השלל והמלקוח. ויגבה את דוטרף בעבור זה ויאמר בלבו לכבוש את כל ארץ אדום **) וישלח את איש־מלחמה (בת"י Jsmilymas) ויבא עם העמלקים ויחליש את היהודים לפי חרב; וישובו העמלקים לאהליהם עם השלל והבז אך הענקים לא חדלו מרדוף אחרי היהודים. ויהי ממחרת ויחדשו את המלחמה עם היהודים ויכו היהודים את אויביהם וימיתו רבים לפי חרב ואת איש־מלחמה תפשו חי. ויהי כאשר הביאו אותו היהודים לפני שרי צבאם ויתנו לו גבינה ולחם סֻבִּין גם ובגד לכסות ערותו. ויען ויאמר אליהם הן לא הסכנתי באוכל כזה ולא נסיתי בבגדים כאלה כי רק בגדי ארגמן לבשתי. ויען ראש שרי הצבא ויאמר אליו אם לחמנו לא יטעם לחכך ובגדינו לא ייטבו בעיניך מדוע באת להמיס אותם מאתנו? ויהי ככלותו לדבר את הדברים האלה ויצו להמית את איש־מלחמה ועוד ימים רבים אחרי כן עשו היהודים והשומרונים מלחמה עם הענקים העמלקים והכרתים אך את מצודות הכרתים לא יכלו לכבוש. השומרונים פרצו עד ארץ בשן (בת"י Batanaia) אשר שם יגדל הצרי (יחזקאל כ"ז י"ז) אך לא בהמון כאשר יגדל בעיר נבות (בת"י Nebita) אשר הגבלים נתנו לפנים אל קִדְמוֹן בשיבו מציר כי הרי נבות ישאו רב צרי ובבנותיה יגדל רוב חטים. אחרי מות קדמון מלך עתה על נבות ועל חות אגמון בן כוזב הבכור.

*) בזוהר "משרפות מים" (יהושע י"א ח') אשר אצל צידון נתקבצו המצורים. י"א שהוא שם עצם פרטי, שכן קרא המתרגם קומבוס ולאחרים מַיִם והשם "משרפות" לדעתם הוא המקום Sarepta (או צרפתה?) אשר לצידונים. וי"א שרצונו מעינות מים חמים. אבל לד"א תרגומו Salinae ולזה מסכים שם המקום פה "מעינות מלח" אם כפי הנראה איננו קרוב לצידון והוא שם מקום אחר הדומה לשם משרפות מים הנ"ל.

**) התלך ארץ יהודה בארץ אדום? אם מפני שוי הגבלה במזבח, או מפני שבכר בימי דוד היה כל אדום תחת יד יהודה. ועיין לעיל סוף ספר שלישי.

פרשה ז.

ויורישו היהודים את ארץ הענקים והשומרונים *) הורישו את ארצות המואבים העמלקים והבישנים ויהי להם עדרים רבים שם . ויחמדו הבישנים את עדריהם ויתחברו עם המואבים לגרש את השומרונים ולחמוס את עדריהם . וידברו עמהם לאמר כאשר ישלחו השומרונים היושבים בבשן גדוד לפשוט בגבול הארץ אשר סביבותיהם אז ישליכו כפיסי עץ בנהר הירדן לאות כי השומרונים נתקו ממקומם ואז יפלו עם המואבים יחדו על הנשארים בארץ . ויהי כן ויצאו השומרונים מבשן וישאו המואבים את עיניהם ויראו כפיסי עץ צפים על הירדן וימהרו לעזרת הבישנים . ויהרגו את הנשארים בארץ ויבזו שלל גדל בבקר בצאן ובעזים . ויהי כשמוע השומרונים היושבים בארץ המואבים את צרת אחיהם ויֵחַתּו גם הם ויפנו עורף בתחלה . אמנם אחר כן שבו ויכו את המואבים ולא השאירו בהם שריד ופליט . רק ארץ הר בישן לא יכלו להוריש עוד הפעם . וישבו לאורך החוף השומרונים לפאת קדמה והיהודים לפאת ימה. ואחר כן הורישו גם את מלכי הקרנים (בת"י Karnai אולי היא עשתרות קרנים) וילכדו את ארץ ההר אך לא מהרי השפלה אשר על הים .

פרשה ח.

ויהי כאשר צרו על עיר מלוכת הקרנים ואת מלכם אִתָּם הרגו בחרב ויקומו הצידונים הצורים הגבלים הארוָדים והבארותים ויכרתו ברית ביניהם לעמוד על נפשם ואיש את אחיו יעזרו אם יבקעו השומרונים גם אל ארצם ואת כסלון מלך צידון בחרו להיות אלוף לראשם. וישלחו גם הערים האחרית מספר פקידיהם לצבא אל צידון . וימָסרו מצידון חמשת אלפים מצור אלפים מגבל אלף ושתי מאות מארוד ומבארות יחדו אלף ושמונה מאות חלוצי צבא. ויהי מספר כל פקודיהם עשרת אלפים אנשים אשר חנו מקצתם על ההר ומקצתם עמדו על משמרתם בכפר מוטיגרה. וישמעו השומרונים ולא יספו עוד להתראות פנים .

פרשה ט.

וימת כסלון מלך צידון וימלך תחתיו בנו רַעְתֹּה ששים ושתים שנים על הצידונים.

---

*) בספור הפרשה הזאת ושלפניה כוונתי בשמות יהודים ושומרונים על יהודה וישראל במחלוקתם ובהפרדם לשני ראשים בימי רחבעם , והקדים פה את המאוחר , או קראם ע"ש קיפס , כנהוג גם בכתבי הקודש , וכמו שמצינו עוד בימי שאול המשיח "וכל ישראל ויהודה„ (ש"א י"ח ט"ז) והנוטה לדעת קצת המבקרים ימצא חלוקת שבט יהודה ועשרת השבטים עוד בימי דוד ואיש בשת וגם מלחמות היו ביניהם אז ואח"כ בימי אבשלום "ויקש דבר איש יהודה מדבר איש ישראל„ (ש"ב י"ט) ומני אז והלאה מזכיר ברוב "את ישראל ואת יהודה„ כשני עמים חלוקים , ועוד לפני דוד ימצאו רמזים במקרא ע"ז , בצרוף שהעירונו למעלה ספר ג' פרשה י"ז על שומרון , והדברים ארוכים , והמשכיל יבין .

ויהי כשבתי על הכסא וַיִּמְלֹךְ בנבל מלך ושמו אֲדָה (בת"י Odas) כי ימים רבים לא היה שם ממשלת סדרים. זה מאה ועשרים שנה למן היום אשר גרשו הגבלים את מלכם כשן לא היה מלך בגבל. ויקבלו בשמחה את אדה למלך עליהם וימלך בגבל ארבעים שנה. וימלך אחריו בנו תלם ארבעים ושתים שנים. בימים ההם היה שלום ושקט ימים רבים בין ערי הכנעני. בצידון מלך אחרי רעתף בנו יכלב ארבעים ושמונה שנים ובגבל אחרי מות תלם מלך ארורפל עשרים ושש שנים ויהי לו עבד ושמו זְבֵן (בת"י Sybnas כי כן קראו הגבלים לכל עבד מקנת כסף מלשון ארמית זבינא) ויקח אותו לבנו יורש איתו כי היה ערירי אין לו בן. ואחרי מות ארורפל משחו הגבלים את זבן וימלך עליהם שבע ועשרים שנה. וליכלב מלך צידון שני בנים שם האחד פוט ושם השני בָּרָק (בת"י Barkas) הגדול הוא פוט מלך אחרי מות אביו עשרים שנה ואחיו חי בתחלה בחצר המלכות. וכאשר מת פוט בגבל המליך את אחיו הצעיר על העיר ההיא וימלך שם שלשים ושלש שנים. בעת ההיא שלחו אנשי חֲמָת אל הבקעה לפאת קדמה מזרחה יושבים לְהֶאָחֵז שם ובראשם ענק גבוה שמונה אמות מיוצאי ירך בני־גוג. ויבא עד הרי ארדט ומני ויכבש את כל הארץ. ובהרים ההם ישבו גם נזירים מארץ נכריה ויושבי הארץ וגם הבאים לגור שמה כבדו אותם מאד. וישמע המלך ברק עליהם כי יודעים הם כל דבר וכל רז לא אנס להם וישלח סופר אליהם לבקש מהם עצה ועזרה בצר לו. כי אשה יפת תואר ויפת מראה ושמה נבריה היתה לו לאשה והיא משתכרת ביין יום יום ואם לא תשתה יין תחלה ותפול למשכב. ואיש לא יכול למצא תרופה לרעה הזאת. ויענו הנביאים ההם ויאמרו הן משקה היין טוב ויפה לאנשים מרפא לעצם ונוח להתעכל. אך אם מצא ימצא איש את אשתו שכורה מיין אין תרופה אחרת לה כי אם מהלומות נאמנות בכפים עין הבא ראשונה בידו. אבל בשוב סופר המלך אליו עם מענה הנביאים מתה עליו ככר אשתו נבריה מרוב היין אשר שתתה.

פרשה י.

אחרי מות פוט מָלַךְ בצידון תחתיו בנו עֲבַד־קֶרֶן בת"י Obdokernos) שלשים ושש שנים. וישם בגבל תחת ברק המת את אחיו פוטימך למשנה למלך וימלך חמשים שנה. ויהי כאשר כהו עיני עבד־קרן מראות ויתן את המלוכה על צידון ביד בנו מוקב וימלך ארבעים ושתים שנים. ואחריו מלך יונק שמונה עשרה שנה. ויסף את פוטימך לעת זקנתו ככלות כחו לתת ביד בן אחיו עבוד (בת"י Obudas) את המלוכה על גבל וימלך שבע ועשרים שנה. ואחרי יונק מלך בצידון בנו זֶרַע־מוֹלֶךְ (בת"י Soromolkas) שתים ושלשים שנה. ואחרי עבוד בגבל מלך כלב (בת"י Kolbas) אחת עשרה שנה ויקראו לו בשם מקרא־מתקים (בת"י Makron Motakin) על אשר שר נעים זמירות. ואחריו מלכו בגבל זה אחר זה גרשון (בת"י Gerson) שש שנים מישרון (Misaron) שלשים ושמנה שנה ירב (Jarbas) ארבעים שנה דתן (Detanos)

ארבעים ואחת שנים בלמעבירות (Balmaboros) שלשים ושש שנים, תלה (Atlas) עשרים ושש שנים, זבדיד (Zabdidas) אחת וארבעים שנה, עזריאל (Asdrailos) * חמש שנים וזמרון (Simaron) תשע עשרה שנה ואחריו משחו הנבלים את עבדונאל (Abdonilibmas) למלך עליהם. ובצידון מלכו אחרי זרעמולך בימים ההם מרום (בת״י Merumos) דברפי (Daborpis) קדר (Kador) ומליוך (Moliokos) וימלכו כלם מאה שנים. ובן האחרון גדול־יקר (Gadylkaros) מלך ארבעים ושלש שנים ואחרי מותו באה כל ארץ הכנענים תחת ממשלת צור.

תם הספר הששי.

ספר שביעי

פרשה א

וישלח אלעזר (בת״י Lasaros) מלך חמת מלאכים אל גדול יקר לשמע צדקתו ועשרו ועמהם מתנות רבות ומנחות יקרות, וביניהם שלשה עבדים כושים מהירים במלאכות נפלאות אשר קנה מאת הבבלים. ולהם נחש אשר העלו חמתו באפו בפרשם לעיניו מטפחות אדומות. ואחר כן נגשו אליו וחדרו מבט עינם בו והוא מתנפל עליהם אך לא לנשכם כאשר יראו כל הנצבים עליהם כי אם לנשקם. וגם דקרו חרב פיפיות אל פיהם עמוק עד החזה וכל רע לא אנה להם. וישמח גדול יקר לראות במעשי פלאות כאלה ויתן להם פקודות כבודות במלכותו. וישם את האחד לסופר המלך ואת השני הפקיד על אניות המלחמה. אך אל השלישי לא יכול למצוא משמרת עבודה כי לא ידע לכתוב ולא עזה זרועו למלחמה. וגם לו היו לו הכשרונות ההם לא עצר כח לקחת פקודה מיד המלך כי לא שמע שפת הצידונים. על כן מנהו המלך לראש השופטים ותחתיו ישבו אחרים בשערים אשר עשו את מלאכתו. ויתן גדול יקר אל האנשים מתנות יקרות ומגדנות ומלבושי שני עם עדנים. וישבו אתו בארמון המלכות למען יקרא להם לבא אליו כאשר תדד שנתו להשתעשע במעשם הזר ובעבודתם הנכריה. ויחלצו האנשים ההם את הצידונים במשפטים מעוקלים ובעושק ובמרוצה; וגם המלאכים שנאו אותם על אשר התגאו בזדון גבה אפם על מלך הארודים. ועל אשר הניעו בנכליהם לעשות שאלת המושל בבארות אשר שאל להפקידהו על הצבא במלחמה על בני גוג. וישטמו כל הישרים אותם תכלית שנאה.

פרשה ב.

ויפתו הכושיים את גדול יקר אשר היה ערירי להושיב על כסאו אחריו את ברתף (בת״י Bartophas) מלך צור אשר ישחדם במתנות יקרות. ויקנאו מלכי

---

*) עיין להלן בספר השביעי פרשה ט׳.

בארות וארוד יוצאי ירך ב י מ ל (בת"י Achritobimoli *) ב ב ר ת ף על ישבתו לכסא אחרי נ ד ו ל י ק ר. ויהי כי קצרה ידם להדיחהו מעל הכסא ויאמרו לישפוך חמתם על היועצים הכושיים להשחיתם. ויביאו את דבתם רעה אל המלך לאמר, הכושיים בקשו לישליח יד במלך להמיתהו וישכרו עדי ישקר לענות בהם את הדבר הרע ההוא. ויחר אף גדול יקר בהם ויאסרם בנחושתים וישלחם אל האי כתים.

פרשה ג.

ובשנת תשע ועשרים ישנה למלוך כל מעבורות על הגבלים מת גדול יקר בישנת שלש וארבעים למלכו. ויאספו אחרית בימל המושלים בבירותים ובארודים ובאיי הים חיל גדול וציים אדירים להלחם בבר תף מלך המלכים. ויעזרוהו הגבלים ועבד אל (בת"י Obdalios) נציב מאלטא במלחמה. אך הצידונים לא נתנו ידם אל הנלחמים ויאמרו לעבוד את המלך אשר תעוז ידו במלחמה. ותחזק יד בר תף במלחמה ויכבש את כל הערים וינוסו אחרית בימל ויברחו אל האיים ויכוננו ערים רבות. וישלח בר תף אל הערים אשר לכד מלכים מקרב שריו רואי פניו. אך לא עשה מכון לשבתו בקרב הצידונים על אשר לא באו אל המלחמה, וישב בצור אשר מהים ההוא ומעלה רחבה ונסבה למעלה ראש על כל הערים על הים ועל ארץ החוף.

פרשה ד.

וימלך בר תף על כל ארץ הכנענים אך בְּנוֹת החֲות מאנו ימים רבים לֵעֲנוֹת מפניו כי אניות רבות לאחרית־בימל ובחזקתן היו אדוני הים. ובפעם בפעם נסו להתנפל פתאים על העיר א ר ב ע הבצורה ללכדה אך הגבלים הרפים הלאה מדי קרבם אל העיר. ויהי כראות בר־תף כי אניותיו נופלות מאניות אויביו להלחם בבנות הערים ויצו את כל המלכים השרים למשמעתו לאסף עצים למבנה אניות כאשר לאל ידם ולהובילם אל חופי בנין הספינות אשר על יד נ ב ל. ויהי היום ויבא אל החוף לישים עיניו על העושים במלאכה ולחזק את ידם וינישל הגרזן כפים מעץ ויקלע אל עינו ויתחצה. וימהרו עבדיו ויוציאו את הקיסם מעינו ויביאוהו אל מצודת המלך. אך בכל נפישם ויגיע כפם הגדיל הרחיב מחץ העין מיום ליום ותקרב לשחת נפשו. וימת בר־תף ממחרת אחרי היותו שש שנים מלך המלכים.

פרשה ה.

ויהי אחרי מותו וימשחו את בני י ו ר ם (בת"י Joramos) למלך תחתיו ויקראו לו הצוריים ה י ר ם (בת"י Hierbass כנ"ל) וימלך שבע וחמשים ישנה. ויערך תשעים ותשע ציות וישלחן עם צבא חיל גדול אל כתים מקום אשר חנו ישם

---

*) שר"ל בשפת כנען א ח ר י ת־ב י מ ל שכן מצינו גם במקרא לרוב "אחרית תחת "יוצאי ירך, ד"מ ירמיה ל"א י"ז, משלי כ"ג כ"א, עמוס ט' א', ודומיהם.

גם אחרית ביטל בחיל עצום ורב. ויחנו הצורים ימים רבים לפני העיר ויאמרו נואש ללכדה והנה הכושים ההם אשר אחרית־ביטל הרעו להם נפלו אליהם ויספרו להם כי העיר צהלה ושמחה בישמעם כי הצוריים יעלו מעליהם. ועתה אם יעשו הצוריים בערמה ויעתקו אהליהם למען יאמרו יושבי העיר כי הצוריים הפנו עורף כי אז יוכלו להסתער בלילה על החומה וללכד את העיר לפתע פתאים. וייטב הדבר בעיני הצוריים ויסעו את ציותיהם מן החוף ויתראו מבוהלים ודחופים לנוס ולהמלט אל צור. ויהי לעת פַּתַח חרצבות הפרים מן העגלות וישובו ויבאו על העיר בטח וילכדו אותה ויכו את כל אחרית־ביטל לפי חרב וגם מקצת יושבי כתים הרגו בחרב. וישמעו יושבי בנות הערים וישלחו מלאכים אל חירם צירה לברית ברית עמו ולעבדו. וישמח המלך לקראת הכושיים הבאים אליו כי זכר את כל הטוב אשר עשו לאביו ואת אשר גמלו עליו וייטיב להם כל ימי חייהם.

פרשה ו.

וישמעו הלועזים מעיר טינגה כי האי מאלטא נותרה רֵקה מאניות ומאנשי צבא בישלחה עבד־אל נציב האי ההיא את כל חילו אל כתים לעזור את הצוריים. ויקומו ויתנו את בלרזקן חתן עבד־אל עליהם לראש ויבאו אל מאלטא וימיתו את עבד־אל ורבים מעבדיו ויבזו את האי ואת העיר ישרפו באש.

פרשה ז.

ויצו חירם את כל נציביו אשר בכל הערים והאיים לישאת את ראש יושביהן ואת ספרי האניות ואת מפקד חלוצי הצבא הולכי רגל ורוכבי סוסים ורכבי ברזל ואת ערך תבואות עיר ועיר לשלוח להגיד בצור. ויצו אותם לשלוח אנשים לשאת ראש פקידים כאלה גם מהערים אשר סביבותיהם הקרובות והרחוקות ולכתוב את הכל בספר. ויהי כן ויכתוב בספר מספר מפקד היושבים בכל הארצות קדמה וימה על ארץ החוף ועל איי הים ויספרו הכושיים אל המלך כי גם בנגב תימנה המצא תמצאנה ארצות רבות דשנות ורעננות הממציאות תבואות שונות ופרי תואר ותנובות חמדות זהב וכסף ואלמוגים ואבנים יקרות והבנים ופלפל *) ושנהבים וקופים ותכיים ורבים כמיהם. ובקצה קדמה מזרחה נמצא חצי־אי אשר יושביו רואים את השמש עולה מן הים.

פרשה ח.

ויהי כשמוע חירם את הדברים האלה וישלח אנשים אל נתנבל בתי (Natambalos) מלך בבל לאמר שמעתי על ערי הכושיים **) כי רבות הן ויושביהן

*) הפלפל נחשב אצל הקדמונים לבושם יקר מאד, כאשר דבר ע"ז החכם ר"ש באלאך בס"ע על דבר ארץ הפלפל ע"ש.

**) ידענו כי להקדמונים היה כוש באסיא (חבקוק ג' ז', במדבר י"ב א', בראשית י' ו' לדעת יב"ע, דה"ב כ"א ט"ז) וגם כוש באפריקה (מ"ב י"ט ט', ישעיה כ"ז מ', תהלים ס"ח ל"ב, ירמיה י"ג כ"ג ומ"ו ט', יחזקאל ל' ד', דניאל י"א) וארץ כוש אשר באפריקה היתה אז ממלכה גדולה ומהוללה בדחז"ל יותר ממצרים (תענית י').

עצומים. אמנם אפס מבבל לבדה נקל להגיע עדיהן ולא מדרך צור *). ועתה יש את נפשי לְבַקֵּר את המקומות ההם אם נתֹן תתן לאנשי ציים טובים לעבר שמה ועלי לתת לך מאה בגדי ארגמן בשכרך. ולא היה הדבר רע בעיני נתן־בל אך הכושיים אשר סחרו אל בבל אמרו לנטוש כלם את העיר ואת סחרה אם תתן ידה לחירם לעבור אל הכושיים.

פרשה ט.

ויפן חירם אל שלמה **) מלך היהודים ויאמר לתת לו עצי ארזים ועצי ברושים ואבני גזית לבנות לו בית מלכות כלבבו אם יתן אל הצוריים חוף על שפת הים הכושי (הוא שפת הים סוף בארץ אדום). וייטב הדבר בעיני שלמה ויתן לו את העיר ואת החוף אֵלוֹת (מ"א ט' כ"ו). במקום ההוא גדלו תמרים רבים אך לא עצים טובים לבנות אניות. וישלח ששה חירם כשמונה אלפים המורים נושאים כל צרכי בנין אניות ויצו את הבונים להכין עשר אניות, ופקודת האניות נתן ביד קדר (בת"י Kedaros) יָמִין (Jaminos) וקטיל (Kotilos) ישנים מן הכושים ההם מתו והשלישי וישמו לנ־קופט נכסף לשוב לראות את ארץ מולדתו וילך עם האניות ההן בשמעו כי פניהן מועדות לארץ כוש. ויעברו בראשונה דרך ים אילות (הוא ים סוף) אך לא יכלו לעבור דרך רצועת הים ***) כי היה הולך וסוער בסערות תימן. ויהי כראותם כי ירט הדרך לנגדם

---

*) כי מים הגדול הוא ים פלשת הוא הים התיכון אין לבא אל ימי אפריקה מפני רצועת ארץ זועץ המפרדת בין הים התיכון ובין הים סוף, אכן מחוף הים סוף יוכל לבוא דרך רצועת הים באב-על-מאנדעב אל הים ההודי ומשם לים השוקט הוא הים המזרחי ולים הדרומי הסובבים את אפריקה.

**) בת"י Eirenios וככה תרגמו השבעים את השם שלמה במקרא. ובדבר הספור הנוכחי השוה הכתובים "ואני עשה המלך שלמה בעציון גבר אשר את אלות על שפת ים סוף בארץ אדום וישלח חירם באני אנשי אניות יודעי הים עם עבדי שלמה ויבאו אופירה ויקחו משם זהב וגו'" (מ"א ט') "כי אני תרשיש למלך בים עם אני חירם אחת לשלש שנים תבא אני תרשיש נושאת זהב וכסף שנהבים וקופים ותכיים" [שם י'] ולפי"ז היה אופיר ארץ אפריקה, וכבר הזכרנו לעיל כי תרשיש (Tarsus או Tartesus) היה בספרד אשר כנוה הצוריים שפניא ע"ש השפנים אשר מצאו שם לרוב (כמובא בספר Büsching על שפניא בשם הרבה סופרים קדמונים, ועוד נמצא מטבעות מימי קיסר אדריאנוס עם צורות שפנים לאות ארץ ספרד). ושם מצאו כסף מזוקק רב, והשליכו הלאה כל כליהם אשר היו להם ממתכות אחרת ועשו הכל מכסף (ע"ד מ"א י' כ"ז). ואשר האניות ההן ההולכות תרשישה נקרא בשם אני תרשיש אף בלכתם לאופיר ולכוש באפריקה.

***) היא רצועת באב-על-מאנדעב הנ"ל (המורה בלשון ערבית שער הדמע מפני הקשוי לעבר בה) המחברת הים סוף עם הים ההודי, אשר בו נכנסו אניות הצוריים ללכת למזרח אפריקא כנ"ל. וז"ל הנוסע ר' יעקב ספיר בספרו "אבן ספיר" דף ל" ע"ב בהערה: "לא יתכן כדעת האומרים שזועץ היא עציון גבר כי לא קרב זא"ז כנראה מהכתובים ובפ' מסעי והיא פי החירות או בעל צפון והנה עפ"י המד"ר שמות כ"א והתלמוד היה בימים ההם (?) היאור נילוס מחובר עם הים סוף (כאשר עושים היום הצרפתים! (Sic) כי אמרו שם ע"פ ותשם בה את הילד ר' אליעזר אומר ים

ישבו חמשה חדשים על אי אחד ויזרעו חטים בארץ מישור ויקצרו רב שערים ואחרי כן עברו את רצועת הים ויעזבו את ארץ ערב מאחריהם ויפגעו אחרי ימים רבים בדרכם קדמה מזרחה את אניות הבבלים השבים מארץ כוש. ויהי ממחרת ויבאו אל ארץ הכושים והיא על שפת הים ארץ צמאה למים ומלאה חול אך הלאה מול תוך הארץ נראו ראשי הרים. עשרה ימים נסעו לאורך החוף קדמה מזרחה ושם משתרעת הארץ ברוחב אין קץ לפאת נגבה והכושים יושבים בערים פוריות רבות עמים ואניותיהם מלאות הים. רק אניות מלחמה לא היו להם גם לא ידעו מלאכת מפרש הנס על האניות. ויטעו הלוך ונסוע הנגבה ויבאו עד האי ר ח (בת"י Raehios אולי היא מאדאגאסקאר).

פרשה י.

ויואילו לשכון נכח בקעת החוף המלאה עצים גבוהים. ויהי כלילה ויעמד רוח סערה ותתמוגג נפשם ברעה עד עלות השחר. ויסעו הלאה הנגבה וימצאו חוף בטח ומקומות רבים מלאים המון עם בתוך הארץ. ויהי אך יצוא יצאו מאניותיהם והנה עם הארץ נסבו עליהם מקטן ועד גדול. ויפתח להם נציב המדינה את ביתו בפנים יפות וישבו תחת צל קורתו שבעה ימים. וישלח מלאך אל המלך הגדול לדעת מה יעשה בצורים ההם הבאים אל ארצו. וישב המלאך ביום השביעי ויקרא הנציב ממחרת את הצוריים להוליך אותם אל המלך היושב בתוך האי בעיר גדולה ופוריה ושמה רחפתה. וילכו לפניהם חלוצים רבים נושאי רומח אשר שלח המלך לפניו למען יגרשו ברעם כידון ואשפה את השנהבים הרבים והנוראים לעת כזאת היא עת יחמם במער איש ולויות ובתוך הלכו הצוריים וביניהם קדר קטל וימין נִשָּׂאִים על אפריונים ואנשים מיושבי הכפרים נושאים את המנחות והנציב היה מאסף המחנה והוא רוכב על שנהב ושומרי ראשו סביב לו. ויהי ביום השלישי לדרכם ויעברו בנהר ויחטף לויתן אחד מן המחנה ויבלעהו כי בנהרות ההם שוכנים מיני לויתן וצבים רבים ושונים. ויהי מקץ היום השלישי וישאו את עיניהם ויראו את העיר רחפתה והרים גדולים סביב לה. ויהי כשמוע עם הארץ כי באו הצורים אל שער עירם וימהרו כל

סוף מגיע עד נילוס וכן מספר ר' בנימין במסעיו משנת דתתק"ל ויש סוף רחוק מהר סיני דרך יום והוא זרוע מים הודו ויחזור לדימיאט" עכ"ל. כמה חלומות בהעלם אחד הלא כמו התייר המובקר (!) הזה בחלומו, והנה אמנם שהצרפתים פתחו בזמננו אינה התעלה המפסקת בין הים התיכון ובין הים סוף אלא בין הים סוף ובין הנילוס. ובדבר ברור בעיניו כי עד ימות המדרש ועוד הרבה יותר מאוחר עד זמן ר' בנימין משנת דתתק"ל היה אמנם נקוב ואח"כ נסתם עפ"י גם נפילת ארץ עד שבאו הצרפתים וחזרו וחתכוהו. הורקלוס הראשון קרע אירופא מאפריקא ע"י עמודיו בגיברלאלטר, והמוסב הזה הורקולוס השני קרע אסיא מאפריקה, לא ברבבות כוחות הצרפתים בזמננו, רק בכח שני עמודיו: המדרש ור' בנימין, בלי התבונן שגם העמודים האלה ירופפו, שלא אמר המדרש מ ג י ע לא אמר י ו ר ד או משתפך, ור' בנימין משמיענו דבר חדש כי הים סוף הוא זרוע מים הודו, ובאמרו ו י ח ז ו ר לדימיאט (מקום נפילת הנילוס בים התיכון) אינו מברר יותר מתבת מגיע במדרש הנ"ל —

יושבי העיר ויבאו לראותם והם רוכבים על ישנהבים או על חמורים או בעגלות צב ורבים הלכו ברגליהם. ויקח אותם שר הצבא ויביאם אל ארמון גדול מפואר ויסגר הדלת בעדם לבל יהרסו עם הארץ פנימה. ויקחם ויציגם לפני המלך רח והמלך יושב על יריעת מעדנות. ויביאו לו למנחה סוסים ובגדי ארגמן ומישבות מעצי ארזים. והמלך נתן להם אלמוגים וזהב ואלפים ישני ישנהבים ורוב קנמן בשם ממינים שונים ויהיו אתו שלשים יום.

פרשה יא.

וימותו אנשים מן הצירים על האי ההוא האחד מת בחליו והאחרים אבדו בחרון אף האלהים. וזה הדבר אשר הסב בנפשותיהם. ויהי היום וימצא אחד מהם גללי עזים על הארץ ויתאו לשחוק על הלוח ויתו קוים בחול וישאל מאיש אחר הנצב לפניו לשחוק עמו. ויפן האיש ההוא כה וכה לבקש צפיעי גמלים ואין כי אין גמלים על האי ההוא. וילך ויקח צפיע פרה אשר היה שם לרוב ויבתר אותו לגזרים וישימם על הקוים וישחקו. והנה זה כהן בא עד המקום ההוא ויזהר אותם מעשות כזאת באמרו כי גללי הפרה קדושים הם בארץ ההיא וימלאו פידם צחוק גדול. וילך הכהן לדרכו והאנשים לא חדלו משחוק בגללי צאת הפרה. אבל עד ארגיעה נפלו שני האנשים ההם פגרים מתים ארצה וייראו האנשים העומדים שם את האלהים *) ואיש אחד משני האנשים ההם היה מעיר ירושלים.

---

*) ידוע כי הפרה היתה קדושה בהודו ובמצרים, וכן עמי אומבריים זבחו פרה אדומה לאלהיהם (ועיין מקור חיים על הראב"ע פ' חקת בשם ר' דוד ן' ביליא בטעם פרה האדומה) ובספר מקטעי בנימין השני אצל ההודיים מספר, כי שבט הבאניאנען משתחוה לפרה, והפרה הקדושה נכרת בכמה סימנים ידועים, ע"כ קדושה היא בעיני עובדיה מעת לאתה מרחם אמה, ושום עבודה לא יעבדו בה, ומאכילים אותה תמיד מחלב חטה, ע"כ שבה היא ושמנה, ועור בשרה חלק ומבהיק, עובדי הפרה מתקבלים בכל אחד מחוץ לעיר אל מקום אחד ועומדים במחוגה וביניהם תעמוד הפרה, אחד הכהנים יעיף אומרים אל המאמינים בקדושתה, ואח"כ יקח כלי יקר אחד או יותר לקבל בו את מי רגליה ואת המים הקדושים ההם יערבו בלבע אדום, וכל אחד יטביל אצבעו במים ההם, וירביץ בו את גבות עיניו (כמנהג חסידי פולניא ביין הבדלה במו"ש). וההודיים מערבים את מי הרגלים עם גללי לזאת הפרה להשקות את הגר הבא להתגייר לחסות תחת כל דתם, וכן היה מי רגלי הסוס או הפרה מטהרים אצל הפרסיים, אשר הטבילו בהם גר הבא להתגייר, והיה השתן הזה למטהר כל טומאה באדם (אשר רחץ בו את כל בשרו בשם Ghosel) ובבהמה ובכל דבר אשר יטמא (ובעין זה רמוז במעשה פטום הקטורת כריתות ו' זבחים כ"ה "והלא מי רגלים יפין לה וכו' ורומז ע"ז גם המדרש ב"ר כ"ע בית גליא וכו' ולטרהון בל מימי רגלים טמילה, כלומר שם בית העמל ע"ש כבוד מי רגלים בע"ז שלהם) וכן היה אצל ההודיים מי נדה לטהר בשם Panciadewjam אשר נתערב מן שתן הפרה, גללי פרה, חלב וחמאה, וישתו אותו לטהרתם ולמלא ידים לכהן. ומצינו גם בפרה האדומה "על פרשה ישרף„ שר"ל הגללים — וזו בזו נפגשו כנ"ל —) ובספר האחד עבר למחוקקם מענו הנ"ל נמלא תבוסה מטהרת (הבוה יחזקאל ד' ט"ו) לאכל כל היום רק גללי זאת פרה ולשתות מי רגליה מעורבים בחלב ולבוש אח"כ יום

פרשה יב.

והאי ר ח גדול מאד והים סביב לו לכל פאותיו לבד מפאת צפונית מערבית המוליכה על רצועת ארץ צרה אל א־ץ החוף . ואת האי ההוא בראה האלוהה בָ ה ו ת מגלי עבטיט וחומר ביצה ועקבותיה גראות עוד על ההרים . וכמנה יצאה גם משפחת המלך הגדול המושל שם . רוחב האי דרך ששת ימים וארכו שנים עשר יום והוא רב־אדם ורענן ותנובתו נחמדת למראה ותאוה לטעם . ואת השוכנים על החוף ישביע הים דגים גדולים וטובים . בנהרים ישכנו חיתו יער במספר רב ועצום ושם גדולי השנהבים בארץ וגם יגדל שם קנמן בשם טוב ויפה. בנהרים ימצא זהב ואבן יקר ועל שפת הים אלמגים וארבעה מלכים מושלים באי ההוא הסרים כלם למשמעת המלך הגדול הוא מלך המלכים ומשיבים לו למס קנמון שנהבים אלגומים ואבני חפץ כי זהב רב למלך ולא ירצה בו מידם . המלך הראשון מושל בנגב מקום ישם ישכנו השנהבים כחש יפי צאן והרבים והיפים בהם יצודו חים . וישם שפת הים שממה מאין יושב . ומשכן הנציב בעיר גדולה ועשירה בקרב הארץ. המלך המשנה השני מושל במקום שם הקנמון ושם שכנו ציות הצוריים לחוף הים . השלישי הפקד על הצלע הצפוני באי אשר שם האלמוגים . המלך ההיא בנה חומות גדולות על רצועת הארץ לבל יוכלו הלועזים לבא אליהם מארץ החוף אשר נכח האי . כי בימים קדמונים נפלו על האי והרסו את כל הבתים ואת ההיכלים נתצו ואת האשרות גדעו בכל מקום המצאם במדרך כף רגלם וגם האנשים אשר לא נמלטו על נפשיתם ההרה הרגו בחרב . ואל המלך הרביעי נתן הצד המזרחי אשר שם הרבה אבנים יקרות לשם ספיר ואחלמה . כל הנשנים האלה אחים אל המלך הגדול בעיר רחפתה . ובכל הימים נִתַּן כתר המלכות על הגדול באחים ויקרא שמו המלך הגדול והאדיר . ולו אלף שנהבים שחורים וחמשה לבנים כי השחורים רבים הם בכל מקום אך הלבנים מתי מספר ולא ימצא אף אחד מחוץ לאי ההוא והשנהבים השחורים ישימו להם ככוד . והיה האיש אשר ימצא שנהב לבן והביא אותו אל המלך ברחפתה כי אך לו המשפט לרכב על שנהב לבן להבדילו מיתר המון עבדיו . ובנהרות הרבה צבי־לויתן נוראים אשר המון העם בסך עצום ימיתו אותם במדקרות מטות נוקבים ברדפם אחריהם במים בקול תרועת מלחמה . ויהי כעשרת ימים לבא הצוריים אל רחפתה ויצאו גם הם עם ר ח לצור ציד הלויתן .

פרשה יג.

ויהי כשוב האניות מדרכן ויקם ח י ר ם בחצר היכל מלך־קרת מצבת אבן ויכתוב עליה את כל הקירות האלה . והאבן הזאת התמוטטה זה מעט ברעש הארץ ונפלה רק לא נשברה ותקרא הכתבת עליה עד היום הזה .

ולילה אחד. עפ"י הדברים האלה יובן דברי הסופר שלנו מאלילות הכושים שהם נקבלו ובאו כימוסי היהודיים והמצריים גם יחד .

פרשה יד.

בעת ההיא חִלל מקדש הַכַּבִּירִים בקסיום על ידי שפיכת דמים. איש אחד ישב אצל גְבולה בבית אשר נתן לו אביב בן תף. ויאהב האיש נערה בלי דעת אביה ולא יכול לְהִוָּעֵד אתה בבית ההוא ויתראו פנים במקדש על אגם פונטוס שר הים וישתו יין יחדו ויתעלסו באהבים. ויהי היום וימצאו אותם שני שומרי ההיכל ותנס הנערה. ויקם הגבולוני על אחד השומרים אשר חפץ לתפש את הנערה ויפילהו ארצה ויאבד האיש באישון החשך את כובע ראשו ויוָּתֵר שם. ואת עין השני הכה בבקבוק מלא יין אשר בידו עד שפך דם.

תם הספר השביעי.

ספר שמיני

פרשה א.

זה כְּתַב־הארץ לגבולותיה אשר כתב חירם מלך צור ביד חירם כהן מֶלֶךְ־קָרֶת וחרות על מצבת אבן בחצר היכל מלך־קרת. ויעש ממנה ביד צֶדֶק סופר המלך ארבע העתקות וישלחן אל צידון אל גבל אל ארוד ואל בארות. מן העתקות ההן עלו שלש בתהו ואבדו מתוך הקהל וגם האבן הראשה בצור פצומה לגזרים בחרבות ההיכל. רק העתקת הגבלים שמורה וערוכה עד היום הזה בהיכל בַעֲלָה ועליה כתובים ככל הדברים האלה.

פרשה ב.

חירם בן בר־תף מלך צור אמר אל הכהן חירם בן מדון בימי ביכורי התאנים לאמר. קח הגליון וחרט וכתוב את כל הערים ואת האיים ואת בנות הערים ואת כל מקומות הלועזים ואת כל פקודיהם יוצאי הצבא ואת ציות המלחמה ואניות המסחר ואת רכבי הברזל אשר להם. כי אניותינו הגיעו עד איר ח ובאו עד קצוי מזרח השמש, ונודעו לנו גבולות כל הארצות וכל העמים שוכני ארץ אשר לא ידעו אבותינו, כי אבותינו הלכו רק אל איי מבוא השמש וארצותיו ולא ידעו דבר מן הארצות אשר מצאנו במזרח השמש, את כל הדברים האלה תכתוב בספר והיה לזכרון לזרעינו אחרינו. כה דבר המלך ואנכי השתחויתי לפניו והלכתי מאתו לכתוב את גבולות הארץ כאשר צוה.

פרשה ג.

מלך צור הוא האדיר בכל המלכים והעיר צור המוצאת כל מלאכות מחשבת היא צבי תפארה בכל העיים, כי במקום הזה החלו רֵעֵי עזוז לרדת הים באניות בברחם מפני רום־שמים ויושבי המקום הזה החלו לעבד את האדמה והיו עוד אֲבוֹת מלאכות אחרות, אביב בן תף הזילופוני הגדיל והרחיב את העיר והאדיר

אותה מכל הערים, וזה צבא המלחמה אשר למלך: רגלים חלוצי צבא ששים אלף ועמהם שלש מאות ציות־מלחמה גדולות וצִיֵּי משא אין מספר, אלף נושאי רומח עם שריוני זהב טהור ושמונים רכב מלחמה זה חיל הצוריים, ואת היכל מלך קרת ואת כל העיר יסדו אנשי מלך קרת בשיבם מתרשיש, ומסביב לה הערים חֲצרה (כת"י Hysora) מְנִי (כת"י Mäne) זִלְפָּה (Silyphe) בֵּית בָּרָק (Cethobarkas) וַרְעַמְּסֶה (Rhamase), וישם בית ברק גם בֵּית בָתָה (* Bethataba) אשר בנה ברק בן זָקֵן בַּל (Sanobalos) המכה את בני גוג את עמלק (Jamylkos) ואת עַתִּיק (Itekos). במלחמה ההיא נִשְׁבּוּ גם בני עַתִיק אשר הקריב זָקֵן בַּל אחר כן בהיות מגפה בארץ אל ע ל י ו ן בעל דמים (כת"י Beeldamer) על ההר ערב לעולה.

פרשה ד.

גם צידון עיר פוריה וממנה יֵאָמֵר בספר הזמירות: הפנינה אַתְּ אשר הקיא הים אל היבשה? ואם כוכב אור אַתְּ אשר ירד משמים ארצה? מנוגה יפעתך תזהיר ארץ ומלואה והים יפיזו מקרני הידך והדרך! — ולמלך ארבעים אלף איש מלחמה ששים צי אדיר אלף איש נושא הרומח ועשרים רכב ברזל. ומקרוב לה הערים מ נ ח (Monychos) י פ ו (Janphe) מ ע ר ה (Moyra) ד י ב ו ן (Dibon) מקום שבת בני המלך נ ב ר ה (Nebra) ו ס ע ת ה (Soate) ובגאיות הגדולות אשר אצל סעתה יושבים חרשי כלי משחית אשר יצאו מבני גוג ומצאו חן בעיני יושבי הארץ על אשר הטיבו עם ב ר־ס י ד שר צבא הצידונים בהצותו את עמי ההר. כי היה לאל ידם לבלתי תת עבור עם המלחמה דרך גבולם ולא עשו כן.

פרשה ה.

גם נ ב ל היא עיר רבתי עם ולה חיל צבא עשרים אלף איש עם שמונים וחמש ציות מלחמה אלפַּים נושאי רומח ועשרים רכב. ובקרבה היכל קֶרֶן מְיַסֵּד העיר והיכל בַּעֲלָה והיכלים לאלהים אחרים. ומעבר העיר במבוא נ ב ל מדרך א ש מ ו נ י ה (Asmunia) מקום קדוש מלא מזבחות ושמו בֵּית־עֶלְיוֹן (כת"י Bethelium) ותחת ממשלת הגבלים ערי אשמוניה י ס ו ד ה (Jasude) נ ב ו ת (Nebite) וְנֶבְרָה הגבלית.

פרשה ו.

בִּימַל מלך צידון יִסֵּד את העיר אַרְוַד וצבאה היום שמונת אלפים חלוצי מלחמה חמשים ציות מלחמה אלף איש נושא הרומח חמש מאות מורים בקשת ועשרים רכב ברזל. ולמשמעתה ערי א ר ב ז ה (Arboza) ח צ ר ו ן (Kasauron) א ת ו נ ה (Ityna) ד ל י ב ה (Delibas) ו א ז ו פ ו ט י ה (Asypita) ובין אתונה לדליבה אבן הצופים ושמה מ צ פ ה (כת"י Misybata אשר הקים האלוה אור.

*) עיין לעיל ספר שלישי פרשה תשיעית.

פרשה ז.

ופקודי בארות עשרת אלפים חלוצי צבא שלשים ציות מלחמה אלף נושאי רומח וארבעים רכב. ואנשי באיות מספרים אשר שמעו מאבותיהם כי עליון יסד את העיר הזאת ויקרא לה שם כשם אשתו בֵּרות. ושם היכלי צבי תפארה לשר הים ולעשתרות ולה יֵחָשבו הערים ארבע (המבצר הנ"ל) ישבה (Ibas) עזדרובל (בת"י Sydrobal) בנפילת העי"ן ע"ד עבדן ואחרים הנזכרים במבוא *) ובית עשתרות (בת"י Bethastaroth) ובדרך בארותה אצל העיר עזדרובל היה מגדל המצריים אשר בנו בלבדם את הארץ תחת יד שר צבאם פסרג ותך אותם הבתולה חצר מות ותתץ את המגדל.

פרשה ח.

ולעמי ההר צבא שלשים אלף איש ושלשה אלפים מורים בקשת אך ציים ורכב אין להם ומושבותיהם מעטים. ואצלם בָּתֵי אֵל ושדי צופים בחֵות גברה (Gabara) ערוך (Nryx) וגדרה (Gadra) אשר יסד אור גם הם. ובנותיהם הגדולות על ראש הר הזיתים צ..ן (Zetunos) ממעל למסלה היורדת מן ההר אל העיר צור, ועל ההר מעבר השני נכחו דָיֵק וסוללות ובהֵות הגבול ושמה טומיגרה מצר אנשי חיל.

פרשה ט.

כל אלה סרים למשמעת המלך חירם הערים החצרות וההרים. מדי יֵחָלצו הצוריים למלחמה יִמָּסרו מעיר ועיר מספר פקודיה לצור. ומספר כל חיל הצבא מאת אלף ושמונה וששים אלף איש רגלי חלוצי מלחמה ששה אלפים נושאי רומח אֲלָפִים וחמש מאות רומי קשת ועמהם שלש מאות וחמשה ועשרים ציר־אדיר ומאה ושמונים רכב מלחמה. ובמלחמה על הים ימסרו גם מיושבי האיים פקודי חיל שבעים אלף איש חלוצי צבא אלפים ושש מאות מורים בקשת ושלש מאות ושמנה עשרה ציות מלחמה.

פרשה י.

הגדול באיים הוא אי כִּתִּים ארץ פוריה ורבת עם. אך בתיכונו יושבים לועזים פראים ורשעים ודומים בשפתם ובמדותיהם אל בני־גוג היושבים בלבנון. ועל זרועות הים כוננו אבותינו ערים וכפרים ומבצרים. די־טר יסד את העיר כתים וצבא חילה כיום הזה עשרת אלפים רגלים ערוכי מלחמה ששים ציות וחמש מאות מורי קשת. ברכבי מלחמה לא ישלחו יושבי האיים את ידם. וקרוב לה העיים לגדנה (Lygdana) וגולה (Gola) לבד מכפרים רבים. ועל האי ההוא העיר מַצוּרָה (בת"י Masuda) אשר יסד בימל מצידון ופקודיה לצבא ארבעה אלפים אנשים ועשרים אניות. ועל הר לא־רחוק מהעיר עומד מזבח

*) והשם מורכב מן עזר-בל ודומה לשם עזריאל הנ"ל.

גדול מאד לְקֶֽן אשר יזהיר תמיד בנגה יפעתו וַיֵּרָאֶה לחובלי הים ומלתיהם גם בְּהֵעָטֵף כל ארץ החוף בעלטת ענני ערפל.

פרשה יא.

הלאה לפאת מערבה מבוא האי רודוס (Rhodos) ויושביה הם רודנים בדה"א ו' או דודנים בבראשית י') ופקידי צבא למלחמה שלשת אלפים אנשים ועשר אניות. לפנים יסדו שם הצידונים עיר אשר עזבו מפני אדמתה החררה ויושביה כיום מפוזרים ומפורדים בכפרים רבים. הארץ למולו היא פוריה מאד ומכלכלת כביר יושבים ושם שליש בנית צידון העיר מַכֵּירָה (Macheira) סוּפָה (Supha) וצוֹעָרָה (Zoorá) ועיר אחת בת ארוד ושמה סַלֶּה (Sale) וארבע בנות ציר עזונה (Ozane בית־מלקרת (בת"י Bethomaltkrot) מַצָּבָה (Masaba) וקזרה (Kusra) ליושבי מכירה חמשה אלפים אנשי מלחמה ועשרים אניות. לבעלי סופה אֲלָפִים איש ועשר אניות. לאנשי צוערה אלף איש ועשר אניות ולְיושבי סלה אלף וחמש מאות אנשים ושמונה אניות. פקודי עזונה אלפַים בית־מלקרת אלף ומאתים מצבה חמש מאות ופקודי קזרה שמונה מאות איש ולארבעתם חמש עשרה אניות. אנשי מכירה סופה ועזונה סוחרים אל ארצות הצפון עם איים רבים וחופים ועושים שם מלחמה עם הלועזים השודדים בים מאניות גדולות באניותינו.

פרשה יב.

גם האי כרתי הוא גדול ועליו יסדו הצדונים את העיר מפיצה (Mapiza) והצוריים את העיר מעבר־צור (בת"י Mapristor ור"ל חוף הצוריים כי העיר לחוף ימים שוכנת). פקודי חיל מפיצה שלשת אלפים אנשים לבושי שריונים ומאה רומי קשת ועמהם חמש עשרה אניות ולמעבר־צור רק אלף וארבע מאות איש ושש אניות. בהר יושבים הכרתים אשר היו למס עובד אך לפנים משלו על הים ונטישותיהם פרצו נגבה תימנה. כי גרשו את בני־גוג מארץ מולדתם ומהם לכדו את ערי עזה ואשקלון והורישו את כל הארץ עד גבול מצרים. אמנם זרעם אחריהם למדו שפת יושבי הארץ ומעשיהם ולא היו עוד נבוכים באבותיהם עד אשר גם שפת יושבי האיים לא ישמעו עוד. והנשארים שבו אחרי המלחמה אל אי מולדתם ועושים עוד משפטי אבותיהם וחוקיהם ומדברים לשון עם לועז האי אך לא בשפת עלגים מולדת הגרון כמו הלועזים אצל כִּתִּים. אתהם הוריש בראשונה מרנוט (Marnotes) בן מלך־כלה (בת"י Melkalux) נציב האשקלונים אשר גרשוהו מעירם. ויהי כשבתו אחרי כן בעיר מני וינרישהו גם הצוריים ויצוו עליו לבל יֵרָאֶה שם בלתי בשובו אל ארץ הכתים בתור נציב אשקלון. ויפול מרנוט באי הכרתים ויורש אחת הנפות ויבן שם עיר ויקרא שמה אשקלון. ויהי אחרי משלו שם ימים אחדים וישב אל ארץ מולדתו באין מפריע. ושם העיר ההיא קראו הצוריים מעבר־צור והרוקה דוך יום מעיר מפיצה. ובת מפיצה היא נדרה עיר פוריה ורבת עם

אשר בנו שם לעשתרות היכל מוקף חומה על כן קראו את שם העיר גדרה*) גם בארץ לעומתם הושיבו הגדרים כפרים רבים ומצודות. ובעיר שבעת אלפים אנשים שולפי חרב מאתים מורים בקשת ושלשים אניות מלחמה.

פרשה יג.

הנוסע מכרתי לפאת מערבה ורוח טוב יפוח מאחריו יבא ביום הרביעי אל מִצַר־אֵש אי בן־שמן ומלא אדם ובהמה. ושם להצוריים ולהצידונים שש ערים ואלה שמותיהן. נסבב (Nasbos) הקדושה למלך־קרת ימניה (Jamneia) יתרון (Jitron) ודומה לו השם יתיר ביהושע ט"ו) מלכבה (Malkuba) עופלה (Ophala) ומרבה (Moraba) וחצריהן אין מספר. ופקודי חיל צבאם עשתי עשר אלף אנשים ואניותיהם שלשים ושמונה. ומן מרבה יבא הנוסע ביום השני אל האי מאלטא ושם אין עיר רק כפרים רבים עם אלפַים פקודי צבא וחמש עשרה אניות. וכל האי מלא מזבחות לעשתרות. משם יבא הנוסע בזמן קצר עד מעפלה (Maphyle) ויושביה ארוָדים גבלים ואחרים. אלה נאחזו בארץ ההיא ויבנו חמש ערים בצורות וילחמו בהם יושבי הארץ אנשים פראים וחניכי מלחמה ויורישום. וינוסו הלאה ויבנו להם עיר ויקראו לה מעפלה כי היתה להם עופל מבטח ומשגב מפני צורריהם. וצבא העיר ארבעת אלפים אנשים וצי אדירים שלשים ושש אניות. והעיר מעפלה שוכנת בארץ רחבת ידים ושמה מינגה ויושביה מעטים מחוסר מים ומשרב השמש. ממעפלה רב הדרך עד בנות ערזיפוניה מערי תרשיש מפני הרוח הצפוני היורד לשטן. על כן הלוך ילך הנוסע משם בתחלה אל מצר־איש ומשם יבא בדרך־ים רחוקה לפאת צפונה אל ערזיפוניה ששם ארבע בנות ערים עם שנים עשר אלף חלוצי צבא וחמש ועשרים אניות. פעם אחת הוסיפו הצידונים על חילה מפני המלחמה אשר קרבה לבא אך לא בחיל יושבי הארץ שהם שלֵמים ומתי־מעט כי אם בחיל התרשישים. במקום ההוא נמצא ההר לִבְנָה**) הקדוש למֶלֶך־קֶרֶת אשר יֵרָאו עליו עקבותיו בדרך. קרובים לערזיפוניה שני האיים קָטָן Kyton) הוא האי הקטן Corsica הנ"ל) וגדול Gadyla) הוא האי הגדול Sardinia הנ"ל).

---

*) פר"ל גדר אבנים, וביהושע ט"ו ל"ו "הגדרה" שם מקום. ויתכן כי כמו שאנשי גבל מחזיקי בדק בתים (יחזקאל כ"ז ט') מכונים "הגבלים" (מ"א ה' ל"ב) כן אנשי גדרה נקראו "גודרים" (מ"ב י"ב י"ג) ע"ש מלאכתם. והפלא כי הכשדי מתרגם על "הגבלים" במ"א ועל "הגודרים" במ"ב בעלם המלה ארגובליא! ולפי"ז יהיה גם "יושבי נטעים וגדרה" (דה"א ד' כ"ג) שם מקום.

**) בת"י Libnas ולא אדע לכוין היטב שם ומקום ההר הזה הנזכר גם למעלה ספר ב' פרשה י"ב ע"ש, והנה מצינו שלשה הרים בשמותם כענין מבטא זה והם: הר הלבנון (ע"ש לובן השלג שעליו) באסיא, הר הלבנה (או הירח הנזכר בהראב"ע פ' בראשית) בנגב אפריקה, גבעת הלבונה (ש"ה ד' ע"ש מליאות הלבונה שם) וזה הרביעי לבנה בספרנו פה באייראפה סמוך לארץ איטליא, ואולי יש למצא בו מקור השם Alpen. והנ"ם בהראב"ע שם (עיין מ"ע המגיד 1871 גליון מ"ב) הוקב להמעתיק משם גבעת הלבונה הנ"ל.

ועל רצועת־ים המפרדת ביניהם עיר אשר ממנה יבא הנוסע ביום העשירי אל רצועת הים אשר אצל תרשיש אחרי עברו בדרך על פני האי השמם ליתנה ועל פני ארץ אֱבִי־בָקָר׃

פרשה יד.

זה חיל חירם מלך צור על ארצות היבשה ועל איי הים. ומספר מפקד כל חלוצי הצבא וכל נושאי הרומח וכל מורי הקשת מאתים והמשים אלף ואניות המלחמה ארבע מאות וששים ושלשה צי־אדיר ורכבי הברזל מאה ושמונים ולאוצרותיו אין חקר. בימי מלחמה ימסרו כל הערים האלה צבאותיהן לעזרת הצוריים ובימי השלום ישיבו להם מס.

פרשה טו.

ובעלי ברית הצוריים הם גם התרשישים היושבים במבא השמש ותוצאותם ממלך־קרת. ומושלם נויזטן (Nansitanos) בן חרן. וחיל צבאו גדול מאד ולו גם הרבה ציות מלחמה ואניות מסחר. והם יושבים בחמש ערים גדולות ופוריות ובחות רבות. ככרי הנהר כלם משקה ומהרריהם יחצבו במקומות רבים זהב וכסף ומה־גם בחַוַת ארדיבה (Ardiabe) ואופיל (כת"י Ophile *) ותרשיש שוכנת על רצועת הים ועל הים הגדול אשר לא יעברו בו לפאת צפונה מפני גליו הגבוהים וגם בנגב יחדלו מעבור בו כי כל שפתי שממה מאין יושב. ושם מצר־ההר טבור־זיפה (Tiborsypha). ובים ההוא בקצוי מבא השמש האיים מרחקים הרס חרץ־חומה מצר־אש והגדול אשר היו לפנים רבי־עם מאד. ויהי היום ותפרץ מגפה באיים ההם ויושביהם שכחו להקריב לאלהים עולות חטאת לכפרתם וימותו כלם במגפה ויִוָתרו האיים רֵקים מיושבים והם רחוקים דרך עשרה ימים ממצר־ההר טבור־זיפה.

---

*) לולי הדעה הנ"ל כי השם אופיר הוא מלשון אפריקא ודעת רבים כי אופיר הוא כוש כנראה מהכתובים ישעיה כ' ד' מ"ג ג'. מ"ה י"ד ומהמסופר בספרנו בפרשיות הבאות, מוכל לשער כי השם אופיל הנזכר פה נשתנה אח"כ לשם אופיר בחילוף לר' הנהוג בלשון. ובזה נכריע בין שני כתובים המכחישים זא"ז: כתוב אחד אומר "וישלח חירם את עבדיו אנשי אניות יודעי הים עם עבדי שלמה ויבאו אופירה ויקחו משם זהב וגו' (מ"א ט' וכן שם י' י"א) וכתוב אחד אומר "כי אני תרשיש למלך בים עם אני חירם אחת לשלש שנים תבא אני תרשיש נשאת זהב וכסף וגו' (שם י' כ"ב) הרי כי אופיר הוא בתרשיש (כמסופר פה) ולא בכוש כנ"ל, גם לא בהודו כדעת בוכ"רד ורעלנד ואחרים, אף לא בארץ ערב מפני שנזכר בס' בראשית בין בני יקטן (עיין געזעניוס בשם אופיר) ומילה אחר שם הזהב, המכונה בכ"מ במקרא בשם זהב מאופיר (ראה חקירות חכם מופלג פעטערמאן במ"ע המגיד 1872 לד 119). והנה זה העירני ידידי הרב החכם המובקר השנון מו"ה יעקב רייפמאן נר"ו במכתבו אלי כי לדעתו הכתובים "זהב מאופז" (ירמיה כ' ט') קביר "מאופיר" וכן "בכתם אופז" (דניאל י' ה') הראוי "בכתם אופיר" כמו בישעיה י"ג י"ב, ובתהלים מ"ה י' ובאיוב כ"ח ט"ז, ולפי"ז נתחלף ה"ר בז' כמו שנתחלף כאן בל'. —

פרשה טז.

זה כתב האיים · ושכני הצוריים הם הכרתים היהודים המצרים הערכיאים הדמשקים והחכתיים כלם בעלי ברית חירם . במצרים שוטף הנהר נילוס והמעברים אשר שם יהלכו למעלה הנהר יגיעו ביום ששה עשר על עיר הָאֵם . ובה כושים רבים מארצות הנגב עבדי עולם ומראה עור בשרם שחור ודומים אל המצרים בתוארם ובתבונתם . הכושים האלה יושבים בקצה הנגב ולפאת צפונה יושבים העמים מ נ י (בת"י ? Armenia) פ ת ר ו ס י ם ו פ ו ט (? Phrygia) ו ל ו ד (* Lydia) והלאה מהם הגמרים (** Gambri ?) העמידונים (? Amydoni) והרפאים (Titani) . הגמרים והעמידונים עושים מלאכתם בנחשת והרפאים גבוהי קומה נוראה והם כמעט ערומים ופראים מכלם · ולהם מארץ מדי סוסים לבנים והיו לחם לאלהים קדושים . והרפאים יושבים על גדות אגם גדול ורחוקים ממדיים דרך עשרים יום ואליהם בא בראשונה באניה עשתרות עבד (בת"י Stradabidos) מעיר מכירה ועתה לא יאבו הלועזים על האיים תת את אנשי מכירה לעבור דרך גבולם . ולפאת מזרחה יושבים הכבלים המדיים והכושיים . ועיר הכבלים גדולה ורבת עם ובמדי ירבו סוסים לבנים וכוש על שפת הים מלאה חול וצמאה למים ובתיכונה הררים *) . והארץ באחרית מזרח השמש היא החצי אי ר ח אשר יגיעו אליו אניות ח י ר ם .

תם הספר השמיני.

ספר תשיעי

פרשה א.

ויתר מעשי המלך חירם והערים ובנותיהן וחצריהן והאנשים והאניות ורכבי המלחמה אשר במלכותו כתובים בספר חִירָם בן מֶדוֹן · וימת חירם מלך צורו וימלך תחתיו בנו צדק (Sydyk) שתים וארבעים שנה . ויעתק את בית המדרש אשר כונן ב ל-ע י ר אל צ ו ר כי תלמידי צידון שלחו רסן מפניהם והשחית את דרכם . ובית מדרש בל-עיר היה קרוב לצידון ושם גָדלו בני הכהנים ולמדו

---

*) ואינו ל ו ד י א שבאסיא מיוצאי לוד בן שם המנוים בס' בראשית, כי אם ל ו ד י ם הנמנים שם בין ילידי מצרים, וכמו שהעיר הרמב"ן שם כי לוד וכל האומות שיצאו ממצרים סביבות מצרים הם, וע"כ יקשה מאד לחשוף מקור מחצבת אחר העמים המנויים כאן.

**) אולי הוא ג ו מ ר שבס' בראשית שנתקשו בו המבארים ע"ש.

***) ערבב כאן עמי אסיא ואפריקה ביחד ואין בידי לכוון דעתו, ועל הקורא המבין לשפוט שפוט.

לדעת הדברים הקדושים והחקים וחכמת הרפואה. ויהי כאשר הָפקד על בית המדרש איש זקן בא בימים ושמו ד ע פ ה (Daephos) אשר גם כחו ולחו ויאברו הבחורים את דרכם וילכו אחרי ההבל ויהבלו. הלא היא כתובה בספר דברי ימי צידון אשר כתב בר־מרחב (Barmirchabas) אשר בא אל בית המדרש בהיותו בן שמנה עשרה שנה ויורוהו שם בלמודי הדת והאמונה ארבע שנים.

פרשה ב.

עשרה ימים בחודש היו מועדים להורות את התלמידים ובימים הנותרים חנכו התלמידים אותם לכרם בשנותם את אשר למדו. לב הזקן דעפה היה כמוח כי חניכיו עמלים במלאכתם בעודם מתהלכים המה בטלים ברחובות קריה ומשתעשעים בסוד עליזים. רק מקצותם נשארו בבית המדרש למען ישיבו אל דעפה דבר מצטדק בשאלתו על מי ומי מן ההולכים. ויענו ויאמרו כי י ל ק (Julykos) הוא בביתו לנחם את אמו במות אביו וב ל י ע ד (Baliades) חלה ונפל למשכב. וככה הצדיקו את כל הנחלאים בעודם משוטטים בחוצות העיר. גם באו אל בית מרזח הקרוב לבית המדרש ושמה נועדו גם עלמות תופפות הסובבות עיר בכנור ועגב להיטיב נגן ולהרבות שיר. כי בטחו הנערות האלה למצא שם נערי בית המדרש אשר ייטיבו להן במוהר ומתן. על כן לא עברו על פני הבית ללכת לדרכן כי אם סרו ובאו תחת צל קורתו ואחר פנו ללכת הלאה.

פרשה ג.

ויהי היום וילך בר־מרחב גם הוא אל העיר ועמו ח ר ק (Hierakon) ג י ג (Gigas) וחרז (Charason). וזה האחרון לא נמנה בין התלמידים רק המלך הפקידהו על סחר המלך ובכל זאת ארח לחברה עמהם בהיותם בני גילו במספר ימי חייהם. וכפעם בפעם הלכו בלילה לסיבב עיר ועינם שמרה נשף למען לא יכירום רואיהם. ובר־מרחב מספר בספרו לאמר: בערב הלכנו אל בית משתה הספנים אשר על יד החוף ונט שם אוזן אל ספורי מלחי האניות על איי הים ועל ארצות הלועזים. כי מקצתם היו יושבי איים ואחרים באו מתרשיש וממינגה ויש אשר שבו גם מערזיפוניה. שמה נועדנו לפנות ערב מתחפשים בבגדינו באין מכיר אותנו. כי רע הדבר מאד בעיני הצידונים לארח בחברת עבדי אניות ומלחיהם. ואנחנו לא שמנו לב לזאת כי אם לבשנו בגדי עבדים והתחברנו עמהם סרוחים על שקים ונאדות הנמצאים שם (כי העבדים גנבו דברים רבים מתוך האניות והביאום אל בית המשתה למסוך יין במחירם) ושותים עם חובלי הים מכוס אחד יין חמוץ כי יין טוב ומתוק לא היה שם. ואזננו הקשיבה לשמוע דברי פלאות וספורים זרים מעמים נכרים וקצוי ארץ ואיי ים רחוקים, וכאשר למדנו מבטא המלחים ומדותיהם לא התבוננו עוד בנו כי לא עבדי אניות אנחנו ויחשבונו לאנשים כערכם. ולו הכירו אותנו כי אז השליכונו אחרי הדלת והמזוזה בבזותם בלבם אנשי מדות טובות.

פרשה ד׳

ואדוני בית המשתה היה איש נוכל וע״ום ויקרץ לנו בעיניו להראותנו כי יודע הוא בשלנו ויהי כמחריש · וכאשר יראנו פן יגלה האיש ההוא סודנו להרחיקנו מבית תענוגנו ונאמר לתת לו מעיל יקר ולשלם מכיסנו את משקה כל הנאספים · ויתן לנו אדוני הבית ושמו גפן (בת״י Gapnos) גם יין מתוק וגם עלמות כנור ועוגב עם מחוללות ומרקדות הביאו אל הבית ונתעלסה כל הלילה עד הבקר · ויהי כאשר נשק גפן לאחת הנערות ויתקלסו בו כל הנאספים כי אשתו התחלחלה בראותה את הדבר ותמהר ותרץ להדפהו מן הנערה · וגפן היה אוהב את אשתו כל הימים אך עתה בהיותו לצחוק וללעג החברים על אשר תשתרר אשתו עליו חרה אפו ויקרא : גשי הלאה אשה ! הנך גל עצמות ואנכי לא התאויתי לשכב על גל עצמות בלילה הזה . ותכָּלם האשה ותפן ותלך ·

פרשה ה׳

וברכיפא (בת״י Darkeipdas) אחד החברים שותה שכור ויור באצבעו על שכנו הקרוב אליו ויקרא : ראו נא האיש הלז אך מקיא הוא ; עוד המלה על שפתו ומראה פניו שֻׁנה ויקיא וימלאו כלם ישחוק פיהם · ויהי כאשר נפלה תרדמה על בר־כיפא ויישן ויאמר אחד הנאספים הבה נקומה נא לצחק באיש הזה אשר עברו יין ומסך בקרבו רוח עועים · ועתה לכו ונלבישהו בגדי גפן ונשכיבהו על ערש יציעו · וכאשר יסור יינו מעליו וייקץ נלכה אליו ונקראו בשם גפן ונעשה עמו כאלו היה גפן עד אשר ידמה בנפשו כי באמנה הוא אדוני הבית והוא בתומתו לא יתבונן על ערמת מזמתנו · וייטב הדבר בעיני כלם וילך גפן אל בית קרוב לביתו במקום אשר יוכל לראות ולשמוע את כל הנעשה בביתו ·

פרשה ו׳

ויעשו האנשים בנחת מעשיהם ככל אשר נדברו ביניהם ויאמר בר־כיפא בלבו כי השעה משחקת לו ועלה לגדולה ולא נודע אליו דבר כי התולים עמו · וידמה אל גפן בכל מעשיו אשר עשה · וכאשר דברו על מעשה המשתה באמש שאל בתמו איה השכור הלזה בר־כיפא ? ואז קשתה עלינו מאד להתאפק מפרוץ בצחוק . ונהלל שבע את אומץ לבבו ורוחו הכביר אשר הראה אמש נגד אשתו ויען גם הוא ויאמר . האישה ההיא רעת תואר ודלת בשר מאד ולו שפחה יפת תואר ויפת מראה ובה בחר לקחתה לו לאשה . בעינינו היו הדברים האלה לשחוק מרבה להכיל אך לא כן גפן אשר שמע כל זאת ממחבואו ויאמר להניא את בר־כיפא מהפיק זממו . ויקם וישלח מלאך אל השלחני לאמר לו כי האיש גפן אשר ישה בו משאת כסף רב חפץ לעשק כספו בפזרו כל הונו בחברת סובאי יין וזוללי בשר ונשים משחקות · כאשר עשה בלילה הזה כי התלקטו אליו המון רקים ופוחזים והוא מלא גרונם יין וכיסם מוהר ומתן · והנותר

בכספי יפזר היום בחתונתי ובשמחת לבו בהוללות. וימהר השלחני ויבא אל בית המשתה וישאל מי פה גפן? כי לא ידע פנים בפנים את האיש אשר הוא נושה בו. ויען בר־כיפא ויאמר אנכי האיש אשר תבקש. ויאחזהו השלחני ויסחבהו אל תוך השער. ויחרצו השופטים עליו להיות עבד לאיש משהו עד אשר ישלם לו את נשיו. ויתאושש בר־כיפא ויאמר כי עתה זה יתעשת והנהו בר־כיפא ולא גפן אך השופטים לא ישתו את לבם לדבריו ויליצנו לו. ואנחנו עמדנו ישם בקהל השומעים ונהלל פה אחד את חכמת השופטים ואת צדקתם.

פרשה ז.

וכפעם אחרת התהלכנו ברחוב העיר ונפגע במעוננים ובמנחשים הם אנשים המוליכים נחשים. ואתם אנשים המנעימים זמירות על מות הענק עמלק (בת"י Jamylkos) אשר חליש אותו שן־בל (Sanobalos) ויראו תבנית שני הגבורים ההם בתמונות חרס חרשי אדמה). עמלק ישוכב פצוע ונמחץ על הארץ קרוב למות ועליו עומד שן־בל והרבו שלופה בימינו שמח וטוב לב על עוז ידו. ויהי בהיות הלילה והרואים נפזרו והלכו לדרכם ויאבו גם האנשים ללכת לדרכם עם תמונותיהם ונבקש אתם למכור לנו בכסף את תמונותיהם ואת הצוצרותם ויאותו לדבר. ונלך ונצב איש על אבן אחת למען יֵרָאו תמונית החרס. ונשא קולנו ונזמר עזוז הגבור שן־בל. ויאסף המון גדול שומעים ורואים סביבותינו. ויהי בהנעימנו זמירותינו לשמחת כל האספסוף ויקרא חרק פתאים הנה הזקן בתוך הבאים לראות בשחוקנו! אבדנו כלנו הוסיף לקרוא אבדנו כי יכיר אתנו והיינו חטאים. ויצר לנו מאד כי לא יכלנו להסתר מפני דעפה וגם כל מנים אבד ממנו כי המון העם כחומה נשגבה בעדנו. ויתעודד חרז בצר לנו ויפל ארצה את צלם שן־בל וישבר כשאון כביר ויפול אל תוך האש המניה חשכנו יכבה וימש חשך. ונקם ונברח באופל באין מכיר ויודע אותנו והרואים נדהמו ולא ידעו מה זה ועל מה זה.

פרשה ח.

כל הדברים האלה נקראים בספר אשר כתב בר־מרחב על צידון. והיה עקב אשר עשו תלמידי בית המדרש אשר בצידון מעשים כאלה וכאלה ישלח צדק את חניכי הבית אל צור אשר בנה ישם בית מדרש חדש ויקיפהו חומה גבוהה עשרים וארבע אמות למען לא יתעללו עוד התלמידים בתעלולים כאלה ובית־המדרש הזה עומד בצור קרוב להיכל קרן.

פרשה ט.

בעת ההיא גורש המלך עַזְרִיאֵל (בת"י Asdriulos *) מִנִּי העיר נְבָל על

*) ע"ד שהיונים קראו לעזרא עזדרא והשם הזה דומה לשם Asdrubal הנ"ל צבוא השם תקופיי ב"ל או ב"ע"ל תחת א"ל ועיין לעיל ספר שני פרשה עשירית.

עשיתי המזמתה הרבים · ויבן לו על שפת הים מגדל מבצר ויהרג וישד את כל הגבלים אשר נפלו בידו · ויצר מאד ליושבי העיר על הדבר הרע הזה ויפלא מהם ימים רבים לעצור בעד רעתו . ובהר איש זקן יודע לרפא פצעים וחבורות ולחבש מכה אנושה ויבאו אליו ידועי חולי מקרוב ומרחוק להתרפאות . ויפול עזריאל על הזקן ההיא וייבילהו אל מצודתו וישביעהו מרורים ומכאובים ואת כסף הנרפאים לקח לו . ויקם עבדון־אל (בת"י Abdonilibnas) בן הזקן ההוא ויאסף אליו גדוד אנשים צעירים לימים ויתן להם סכינים קצרים . ויבאו איש אחד איש אחד לבדו אל מצודת השודד באמרם כי באו לשאול את פי הרופא ואת הסכינים הסתירו תחת מעילם . ויהי בהיותם כלם יחד במצודה ויתנפלו על עזריאל וימיתו אותו ואת כל אנשיו ויוציאו את הזקן למרחב ויבזו רב מגדנות חליצות ושמלות . ויהי כשוב עבדון־אל אל העיר והמלך זמרון מת וימשחו זקני העיר את עבדון־אל למלך תחת זמרון . ויקראו מהיום ההוא ומעלה כל המלכים אשר מלכו אחריו בגבל בשמו עבדון־אל .

פרשה י.

ועבדון־אל ההוא אבי כל המלכים אשר מלכו אחריו בגבל עד היום הזה . ועבדון־אל היה בן רעף (Rhophos) ואבי דָתון (Daton) הַיְסוּדִי *) . וכל מעשי עבדון־אל והמלכים אשר מלכו אחריו כתובים בספר כוכב (Kaukabas) . ומעשה המלחמה עם בני־נוג הודיע השביר חרד (Charodas) והמלחמה עם הדמשקים כתב חלק (Chylkas) סיפר המלך ואת רעת קץ בת העיר תרשיש על האי קיליקיא תחת יד אכלת ספר הסוחר ברדט (Bardates) ומצור העיר צור כתב בספר קדמון הנבותי ואכלת סופר המלך . תמו דברי סנחוניתון סופר המלך .

---

*) ר"ל מעיר יסוד לו יסודה הנ"ל ספר ח' פרשה ה'.

תם הספר התשיעי ונשלם החלק השני.

תם

אמר המו"ל: בתחלה אמרתי לכתוב השגות והערות רבות על הספר הזה אך חדלתי מעשות זאת יען כי ראיתי כי ההערות תרבינה עד מאוד ותהיינה לספר שלם לוא חפצתי להעיר על כל דבר ודבר הראוי להעיר, כי לפעמים בנה המחבר הנכבד יסודותיו גם על דברי סופרים אשר לא בדעת ולא במשפט הוציאו משפטיהם כה' נאָרק וניאטענפעלד וסיעתם אשר בדברי רוח ובפלפול של הבל דמו ענין לענין ומלתא למלתא אשר אין ביניהן כל שווי ודמיון, וגם בשפות הרבו בימים האלה להראות יחס בין שפית זרות אשה לרעותה בתכלית וללמוד מהם שלא כענינו (עיין מאמרי משפט חזון על הספר שיר השירים לה' גראטץ, השחר חוברות המישית וששית שנה זו אשר גם הוא כאחד מהם) ומפלפלים כאלה אשר רבו בימים האלה ומה גם בארץ אשכנז הביאו מבוכה גדולה בדברי הימים, כי בני להם בנינים ומגדלים על אדני תהו והרבים בהם זייפו גם כתבים עתיקים יבדו כאלה וכאלה מלבם, אשר על כן אין לשעות עליהם ואל חלומותיהם. אך כל קורא הספר אשר ידע גם דרך דַּרְבֵּי המבקרים כמו אלה הלא ידע בנפשו לחרוץ משפט ולמען אלה אשר לא ראו דבריהם יהיו גם דברי למותר. ולמשל אראה עד כמה שגו המפלפלים האלה בפלפוליהם, ובבקשם לבנות מגדלים פורחים באויר לא ראו את אשר לפניהם, אעיר על דבר המלחמה הגדולה אודות העת אשר בה חי סנהוניתון אף כי היא נאמרה בספרו בפירוש בדברים ברורים לכל איש הרואה בעינים פקוחות, ובמצאם בספר סנהוניתון כי הוא לקח דבריו מן ירומבעל כהן לאל יהוא (עיין כספר הזה צד 87) לא נפקחו עיניהם לראות נכוחה כי הוא ירמיה הכהן ונביא, כדרך כל הספר לשים "בעל" תחת "יה" ואם כן ירומבעל היא ירמיה וסרו כל הקישיות והתרוצים מדוע נקרא בשם כהן, וגם העת תֵּרָאֶה בברור אחרי כי סנהוניתון ראה את מצור נבוכדנצר ואחרי כי מפי ירמיה כתב כהעידו בנפשו, אך בשטף פלפוליהם לא התבוננו אל אשר לפניהם וכן בכל השואותיהם את מנהגי העמים אל מנהגי בני ישראל על הרוב הנה נוסדות על קורי עכביש, ועל כן ראוי היה כי ישים הכותב לבו יותר להביא במשפט דבקירת כל הדברים אשר הביא. אך אחרי כל אלה הנה הספר הזה נכבד מאוד כי היא כאוצר האוצר בתוכו דעת הרבה מימי קדם אשר לרבים מהקוראים העברים יהיו כחדשות ונצורות, וגם בהעתקת ספר סנהוניתון לשפת עבר ימצאו החוקרים חפץ, אם יאמינו באמתתו או אין ועל כן לא חדלתי מאסוף כל ההערות אף כי לא כלן ישרו בעיני ומשכתי ידי מהעיר עליהן לבל תרבינה יותר מדאי.

שגיאות הדפוס

צד	שורה	טעות	לתקון
12	ה' מלמטה	היהודים	ההודים
14	י"ג מלמעלה	יהיה	היה
19	ט' „	המחולל	המחול
21	ז' „	ע"י	על
25	כ"ג „	Scheema	Scherma
36	כ' מלמטה	l'Europe	l'Euphrat
37	ג' „	מפני	מפרי
38	א, „	Melios	Belios
41	ג' „	מדוע	ידוע
48	ט, „	רחבה	התבה
51	י' „	או	אז
74	ז' מלמעלה	ניסן	תשרי
שם	ה' מלמטה	הקרמונו	הקדמוני
98	ז' מלמעלה	ומורעה	ומועדיה
שם	ח' „	את	או
99	ד' ,	הרימו	הרומו
שם	י"ט „	הדומה חויא	חויא הדומה
שם	כ"ד „	המאור	היאור
100	י' „	והערותיהן	והערותיהם
102	כ"ב „	ההברי	העברי
108	י' „	עבודתם	עבודת
שם	י"א „	גם יישן	גם כי יישן
111	ח' מלמטה	הערים	ההרים

112 השורה האחרונה בהעמוד הזה היא מיותרת לגמרי ובטעות מסדר האותיות נספחה פה, והקוראים ידעו כי כל אלה המלות "המלחמה ויקם המון גדול מאנשי בארות וילכו אל רגל ההר לתיר ולחפש אח„ כל אלה המלות צריך למחוק.

צד	שורה	טעות	לתקון
120	ח' מלמעלה	הר	נהר
144	בהערה ***	מפניז	מפני
151	י"ז	מאניות גדולות באניותינו	באניות גדולות מאניותינו
152	י"ט	היורד	העומד.

תם